

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΜΕ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία

της

Μανιουδάκη Αικατερίνης

(Α.Μ.:ΜΑΒΜ 201618)

ΘΕΜΑ:

«Αποτύπωση των χρησιμοποιούμενων συστημάτων τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων»

Τριμελής επιτροπή

Επιβλέπων καθηγητής: Παπαϊωάννου Γεώργιος

Μέλος: Παπαθεοδώρου Χρήστος

Μέλος: Γεργατσούλης Μανόλης

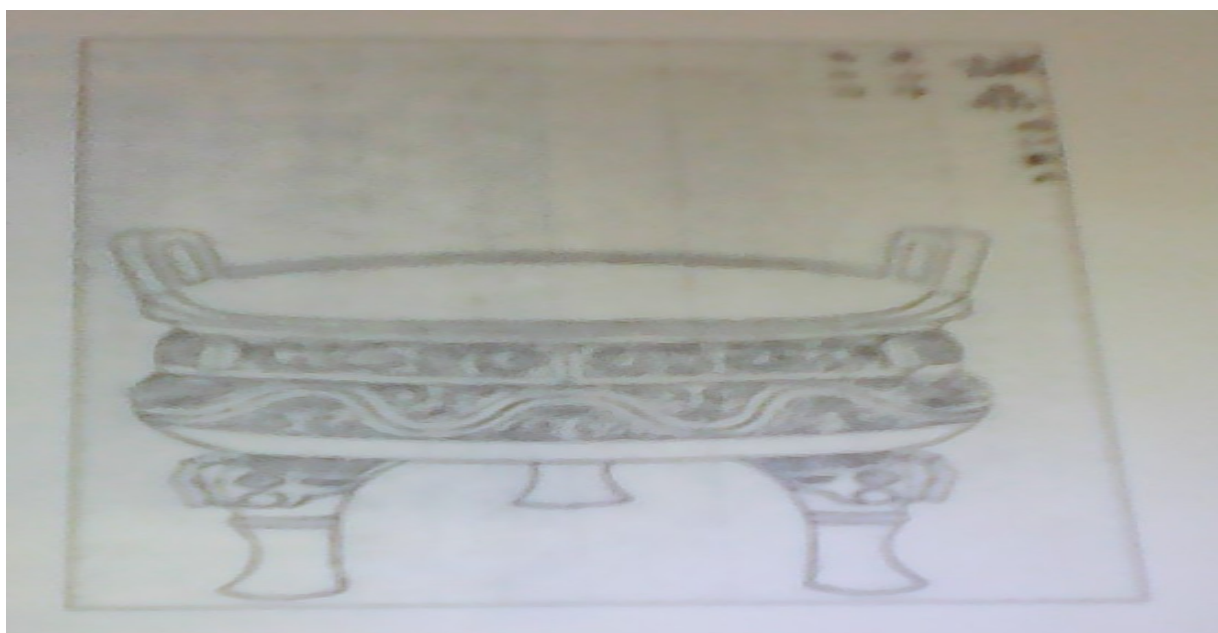
Ημερομηνία υποστήριξης: 24/1/2020

Κέρκυρα, Ιανουάριος 2020

Πίνακας περιεχομένων	Σελ.
Εισαγωγή	4
1. Θεωρητικό πλαίσιο	
1.1. Η διαδικασία της τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών	9
1.1.1. Ορισμός, ρόλος και σημασία της τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία	9
1.1.2. Η πολιτική τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία. Παράγοντες διαμόρφωσης κι εφαρμογής της	17
1.1.3. Είδη κι εξέλιξη των μεθόδων τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών	23
1.1.4. Το υπεύθυνο για την τεκμηρίωση προσωπικό	29
1.2. Πρακτικές τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών	33
1.2.1. Διεθνείς κι ευρωπαϊκές πρακτικές τεκμηρίωσης	33
1.2.2. Θεσμικό πλαίσιο και πρακτικές για την τεκμηρίωση στην Ελλάδα. Ιστορική εξέλιξη και τρέχουσα κατάσταση	41
1.3. Βασικές αρχές και περιγραφή των σταδίων τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών	56
1.3.1. Βασικές αρχές τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών	56
1.3.2. Περιγραφή σταδίων τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών	57
1.4. Πρότυπα τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών	64
1.4.1. Πρότυπα για προδιαγραφές δομής δεδομένων (data structure standards)	69
1.4.2. Πρότυπα περιεχομένου δεδομένων (data content standards)	85
1.4.3. Πρότυπα αξίας δεδομένων/λεξιλογίου (data value standards)	87
1.5. Συστήματα ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών	88
1.5.1. Πολέμων, Κλειώ-Μίτος	88
1.5.2. SYNTHESIS museum	89

2. Ερευνητικό μέρος

2.1 Γενικός σκοπός της έρευνας	91
2.1.1. Προηγούμενες έρευνες	91
2.1.2. Χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία	95
2.1.3. Ο πληθυσμός της έρευνας και γενικά χαρακτηριστικά στοιχεία του	99
2.2. Ανάλυση αποτελεσμάτων έρευνας	105
2.3 Δυσκολίες έρευνας. Ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας της έρευνας	125
2.4 Τελικά συμπεράσματα	126
2.5 Προτάσεις	127
3. Βιβλιογραφία	129
4. Παράρτημα	136

Εικ. 1 Αγγείο τύπου Ντινγκ με λεζάντα που αναφέρει το όνομα του συλλέκτη. Απόσπασμα έκδοσης του 1752 του Καογκουτού, ενός από τους πρώτους καταλόγους αρχαίων αγγείων του 11^{ου} αι. μ. Χ. (1092 μ. Χ.), που αφορούσε αγγεία της 1^{ης} και 2^{ης} χιλιετίας π. Χ. (Πηγή: Schnapp Alain, *Η κατάκτηση του παρελθόντος. Οι απαρχές της Αρχαιολογίας*, μετ. Κατερίνα Δελούκα, ΠΕΚ, Ηράκλειο 1998, σελ. 113)

Εισαγωγή

Ο κύριος στόχος της εργασίας είναι η αποτύπωση των χρησιμοποιούμενων συστημάτων τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία, και συγκεκριμένα στα μουσεία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Κρίνουμε, όπως θα φανεί και από το θεωρητικό μέρος της εργασίας, ότι, παρά την αναγκαιότητα της τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία και τις σοβαρές εξελίξεις στο συγκεκριμένο τομέα, δεν γνωρίζουμε επακριβώς σε τι βαθμό και πώς τεκμηριώνουν τις συλλογές τους τα μουσεία της χώρας μας. Αυτό είναι και το ζητούμενο του ερευνητικού μέρους της εργασίας, που έγινε με γεωγραφικό επίκεντρο την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων.

Προκαταρκτικά θα πρέπει να πούμε ότι η τεκμηρίωση των συλλογών στα μουσεία, μια αφανής, παρασκηνιακή κατά τ' άλλα εργασία, είναι απολύτως αναγκαία για τις εσωτερικές και εξωτερικές λειτουργίες των μουσείων αφού χωρίς αυτήν οι συλλογές παραμένουν ουσιαστικά ανενεργές και μη αξιοποιήσιμες, οπότε αυτομάτως ακυρώνεται η βασική αποστολή του μουσείου ως θεσμού. Πέρα από την αναγκαιότητά της, η τεκμηρίωση είναι ένας τομέας εξαιρετικά δυναμικός ιδιαίτερα αφότου έγινε και ψηφιακή. Η ψηφιακή τεκμηρίωση μάλιστα ανέδειξε, ακόμη περισσότερο από την αναλογική α) την ανάγκη αποτελεσματικότερου προσδιορισμού, οργάνωσης και διαχείρισης της μουσειακής πληροφορίας κι ενοποίησής της με την εν γένει πολιτιστική πληροφορία, β) την ανάγκη τυποποίησης της μέσα από τη χρήση διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων για την εξυπηρέτηση της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών συνόλων δεδομένων, αλλά και γ) τα ζητήματα διάθεσης της μουσειακής πληροφορίας μέσω και του Παγκόσμιου Ιστού σε όλους τους ενδιαφερόμενους χρήστες, στα πλαίσια τόσο του Κώδικα Δεοντολογίας του ICOM και του Δίκαιου της Πληροφορίας, αλλά και της σχετικής περί προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων νομοθεσίας.¹

Η τεκμηρίωση, ψηφιακή και μη, δεν μπορεί, ωστόσο, να ιδωθεί ανεξάρτητα τόσο από τις γενικότερες εξελίξεις στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό χώρο σε διεθνές, ευρωπαϊκό κι εθνικό επίπεδο, όσο και από τις ειδικότερες προόδους στο μουσειακό γίγνεσθαι. Επειδή ακριβώς αποτελεί μια από τις κύριες λειτουργίες των μουσείων επηρεάζει και επηρεάζεται, άμεσα κι έμμεσα, από το παραπάνω πλαίσιο λειτουργίας των μουσείων, το οποίο θα επιχειρήσουμε, εν συντομία, να προσδιορίσουμε.

¹ «Τα μουσεία, λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς που επιβάλλονται για λόγους εχεμύθειας και ασφάλειας, οφείλουν να κάνουν προσιτές τις συλλογές και τις σχετικές πληροφορίες με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.» (ICOM, Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM για τα μουσεία, μετ. Λάμπας Σωτήρης, Αθήνα 2009, σελ.27). Ν.2121/1993 «Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα». Ν. 2819/2000, άρθρο 7 «Εναρμόνιση με την Οδηγία 96/9/ΕΟΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαρτίου 1996 σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων και άλλες διατάξεις». Ν.4481/2017 «Συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων και άλλα θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Πολιτισμού κι Αθλητισμού». Χριστοδούλου Κων/νος, Δίκαιο Πνευματικής ιδιοκτησίας, Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ, Αθήνα, 2018, σελ.26-27, 162-173

Σε διεθνές επίπεδο, οι Συμβάσεις που υπεγράφησαν μεταπολεμικά καθιστούν υποχρεωτική για τα συμβαλλόμενα κράτη μέλη την απογραφή της πολιτιστικής κληρονομιάς και την αντίστοιχη τεκμηρίωσή της, ενώ και οι Συστάσεις ή/και Διακηρύξεις από Διεθνείς Οργανισμούς, όπως η UNESCO και η ICOM, προωθούν ανάλογες πολιτικές και δράσεις.

Πιο συγκεκριμένα η Σύμβαση της Χάγης του **1954** (1^ο Πρωτόκολλο, άρθρο 8) και του **1999** (2^ο Πρωτόκολλο, άρθρο 11) για την Προστασία των Πολιτιστικών αγαθών σε Περίπτωση Ένοπλης Σύρραξης, οι Συμβάσεις της UNESCO του **1970** (άρθρο 5) για τα Μέσα Απαγόρευσης και Παρεμπόδισης της παράνομης Εισαγωγής, Εξαγωγής και Μεταβίβασης της Κυριότητας των Πολιτιστικών Αγαθών, του **1972** (άρθρο 11) για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς, η Σύσταση του **1978** για την Προστασία των Κινητών Πολιτιστικών Αγαθών, του **2003** (άρθρα 12,13) για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, του **2015** για την Προστασία και Προώθηση των Μουσείων και των Συλλογών, τη Διαφορετικότητα τους και το Ρόλο τους στην Κοινωνία, οι Συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, κ. ά.²

Επιπρόσθετα, η οικονομία της γνώσης και της τεχνολογίας που αναπτύχθηκε ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αι. και συνδυάζεται με την οικονομία του πολιτισμού και της δημιουργίας που αναδύθηκε την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αι., στα πλαίσια μιας δυναμικής, ανταγωνιστικής, πολιτιστικής διαχείρισης, έχοντας αναγάγει τον πολιτισμό, τη δημιουργικότητα και την καινοτομία όχι απλά σε αυτοσκοπό, αλλά και σε εργαλείο οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής ευημερίας και προόδου, έχει επηρεάσει και τα μουσεία. Η πρόκληση δεν είναι μόνο «η προστασία και συντήρηση της υφιστάμενης πολιτιστικής κληρονομιάς και του ιστορικού παρελθόντος, αλλά και η δημιουργία νέων μορφών πολιτισμού, που ενθαρρύνουν όλους τους πολίτες να συμμετάσχουν στη διαδικασία παραγωγής γνώσης και νέων ιδεών, προάγοντας την πρωτοτυπία, την προσωπική έκφραση και την καινοτομία και εν τέλει τον πολιτισμό αυτόν καθ' αυτόν». Τα μουσεία μπορούν να «προσφέρουν καινοτομία και καθιστούν δυνατή την ανάπτυξη νέων ψηφιακών προϊόντων και εμπειριών».³

² Πάντος Π., *Εθνικά Αρχεία Μνημείων σε ευρωπαϊκές χώρες*, Επιμορφωτική Ημερίδα CARARE, Αμφιθέατρο Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου, Αθήνα 30 Ιανουαρίου 2013, PPT, διαφάνεια 3 (Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη δ/ση: http://nam.culture.gr/images/deam/docs/10_dnam_carare_pp.pdf).

UNESCO, *Recommendation concerning the protection and promotion of museums and collections, their diversity and role in society*, Adopted by the General Conference at its 38th Session, Paris, 17 November 2015, σελ. 1-11, (όπου και λίστα με τις διεθνείς Συμβάσεις που άμεσα ή έμμεσα σχετίζονται με τα μουσεία και τις συλλογές, σελ. 11), (Διαθέσιμο στην ηλ. δ/ση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246331>). Κόνσολα Ντόρα, *Η διεθνής προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς*, Παπαζήση, Αθήνα 1995, 39-45, 61-72. Παπαγεωργίου Ν., *Παγκόσμια και Φυσική Κληρονομιά της Ανθρωπότητας*, Ελληνική Επιτροπή Ουνέσκο, Αθήνα 2006, σελ. 99

³ Λαζαρέτου Σοφία, *Η έξυπνη οικονομία: «πολιτιστικές» και «δημιουργικές» βιομηχανίες στην Ελλάδα. Μπορούν ν' αποτελέσουν προοπτική εξόδου από την κρίση;*, Τράπεζα της Ελλάδος, Φεβρουάριος 2014, σελ. 11-12. . Simon Fernando, Serrano Silvio, 'Αδειες χρήσης και ψηφιακή πρόσβαση στα μουσεία μετά την Οδηγία 2013/37EC για την επανάχρηση της Πληροφορίας- Οι περιπτώσεις των Μουσείων Prado,

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η ΕΕ έχει αναγνωρίσει τις παραπάνω εξελίξεις. Η Στρατηγική της Λισαβόνας κι η αναθεώρησή της, αλλά και η στρατηγική «Ευρώπη 2020», όπως και το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» έχουν ορίσει τις προτεραιότητες και τους βασικούς άξονες της ευρωπαϊκής πολιτικής και στο χώρο της πολιτιστικής κληρονομιάς και των μουσείων.⁴

Εδώ πρέπει ν' αναφέρουμε την Οδηγία 2013/37 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (αναθεώρηση της Οδηγίας 2003/98) που ρυθμίζει θέματα επανάχρησης της πληροφορίας που προέρχεται από το δημόσιο τομέα και περιλαμβάνει επίσης την πολιτιστική πληροφορία που προέρχεται από μουσεία, βιβλιοθήκες και αρχεία, οδηγία που έχει ενσωματωθεί στον ελληνικό Ν. 4305 του 2014 κι έχει ιδιαίτερη αξία για τη ροή κι αξιοποίηση της πληροφορίας, που αποτελεί αντικείμενο της τεκμηρίωσης.⁵

Στις ειδικότερες εξελίξεις που αφορούν στο μουσειακό γίνεσθαι, όπως έχει επισημανθεί, «τα τελευταία χρόνια τα μουσεία βιώνουν πολλαπλές πιέσεις για επαναπροσδιορισμό της θεσμικής τους υπόστασης, των αξιών και των στρατηγικών τους προτεραιοτήτων με στόχο να ανταποκριθούν στις ...προκλήσεις που καθορίζουν το σύγχρονο κόσμο». Η περικοπή στη δημόσια χρηματοδότηση των μουσείων, ο αυξανόμενος ανταγωνισμός ανάμεσα στα μουσεία και τους λοιπούς πολιτιστικούς φορείς, αλλά και τη βιομηχανία του ελεύθερου χρόνου για την εξασφάλιση επισκεπτών αλλά και χορηγιών - δωρεών, τα νέα μοντέλα οργάνωσης και διοίκησης των μουσείων, οι ψηφιακές τεχνολογίες και η παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου και πολιτισμικού λογισμικού, η κινητικότητα συλλογών και μουσειακού προσωπικού, η αλλαγή του ρόλου των μουσείων από χώρους παθητικής έκθεσης αντικειμένων σε κέντρα πολιτιστικής πληροφόρησης με ενεργό ρόλο στην κοινωνία, ο εκδημοκρατισμός και η πολυπολιτισμικότητα της κοινωνίας, η διαχείριση της οικονομικής κρίσης, η ένταση της παράνομης διακίνησης αρχαιοτήτων κι έργων τέχνης, η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι οι κυριότερες πιέσεις/προκλήσεις που δέχονται τα μουσεία. Έχει προταθεί ένα σύνολο από καλές πρακτικές που επιχειρούν να αντιμετωπίσουν τις παραπάνω πιέσεις/προκλήσεις και να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα των μουσείων, ανάμεσα στις

Louvre και National Gallery' στο Μπίκος Γ., Κανιάρη Ασημίνα (επιμ.), *Μουσειολογία, Πολιτιστική Διαχείριση και Εκπαίδευση*, Γρηγόρης, Αθήνα 2014, σελ. 54-55

⁴ <http://www.europarl.europa.eu/highlights/el/1001.html>. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ae11325>. <http://www.europedia.moussis.eu/discus/discus-1265911417-201373-5112.tkl?lang=gr>. <https://www.culture.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=2585>. https://europa.eu/european-union/topics/culture_el. <https://www.espa.gr/el/pages/staticEurope2020.aspx> (Πρόσβαση στις 12/4/1018). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης*, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και τη Επιτροπή των Περιφερειών, Βρυξέλλες 22.7.2014, σελ. 4-13. European Commission, *EUROPEAN POLICY BRIEF. The Cultural Heritage Institution: Transformation and Change in a Digital Age*, RICHES, April 2016, σελ.1-8

⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/european-legislation-reuse-public-sector-information> (Πρόσβαση στις 12/4/1018). Ν. 4305/2014 «Ανοιχτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημόσιου τομέα ... και άλλες διατάξεις»

οποίες περιλαμβάνεται η αναγκαιότητα ποιοτικού ελέγχου του έργου τους, η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα, που δε θα μπορούσε να βασιστεί παρά στη σωστή τεκμηρίωση των μουσειακών συλλογών.⁶

Σε εθνικό επίπεδο το βασικό θεσμικό πλαίσιο τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία εμπεριέχεται κυρίως στα άρθρα 45 και 73 του Ν. 3028 του 2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων κι εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» και στην υπουργική απόφαση Υ.Α. ΥΠΠΟΤ /ΓΔΑΠΚ/ΔΙΝΕΠΟΚ/Δ93783/1682 «*Ιδρυση κι αναγνώριση μουσείου κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 45 του Ν. 3028/2002*» (ΦΕΚ 2385/Β/26.10.2011), αλλά και στους νόμους που επικυρώνουν σχετικές διεθνείς συμβάσεις ή ενσωματώνουν οδηγίες της Ε.Ε. Με τους Ν.1114/1981 και Ν. 3317/2005 έχουν επικυρωθεί και ισχύουν τα Πρωτόκολλα Α και Β της Σύμβασης της Χάγης του 1954 για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, με το Ν. 1126/1981 η Διεθνής Σύμβαση για την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής κληρονομιάς της UNESCO του 1972, κ. ά.

Ενεργό ρόλο, όσον αφορά στα τεκταινόμενα των δημοσίων μουσείων, παίζει η Δ/νση του Εθνικού Αρχείου Μνημείων και τα Τμήματα Τεκμηρίωσης των Περιφερειακών και Ειδικών Περιφερειακών Υπηρεσιών και Μουσείων του ΥΠ.ΠΟ, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο ιδιωτικός τομέας υστερεί. Στα πλαίσια της ψηφιακής σύγκλισης, της ισότιμης συμμετοχής των πολιτών στην ψηφιακή Ελλάδα και στη βελτίωση της καθημερινής ζωής τους, έγινε μάλιστα βασικός στόχος η ενίσχυση της χρήσης ΤΠΕ στα μουσεία, η ψηφιακή διάθεση υπηρεσιών, αλλά και οι ψηφιοποιήσεις και η παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου, πράγμα που οδήγησε στην ψηφιακή τεκμηρίωση προς την οποία έχουν γίνει και γίνονται αρκετά βήματα.⁷

⁶ Μάρλεν Μούλιου, 'Τα μουσεία στον 21^ο αιώνα: προκλήσεις, αξίες, ρόλοι, πρακτικές' στο Μπίκος Γ., Κανιάρη Ασημίνα (επιμ.), *Μουσειολογία, Πολιτιστική Διαχείριση και Εκπαίδευση*, Γρηγόρης, Αθήνα 2014, σελ. 77, 80-81. Frey B., Meier St., 'Πολιτισμικά οικονομικά' και Rectanus Mark, 'Παγκοσμιοποίηση: ενσωματώνοντας το μουσείο' στο Macdonald Sharon (επιμ.), *Μουσείο και μουσειακές σπουδές. Ένας πλήρης οδηγός*, μετ. Παπαβασιλείου Δήμητρα, ΠΙΟΠ, Αθήνα 2012, σελ. 521-523-526, 527-528, 545, 551-552. Papaioannou, G. 'Guest Editorial on Museum Ethics', *Journal of Conservation and Museum Studies*, 11(1): 2, 2013, σελ. 1 (DOI: <http://dx.doi.org/10.5334/jcms.1021206>) <http://www.europeanmuseumforum.info/elibrary/21-christorch.html>. Δεληγιάννης Ι., Παπαϊωάννου Γ. 'Μουσείο και αξιοποίηση πολιτισμικού αποθέματος με χρήση ψηφιακής τεχνολογίας και διαδραστικών πολυμέσων' στο Μπίκος Γ., Κανιάρη Ασημίνα (επιμ.), *Μουσειολογία, Πολιτιστική Διαχείριση και Εκπαίδευση*, Γρηγόρης, Αθήνα 2014, σελ. 118-119. <http://icom.museum/programmes/cultural-tourism/>. http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Statements/ENG/Lisbon_Declaration_ENG.pdf. UNESCO, *Report of the Intergovernmental Meeting of Experts (Category II) Related to a Draft Recommendation concerning the protection and promotion of museums and collections, their diversity and role in society*, Paris, UNESCO Headquarters, 27-28 May 2015, σελ. 5

⁷ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2007-2013, Ψηφιακή Σύγκλιση, σελ. 147. Σταθόπουλος Π., Χούσος Ν., Σταύρου Γ., *Προδιαγραφές και χαρακτηριστικά διαλειτουργικότητας για ανοιχτό ψηφιακό περιεχόμενο*, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Αθήνα 2013, σελ. 5. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη δ/νση:

Αναφορικά με τη δομή κι οργάνωση της παρούσας εργασίας, αυτή χωρίζεται σε δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό μέρος. Πιο συγκεκριμένα στο 1ο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους αναλύεται η διαδικασία της τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία και συγκεκριμένα δίδεται ο ορισμός κι προσδιορίζεται ο ρόλος και η σημασία της τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία, μια διαδικασία που οφείλει να υπακούει σε μια συγκεκριμένη πολιτική, η διαμόρφωση και εφαρμογή της οποίας εξαρτάται από διάφορους παράγοντες οι οποίοι και αναλύονται. Ακολουθεί μια συμβατική τυπολογία των ειδών της τεκμηρίωσης και μια αδρή περιγραφή της εξέλιξης των μεθόδων τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών, αλλά και του ασχολούμενου με την τεκμηρίωση προσωπικού.

Το 2^ο κεφάλαιο αναφέρεται στις διεθνείς κι ευρωπαϊκές πρακτικές τεκμηρίωσης, καθώς και στην ιστορική εξέλιξή του θεσμικού πλαισίου και των πρακτικών για την τεκμηρίωση στην Ελλάδα. Εξετάζεται, επίσης, η τρέχουσα κατάσταση της τεκμηρίωσης στα μουσεία της χώρας μας με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία.

Στο 3^ο κεφάλαιο εξετάζονται οι βασικές αρχές που πρέπει να τηρούνται κατά την τεκμηρίωση και περιγράφονται τα ειδικότερα στάδια της διαδικασίας της τεκμηρίωσης, σύμφωνα με τις διεθνείς πρακτικές. Το 4^ο κεφάλαιο αναφέρεται στα υπάρχοντα πρότυπα μουσειακής τεκμηρίωσης, που διακρίνονται σε 4 διαφορετικές κατηγορίες, στα πρότυπα για προδιαγραφές δομής δεδομένων (data structure standards), στα πρότυπα περιεχομένου δεδομένων (data content standards), στα πρότυπα αξίας δεδομένων/λεξιλογίου (data value standards) και στα πρότυπα τα τεχνικά (data format/technical interchange standards). Το 5^ο κεφάλαιο αναφέρεται σε συστήματα ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης, όπως το Πολέμων, το Κλειώ-Μίτος και το SYNTHESIS museum που αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα.

Στο ερευνητικό μέρος, αφού πρώτα περιγραφεί ο γενικός σκοπός της έρευνας και οι ειδικότερες υποθέσεις εργασίας στις οποίες στηρίζεται, αναλύεται η χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία της έρευνας που ήταν συνδυασμός συμπλήρωσης ερωτηματολογίων από τους συμμετέχοντες ή/και ημιδομημένων συνεντεύξεων όπου αυτό ήταν εφικτό. Αναλύεται ακόμη το κυριότερο εργαλείο της που ήταν το ερωτηματολόγιο. Γίνεται, επίσης, μια αδρή παρουσίαση των μουσείων της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, που αποτελούν τις μονάδες ανάλυσης της έρευνας. Εν συνεχεία αναφέρονται και σχολιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, και τέλος παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που εξάγονται απ' αυτήν και οι προτάσεις που, βασιζόμενες στα προηγθέντα, μπορούν να γίνουν. Προκαταβολικά θα πρέπει να πούμε ότι η έρευνα ανέδειξε, ανάμεσα στ'

https://helios-eie.ekt.gr/EIE/bitstream/10442/8887/6/%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%94%CE%99%CE%91%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%A6%CE%95%CE%A3_%CE%94%CE%99%CE%91%CE%9B%CE%95%CE%99%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%A1%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A4%CE%97%CE%A4%CE%91%CE%A3_%CE%95%CE%9A%CE%A4_%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CE%BF%CF%822013.pdf (Πρόσβαση στις 12/4/2018)

άλλα, το μη αυτονόητο της ύπαρξης συστήματος τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών, την περιορισμένη χρήση τυποποιημένων συστημάτων τεκμηρίωσης και προτύπων μεταδεδομένων και την αναγκαιότητα παροχής έγκυρης πληροφόρησης, αλλά και πρακτικής βοήθειας στους υπεύθυνους τεκμηρίωσης των μουσείων.

1. Θεωρητικό πλαίσιο

1.1. Η διαδικασία της τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών

1.1.1. Ορισμός, ρόλος και σημασία της τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών

Κατ' αρχάς, στο γενικότερο πλαίσιο, ο όρος **τεκμηρίωση ή επιστημονική πληροφόρηση** (documentation) σημαίνει «*τη μεθοδευμένη αναζήτηση, συγκέντρωση, επεξεργασία και διάδοση των πληροφοριών για να μπορούν να χρησιμοποιηθούν απ' αυτούς που τις χρειάζονται*». ⁸ Ο παλαιότερος αυτός ορισμός των αρχών της δεκαετίας του '90 συμπληρώνεται από τους νεότερους αφού, σύμφωνα με το Ελληνικό πρότυπο ΕΛΟΤ 1381:2013, αντίστοιχο του Διεθνούς Προτύπου ISO 5127:2001 Information and documentation – Vocabulary, η τεκμηρίωση είναι «*η συνεχής και συστηματική συλλογή και επεξεργασία εγγεγραμμένων πληροφοριών, με σκοπό την αποθήκευση, ταξινόμηση, ανάκτηση, χρησιμοποίηση ή μετάδοση*», ενώ ως **τεκμήριο** ορίζεται «*κάθε εγγεγραμμένη πληροφορία ή υλικό αντικείμενο που μπορεί να εκληφθεί ως μονάδα σε μια διεργασία τεκμηρίωσης*». Στις διεργασίες μάλιστα τεκμηρίωσης, σύμφωνα πάντα με το ίδιο πρότυπο, περιλαμβάνονται : «*ο προγραμματισμός, η ανάπτυξη και η πρόσκτηση συλλογών, η ανάλυση, παράσταση και περιγραφή περιεχομένου και η αποθήκευση, έρευνα και ανάκτηση*». ⁹

Στόχος της τεκμηρίωσης είναι πάντως σε κάθε περίπτωση «*η εξασφάλιση της πρόσβασης στην πληροφορία*» και η διαχείριση της πληροφορίας, ενώ η **πληροφορία** ορίζεται ως «*το στοιχείο εκείνο που μειώνει την αβεβαιότητα του ανθρώπου για τα πράγματα*» και αποτελεί «*τόσο την πρώτη ύλη σχηματισμού γνώσης, όσο και το ουσιαστικό περιεχόμενο των πληροφοριακών συστημάτων, αλλά και των συστημάτων και διαύλων παραγωγής, διακίνησης, οργάνωσης και εκμετάλλευσης της πληροφορίας*». ¹⁰

Ως **πληροφοριακό σύστημα**, πάλι, ορίζουμε «*ένα σύνολο ανθρώπων, διαδικασιών και πόρων που συλλέγει δεδομένα, τα οποία στη συνέχεια τα μετασχηματίζει και τα διαδίδει*». Τα ψηφιακά πληροφοριακά συστήματα (που βασίζονται σε Η/Υ) και αποτελούν μετεξέλιξη των παλαιότερων

⁸ Σκανδάλη Αλκμήνη, *Η Επιστήμη της Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης*, Ι. Γ. Βασιλείου, Αθήνα 1990, σελ. 1.

⁹ Καπιδάκης, Σ., Λαζαρίνης, Φ., Τοράκη, Κ., 'Εισαγωγή στη Βιβλιοθηκονομία και την Επιστήμη της πληροφορίας,' στο Καπιδάκης, Σ., Λαζαρίνης, Φ., Τοράκη, Κ., *Θέματα βιβλιοθηκονομίας και επιστήμης των πληροφοριών*. [ηλεκτρ. βιβλ.], Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα 2015, σελ. 23, 26 (Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/1675>. Πρόσβαση στις 5/6/2018)

¹⁰ Μπώκος Γ., *Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης*, Παπασωτηρίου, Αθήνα 2001, σελ. 8, 29- 31

έντυπων, χωρίς ωστόσο να τα καταργούν, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των συστημάτων επικοινωνιών, και τελευταία των κινητών τηλεπικοινωνιών, έχουν επιτρέψει την ταχύτερη, ευρύτερη και φθηνότερη διάδοση κι ανταλλαγή των πληροφοριών.¹¹

Το πεδίο ορισμού του τεκμηρίου, με τη αυξανόμενη χρήση των Η/Υ και γενικά των ΤΠΕ και ειδικά του Διαδικτύου από τη δεκαετία του 1990 και εξής¹², έχει διευρυνθεί και περιλαμβάνει και τα **ηλεκτρονικά/ψηφιακά τεκμήρια**, που ορίζονται γενικά ως «τα τεκμήρια που υπάρχουν σε ηλεκτρονική μορφή, και στα οποία η πρόσβαση επιτυγχάνεται με τη βοήθεια της τεχνολογίας υπολογιστών». Τα ψηφιακά τεκμήρια είτε απευθείας δημιουργημένα σε ψηφιακή μορφή (born digital) είτε ψηφιοποιημένα (digitized) «συναπαρτίζονται και «από τα αρχεία του περιεχομένου τους (σε διάφορα μορφότυπα), αλλά και τα μεταδεδομένα που τα ταυτοποιούν και τα περιγράφουν», ενώ «και το πληροφοριακό σύστημα που επιτρέπει τη διαχείριση του περιεχομένου και των μεταδεδομένων των ψηφιακών τεκμηρίων αποτελούν επίσης υποδομή και μέρος της οντότητας των ψηφιακών τεκμηρίων». Οι παραπάνω εξελίξεις έχουν διευρύνει και εμβαθύνει παράλληλα τις διαδικασίες της τεκμηρίωσης. Στην περίπτωση των μουσείων τα περισσότερα ψηφιακά τεκμήρια προέρχονται από ψηφιοποίηση και λιγότερο από απευθείας δημιουργία. Η **ψηφιοποίηση** είναι «μια μορφή αναπαράστασης του πρωτοτύπου μέσα από την ψηφιακή εικόνα και τα μεταδεδομένα που καταγράφουν το αρχικό αντικείμενο, τεκμήριο ή έγγραφο, η οποία υποκαθιστά το πρωτότυπο για λόγους προώθησης, πρόσβασης ή συντήρησης», και πρόκειται για μια διαδικασία διαφοροποιημένη κατά περίπτωση που δεν μπορεί να γίνει μαζικά λόγω του ιδιόμορφου χαρακτήρα των μουσειακών αντικειμένων, του απαιτούμενου τεχνολογικού εξοπλισμού και των συναφών τεχνικών προβλημάτων, αλλά και των οικονομικών απαιτήσεων της.¹³

Από **ιστορική άποψη** ο όρος τεκμηρίωση με το τρέχον του περιεχόμενο, σε διεθνές επίπεδο, πρωτο-χρησιμοποιήθηκε επισήμως το 1945 στο περιοδικό Journal of Documentation, ενώ στην Ελλάδα καθιερώθηκε με το ν. 706 της 26/9/1977 «Περί προωθήσεως της Επιστημονικής Ερεύνης και της Τεχνολογίας» και τη δημιουργία ανάλογης υπηρεσίας η οποία εντάχθηκε το 1980 στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (ΕΙΕ) και το 1982 με τη χρηματοδότηση του Προγράμματος Ανάπτυξης

¹¹ Boddy David, Boonstra Albert, Kennedy Graham, *Διαχείριση πληροφοριακών συστημάτων. Στρατηγική και Οργάνωση*, Κλειδάριθμος, 2010, σελ. 37-8, 84-5

¹² Το Διαδίκτυο έχει εξελιχθεί από τότε και εξελίσσεται με ταχύτατους ρυθμούς. Από τη στατικότητα του Web. 1 έχουμε περάσει στη διαδραστικότητα του Web. 2 και οδεύουμε προς το Web.3, τον λεγόμενο Σημασιολογικό Ιστό, ο στόχος του οποίου είναι «η ανάπτυξη και καθιέρωση προτύπων και τεχνολογιών οι οποίες να βοηθήσουν στην κατασκευή συστημάτων τα οποία να είναι ικανά να «καταλαβαίνουν» την πληροφορία στο Διαδίκτυο, ώστε να προσφέρουν βελτιστοποιημένη ικανότητα αναζήτησης πληροφορίας, ενοποίησης πληροφορίας, πλοήγησης και αυτοματισμού διεργασιών» (Τσέλιος Νικόλαος, *Εισαγωγή στην επιστήμη του Ιστού. Βασικές υπηρεσίες και παιδαγωγικές χρήσεις*, Κλειδάριθμος, Αθήνα 2007, σελ. 262)

¹³ Καπιδάκης, Σ., Λαζαρίνης, Φ., Τοράκη, Κ., ο. π. , σελ. 26 .Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, *Διαχείριση Ψηφιακού Περιεχομένου*, [ηλεκτρ. βιβλ.] Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα 2015, σελ. 4. Simon Fernando, Serrano Silvio, 'Άδειες χρήσης και ψηφιακή πρόσβαση στα μουσεία μετά την Οδηγία 2013/37EC για την επανάχρηση της Πληροφορίας- Οι περιπτώσεις των Μουσείων Prado, Louvre και National Gallery' στο Μπίκος Γ., Κανιάρη Ασημίνα (επιμ.), *Μουσειολογία, Πολιτιστική Διαχείριση και Εκπαίδευση*, Γρηγόρης, Αθήνα 2014, σελ.59-60

The top section features the "Search Culture.gr" logo in large green letters, flanked by grey curly braces. Below the logo is the Greek text "Ενιαία Αναζήτηση σε ανοικτό ψηφιακό περιεχόμενο". To the right is a circular collage of various European cultural artifacts, including classical paintings, sculptures, historical documents, and modern art, all set against a map of Europe.

Αναφορικά με το ειδικότερο πλαίσιο της **μουσειακής τεκμηρίωσης** τώρα, αποτελεί, χωρίς αμφισβήτηση, το θεμέλιο της λειτουργίας του μουσείου, είναι μια από τις βασικές δραστηριότητες του, αφού ταυτίζεται με τη μνήμη του μουσείου, χωρίς την οποία δεν υπάρχει μουσείο που να ανταποκρίνεται στην αποστολή του, τη διατήρηση, δηλαδή, της υλικής και άυλης κληρονομιάς της ανθρωπότητας. Η ποιότητα, μάλιστα, της τεκμηρίωσης αποτελεί μέτρο του επαγγελματικού βάθους της διοίκησης του μουσείου, καθώς είναι αναγκαία σε όλες τις εσωτερικές και εξωτερικές δραστηριότητες του: σε όλες τις διοικητικές λειτουργίες, στην διαχείριση των συλλογών, στις επικοινωνιακές δραστηριότητες του μουσείου, στις υπηρεσίες του προς το κοινό, στις υπηρεσίες αρχείου / βιβλιοθήκης, στην έρευνα , κ. ά..¹⁵

¹⁵ Konstantios Dimitris, Konstantios Nikolas, Tsobanoglu Liana, *A manual for Museum Managers*, DGIV/Cult/STAGE, 4, August 2005, σελ. 23. ICOM, *Running a Museum.A Practical Handbook*, P.J. Boyler, Paris 2004, σελ. 31. <http://www.tmth.gr/sciencelated/62-museums/1047-noesis-03-tekmiriosi> (Πρόσβαση στις 15/1/2017). Reibel Daniel, *Registration methods for the small museum*, 3th ed., Lanham:Altamira 1997, σελ. 12.

Και εδώ κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε τον ορισμό για το μουσείο που περιλαμβάνεται στον ελληνικό νόμο 3028/2002, ο οποίος ορίζει ότι: «ως **μουσείο** νοείται η υπηρεσία ή ο οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με ή χωρίς ίδια νομική προσωπικότητα, που αποκτά, δέχεται, φυλάσσει, συντηρεί, καταγράφει, τεκμηριώνει, ερευνά, ερμηνεύει και κυρίως εκθέτει και προβάλλει στο κοινό συλλογές αρχαιολογικών, καλλιτεχνικών, εθνολογικών ή άλλων υλικών μαρτυριών του ανθρώπου και του περιβάλλοντος του, με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία.». Ο νεότερος ορισμός του ICOM του 2007 περιλαμβάνει εκτός από την υλική και την άυλη κληρονομιά της ανθρωπότητας και του περιβάλλοντός της, μέρος της οποίας είναι και τα ψηφιακά πολιτισμικά προϊόντα. Άλλωστε τα μουσεία, άλλα περισσότερα κι άλλα λιγότερα, έχουν εισέλθει στην ψηφιακή εποχή και αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της, που κυμαίνονται, πέρα από τις ψηφιοποιήσεις των συλλογών τους, που είδαμε παραπάνω, στην παραγωγή και συνάντηση ψηφιακού πολιτιστικού περιεχομένου, στις off/on line διαδραστικές εφαρμογές, στις εφαρμογές επαυξημένης πραγματικότητας, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στην on line πρόσβαση στις συλλογές τους ή ακόμα και στην ίδια την οντότητα τους (ψηφιακά μουσεία), και φυσικά στη μεγαλύτερη απ' όλες πρόκληση, εκείνη του Σημαιολογικού Ιστού. Από μια άλλη οπτική, τα μουσεία, πέρα από το γεγονός ότι χρησιμοποιούν ψηφιακά μέσα και τεχνολογίες για να επιτελέσουν τους σκοπούς τους, είναι και τα ίδια μέσα και «τεχνολογίες αρχειοθέτησης, διατήρησης, αποθήκευσης αλλά και οικοδόμησης της πολιτισμικής μνήμης» μαζί με τα αρχεία και τις βιβλιοθήκες.¹⁶

Επανερχόμενοι στο θέμα της μουσειακής τεκμηρίωσης, θα επικεντρωθούμε ειδικά στην τεκμηρίωση των συλλογών που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διαχείρισης των συλλογών (collections management). Ως **διαχείριση των συλλογών** εννοούμε ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών, οι οποίες περιστρέφονται γύρω από τρεις άξονες: την οργάνωση, τη διατήρηση και την επέκταση των συλλογών. Με άλλα λόγια, η διαχείριση των συλλογών «*αναφέρεται στις διάφορες νομικές, δεοντολογικές, τεχνικές και πρακτικές μεθόδους με τις οποίες οι μουσειακές συλλογές συγκροτούνται, οργανώνονται, ερευνώνται, ερμηνεύονται και διατηρούνται*».¹⁷

¹⁶ Μπούνια Αλεξάνδρα, *Στα παρασκήνια του μουσείου. Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*, Πατάκης, Αθήνα 2009, σελ.232 . Dimitrios Tsolis, 'Legal aspects of digitizing the museum: both sides now' στο NEMO Annual Conference, *Museums in the digital Age, Museums and the Development of the Active Citizenship*, Bucharest Romania, November 2013, σελ. 20. Ο **ορισμός του ICOM του 2007** αναφέρει : «*Το Μουσείο είναι ένα μη κερδοσκοπικός μόνιμος θεσμός/οργανισμός στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοιχτός στο κοινό, ο οποίος αποκτά, συντηρεί, ερευνά, προβάλλει και εκθέτει την υλική και άυλη κληρονομιά της ανθρωπότητας και του περιβάλλοντός της, με στόχο την εκπαίδευση, μελέτη και ψυχαγωγία.*» (Desvalleés André, Mairesse François (επιμ.), *Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας*, μετ. Λάππας Σωτήρης, Κονδυλάκη Δήμητρα, ICOM-Ελληνικό Τμήμα, Αθήνα, 2014, σελ. 89). Henning Michelle, 'Νέα Μέσα' στο Macdonald Sharon (επιμ.), *Μουσείο και μουσειακές σπουδές. Ένας πλήρης οδηγός*, μετ. Παπαβασιλείου Δήμητρα, ΠΙΟΠ, Αθήνα 2012, σελ. 426

¹⁷ Μπούνια Αλεξάνδρα, *ο.π.*, σελ. 16-17. ICOM, *Running a Museum. A Practical Handbook*, P. J. Boyler, Paris 2004, σελ. 17.

Σύμφωνα με τον Κώδικα δεοντολογίας του ICOM «η έννοια της διαχείρισης των συλλογών περιλαμβάνει τη νόμιμη κατοχή, τη μονιμότητα, την **τεκμηρίωση**, την προσβασιμότητα και τη νόμιμη παραχώρηση» των συλλογών οι οποίες «αποτελούν σημαντική δημόσια κληρονομιά, τυγχάνουν ειδικής νομικής μεταχείρισης και προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο». ¹⁸ Οφείλει δε η διαχείριση των συλλογών να λειτουργεί στα πλαίσια μιας εκπεφρασμένης από κάθε μουσείο πολιτικής διαχείρισης των συλλογών. ¹⁹

Η πολιτική διαχείρισης των συλλογών λειτουργεί τόσο ως πρακτικός οδηγός για το προσωπικό του μουσείου όσο και ως δημόσιο έγγραφο και πηγή ενημέρωσης για το κοινό αφού, σύμφωνα πάλι με τον Κώδικα δεοντολογίας του ICOM, «οι αρμόδιες διοικητικές αρχές κάθε μουσείου οφείλουν να υιοθετούν και να δημοσιοποιούν με γραπτό κείμενο την πολιτική για την απόκτηση, την προστασία και τη χρήση των συλλογών». Αποτελεί μάλιστα προαπαιτούμενο για την πιστοποίηση των μουσείων τόσο από εθνικούς οργανισμούς πιστοποίησης (π.χ. ΗΠΑ, Μ.Βρετανία, Αυστραλία, κ. α) όσο και από αντίστοιχους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς (π.χ. EMF, ISO). Τα περιεχόμενα μιας πολιτικής διαχείρισης των συλλογών φαίνονται στον Πίνακα 1. ²⁰

Πίνακας 1. Τα περιεχόμενα μιας πολιτικής διαχείρισης των συλλογών

Museum Mission and Purpose	Disaster Preparedness
Code of Ethics	Insurance
Registration	Access to Collections
Acquisitions and accessioning	Security
Valid title, provenance, and due diligence	Exhibitions
Sensitive and protected materials	Controlled environment
Appraisals and authentications	Monitoring collections on exhibit
Deaccessioning and disposals	Suitable exhibit materials
Return and restitution	Packing and shipping
Cataloguing, numbering, and marking	Research
Inventory	Field Collecting
Loans	In-house
Condition reporting and glossary/standards	Visiting scholars and researchers
Documentation	Destructive analysis
Preservation of Collections	Personal collecting and personal use of collections
Collections storage	Preventive Conservation
Collections handling and moving	Conservation
Photography	

(Πηγή: ICOM, *Running a Museum. A Practical Handbook*, P.J. Boyler, Paris 2004, σελ. 19)

Η **τεκμηρίωση των συλλογών στα μουσεία** αποτελεί μέρος της πολιτικής διαχείρισης, αλλά και της ίδιας της διαχείρισης των συλλογών στα μουσεία και η σημασία της φαίνεται από το γεγονός ότι περιλαμβάνεται τόσο στις βασικές αρχές του Κώδικα Δεοντολογίας του ICOM, όσο και από τη δημιουργία και ύπαρξη της Διεθνούς Επιτροπής για την Τεκμηρίωση του ICOM, την ICOM-

¹⁸ ICOM, *Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM για τα μουσεία*, μετ. Λάππας Σωτήρης, Αθήνα 2009, σελ. 21

¹⁹ ICOM, *Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM για τα μουσεία*, μετ. Λάππας Σωτήρης, Αθήνα 2009, σελ. 20

²⁰ ICOM, *Running a Museum. A Practical Handbook*, P.J. Boyler, Paris 2004, σελ. 18. Μπούνια Αλεξάνδρα, ο.π., σελ.27, 33-38

CIDOC, που ασχολείται ειδικά με το θέμα της τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών. Σύμφωνα, λοιπόν, με τον Κώδικα Δεοντολογίας του ICOM «η τεκμηρίωση των συλλογών θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις εγκεκριμένες επαγγελματικές προδιαγραφές. Θα πρέπει να περιλαμβάνει την ταύτιση και πλήρη περιγραφή κάθε αντικειμένου, καθώς και στοιχεία σχετικά με την προέλευση, την κατάσταση διατήρησής τους, τις επεμβάσεις συντήρησης που έχει υποστεί και την παρούσα θέση του. Τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να φυλάσσονται σε ασφαλές μέρος και να υποστηρίζονται από συστήματα που θα επιτρέπουν στο προσωπικό του μουσείου και άλλους εξουσιοδοτημένους χρήστες να έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές».²¹

Η ICOM-CIDOC ορίζει ότι «η τεκμηρίωση στα μουσεία ασχολείται με την ανάπτυξη και χρήση της πληροφορίας για τα αντικείμενα της συλλογής του μουσείου και τις διαδικασίες που υποστηρίζουν τη διαχείριση της συλλογής. Αυτή η πληροφορία πρέπει να καταγράφεται σε γραπτή ή ψηφιακή μορφή στο σύστημα τεκμηρίωσης του μουσείου και να είναι προσβάσιμη στο προσωπικό, τους ερευνητές και το κοινό».²²

Ακόμη και η UNESCO στις τελευταίες συστάσεις της «για την προστασία και προώθηση των μουσείων και των συλλογών, της πολυμορφίας τους και του ρόλου τους στην κοινωνία» περιλαμβάνει την τεκμηρίωση στα μουσεία, με βάση διεθνή πρότυπα, στις πρωταρχικές λειτουργίες ενός μουσείου, και την ψηφιοποίηση των συλλογών ως πολύ σημαντική λειτουργία, συμπληρωματική της διατήρησης, όχι υποκατάστατό της όμως.²³

Αφού, όπως είδαμε, «η τεκμηρίωση στα μουσεία ασχολείται με την ανάπτυξη και χρήση της πληροφορίας για τα αντικείμενα της συλλογής του μουσείου» θα πρέπει ν' αναφέρουμε τα κύρια χαρακτηριστικά της πληροφορίας αυτής, αφού πρώτα επισημάνουμε ότι τα μουσειακά αντικείμενα είναι «τεκμήρια στα οποία η υλική βάση και μορφή, καθώς και η φερόμενη πληροφορία ταυτίζονται».²⁴

Οι **μουσειακές πληροφορίες**, λοιπόν, είναι «σύνθετες με εσωτερική διάρθρωση και πυκνές συσχετίσεις ... δυναμικές, γιατί χρειάζονται συνεχή αναθεώρηση ... συμμετέχουν σε σύνθετες διαδικασίες διαχείρισης συλλογών», ενώ «εκτός από τα αντικείμενα αφορούν σε ανθρώπους, ομάδες, συμβάντα και αφηρημένες έννοιες. Τέλος, μπορούν να αναπαρασταθούν αφαιρετικά σύμφωνα με ένα γενικό μοντέλο», αφού δομούνται «ήδη πάνω σε σημασιολογικές σχέσεις». Ένα τέτοιο μοντέλο δεδομένων αποτελεί, όπως θα δούμε παρακάτω, το Εννοιολογικό Μοντέλο Αναφοράς του CIDOC, το CIDOC CRM, ενώ οι μουσειακές και, εν γένει, οι πολιτιστικές

²¹ ICOM, *Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM για τα μουσεία*, μετ. Λάππας Σωτήρης, Αθήνα 2009, σελ.25. <http://icom.museum/the-committees/international-committees/international-committee/international-committee-for-documentation/> (Πρόσβαση στις 20/12/2016)

²² http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/DocStandards/principles6_2.pdf, σελ. 1

²³ UNESCO, *Report of the Intergovernmental Meeting of Experts (Category II) Related to a Draft Recommendation concerning the protection and promotion of museums and collections, their diversity and role in society*, Paris, UNESCO Headquarters, 27-28 May 2015, σελ. 4,6

²⁴ Μπώκος Γ., *Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης*, Παπασωτηρίου, Αθήνα 2001, σελ.84

πληροφορίες θεωρούνται «από τα πλέον κατάλληλα σύνολα δεδομένων για την εξέλιξη του σημασιολογικού ιστού». ²⁵

Όλες όμως οι μουσειακές πληροφορίες εξαρτώνται από την ποιότητα και ποσότητα του αντικειμένων των μουσειακών συλλογών. Ο μουσειολογικός επιπλέον χαρακτήρας των συλλογών, πέρα από τις πληροφορίες που αυτές καθεαυτές εμπεριέχουν και αφορούν καθαρά τα επιστημονικά πεδία αναφοράς στα οποία αυτές ανήκουν, τις επιφορτίζει με πληροφορίες, μουσειολογικής ή μουσειακής ή άλλης φύσεως (π.χ. πληροφορίες συντήρησης, έκθεσης, διακίνησης, ψηφιοποίησης, κ. ά). Πάντοτε βέβαια οι μουσειακές πληροφορίες και οι ανάλογες έρευνες που στηρίζονται σ' αυτές υπόκεινται στους κανόνες της «*ρευστότητας, του τυχαίου και της αταξίας*», που χαρακτηρίζει όλα τα ανθρώπινα πράγματα. Η χρήση, μάλιστα, των ψηφιακών τεχνολογιών στην τεκμηρίωση έχει αυξήσει τον όγκο των διαθέσιμων πληροφοριών τόσο από τα μουσεία όσο και από τους άλλους οργανισμούς μνήμης σε τέτοιο βαθμό που «*καθίσταται δύσκολο να εισάγεις πρότυπα και διαδικασίες που να μοντελοποιούν και να διατηρούν την ανάπτυξη και αξιοπιστία της τεκμηριωμένης πληροφορίας*», γι' αυτό παίζει όλο και μεγαλύτερο ρόλο η προέλευση όλης αυτής της γνώσης, η ανακατασκευή, δηλαδή ολόκληρης της αλυσίδας παραγωγής, χρήσης, ερμηνείας και διάδοσής της με στόχο την αξιολόγησή της και τη διευκόλυνση της κατανόησής της. ²⁶

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά των μουσειακών πληροφοριών, προσδιορίζουν το είδος και το βαθμό αποτελεσματικότητας των συστημάτων τεκμηρίωσής τους, τα οποία έχουν επιπλέον από μόνα τους τα δικά τους ειδικότερα ζητήματα δομής, λειτουργίας, εξέλιξης και χρήσης.

Συμπερασματικά, συλλογές μη επαρκώς τεκμηριωμένες δεν μπορούν να θεωρηθούν πραγματικές μουσειακές συλλογές αφού το μουσείο δεν μπορεί να αποδείξει την νομική ευθύνη του γι' αυτές, δεν μπορεί να στηρίξει τη συλλεκτική πολιτική του πάνω σε αυτές, δεν μπορεί επαρκώς να εγγυηθεί την ασφάλεια, τη φροντίδα και την προσβασιμότητα σε αυτές και έχουν μειωμένη αξία για την έρευνα, την ερμηνεία και τη εν γένει χρήση τους. ²⁷

Πιο συγκεκριμένα **ένα σύστημα επαρκούς τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία** επιτρέπει:

²⁵ Δάλλας Κωστής, 'MITOS', Σύστημα Πληροφορικής του Μουσείου Μπενάκη' στο Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, *Η τεχνολογία των πληροφοριών και τα μουσεία*, Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συμποσίου, Ινστιτούτο Goethe, Αθήνα 19-20 Νοεμβρίου 1993, σελ. 45. Αγγελάκη Γεωργία (επιμ.), *Ανοιχτά και Διασυνδεδεμένα Πολιτιστικά Δεδομένα*, ΕΚΤ-ΕΙΕ, Αθήνα 2014, σελ. 5. Doty Phillip, 'Automating the Documentation of Museum Collections', *Museum Management and Curatorship*, τεύχος 9, 1990, σελ.77

²⁶ Pearce Susan, Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές, μετ. Γυιόκα Λία, Καζάκης Αλ., Μπίκας Π., Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 176. Desvalleés André, Mairesse François (επιμ.), *Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας*, μετ. Λάππας Σωτήρης, Κονδυλάκη Δήμητρα, ICOM-Ελληνικό Τμήμα, Αθήνα, 2014, σελ. 63-64. <http://network.icom.museum/cidoc/> (Πρόσβαση στις 23/3/2018). . Μπούνια Αλεξάνδρα, ο. π., σελ. 122- 127

²⁷ ICOM-CIDOC, *Statement of principles of museum Documentation*, σελ. 1. <http://icom.museum/the-committees/international-committees/international-committee/international-committee-for-documentation/>(Πρόσβαση στις 20/12/2016)

- Γνώση του περιεχομένου των συλλογών του μουσείου και δυνατότητα πλήρους απογραφικού ελέγχου
- Καταγραφή και επιβεβαίωση της μοναδικής ταυτότητας του κάθε αντικ. της συλλογής
- Απόδειξη της νομικής κυριότητας των αντικ. της συλλογής
- Άσκηση ελέγχου πάνω σε θέματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, ψηφιοποίησης και επανάχρησης της μουσειακής πληροφορίας
- Εύκολο εντοπισμό της μόνιμης και τρέχουσας θέσης των αντικ.
- Άμεση πρόσβαση στην ταυτότητα αντικ. σε περίπτωση κλοπής, παράνομης διακίνησης ή απώλειας τους
- Διατήρηση ιστορικού αρχείου για τα αντικ. της συλλογής κι εξασφάλιση της συνέχειας των πληροφοριών γι' αυτά. Το υλικό της τεκμηρίωσης και τα αντικείμενα που αυτό συνοδεύει αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του μουσειακού αρχείου, που κληροδοτείται από τις προηγούμενες γενιές στις επόμενες.
- Παροχή και χρήση των πληροφοριών για τα αντικ. της συλλογής στην ερμηνεία τους, στην έρευνά τους, σε εκπαιδευτικά προγράμματα, μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις ή άλλες δραστηριότητες (δημοσιεύσεις, μελέτες, εκδηλώσεις, ξεναγήσεις κ.ά.)
- Οργάνωση της αποθήκης και σχεδιασμό της προληπτικής συντήρησης των αντικειμένων
- Υπολογισμό της ασφαλιστικής κάλυψης των συλλογών
- Εύρεση πληροφοριών για αντικ. που έχουν αποσυρθεί από τις συλλογές
- Καθορισμό της πολιτικής προσκτήσεων /εμπλουτισμού των συλλογών του μουσείου.
- Διευκόλυνση στην κινητικότητα των αντικειμένων των συλλογών
- Διαφάνεια - Ιχνηλάτηση διαδικασιών

Οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η διαδικασία της τεκμηρίωσης είναι μια συνεχής διαδικασία που ακολουθεί τα αντικείμενα των συλλογών καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου της ζωής τους, ακόμη κι όταν έχουν αποσυρθεί.²⁸

²⁸ Μπούνια Αλεξάνδρα, *Στα παρασκήνια του Μουσείου. Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*, Πατάκης, Αθήνα 2009, σελ. 23, 77-80, 233. UNESCO-ICCROM-EPA, *Documentation of museum collections. Why ; How; Practical Guide*, 2010, σελ. 7. Ennaert Pascal (ed.), *Survey on Museums and Copyright. Report*, NEMO, August 2015, σελ. 4. Δεληγιάννης Ι., Παπαϊωάννου Γ. 'Μουσείο και αξιοποίηση πολιτισμικού αποθέματος με χρήση ψηφιακής τεχνολογίας και διαδραστικών πολυμέσων' στο Μπίκος Γ., Κανιάρη

Πέρα από τις συλλογές υλικών πολιτιστικών αγαθών τα μουσεία μπορούν, υπό προϋποθέσεις, να αναγνωριστούν ως φορείς καταγραφής, αποτύπωσης και τεκμηρίωσης άυλων πολιτιστικών αγαθών. Οι προϋποθέσεις αυτές για τα ελληνικά μουσεία ορίζονται στο ΠΔ 62/2012, άρθρο 2, παρ. 2.²⁹

1.1.2. Η πολιτική τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών. Παράγοντες διαμόρφωσης/σχεδιασμού και πλαίσιο εφαρμογής της

Ο καθορισμός της πολιτικής τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία, η οποία εντάσσεται, όπως είδαμε, στην πολιτική διαχείρισής τους, θεωρείται από την Επιτροπή CIDOC του ICOM ως μια από τις βασικές αρχές της τεκμηρίωσης και πρέπει να περιλαμβάνει: τα πρότυπα και τις διαδικασίες τεκμηρίωσης, το προσωπικό και τα συστήματα τεκμηρίωσης, όπως και τις υπηρεσίες τεκμηρίωσης προς τους χρήστες. Προτού αναφερθούμε στους παράγοντες που τη διαμορφώνουν και την επηρεάζουν, κρίνεται σκόπιμο ν' αναφερθούμε στις ίδιες τις συλλογές που αποτελούν το αντικείμενο της τεκμηρίωσης και τον «*πυρήνα των δραστηριοτήτων του μουσείου*». Άλλωστε σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας του ICOM, «*βασική αποστολή του μουσείου είναι η απόκτηση, διαφύλαξη και προβολή των συλλογών του με σκοπό να συμβάλει στην προστασία της φυσικής, πολιτιστικής και επιστημονικής κληρονομιάς*».³⁰

Υπάρχουν διάφοροι ορισμοί της συλλογής από άτομα, ομάδες, επαγγελματικές ενώσεις και εθνικούς ή διεθνείς οργανισμούς που δίνουν έμφαση σε διαφορετικές διαστάσεις της έννοιας της. Σύμφωνα, λοιπόν, με την UNESCO, ως **συλλογή** ορίζεται γενικά «*an assemblage of natural and cultural properties, tangible and intangible, past and present*», ενώ ειδικά για τη μουσειακή συλλογή οι Nicholson και Williams το 2002 επεσήμαναν τα παρακάτω κύρια χαρακτηριστικά τους: «*οι μουσειακές συλλογές αποτελούνται από περισσότερα του ενός αντικείμενα, τα αντικείμενα είναι ταξινομημένα κι οργανωμένα, θεωρούνται σημαντικά από και για τους ανθρώπους, έχουν συλλεγεί με σκοπό να διατηρηθούν για το μέλλον, η δε ακεραιότητα του κάθε αντικειμένου και της πληροφoρίας που σχετίζεται μ' αυτό είναι κεντρικής σημασίας για το μουσείο. Οι συλλογές εξυπηρετούν τους στόχους και την προοπτική του ιδρύματος που τις φυλάσσει και φυλάσσονται με βάση συγκεκριμένες επαγγελματικές προδιαγραφές*». Το δίκτυο NEMO θεωρεί επιπλέον ότι οι συλλογές προσδιορίζουν κι ορίζουν τις ατομικές και συλλογικές μας ταυτότητες κι αντανακλούν την πολιτιστική μας ποικιλομορφία, τον πολιτιστικό μας πλούτο.³¹

Ασημίνα (επιμ.), *Μουσειολογία, Πολιτιστική Διαχείριση και Εκπαίδευση*, Γρηγόρης, Αθήνα 2014, σελ. 118-119 <http://open-world.ch/CIDOC/SummerSchool/Remote/101%20Introduction%20to%20documentation/>

²⁹ ΦΕΚ 112/3.5.2012, σελ. 2948

³⁰ http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/DocStandards/principles6_2.pdf, σελ.1. ICOM, *Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM για τα μουσεία*, μετ. Λάμπας Σωτήρης, Αθήνα 2009, σελ. 20

³¹ UNESCO, *Report of the Intergovernmental Meeting of Experts (Category II) Related to a Draft Recommendation concerning the protection and promotion of museums and collections, their diversity and*

Ωστόσο, πρέπει να επισημάνουμε ότι οι συλλογές δεν περιλαμβάνουν μόνο ένα σώμα υλικών και άυλων μαρτυριών της φυσικής, επιστημονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που αποκτούν ενότητα και συνοχή οργανωμένες γύρω από ένα «δεσμευτικό και κοινό σύνολο αρχών», αλλά «και τις διαδοχικές ερμηνείες του παρελθόντος και την παραγωγή των διαδοχικών στρωμάτων του νοήματος μέσω έρευνας και μελέτης». Η πολιτική τεκμηρίωσης, και γενικότερα διαχείρισης, των συλλογών στα μουσεία δεν αποτελεί μια ουδέτερη/απολιτική διαδικασία αφού συμβάλλει ουσιαστικά στην ερμηνεία και την κατασκευή του κυρίαρχου νοήματος που το εκάστοτε μουσείο προωθεί.³²

Οι συλλογές ωστόσο στα μουσεία, που αποτελούν, όπως είδαμε, το μουσειακό υλικό απ' όπου εξάγονται οι μουσειακές πληροφορίες, είναι πολυποίκιλες και ετερόκλητες – και εδώ έγκεινται και οι δυσκολίες κατηγοριοποίησης των μουσείων - με διαφορετικές κατά συνέπεια απαιτήσεις επιστημονικής τεκμηρίωσης πέρα από τις κοινές για όλες βασικές απαιτήσεις της διαχειριστικής τεκμηρίωσης. Γι' αυτό κι έχουν αναπτυχθεί διάφορα συστήματα επιστημονικής τεκμηρίωσης, π.χ. άλλα για τις λαογραφικές/εθνογραφικές συλλογές, άλλα για τις συλλογές φυσικής ιστορίας ή ιστορίας της τέχνης, ενώ οι ιδιαιτερότητες ή τα προβλήματα του κάθε επιστημονικού πεδίου στο οποίο ανήκουν οι συλλογές αντανακλώνται και στη μουσειακή τεκμηρίωση κι εν γένει στη μουσειακή δραστηριότητα.

Γενικοί παράγοντες διαμόρφωσης της πολιτικής τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία και παράλληλα πλαίσιο εφαρμογής της είναι :

- το εκάστοτε εθνικό θεσμικό πλαίσιο που αφορά τόσο την ειδικότερη πολιτική τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία όσο και τη γενικότερη πολιτική πληροφόρησης και πολιτισμική πολιτική
- η αποστολή και το όραμα του συγκεκριμένου μουσείου, έτσι όπως εκφράζονται στο καταστατικό του, και οι εφαρμοζόμενες πολιτικές διαχείρισης των συλλογών του

role in society, Paris, UNESCO Headquarters, 27-28 May 2015, σελ. 3. http://www.nemo.org/fileadmin/Dateien/public/NEMO_Statements/NEMO_Policy_Statement_082015.pdf, σελ. 3
Μπούνια Αλεξάνδρα, *Στα παρασκήνια του Μουσείου. Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*, Πατάκης, Αθήνα 2009, σελ. 22-23.

³² Pearce Susan, *Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές*, μετ. Γυιόκα Λία, Καζάζης Αλ., Μπίκας Π., Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2002, σελ.195. Desvalleés André, Mairesse François (επιμ.), *Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας*, μετ. Λάππας Σωτήρης, Κονδυλάκη Δήμητρα, ICOM-Ελληνικό Τμήμα, Αθήνα, 2014, σελ. 106. Κανιάρη Α., Μπίκος Γ., Γιαννακόπουλος Γ., 'Το Μουσείο και η Βιβλιοθήκη πριν τη Νεότερικότητα: από την Ιστορία των Συλλογών στη «σύγκλιση της πληροφορίας»' στο Μπίκος Γ., Κανιάρη Ασημίνα (επιμ.), *Μουσειολογία, Πολιτιστική Διαχείριση και Εκπαίδευση*, Γρηγόρης, Αθήνα 2014, σελ. 22. Μπίκος Γ., *Ζητήματα πολιτιστικής επικοινωνίας. Μουσείο, Εκπαίδευση, Κοινωνία, Πολιτιστική πολιτική*, Γρηγόρη, Αθήνα 2014, σελ. 24

- οι εφαρμοζόμενες πρακτικές από τα συναφή μουσεία ή επαγγελματικές ενώσεις κι οργανισμούς
- ο βαθμός επαγγελματισμού της διοίκησης του μουσείου
- το επίπεδο κατάρτισης και ενημέρωσης του προσωπικού του μουσείου
- οι οικονομικές, υλικοτεχνικές κι άλλες δυνατότητες του μουσείου
- άλλοι εξωτερικοί παράγοντες (συγκυρίες, διεθνείς και άλλες συνεργασίες και προγράμματα, κ. ά) και
- ο παράγοντας χρόνος

Ειδικότερα όμως στο σχεδιασμό της τεκμηρίωσης ο οποίος *«προσδιορίζει ανάγκες, παραμέτρους και μεθόδους και καθορίζει τόσο τα χρονοδιαγράμματα όσο και το κόστος»* πρέπει να περιλαμβάνονται τα παρακάτω στοιχεία και υποστοιχεία:

- η έκταση, το είδος και το επίπεδο/βάθος της μέχρι τότε πραγματοποιημένης τεκμηρίωσης
- το περιεχόμενο της σχεδιαζόμενης τεκμηρίωσης
 - επιλογή συλλογής κι αντικειμένων συλλογής,
 - επιλογή όγκου και είδους πληροφοριών που θα καταγραφούν (δεν απαιτούν όλα τα αντικείμενα ή ομάδες αντικειμένων τις ίδιες πληροφορίες ή τον ίδιο βαθμό λεπτομέρειας στις πληροφορίες, π.χ. λιγότερες λεπτομέρειες στις πληροφορίες απαιτούν αντικείμενα μαζικής παραγωγής απ' ότι έργα τέχνης ή αρχαιολογικά τεχνουργήματα)
 - αναδρομική τεκμηρίωση
 - οι προτεραιότητες/δεσμεύσεις του μουσείου, π.χ. για εκθέσεις, δημοσιεύσεις, εκδόσεις κ. ά
 - τύποι και μορφότυπα ψηφιακών τεκμηρίων
- μέθοδοι και παράμετροι υλοποίησης της σχεδιαζόμενης τεκμηρίωσης
 - επιλογή είδους, μεθόδου και βάθους τεκμηρίωσης,
 - επιλογή του κατάλληλου προσωπικού
 - ομαλοποίηση μεταδεδομένων (ομογενοποίηση διαφορετικών συστημάτων τεκμηρίωσης)
 - επιλογή προτύπων δομής δεδομένων
 - επιλογή προτύπων ελεγχόμενων ή μη λεξιλογίων
 - επιλογή προτύπου μεταδεδομένων για τα ψηφιακά η ψηφιοποιημένα τεκμήρια

Σε κάθε περίπτωση λαμβάνονται υπόψη ο γενικός σκοπός και οι ειδικοί στόχοι της συγκεκριμένης τεκμηρίωσης, η εξυπηρέτηση των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών στους οποίους απευθύνεται, αλλά και τα πληροφοριακά παράγωγα/χρήσεις στα οποία καλείται να συμβάλλει, όπως και οι προκλήσεις που έχει ν' αντιμετωπίσει το μουσείο. Η πολιτική τεκμηρίωσης πρέπει επίσης να επικαιροποιείται σε τακτά χρονικά διαστήματα και να προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα, ενώ ένα εγχειρίδιο/οδηγός σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή, κι αυτό επικαιροποιημένο, των διαδικασιών τεκμηρίωσης των συλλογών (documentation procedures/procedural manual) είναι απαραίτητο για την ενημέρωση, καθοδήγηση αλλά και

δέσμευση του υπεύθυνου προσωπικού παλιού και νέου, το οποίο πρέπει να το ακολουθεί πιστά ώστε να μην παραποιούνται οι διαδικασίες της τεκμηρίωσης, αλλά να υπάρχει συνέχεια, συνέπεια και αξιοπιστία.³³

Η σπουδαιότητα της ύπαρξης του εγχειριδίου/οδηγού των διαδικασιών τεκμηρίωσης των συλλογών φαίνεται εξάλλου από το γεγονός ότι αποτελεί προαπαιτούμενο του συστήματος πιστοποίησης μουσείων, του Museum Accreditation Scheme, στη Μ. Βρετανία, και θεωρούμε ότι αξίζει να γίνει παραπάνω λόγος γι' αυτό.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τις οδηγίες του οργανισμού αυτού, το εγχειρίδιο των διαδικασιών τεκμηρίωσης των συλλογών πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνει ανάμεσα στ' άλλα :

- αφενός τις πρωταρχικές διαδικασίες τεκμηρίωσης του Spectrum, το οποίο αποτελεί το ευρύτερα αποδεκτό βρετανικό πρότυπο διαχείρισης των συλλογών στα μουσεία, και σύμφωνα με την έκδοση του 2017 είναι :

Object entry, Loans in (borrowing objects), Loans out (lending objects), Acquisition and accessioning, Location and movement control, Cataloguing, Object exit και Documentation Planning και

- αφετέρου από το PAS 197:2009 Code of practice for Cultural Collection management, το οποίο αποτελεί ένα πλαίσιο διαχείρισης συλλογών που περιγράφει τους σκοπούς, τις πολιτικές, τις διαδικασίες και τα σχέδια για τη διαχείριση των συλλογών δημιουργός του οποίου είναι ο BSI, ο Βρετανικός Οργανισμός Τυποποίησης και χορηγός το Collections Trust τα εξής στοιχεία : την αποστολή του μουσείου - που προσδιορίζει πολιτικές και διαδικασίες - , την πολιτική απόκτησης κι απόσυρσης αντικειμένων, την πολιτική τεκμηρίωσης, την εφαρμογή των πρωταρχικών διαδικασιών του Spectrum και ένα σχέδιο τεκμηρίωσης (Documentation Plan), στην περίπτωση ελλιπούς τεκμηρίωσης.³⁴

Συμπληρωματικά, πέρα από τις παραπάνω πολιτικές και διαδικασίες, το εγχειρίδιο των διαδικασιών τεκμηρίωσης των συλλογών καλό είναι ακόμη να περιλαμβάνει:

- κάρτες της ροής των εργασιών, δραστηριοτήτων και αρμοδιοτήτων για την υλοποίησή τους, όπως αυτή στον Πίνακα 2.

³³ Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, *Διαχείριση Ψηφιακού Περιεχομένου*, [ηλεκτρ. βιβλ.] Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα 2015, σελ. 41, 57. Καπιδάκης, Σ., Λαζαρίνης, Φ., Τοράκη, Κ., ο. π. , σελ. 37-38. Matassa Freda, *Museum Collections Management. A Handbook*, Facet Publishing, London 2011, σελ. 74-76, 81-83. Μπίκος Γ., *Ζητήματα πολιτιστικής επικοινωνίας. Μουσείο, Εκπαίδευση, Κοινωνία, Πολιτιστική πολιτική*, Γρηγόρη, Αθήνα 2014, σελ.10

³⁴ http://326gtd123dbk1xdkdm489u1q.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2016/11/Developing_a_Documentation_Procedural_Manual.pdf, σελ. 1-7 (Πρόσβαση στις 12/12/2017)

- τα χρονοδιαγράμματα υλοποίησης των διαδικασιών ειδικά των χρονο-ευαίσθητων, όπως οι δανεισμοί και οι μετακινήσεις αντικειμένων, ώστε το σύστημα να είναι ενημερωμένο
- οδηγίες για την ασφάλεια των πληροφοριών. Οι οδηγίες για το ποιες πληροφορίες είναι εμπιστευτικές και ελεγχόμενης πρόσβασης, όπως και ποιες πρέπει να διατηρούνται και πώς σε εφεδρικά συστήματα, έντυπα και ηλεκτρονικά, πρέπει να είναι σαφώς καταγεγραμμένες
- οδηγίες για τον τρόπο και το χρόνο λήψης φωτογραφιών των αντικειμένων, τα διαφορετικά είδη τους και τις αναλύσεις τους όπως και τους διαφορετικού σκοπούς που εξυπηρετούν.³⁵
- οδηγίες επίσης για την ψηφιοποίηση ή την παραγωγή ψηφιακών τεκμηρίων και τα μεταδεδομένα τους

³⁵ Matassa Freda, *Museum Collections Management. A Handbook*, Facet Publishing, London 2011, σελ. 77-79

Πίνακας 2. Παράδειγμα κάρτας ροής εργασιών, δραστηριοτήτων και αρμοδιοτήτων για 8 επιμέρους διαδικασίες τεκμηρίωσης περιγραφόμενες στο εγχειρίδιο των διαδικασιών τεκμηρίωσης των συλλογών

Table 5.1 Activities to describe in the procedures manual							
Object entry	Accessioning (assigning a unique number)	Deaccessioning	Location of objects	Movement of objects	Loans out	Loans in	Object exit
Who is involved in this activity – curator, director, documentation manager, etc.	Who is involved in this activity.	Who gives authority to deaccession.	Who has authority to decide on locations.	Who has authority to decide on moves.	Who has authority to decide on loans out.	Who has authority to decide on loans in.	Who has authority to decide on an object exit.
Who is authorized to record the information.	Who is authorized to record the information.	Who is authorized to record the information.	Who is authorized to record the information.	Who is authorized to record the information.	Who is authorized to record the information.	Who is authorized to record the information.	Who is authorized to record the information.
When this is done – at what point the information is recorded.	When this is done – are candidate acquisitions recorded as well as objects whose accession has been agreed?	When this is done.	When this is done – before the move, after the move.	When this is done – before the move, after the move.	When this is done – how long before the loan.	When this is done – how long before the loan.	When this is done – how far in advance of the exit.
What to record – object name, description, dimensions, type of entry.	What to record – donor, price, type of acquisition, etc.	What to record – decision to deaccession, date of decision, information on the object.	What to record – former locations, current location, number of box, shelf, room, cabinet, gallery, etc., dates and initials.	What to record – location, number, code etc., dates and initials.	What to record – details of the object, details of the loan, contact persons, transport, dates.	What to record – temporary number assigned, object name, details of lender, purpose of loan, location, insurance/ indemnity details.	What to record – information on the object, reason for exit (unwanted gift, temporary deposit, inspection/ valuation/ appraisal/ research).
What to do with the object – advice on handling, storage, display, lighting, environmental conditions, if necessary.	What to do with the object – how to handle it, whether it will go on display immediately, how to mount or frame it, marking and labelling.	What to do with the object – type of deaccession (gift, exchange, sale), any special requirements, date of despatch.	Information on the object – requirements for handling, environment, storage, display, etc.	Information on the object – type of movement, store move, display, loan out etc., handling equipment, packing etc., removal card, condition check if necessary.	Information on the object – forms, contracts, insurance details, conservation report, follow-up, safe return of object.	Information on the object – condition report, display or storage details, handling and installation, monitoring, safe return of loan with dates.	Information on the object – handling, packing, transport, date of despatch, notice of safe receipt.

(Πηγή: Matassa Freda, *Museum Collections Management. A Handbook*, Facet Publishing, London 2011, σελ. 78)

1.1.3. Είδη κι εξέλιξη των μεθόδων τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών

Από ιστορική άποψη η αύξηση των συλλογών και των βοτανικών κήπων στην Ευρώπη κατά τον 17^ο και κυρίως το 18^ο αι., οι οποίες δημιουργήθηκαν από ευγενείς, αστούς-διανοούμενους, συλλόγους και ιδρύματα οδήγησαν σε *«πραγματική άνθηση δραστηριοτήτων όπως η δημιουργία αρχείων, η σύνταξη καταλόγων κι ευρετηρίων, ή οι διαδοχικές απογραφές, σύμφωνα και με τα πρότυπα που είχαν εισαγάγει οι βοτανολόγοι κι οι φυσιολόγοι»*. Ένας από τους πιο γνωστούς δημοσιευμένους καταλόγους ήταν εκείνος των Tradescant, Musaeum Tradescantianum (1656), ο πυρήνας του μεταγενέστερου Μουσείου Ashmolean. Πρέπει ν' αναφέρουμε ότι η ειδοποιός διαφορά των συλλογών αυτών σε σχέση με τις συλλογές του 15^{ου} και 16^{ου} αι. - ή/και 17^{ου} ακόμη αι.- (cabinets of curiosities) είναι ο νέος τρόπος κατάταξης και ταξινόμησης του υλικού, που αντανakλά και την εξέλιξη στο ακολουθούμενο επιστημολογικό παράδειγμα. *«Αντικείμενα και όντα που παλαιότερα εκτιθενταν μαζί, ώστε να καταδεικνύουν την ποικιλία και τον πλούτο του κόσμου, στο εξής θα εκτίθενται χωριστά, συνδεδεμένα όχι πια με ανόμοια τους είδη μέσω κρυφών συναφειών, αλλά με άλλα αντικείμενα, που χαρακτηρίζονται από παρόμοια ή σχετικά μορφολογικά χαρακτηριστικά»*. Θα εμφανιστεί μάλιστα στις αρχές του 18^{ου} αι. ένας νέος τύπος λογίου που θα έχει την ευθύνη για τη λειτουργία και τον εμπλουτισμό των συλλογών, αλλά και θα εκδοθούν σχετικές πραγματείες με γνωστότερη τη Museographica (1727) του Caspar Neickel, σύμφωνα με την οποία τα αντικείμενα των συλλογών μπορούν να κατατάσσονται σε artificialia, naturalia και curiosa. Αξίζει εδώ ν' αναφερθεί κανείς στο αποτυχημένο μεν αλλά σημαντικό εγχείρημα της Βασιλικής Εταιρείας του Λονδίνου, οι συλλογές της οποίας μεταβιβάστηκαν στο Βρετανικό Μουσείο, να δημιουργήσει μια γραμματική των λέξεων και των πραγμάτων, να καταλογογραφήσει τη φύση στο σύνολο της, προσπάθεια που κατέδειξε την ανάγκη *«κατανόησης των ορίων που έχει ένας κατάλογος ταξινόμησης της γνώσης»*.³⁶

Στο τέλος του 18^{ου} και στο 19^ο αι. η κυρίαρχη τάση είναι η δημιουργία δημόσιων μουσείων που εξυπηρετούν τις ανάγκες των εθνών-κρατών (οι συλλογές: υλικά τεκμήρια της ιστορικής πορείας και εξέλιξης), τάση που δημιουργήθηκε με τη Γαλλική Επανάσταση και τις σαρωτικές αλλαγές που αυτή επέφερε. Στα δημόσια αυτά μουσεία η ανάγκη για επιτήρηση, έλεγχο και πειθαρχία συνέβαλε στην *«εμφάνιση κάθε είδους αρχείων (απογραφών, καταλόγων, λογιστικών βιβλίων, ημερολογίων), όπου καταγράφονται τα συμβάντα. Έτσι, ο κατάλογος ταξινόμησης αναδεικνύεται αφενός σε μέσο για την άσκηση εξουσίας, και αφετέρου σε διαδικασία εξασφάλισης των απαραίτητων γνώσεων ή/και στοιχείων»*. Ειδικά στη Γαλλία στην οποία οι συλλογές των

³⁶ Hooper-Greenhill Eilean, *Το μουσείο και οι πρόδρομοι του*, μτφ. Παππάς Ανδρέας, ΠΙΟΠ, Αθήνα 2006, σελ. 138-9, 141, 144-5. Vassal Helene, Daynes-Diallo Sophie, 'From Functions to Profession: The Emergence and Rise of Registrar Professions in Europe' στο *Museum International*, No 269-270, ICOM 2016, σελ. 59. Κανιάρη Ασημίνα, *Το φαινόμενο του μουσείου και το γεγονός ης τέχνης. Το εικαστικό συμβάν και η ιστορία της τέχνης από τα cabinets of curiosities και τα Salon στους νέους θεσμούς της τέχνης*, Γρηγόρης, Αθήνα 2015, σελ. 149-151, 167

δημόσιων μουσείων προέρχονταν από δημεύσεις των συλλογών των ηγεμόνων, των ευγενών και της Εκκλησίας ή από τους κατακτητικούς πολέμους της, νέοι θεσμοί, όπως η Επιτροπή Μνημείων με «αποστολή να συντάξει έναν πρώτο κατάλογο των «καλλιτεχνικών θησαυρών» της Γαλλίας ή η μετέπειτα Επιτροπή για τις Τέχνες, και νέες διαδικασίες δημιουργήθηκαν. Έτσι «συντάχθηκαν κατάλογοι των κάθε είδους «καλλιτεχνικών θησαυρών», όπου αναφέρονταν η προέλευση τους, η κατάσταση τους και η ειδικότερη κατηγορία στην οποία ανήκαν». Σε διαφορετικές χρόνους και με διαφορετικούς τρόπους σχεδόν όλα τα ευρωπαϊκά κι άλλα κράτη έχουν συντάξει καταλόγους του πολιτιστικού τους αποθέματος κι έχουν συγκροτήσει τα εθνικά τους αρχεία.³⁷

Οι μέθοδοι τεκμηρίωσης των συλλογών, όπως και οι ίδιες οι συλλογές εξάλλου, υπηρέτησαν, όπως βλέπουμε, τις διαφορετικές στοχοθεσίες / ανάγκες των κατόχων τους, προσαρμοζόμενες στα δεδομένα και τις προτεραιότητες της εκάστοτε εποχής.

Στο σήμερα, οι μουσειακές συλλογές και τα αντικείμενα που περιλαμβάνουν, θεωρούνται φορείς διαφορετικών ειδών πληροφοριών, οι οποίες καταγράφονται και διατηρούνται με διάφορες μεθόδους και συστήματα τεκμηρίωσης, καθώς και μέσα που συνεχώς εξελίσσονται, και εξυπηρετούν παράλληλα τις σύγχρονες στοχοθεσίες/ανάγκες, αλλά και τις προκλήσεις, των μουσείων και των κοινωνιών που τα πλαισιώνουν, θέμα στο οποίο αναφερθήκαμε στην εισαγωγή της εργασίας. Οι νέες, για παράδειγμα, αντιλήψεις για τον κύκλο ζωής των αντικειμένων αντικατοπτρίζονται όχι μόνο στη συλλεκτική πολιτική του μουσείου, αλλά και στην πολιτική διαχείρισης και τεκμηρίωσης των αντικειμένων των συλλογών. Έτσι η διαδικασία απόσυρσης των αντικειμένων θα πρέπει να περιλαμβάνεται στις τυποποιημένες διαδικασίες και τα συστήματα τεκμηρίωσης του μουσείου. Η ανάπτυξη συστημάτων πιστοποίησης των μουσείων και η προώθηση της διοίκησης ολικής ποιότητας ανέδειξαν το θέμα της σωστής τεκμηρίωσης.³⁸

Να παρατηρήσουμε εδώ ότι η μεγαλύτερη πρόκληση για τα μουσεία στην παρούσα φάση, στον τομέα της τεκμηρίωσης πάντα, είναι η ενοποίηση και προσβασιμότητα της πληροφορίας που προέρχεται όχι μόνο από τα μουσεία, αλλά από όλους τους πολιτιστικούς φορείς («σύγκλιση της πληροφορίας»), το οποίο μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από τη διαλειτουργικότητα της, και το οποίο συμβάλλει στον αποτελεσματικότερο εμπλουτισμό, διάδοση και επανάχρηση/αξιοποίηση της πληροφορίας, που είναι και ο απώτερος σκοπός.³⁹

³⁷ Hooper-Greenhill Eilean, ο. π., σελ. 162, 164, 167-8, 170, 174, 187-8. Κανιάρη Ασημίνα, *Το μουσείο ως χώρος της ιστορίας της τέχνης. Εκθέσεις, συλλογές και η Τέχνη από το 19^ο στον 21^ο αιώνα*, Γρηγόρης, β' έκδοση, Αθήνα 2017, σελ. 33-34. Negri Massimo, Niccolucci Franco, Sani Margherita, *Quality in Museums*, ARCHAELINGUA, Budapest 2009, σελ. 65,75. Πάντος Π., *Εθνικά Αρχεία Μνημείων σε ευρωπαϊκές χώρες*, Επιμορφωτική Ημερίδα CARARE, Αμφιθέατρο Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου, Αθήνα 30 Ιανουαρίου 2013, PPT, διαφάνεια 2,3 (Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη δ/ση: http://nam.culture.gr/images/deam/docs/10_dnam_carare_pp.pdf)

³⁸ Κανιάρη Ασημίνα, *Το μουσείο ως χώρος της ιστορίας της τέχνης. Εκθέσεις, συλλογές και η Τέχνη από το 19^ο στον 21^ο αιώνα*, Γρηγόρης, β' έκδοση, Αθήνα 2017, σελ. 34

³⁹ Κανιάρη Α., Μπίκος Γ., Γιαννακόπουλος Γ., 'Το Μουσείο και η Βιβλιοθήκη πριν τη Νεότερικότητα: από την Ιστορία των Συλλογών στη «σύγκλιση της πληροφορίας» στο Μπίκος Γ., Κανιάρη Ασημίνα (επιμ.), *Μουσειολογία, Πολιτιστική Διαχείριση και Εκπαίδευση*, Γρηγόρης, Αθήνα 2014, σελ.23-24

Με βάση, λοιπόν, το είδος της μουσειακής πληροφορίας η τεκμηρίωση των συλλογών και των αντικειμένων τους διακρίνεται σε:

- **Πολιτισμική/Επιστημονική** που περιλαμβάνει τις πληροφορίες που συνδέονται άμεσα με το ίδιο το αντικείμενο και τα εξειδικευμένα πεδία μουσειακής εργασίας (συντήρηση, έρευνα και επικοινωνία) και είναι υπό την ευθύνη του εκάστοτε επιμελητή της συλλογής (curator)
- **Διαχειριστική** που περιλαμβάνει τις πληροφορίες που συνδέονται με τις διοικητικές λειτουργίες του μουσείου, π. χ. εκδανεισμοί αντικειμένων από και προς το μουσείο, μετακινήσεις αντικειμένων εντός κι εκτός μουσείου, πνευματικά δικαιώματα, κ. ά., και αποτελεί αντικείμενο του registrar ή/και του registrar's department, όπου υπάρχει. Συχνά και τα δύο είδη τεκμηρίωσης αναλαμβάνονται από το ίδιο πρόσωπο, συνήθως τον επιμελητή ή το ίδιο τμήμα, αλλά αυτό εξαρτάται από το μέγεθος και τις δυνατότητες του μουσείου.⁴⁰

Με βάση, πάλι, τον τρόπο και τα μέσα πραγματοποίησης της τεκμηρίωσης, αυτή διακρίνεται σε **χειρόγραφο/έντυπο/αναλογική και ηλεκτρονική/ ψηφιακή**. Η ηλεκτρονική τεκμηρίωση στα μουσεία, που εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1960 επεκτεινόμενη συνεχώς από τότε, παρουσιάζει πάρα πολύ σημαντικά πλεονεκτήματα, αν και είχε συναντήσει αρχικά αρκετά εμπόδια, που σε αρκετές περιπτώσεις εξακολουθούν να υπάρχουν. Μερικά απ' αυτά, όπως τα επεσήμανε ο Doty Phillip σε σχετικό άρθρο του το 1990, ήταν: τα ιδιάζοντα χαρακτηριστικά των (τότε) μουσείων, των μουσειακών συλλογών και των διαδικασιών τεκμηρίωσης τους, το επικοινωνιακό χάσμα ανάμεσα στους επαγγελματίες των μουσείων και τους σχεδιαστές κι υπεύθυνους των ηλεκτρονικών πληροφοριακών συστημάτων, η έλλειψη τεχνογνωσίας, ελεγχόμενων λεξιλογίων, γραμματικής και σύνταξης, όπως και σταθερών διαδικασιών τεκμηρίωσης, η ασάφεια/αντιφατικότητα των επιστημονικών πληροφοριών/ερμηνειών και η απροθυμία των επιμελητών να μοιραστούν τις πληροφορίες της τεκμηρίωσης.⁴¹

Σε κάθε περίπτωση σήμερα χρησιμοποιούνται και τα δύο συστήματα τεκμηρίωσης, και τα έντυπα και τα ηλεκτρονικά, αφού λειτουργούν συμπληρωματικά το ένα του άλλου, με ανάλογα εφεδρικά, back-up, συστήματα σε χώρους εκτός μουσείου σε περίπτωση αποτυχίας, για διάφορους λόγους, των άλλων. Όλα τα αυθεντικά έγγραφα, όπως παντός είδους αποδείξεις, υπογεγραμμένες συμφωνίες, συμβόλαια τίτλων, παραστατικά πρέπει να κρατούνται στο αρχείο σύμφωνα με την αρχειακή πολιτική του μουσείου, ενώ έντυπα και ψηφιακά αντίγραφά τους σε ασφαλές μέρος αλλά και συναφείς μ' αυτά πληροφορίες στο πληροφοριακό σύστημα του

⁴⁰ Κονσολάκη Κ., Αγγελάκης Δ., Σαμαριτάκης Γ., Μπεκιάρη Χρ., *Λογισμικό Σύστημα για Διαχείριση Συλλογών*, Κέντρο Πολιτισμικής Πληροφορικής ΙΤΕ -ΙΠ, Σεπτέμβριος 2015, σελ. 5-6.

⁴¹ Doty Phillip, 'Automating the Documentation of Museum Collections', *Museum Management and Curatorship*, τεύχ. 9, 1990, σελ. 74-78

μουσείου. Σε κάθε περίπτωση η προστασία, συντήρηση και ασφάλεια των συστημάτων και των πληροφοριών που φέρουν είναι ζωτικής σημασίας.⁴²

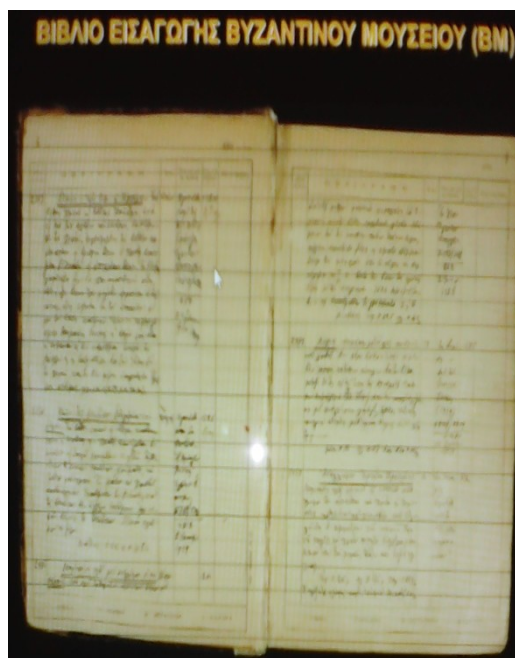
Όπως επισημαίνει η Susan Pearce «τα περισσότερα μουσεία λειτουργούν με μια σειρά συστημάτων τεκμηρίωσης που εμφανίζουν τόσο οριζόντια ποικιλία όσο και διαστρωματικό βάθος. Συνήθως αρχίζουν χρονολογικά με χειρόγραφα, δερματόδετα τετράδια καταχώρησης στοιχείων και εξελίσσονται, περνώντας, από τα μεσοπολεμικά και πρώιμα μεταπολεμικά μητρώα καρτελών, σ' ένα σύνολο προγραμμάτων ψηφιακής επεξεργασίας με υπολογιστή κατά τις τελευταίες δεκαετίες».⁴³ (Εικ. 2 α, β)

Εικ. 2 α. Αριστερά: Χειρόγραφα βιβλία καταχώρησης στοιχείων, Δεξιά: Ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων (Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Documentation_of_cultural_property. Πρόσβαση στις 12/1/2017)

⁴² Desvalleés André, Mairesse François (επιμ.), *Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας*, μετ. Λάππας Σωτήρης, Κονδυλάκη Δήμητρα, ICOM-Ελληνικό Τμήμα, Αθήνα, 2014, σελ. 41. Matassa Freda, *Museum Collections Management. A Handbook*, Facet Publishing, London 2011, σελ. 77-80

⁴³ Pearce Susan, *Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές*, μετ. Γυιόκα Λία, Καζάκης Αλ., Μπίκας Π., Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 178

β. Παραδείγματα χειρόγραφης (αριστερά) και ηλεκτρονικής (δεξιά) διαδικασίας τεκμηρίωσης από ελληνικά μουσεία (Πηγή: http://nam.culture.gr/images/deam/docs/11_dnam_carare_al.pdf)

Ακριβώς λόγω της εύλογης συνύπαρξης διαφορετικών συστημάτων τεκμηρίωσης είναι απαραίτητη η διαδικασία της **ομαλοποίησης**, δηλαδή της ομογενοποίησης των διαφορετικών αυτών συστημάτων τεκμηρίωσης που μέσα από παράλληλες διαδικασίες εκκαθάρισης και συγχώνευσης θα οδηγήσουν σε πιο λειτουργικά συστήματα τεκμηρίωσης. Το ζητούμενο, σε κάθε μετάβαση από ένα σύστημα τεκμηρίωσης σ' ένα άλλο, είναι η μη απώλεια της πληροφορίας και η κατοχύρωσή της.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ενδεικτικό της παραπάνω κατάστασης αποτελούν οι σε αναλογική μορφή χειρόγραφοι κατάλογοι των μουσείων, κατάλογοι που αποτελούν τη βάση του πληροφοριακού υλικού του μουσείου και όλης της διαδικασίας της τεκμηρίωσης, οι οποίοι στις δύο πρώτες δεκαετίες του Διαδικτύου (1990-2010) απλώς αντιγράφηκαν στο ηλεκτρονικό/ψηφιακό περιβάλλον (σε Microsoft Excel ή βάση δεδομένων), χωρίς καμία αλλαγή στη δομή των πληροφοριών που περιελάμβαναν. Την τελευταία ωστόσο δεκαετία και τρίτη παράλληλα του Διαδικτύου (2010-2020), με την ωριμότερη αξιοποίηση της επιστήμης της πληροφορίας αφενός, και την εξέλιξη και διάχυση της τεχνολογίας και του Διαδικτύου αφετέρου, οι κατάλογοι εντάχθηκαν σε ευρύτερα συστήματα διαχείρισης ψηφιακού περιεχομένου που λειτουργούν μάλιστα με βάση διεθνή πρότυπα.⁴⁴

⁴⁴ Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, *Διαχείριση Ψηφιακού Περιεχομένου*, [ηλεκτρ. βιβλ.] Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα 2015, σελ. 29, 39, 44. Πάντος Πάντος, *Το έργο της Διευθύνσεως Εθνικού Αρχείου Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού (1993-2006)*, Αθήνα 2014, σελ. 16 (Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη δ/ση: <http://nam.culture.gr/portal/page/portal/deam/digitalrepository/sources/dgtsources>)

Αυτό προϋποθέτει την εκ νέου κωδικοποίηση (recoding) των πληροφοριών για τα αντικείμενα της συλλογής, διαδικασία που στηρίζεται αναγκαστικά στην επιλογή αντικειμένων, αλλά και πληροφοριών για τα αντικείμενα με βάση κριτήρια και παραμέτρους που καθορίζονται κατά τον σχεδιασμό της ψηφιακής τεκμηρίωσης, όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Η μετάβαση πάντως από την αναλογική στην ψηφιακή μορφή των πληροφοριών, οι ψηφιοποιήσεις δηλαδή, και η δημιουργία ψηφιακών πολιτιστικών προϊόντων/παραγώγων - πέρα από τη συμβολή τους στην ανάπτυξη της ψηφιακής οικονομίας, της δημιουργικότητας και της καινοτομίας - έχει ανοίξει νέους ορίζοντες και πεδία ενδιαφέροντος, τα οποία, αναφορικά με την τεκμηρίωση, έχουν να κάνουν με τα μεταδεδομένα των ψηφιοποιημένων αντικειμένων και ψηφιακών προϊόντων/παραγώγων των μουσείων, την τυποποίηση της τεκμηρίωσης μέσω της χρήσης διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων, τα οποία συνεχώς εξελίσσονται κι εξυπηρετούν τη διαλειτουργικότητα, αλλά και τον επαναπροσδιορισμό του μοντέλου δεδομένων που εν γένει χρησιμοποιείται. Η χρήση επίσης ανοιχτών αδειών χρήσης θεωρείται καίριας σημασίας προκειμένου για τη διάδοση, τον εμπλουτισμό και την επανάχρηση της πληροφορίας.⁴⁵

Εδώ πρέπει, επίσης, να πούμε ότι, ακόμη περισσότερο, η μετάβαση στην σημασιολογική εκδοχή του παγκόσμιου ιστού, όπως έχει επισημανθεί, *«δημιουργεί μια αλλαγή παραδείγματος γύρω από την επιμέλεια της πληροφορίας τεκμηρίωσης κι επιβάλλει οι πολιτιστικοί φορείς να σκεφτούν πέρα από τα στενά όρια του καταλόγου τους, βλέποντάς τον ως ένα σημαντικό μέρος ενός ευρύτερου συνόλου γνώσης... απαιτεί την κατανόηση ότι οι συλλογές ψηφιακής πληροφορίας είναι νησίδες δυνάμει αλληλοσυνδεδεμένες στον παγκόσμιο ιστό, τόσο μεταξύ τους όσο και με άλλες νησίδες ενδιαφέροντος και έγκριτου περιεχομένου που προσθέτει αξία στο περιεχόμενο τους... ότι οι επιμέρους συλλογές προσθέτουν αξία σε ένα οικοσύστημα διασυνδεδεμένης πληροφορίας από το οποίο μπορούν να προκύψουν απρόσμενες γνώσεις και χρήσεις»*.⁴⁶

⁴⁵ Ως διαλειτουργικότητα ορίζεται «η ικανότητα των πληροφοριακών συστημάτων που ενδέχεται να έχουν διαφορετικά λειτουργικά συστήματα και διαφορετικό υλικό να συνδέονται και να ανταλλάσσουν πληροφορίες αξιοποιώντας τη χρήση κοινών προτύπων για την παραγωγή των μεταδεδομένων τους» (Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π. , σελ. 64). Ο παραπάνω ορισμός αφορά την τεχνική διαλειτουργικότητα (technical interoperability), η οποία είναι, σύμφωνα με τον Paul Miller, ένας από τους έξι τύπους τους οποίους μπορεί κανείς να διακρίνει στη διαλειτουργικότητα. Οι άλλοι πέντε είναι : η σημασιολογική (semantic), η πολιτική/ανθρώπινη (political/human), η δια-κοινοτική (inter-community), η νομική (legal) και η διεθνής (international) (McKenna Gordon, De Loof Chris, *Report on existing standards applied by European museums*, ATHENA, 2009, σελ.. 6,7). Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π. , σελ.103

⁴⁶ Μπούνια Αλεξάνδρα, ο. π., σελ. 105. Αγγελάκη Γεωργία (επιμ.), *Ανοιχτά και Διασυνδεδεμένα Πολιτιστικά Δεδομένα*, ΕΚΤ-ΕΙΕ, Αθήνα 2014, σελ. 5-6

1.1.4. Το υπεύθυνο για την τεκμηρίωση προσωπικό

Όπως είδαμε στις αρχές του 18^{ου} αι. εμφανίστηκε ένας νέος τύπος λογίου, ο «λόγιος έφορος», που ήταν υπεύθυνος για τη λειτουργία και τον εμπλουτισμό των συλλογών με βάση τα επιστημολογικά πρότυπα και τις πρακτικές και τεχνολογίες της εποχής. Η δημιουργία των εθνικών μουσείων στον ευρωπαϊκό χώρο (τέλος 18^{ου} - 19^{ου} αι.) έθεσε τις βάσεις για την εδραίωση της αντίληψης του μουσείου ως ιδρύματος «με περιορισμένο σχετικά φάσμα προσωπικού, το οποίο σε επαγγελματικό επίπεδο αποτελείται κυρίως από λόγιους εφόρους», οι οποίοι αναλάμβαναν το σύνολο σχεδόν της εξειδικευμένης μουσειακής εργασίας στην οποία συμπεριλαμβανόταν η καταλογογράφηση και τεκμηρίωση των συλλογών. Η παραπάνω αντίληψη επικρατούσε μέχρι και τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αι., όπως έδειξαν σχετικές έρευνες στο διεθνή χώρο.⁴⁷

Ωστόσο τα πράγματα άλλαξαν στα τέλη της δεκαετίας του 1980 λόγω των πιέσεων που δέχτηκαν τα μουσεία ώστε να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της εποχής. Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα κι εξειδίκευση της μουσειακής εργασίας – ως αποτέλεσμα της ανάγκης αποτελεσματικότερης φροντίδας για τις συλλογές (προσκτήσεις, δανεισμοί, ανταλλαγές, συντήρηση, περιοδικές εκθέσεις, νέες τεχνολογίες, ποιοτικότερη οργάνωση και διοίκηση, τυποποίηση διαδικασιών, πιστοποίηση μουσείων, λογοδοσία) - οδήγησε στη διαφοροποίησή της και στον αυστηρότερο επαγγελματισμό της. Έτσι η θέση και οι αρμοδιότητες του επιμελητή (curator) διαφοροποιήθηκαν και αναδύθηκε η νέα θέση του registrar, ο οποίος αναλαμβάνει τη διαχειριστική τεκμηρίωση, ενώ ο επιμελητής επικεντρώνεται στην πολιτιστική/επιστημονική τεκμηρίωση των συλλογών.⁴⁸

Η επαγγελματική κατοχύρωση των registrars, η δημιουργία επαγγελματικών ενώσεων, η ανάπτυξη ανάλογων προγραμμάτων σπουδών και η πραγματοποίηση συνεδρίων - το συνέδριο των ευρωπαϊών registrars πραγματοποιείται από το 1998 ανελλιπώς κάθε δύο χρόνια- αποτελούν απόδειξη των σχετικών εξελίξεων. Πρωτοπόρος στον τομέα ήταν, βέβαια, οι ΗΠΑ όπου η θέση του registrar διαχωρίστηκε απ' αυτήν του curator ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αι., το 1906, μεταπολεμικά δε καθιερώθηκε πλήρως. Στην Ευρώπη η Μ. Βρετανία και η Γαλλία, επηρεασμένες από το αμερικανικό παράδειγμα, δημιούργησαν το αντίστοιχο ευρωπαϊκό παράδειγμα, το οποίο ακολούθησαν άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται το έτος ίδρυσης των επαγγελματικών ενώσεων των registrars κατά χώρα. Η αμερικανική ένωση των registrars έχει μάλιστα το δικό της κώδικα ηθικής δεοντολογίας.⁴⁹

⁴⁷ Boylan Patrick, 'Το μουσειακό επάγγελμα' στο Macdonald Sharon (επιμ.), *Μουσείο και μουσειακές σπουδές. Ένας πλήρης οδηγός*, μτφρ. Παπαβασιλείου Δήμητρα, ΠΙΟΠ, Αθήνα 2012, σελ. 578-580

⁴⁸ Vassal Helene, Daynes-Diallo Sophie, 'From Functions to Profession: The Emergence and Rise of Registrar Professions in Europe' στο *Museum International*, No 269-270, ICOM 2016, σελ. 61.
<http://www.epa-prema.net/documents/ressources/9-Registrar.pdf>

⁴⁹ Vassal Helene, Daynes-Diallo Sophie, ο. π., σελ. 59-.

https://www.obs-traffic.museum/sites/default/files/ressources/files/AAM_Code_Ethics_Registrars.pdf

Πίνακας 3. Έτος ίδρυσης των επαγγελματικών ενώσεων των registrars σε ΗΠΑ και Ευρώπη

Κράτος	Έτος ίδρυσης των επαγγελματικών ενώσεων των registrars
ΗΠΑ	1976
Μ. Βρετανία	1992
Γαλλία	1997
Ιταλία	2000
Γερμανία	2004
Ισπανία	2005
Ελβετία	2007
Αυστρία	2012

Σε διεθνές επίπεδο η ίδρυση της ICTOP (International Committee for the Training of Personnel) του ICOM, και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης η έκδοση του *Museums Professions -A European Frame of Reference* το 2008, αλλά και οι σχετικές Οδηγίες (ΕΕ Resolution 13839/04, *Lending to Europe* report) συνέβαλαν στην αναγνώριση του επαγγέλματος και τον προσδιορισμό του περιεχομένου του.⁵⁰

Συγκεκριμένα στο *Museums Professions- European Frame of Reference* προτείνονται γύρω στις 20 θέσεις, οι οποίες φαίνονται στην παρακάτω κάρτα κι αφορούν μεγάλα μουσεία. Οι σχετικές με την τεκμηρίωση των συλλογών θέσεις/ειδικότητες είναι εκείνες του curator, του curatorial assistant, του exhibition and display curator, του inventory co-ordinator, του registrar και του Document centre manager. Ο κατάλογος των θέσεων είναι, βέβαια, ενδεικτικός και προσαρμόζεται στις ανάγκες του κάθε μουσείου. Από την περιγραφή των θέσεων συμπεραίνουμε ότι η τεκμηρίωση των συλλογών στα μουσεία επιμερίζεται σε διάφορες θέσεις/ειδικότητες οι οποίες, ανάλογα με το μουσείο, μπορούν να συμπτυχθούν σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα. Βασικό ρόλο παίζει ο επιμελητής της συλλογής (curator) με τους, κατά περίπτωση, βοηθούς του που ηγείται της διαχείρισης των συλλογών και της πολιτιστικής τεκμηρίωσης, ενώ ο registrar ασχολείται, σε συνεργασία με τον επιμελητή και το συντηρητή, με τη διαχειριστική τεκμηρίωση.⁵¹

⁵⁰ <http://icom.museum/professional-standards/professions/>

⁵¹ Ruge Angelika, *Museums Professions -A European Frame of Reference*, ICOM 2008, σελ.16-18, 20-22

Functional Chart*

Collections and Research

Curator
Inventory co-ordinator
Registrar
Conservator
Curatorial assistant
Document centre manager
Exhibition and display curator
Exhibition designer

Visitors

Manager of the education and visitor service
Education and visitor service officer
Visitor care and security manager
Visitor care and security assistant
Library and media centre manager
Web master

Administration, Management and Facilities

Administrator
Facilities and security manager
IT manager
Manager of marketing, promotion and fundraising
Press and media officer

* The Chart describes functional relationships, and is hence not a hierarchical map of an organization.

(Πηγή: Ruge Angelika, *Museums Professions -A European Frame of Reference*, ICOM 2008, σελ. 14)

Αναφορικά με την Ελλάδα σχετική επαγγελματική ένωση registrars δεν υπάρχει. Αν κρίνει κανείς, μάλιστα, από το ήδη υπάρχον προσωπικό με βάση τα τελευταία οργανογράμματα των δημόσιων τουλάχιστον μουσείων (σύμφωνα με τα ΠΔ 191/2003, ΠΔ104/2014, ΠΔ 4/2018) δεν προβλέπονται ανάλογες εξειδικευμένες θέσεις. Αυτές καλύπτονται προφανώς από τους επιμελητές ή/και μουσειολόγους, που στελεχώνουν τα Τμήματα Δημοσίων σχέσεων, Τεκμηρίωσης και Δημοσιευμάτων των μεγάλων μουσείων ή των Συλλογών στα μικρά μουσεία, πράγμα ευεξήγητο λόγω και της μη ανανέωσης του προσωπικού και της σχετικά νεοεμφανιζόμενης ειδικότητας. Ωστόσο αναγνωρίζεται το γεγονός ότι οι απαιτήσεις της ψηφιακής, ειδικά, τεκμηρίωσης είναι υψηλές, γι' αυτό κι η ανταπόκριση, όπως ομολογείται, στη χρήση του πληροφοριακού συστήματος Πολέμων της ΔΕΑΜ (Δ/σης Εθνικού Αρχείου Μνημείων) δεν ήταν η αναμενόμενη, και ζητείται συνέχεια εξειδικευμένο προσωπικό.⁵²

⁵² Τσιμποπούλου Μεταξία, 'Με βαθύ σεβασμό στο παρελθόν και το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον' και Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη Μαρία, 'Το Εθνικό Αρχείο Μνημείων και ο ρόλος των τμημάτων τεκμηρίωσης των περιφερειακών και ειδικών περιφερειακών υπηρεσιών του υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού' στο Τσιμποπούλου Μεταξία (επιμ.), *Τεκμηρίωση, Διαχείριση και Προβολή της Ψηφιακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, Πρακτικά Σεμιναρίου Τεκμηρίωσης, Αθήνα 19-20 Φεβρουαρίου 2010, σελ. 14-15, 23.30

1.2. Πρακτικές τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών

1.2.1 Διεθνείς κι ευρωπαϊκές πρακτικές τεκμηρίωσης

Θα πρέπει προκαταρκτικά να πούμε ότι μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1950 στις περισσότερες χώρες η αξία της τεκμηρίωσης από τους επαγγελματίες των υποστελεχωμένων μουσείων ήταν υποεκτιμημένη και η όποια καταλογογράφηση και ευρετηρίαση των συλλογών, που αποτελούν τη βάση της τεκμηρίωσης, εναπόκειτο στους εκάστοτε επιμελητές. Είχαν αναπτυχθεί έτσι ποικίλα συστήματα και πρακτικές τεκμηρίωσης που να μεν άνοιξαν νέους δρόμους, αλλά καθυστέρησαν την ανάπτυξη διεθνώς αποδεκτών τυποποιημένων συστημάτων τεκμηρίωσης. Οι πρώτες προσπάθειες διεθνούς οργανισμού, οφείλουμε για ιστορικούς λόγους ν'αναφέρουμε, για διερεύνηση της ενοποίησης των πληροφοριών στους καταλόγους των μουσείων τέχνης είχαν γίνει από τον πρόδρομο του ICOM οργανισμό, τον OIM (International Museum'sOffice) το 1927, αλλά χωρίς συνέχεια. Μεταπολεμικά οι διεθνείς οργανισμοί που ασχολήθηκαν ήταν η UNESCO, ο ICOM και η επιτροπή CIDOC του ICOM που ιδρύθηκε το 1950 κι έκτοτε ασχολείται ειδικά με τα ζητήματα της μουσειακής τεκμηρίωσης.⁵³

Παρακάτω θα αναφερθούμε σε διάφορες πρακτικές τεκμηρίωσης που αναπτύχθηκαν στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο έχοντας πάντα υπόψη μας ότι η ανάπτυξή τους συμπορεύτηκε με το γενικότερο πλαίσιο λειτουργίας της μουσειακής κοινότητας κάθε χώρας - θεσμικό, οικονομικό, επιστημονικό/τεχνολογικό, κοινωνικοπολιτικό-, αλλά και το επίπεδο επαγγελματικής οργάνωσης και συνοχής.

Μια από τις πιο σημαντικές κι αναγνωρισμένες προσπάθειες στην καθιέρωση αποδεκτών πρακτικών τεκμηρίωσης έγιναν στη **Μ. Βρετανία**, παρόλο που μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1980 η σημασία της επαρκούς τεκμηρίωσης για την επιτυχημένη οργάνωση και διοίκηση ενός μουσείου ήταν παραγνωρισμένη και η πλειοψηφία των μουσειακών συλλογών ήταν ανεπαρκώς τεκμηριωμένες.

Η σπουδαιότητα της διατήρησης ενός επίσημου Ευρετηρίου, πάντως, για τον έλεγχο και την απογραφή των συλλογών στα εθνικά βρετανικά μουσεία επισημάνθηκε αρκετά νωρίς το 1888, τόσο ως αποτέλεσμα εντολής του Κρατικού Θησαυροφυλάκιου - με διενέργεια τακτικού ελέγχου από τον Controller and Auditor General, με υποβολή αναφοράς στη Βουλή και αξιολόγηση της από την Public Accounts Committee, αλλά και ως προτεραιότητα της Ένωσης Μουσείων που ιδρύθηκε το 1889. Έκτοτε ακολούθησαν σοβαρές προσπάθειες και προτάσεις για τη δημιουργία συστημάτων τεκμηρίωσης, με καθοριστικές τις τεχνολογικές ζυμώσεις της δεκαετίας του 1960 πάνω στα μηχανοργανωμένα συστήματα, που κατέληξαν στη ίδρυση της IRGMA (Information Retrieval Group of the Museum Association) η οποία καλύπτοντας πρώτα το θεωρητικό μέρος

⁵³ Paulette Olcina, 'The development and coordination of museum documentation by international agencies' στο Light Richard, Roberts Andrew, Stewart Jennifer (ed.), *Museum Documentation Systems. Developments and Applications*, Butterworth & Co Ltd, Essex 1986, σελ.307-312.
<https://icom.museum/en/about-us/history-of-icom/>. <http://open-world.ch/CIDOC/SummerSchool/Remote/101%20Introduction%20to%20documentation/>

των προτύπων δεδομένων (data standards) ανέπτυξε ένα σύστημα με κάρτες καταγραφής. Το 1977 η πραγματοποιηθείσα πρόοδος, αποτέλεσμα συνεργασίας ιδιωτικών και κρατικών μουσείων, οδήγησε στην ίδρυση του MDA (Museum Documentation Association) και στη δημιουργία ενός MDS (Museum Documentation System), που περιελάμβανε ένα επίσημο πρότυπο δεδομένων, διάφορες φόρμες καταγραφής, δελτία και μητρώα, ηλεκτρονικές εφαρμογές και τεχνικά εγχειρίδια (Εικ. 3), ενώ το 1994 εκδόθηκε το Spectrum, για το οποίο θα γίνει ειδικός λόγος παρακάτω. Το 2008 το MDA μετονομάστηκε σε Collections Trust, βασικός σκοπός του οποίου παραμένει η διασύνδεση της πληροφορίας από διαφορετικά μουσεία. Περίπου 3 εκατομμύρια αντικείμενα από εκατοντάδες συλλογές είναι προσβάσιμα διαδικτυακά μέσα από την πλατφόρμα Culture Grid.⁵⁴

⁵⁴ Roberts Andrew, Light Richard, 'The cooperative development of documentation in United Kingdom museums' στο Light Richard, Roberts Andrew, Stewart Jennifer (ed.), *Museum Documentation Systems. Developments and Applications*, Butterworth & Co Ltd, Essex 1986, σελ. 114, 115-118, 130.
<http://collectionstrust.org.uk/what-we-do/>. <http://www.culturegrid.org.uk/>.

Εικ. 3 α. Περίγραμμα του MDS προτύπου δεδομένων του MDA, β. Συμπληρωμένο έντυπο/ δελτίο καταγραφής (και οι δύο όψεις)

IDENTITY DIVISION	transfer step	simple name
record managing institution	person	full name
identity number	date	locality identity
	place	site
PART DIVISION	coordinates	place
	price	coordinates
part name	grant-aid	locality type
	conditions	
identification group	identity number history group	process group
simple name	institution	type of process
full/classified name	identity number	process identity
name	date	process statement
nomenclature system		part name
type of name	valuation history group	date received
currency of name	value	reason
status of name	date	requested treatment
title		person/corporate body
		date required
pre-production history group	copyright history group	method
cross-reference	type of rights	person/corporate body
type of antecedent	person/corporate body	date started
antecedent identity	date	place
simple name		state
full/classified name	storage history group	technical data
	location	result
	date	result identity
production process group		simple name
production statement	display history group	full name
part name	type of display	date completed
production method	purpose of display	recommendations
person/corporate body	corporate body	further treatment
date	title	recall date
place	date	priority
coordinates	catalogue identity	recommendations
state	conditions	
technical data		
result	form description group	part division
	form statement	authority
field collection group	part name	person/corporate body
locality statement	aspect	date
cross-reference	type of aspect	documentation
locality identity	description	
site	date	RECORD MANAGEMENT DIVISION
place	conservation	record production statement
coordinates	treatment	type of record
relative position	material used	method of data collection
vice-county	date	
habitat	dimension	record copying statement
stratigraphy	measurement	person/corporate body
context	result	date
locality type	inscription or mark	
collection act statement	type	supplementary file statement
find identity	method	file identity
method of collection	position	
person/corporate body	description	computer record statement
date	transcription	computer record identity
	transliteration	
association history group		NOTES DIVISION
association category/nature	interest description group	notes
part name	simple category	
concept	full/classified category	AUTHORITY DIVISION
person/corporate body	interest summary	authority statement
service	part name	cross-reference
date	summary	authority identity
related item	interest identity	person/corporate body
cross-reference	interest analysis	date
object identity	part name	
simple name	concept	DOCUMENTATION DIVISION
full name	type of concept	documentation statement
document	description	cross-reference
event	person/corporate body	document identity
cross-reference	date or period	reference
event identity	object	historical reference
simple name	cross-reference	class
full name	object identity	person/corporate body
place	simple name	date
coordinates	full/classified name	title
	document	journal or publisher
ownership history group	activity	volume
type of ownership	event	reference
ownership identity	cross-reference	
method of transfer	event identity	

α.

β.

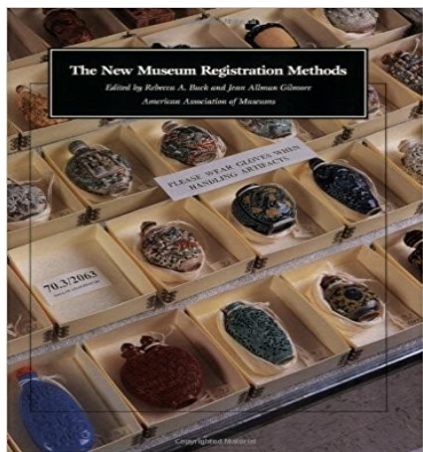
Card of	File		Institution / identity number		Part
IDENTIFICATION	Simple name oil painting		Institutional number NAM : ART 5907-1		Number of items
C	Full name battle		D pattern date		D identifier / date
	Method		person's note	name / date	D place
PRODUCTION	artist		Carter, George (d 1795) : 1793(c)		1
C	Keyword		person	D date	
	subject		Elliott, George Augustus (General Lord Heathfield)		1782
D	service/unit		105 & staff		D
	place		Gibraltar		D D
C	Keyword		person	D date	
	subject		officers & soldiers		1782
C	service/unit		120.2 & Royal Artillery		D
	place		Gibraltar		D D
C	Related items				D
	Method		acquired from / date		
ACQUISITION	loan		Army Museums Ogilby Trust		
C	D date		D conditions	D copyright	D valuation / date
			Yes/No	Yes/No	= : 1977
MILITARY ARTEFACT © Museums Association 1977 Published by the MGAU, Duxford Airfield, Duxford, Cambridgeshire, U.K.					

MUSEUM LOCATION	Location / date		Recorder / date	
	- : 1978		BM & JS : 1978	
RECORDING	Component parts			
	Condition		Completeness	
C	Part / materials		part / materials	
	: oil on canvas		frame : gilt wood	
D	Dimension measured		value and units	position
	canvas	151 x 258 cm	bottom LH	
D	frame		171 x 278 cm	
	Part / aspect / description		part / aspect / description	
PROCESS	Reproduction		method / operator / date / note	cross reference
	photo		7686=7688	
DOCUMENTATION	Conservation		method / operator / date / note	cross reference
	Reproduction			
NOTES	L class	author / date / title / journal or publisher / volume / note	Drawing or photo	
	1	Benezit		

(Πηγή: Roberts Andrew, Light Richard, 'The cooperative development of documentation in United Kingdom museums' στο Light Richard, Roberts Andrew, Stewart Jennifer (ed.), *Museum Documentation Systems. Developments and Applications*, Butterworth & Co Ltd, Essex 1986, σελ. 120, 125)

Στις ΗΠΑ, ακριβώς επειδή υποδέχθηκαν μεταπολεμικά μεγάλες συλλογές ευρωπαϊκής τέχνης στα μουσεία τους για έκθεση ενόσω τα ευρωπαϊκά μουσεία από τα οποία αυτές προέρχονταν επισκευάζονταν, τέθηκε από την Αμερικανική Ένωση Μουσείων (AAM) το ζήτημα των μεθόδων διαχειριστικής μουσειακής τεκμηρίωσης πιο επιτακτικά και κατέληξε στην έκδοση το 1958 ενός αναγνωρισμένου εγχειριδίου, του *Museum Registration Methods* των Dudley Dorothy και Wilkinson Irma με αναθεωρημένες έκτοτε εκδόσεις το οποίο αποτέλεσε κι εξακολουθεί να αποτελεί επίσημο οδηγό για τα αμερικανικά μουσεία (Εικ. 4), ενώ η πρώτη συνάντηση των αμερικανών registrars έγινε το 1976. Το επάγγελμα, πάντως, του registrar είχε αναδυθεί ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αι. και μεταπολεμικά αναγνωρίστηκε πλήρως. Σημαντική συνεισφορά, μάλιστα, στην ανάπτυξη των μεθόδων συστηματικής τεκμηρίωσης είχε το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης στη Ν. Υόρκη το οποίο από τις αρχές του 20^{ου} αι. πειραματίστηκε κι εφάρμοσε το σύστημα του κεντρικού καταλόγου με τη χρήση δελτίων καταγραφής για κάθε αντικείμενο συνοδευμένων από ανάλογες φωτογραφίες. Ώθηση στην ανάπτυξη του επαγγέλματος έδωσε η διαδικασία της πιστοποίησης που εφαρμόστηκε στα αμερικανικά μουσεία στη δεκαετία του 1970 και συνοδεύτηκε από φορολογικά κίνητρα και ομοσπονδιακή χρηματοδότηση. Αναπτύχθηκε ακόμη και κώδικας δεοντολογίας για τους registrars.⁵⁵

Εικ. 4 Η 5^η αναθεωρημένη έκδοση του *Museum Registration Methods*

(Πηγή:<https://www.amazon.com/New-Museum-Registration-Methods/dp/0931201314>.
Πρόσβαση στις 13/12/2017)

⁵⁵ Dudley Dorothy, Wilkinson Irma, and others, *Museum Registration Methods*, AAM, Washington 1979, σελ. vii, 219. <http://www.aam-us.org/about-museums/starting-a-museum/sustain>. Vassal Helene, Daynes-Diallo Sophie, 'From Functions to Profession: The Emergence and Rise of Registrar Professions in Europe' στο *Museum International*, No 269-270, ICOM 2016, σελ. 60, 61. https://www.obs-traffic.museum/sites/default/files/ressources/files/AAM_Code_Ethics_Registrars.pdf

Στον **Καναδά** ιδρύθηκε το 1970 εθνικό ευρετήριο μουσειακών αντικειμένων και το 1972 το CHIN-Canadian Heritage Information Network, που αποτελεί μέρος του Department of Canadian Heritage της Καναδικής Κυβέρνησης. Επικουρεί τα καναδικά μουσεία στην τεκμηρίωση, διαχείριση και διάδοση των πληροφοριών για τις συλλογές τους και προσφέρει έγκυρη ενημέρωση πάνω στα σχετικά θέματα και παράλληλα online δημόσια πρόσβαση σε εκατομμύρια αρχεία συλλογών. Έχει επίσης συμβάλει στη δημιουργία και αναπροσαρμογή προτύπων για την καταλογογράφηση μουσειακών συλλογών (Nomenclature 4.0, CHIN Data Dictionaries).⁵⁶

Στη **Γαλλία** ο νόμος της 4^{ης} Ιανουαρίου του 2002 και σχετικές εγκύκλιοι θέτουν, με συστηματικό τρόπο, το πλαίσιο για τα μουσεία της χώρας, ανάμεσα στις υποχρεώσεις των οποίων είναι η τεκμηρίωση των συλλογών τους και ο υποχρεωτικός επανέλεγχος τους κάθε δέκα χρόνια. Μέσα από την πύλη Joconde και τον ομώνυμο εθνικό ψηφιακό κατάλογο των συλλογών των μουσείων της Γαλλίας, το Υπουργείο Πολιτισμού της Γαλλίας παρέχει γενικές και ειδικές κατευθύνσεις και οδηγίες πάνω στην τεκμηρίωση των συλλογών.⁵⁷

Στην **Ιταλία** το Υπουργείο για τα Πολιτιστικά Αγαθά και Δραστηριότητες μέσω του ICCD-Instiuto Centrale per il Catalogo e la Documentazione παρέχει ενημέρωση, πρότυπα και υποστηρικτικό υλικό για την τεκμηρίωση και των συλλογών των μουσείων, δημόσιων και ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών, που συνεισφέρουν στο γενικό κατάλογο των πολιτιστικών αγαθών. Διαθέτει επίσης την ψηφιακή πλατφόρμα SIGECweb- Sistema informativo generale del catalogo και το Παρατηρητήριο για την Καταλογογράφηση.⁵⁸

Σε **επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης** θ' αναφερθούμε σε δύο σημαντικές πρωτοβουλίες που έχουν σχέση με την ψηφιακή τεκμηρίωση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς κι αφορά βεβαίως και τα μουσεία, το δίκτυο NEMO και την ψηφιακή βιβλιοθήκη Europeana., αλλά και μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2008 στα πλαίσια του έργου ATHENA, υποστηρικτικό της Europeana με στόχο την καταγραφή των εφαρμοζόμενων από τα ευρωπαϊκά μουσεία προτύπων μεταδεδομένων για τα ψηφιακά πολιτιστικά τεκμήρια.

⁵⁶ <https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/corporate/history.html>. Richard B. Light, Andrew Robets, Jennifer D. Stewart, Museum Documentation Systems: Developments and Applications, Butterworths, 1986, σελ. . <https://www.nomenclature.info/apropos-about.app?lang=en>. <https://app.pch.gc.ca/application/ddrcip-chindd/description-about.app?lang=en>. Πρόσβαση στις 12/4/2019

⁵⁷ <http://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Musees/Nos-musees/Qu-est-ce-qu-un-musee-de-France/Un-peu-d-histoire>. <http://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Musees/Nos-musees/Qu-est-ce-qu-un-musee-de-France>. <http://www2.culture.gouv.fr/documentation/joconde/fr/pres.htm>. <http://www.culture.gouv.fr/Espace-documentation/Bases-de-donnees/Joconde-consulable-depuis-le-moteur-Collections>. Πρόσβαση στις 12/4/2019

⁵⁸ <http://www.iccd.beniculturali.it/it/Catalogazione>. <http://www.iccd.beniculturali.it/it/osservatorio-per-la-catalogazione>. Πρόσβαση στις 12/4/2019

Αναφορικά με το δίκτυο NEMO (Network of European Museum Organisations), αναπτύχθηκε το 1992 ως ένα ανεξάρτητο δίκτυο των εθνικών μουσείων των κρατών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης (περιλαμβάνει 30.000 ευρωπαϊκά μουσεία). Επικεντρώνεται σε τέσσερις, στρατηγικούς για το παρόν και το μέλλον των μουσείων, τομείς: την αξία των συλλογών, την εκπαιδευτική, κοινωνική και οικονομική αξία και προσφορά των μουσείων, και προσφέρει στην ευρωπαϊκή μουσειακή κοινότητα, μέσω της ανταλλαγής εμπειριών, πρακτικών και πληροφοριών, υποστήριξη πάνω στα τρέχοντα ζητήματα που την απασχολούν. Σχετικά με την αξία των συλλογών, προβάλλει και προωθεί την ψηφιοποίηση και την ψηφιακή τεκμηρίωση των συλλογών βάσει προτύπων, με στόχο την απρόσκοπτη διαδικτυακή πρόσβαση όλων σ' αυτές και τη διατήρηση και διάδοση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.⁵⁹

Το 2008 δημιουργήθηκε η Europeana, αφού είχαν προηγηθεί χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ σχετικά προγράμματα (GABRIEL, CENL, TEL, TEL-ME-MOR, FUMAGABA). Στόχος της είναι ν' αναπτύξει «ένα κοινό σημείο πρόσβασης για την ψηφιακή πολιτιστική και επιστημονική κληρονομιά της Ευρώπης» που προέρχεται από διάφορους ευρωπαϊκούς πολιτιστικούς (βιβλιοθήκες, αρχεία, μουσεία, οργανισμοί) κι επιστημονικούς φορείς. Το πρωτόκολλο συλλογής που χρησιμοποιεί είναι το OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting), το σχήμα μεταδεδομένων ήταν το ESE (European Semantic Elements) το οποίο τώρα έχει αντικατασταθεί από το EDM (European Data Model) που είναι βασισμένο στο DC (Dublin Core), η ανταλλαγή των μεταδεδομένων γίνεται με τη DEA (Data Exchange Agreement) και η επαναχρησιμοποίηση τους με την άδεια CC0 (Creative Commons 0). Η Ελλάδα συμμετέχει μέσω του ΥΠΠΟ και άλλων φορέων.⁶⁰

Αναφορικά με το EDM (European Data Model): «Πρόκειται για το νεότερο μοντέλο αναπαράστασης ή τεκμηρίωσης της πληροφορίας που χρησιμοποιεί η Europeana. Αντίθετα με τον προκατόχο του, Europeana Semantic Elements, το οποίο βασίστηκε στη λογική του "χαμηλότερου κοινού παρονομαστή" για την επίτευξη της σημασιολογικής διαλειτουργικότητας μεταξύ της ανομοιογενούς πληροφορίας που προέρχεται από μουσεία, αρχεία, βιβλιοθήκες και πολιτιστικούς φορείς εν γένει στην Ευρώπη, το EDM υιοθετεί ένα ανοικτό δυναμικό πλαίσιο πολυεπίπεδης αναπαράστασης ικανό να αξιοποιήσει τον πλούτο και την ποικιλότητα των διαφορετικών προτύπων τεκμηρίωσης που χρησιμοποιούνται στους επιμέρους τομείς από τους πολιτιστικούς φορείς και τους φορείς μνήμης. Ενδεικτικά, αναφέρονται, για παράδειγμα, το LIDO για τη μουσειακή, το EAD για

⁵⁹ <http://www.ne-mo.org/about-us.html>. <http://www.ne-mo.org/our-topics.html>. <http://www.ne-mo.org/our-aims.html>. http://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/NEMO_Statements/NEMO_Policy_Statement_082015.pdf. Klimpel Paul, 'Where do museums stand in the digital age? Private companies, heritage institutions and the civil society' στο NEMO Annual Conference, *Museums in the digital Age, Museums and the Development of the Active Citizenship*, Bucharest Romania, November 2013, σελ. 12. Πρόσβαση στις 2/5/2019

⁶⁰ Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο .π., σελ. 230, 232-3

την αρχειακή τεκμηρίωση και το MARC αναφορικά με τις ψηφιακές βιβλιοθήκες. Το EDM βασίζεται στις τεχνολογίες του σημασιολογικού ιστού (Web 3.0)».⁶¹

Σχετικά με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2008 στα πλαίσια του έργου ATHENA (Access to cultural heritage networks across Europe 2008-2011) της Europeana με στόχο την καταγραφή των εφαρμοζόμενων από τα ευρωπαϊκά μουσεία προτύπων μεταδεδομένων για τα ψηφιακά τεκμήρια, τα αποτελέσματα ανέδειξαν αφενός τον περιορισμένο αριθμό βασικών προτύπων που χρησιμοποιούνταν (κυρίως το DC, τα λεξιλόγια του Getty) και την έως τότε ανάγκη μεγαλύτερης σύγκλισης των μουσείων.⁶²

Σε διεθνές επίπεδο, καθοριστική ήταν η δημιουργία της CIDOC (Comité International pour la Documentation/ International Committee for Documentation), της Διεθνούς Επιτροπής για την Τεκμηρίωση του ICOM, της οποίας βασικός σκοπός είναι, μέσα στα πλαίσια πάντα της εξυπηρέτησης των γενικών σκοπών και ειδικών στόχων του ICOM, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών πάνω σε θέματα μουσειακής πληροφόρησης και τεκμηρίωσης. Επειδή αναμένεται αναθεώρηση της οργανωσιακής δομής του ICOM, την παρούσα περίοδο οι κανονισμοί της Επιτροπής βρίσκονται υπό αναθεώρηση. Έχει εκδώσει διάφορα πρότυπα κι οδηγίες για τη μουσειακή τεκμηρίωση, τα οποία αναθεωρούνται και προσαρμόζονται στις τρέχουσες εξελίξεις και είναι διαθέσιμα διαδικτυακά :

Statement of Principles of Museum Documentation, 2012

The CIDOC Information Categories, 1995

CIDOC Fact Sheet 1 - Registration step by step, 1993

CIDOC Fact Sheet 2 - Labelling and Marking Objects 1994

CIDOC Fact Sheet 3 - Recommendation for Identity Photographs, 2010

Statement on Linked Data Identifiers for museum objects, 2012

LIDO –Lightweight Information Describing Objects, 2010

CIDOC Conceptual Reference Model, 2011

Object ID

Introduction to Metadata, 3rd ed., edited by Murtha Bacca)⁶³

⁶¹ <http://www.epset.gr/el/content/europeana-data-model>.

⁶² McKenna Gordon, De Loof Chris, *Report on existing standards applied by European museums*, ATHENA, 2009, σελ.. 75-76. <http://www.athenaeurope.org/index.php?el/1/home>

⁶³ <http://network.icom.museum/cidoc/organisation/who-we-are/statutes/>.
<http://network.icom.museum/cidoc/organisation/who-we-are/L/12/>.

Η UNESCO μετά από σχετικές έρευνες σε συνεργασία με τον ICCROM (International Centre for the Study of the Perservation and Restoration of Cultural Property) κατέληξε στη δημιουργία ενός χρήσιμου, έντυπου, αλλά και ψηφιακού οδηγού, για τη δημιουργία ενός βασικού συστήματος διαχειριστικής τεκμηρίωσης των συλλογών για τα μικρά μουσεία (μέχρι 5000 αντικείμενα) που όμως μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από μεγαλύτερα αφού οι αρχές είναι οι ίδιες.⁶⁴

1.2.2. Θεσμικό πλαίσιο και πρακτικές για την τεκμηρίωση στην Ελλάδα. Ιστορική εξέλιξη και τρέχουσα κατάσταση

Στα προεπαναστατικά χρόνια, ο Αδαμάντιος Κοραής στον οποίο αποδίδεται η πρώτη προτροπή για τη διάσωση των αρχαιοτήτων και την ίδρυση «Ελληνικού Μουσείου», εξέφρασε την αναγκαιότητα της ακριβούς καταγραφής σε κατάλογο των αντικειμένων : *«πρέπει να σημειούται όχι μόνον η πόλις, ή χώρα, όπου ευρέθη το λείψανον, αλλά και ο τόπος όπου έκειτο, και τα περί τον τόπον καταλεπτώς· επειδή από τοιαύτας ειδήσεις εξηγείται ή εικάζεται πολλάκις και ο χρόνος και η χρήσις του λειψάνου, και, το αξιολογώτερον, η τοιαύτη εξήγησις συμβάλλει πολλάκις εις το να εξηγήσει τα δυσνόητα ή ν' αναπληρώσει τα ελλείποντα της Ελληνικής ιστορίας»*.

Στο πρώτο μουσείο που ιδρύθηκε την καποδιστριακή περίοδο, με το **υπ' αριθ. 49 Ψήφισμα του Ι. Καποδίστρια της 21^{ης} Οκτ. 1829**, τα ευρήματα που συγκεντρώθηκαν με διάφορους τρόπους κι αποτέλεσαν τον πρώτο πυρήνα του Εθνικού Αρχαιολογικού, Νομισματικού και Επιγραφικού μουσείου, καταλογογραφήθηκαν από τον πρώτο επιστάτη του μουσείου, τον αρχιμανδρίτη Λεόντιο Καμπάνη, ενώ το 1832 διορίστηκε επιστάτης ο ζωγράφος Αθανάσιος Ιατρίδης, ο οποίος *«προέβη και σε ζωγραφική απεικόνιση των αρχαίων»*.

Στην περίοδο της Αντιβασιλείας ο **νόμος της 16/28 Ιουνίου του 1834** *«Περί των επιστημονικών και τεχνολογικών συλλογών, περί ανακαλύψεως και διατηρήσεως των αρχαιοτήτων και της χρήσεως αυτών»*, ο οποίος ίσχυσε μέχρι το 1899, αποτέλεσε την πρώτη συστηματική ρύθμιση στα θέματα της αρχαιολογικής υπηρεσίας, των μουσείων και των αρχαιοτήτων, πράγμα που δεν συναντάμε στους μεταγενέστερους νόμους.⁶⁵ Ανάμεσα στα άλλα προβλέπεται και η καταγραφή των αντικειμένων των μουσειακών συλλογών σε καταλόγους από τον έφορο κάθε καταστήματος, υπό την επιστασία της επιτροπής, και η αποστολή αντιγράφου στο Γενικό Έφορο που θα κατατίθεται στα αρχεία του υπουργείου. Σημειωτέον ότι τα μουσεία ανήκαν στην επί των Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδύσεως Γραμματεία της Επικράτειας.⁶⁶

<http://network.icom.museum/cidoc/resources/other-standards-guidelines/L/12/>.

<http://network.icom.museum/cidoc/standards/cidoc-standards-guidelines/>

⁶⁴ <http://re-org.info/en/items/item/32-documentation-system> . <https://www.iccrom.org/publication/re-org-method-reorganize-museum-storage>

⁶⁵ Βουδούρη Δάφνη, *Κράτος και μουσεία. Το θεσμικό πλαίσιο των αρχαιολογικών μουσείων*, Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 9,10, 15-17, 20

⁶⁶ ΦΕΚ Α΄ 22 της 16/28 6. 1834

Άρθρ. 16.

Ἐκάστης τῶν εἰς τὸ ἄρθρον 1 καὶ 2 μνησθεισῶν συλλογῶν θέλουν συνταχθῆ, ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιν τῶν εἰς τὸ ἄρθρον 29 ἀναφερομένων ἐπιτροπῶν, παρὰ τοῦ ἑφόρου ἐκάστου καταστήματος κατάλογοι, τῶν ὁποίων θέλουν σταλῆ εἰς τὸν Γενικὸν Ἑφορὸν ἐντίγραφα παρακαταθετέα εἰς τὰ ἀρχεῖα

τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας.

Άρθρ. 17.

Ὅ,τι προσίθεται κατ' ἔτος εἰς τὰς ῥηθείσας συλλογὰς, θελεῖ καταγράφεσθαι εἰς τὴν ἐξακλυσθῆσιν τοῦ εἰς τὸ προλαβόν ἄρθρον ῥηθέν-ος κατάλογον. Ἀντίγραφα δὲ αὐτῶν ἐπικυρωμένα θέλουν πέμπεσθαι μετὰ πᾶν ἑὸς εἰς τὸν Γενικὸν Ἑφορὸν διὰ ἵνα παρακατατίθενται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ῥηθείσης Γραμματείας.

Εικ. 5. Τα άρθρα 16 και 17 του νόμου της 16/28 Ιουνίου του 1834 «Περὶ των επιστημονικῶν και τεχνολογικῶν συλλογῶν, περί ανακαλύψεως και διατηρήσεως των αρχαιοτήτων και της χρήσεως αὐτῶν» (Πηγή: ΦΕΚ Α' 22 της 16/28 6. 1834, σελ. 178-9)

Ο νέος νόμος ΒΧΜΣΤ' του 1899 δεν προσθέτει τίποτα ἐπὶ τοῦ θέματος, ὅπως και ο νόμος 5351 του 1932, που αποτέλεσε μέχρι το 2002 το κύριο σημεῖο αναφοράς τῆς σχετικῆς νομοθεσίας. Το μόνο σχετικό που αναφέρει στο ἀρθρο 24 - κάτι ἀνάλογο τοῦ οἰοῦ ἐπαναλαμβάνεται και στο νόμο 3028 του 2002, ἀρθρο 31, παρ. 4 με διαφορετικὲς κυρώσεις ωστόσο - εἶναι ὅτι οἱ κάτοχοι ιδιωτικῶν συλλογῶν οφείλουν να ἔχουν ἀκριβὴ περιγραφικὸ κατάλογο συνοδευμένο με φωτογραφίες των ἀρχαίων ἀντικειμένων που κατέχουν, ἀντίγραφο τοῦ οἰοῦ πρέπει να ἀποστέλλουν στο Ὑπουργεῖο ὅταν καταρτίσουν τὴ συλλογὴ ἢ κάθε ἐξάμηνο ἀν τὴν ἐμπλουτίζουν με ποινὴ προστίμου ἀν δε το κάνουν. Σε περίπτωση μάλιστα που το αἰτηθεῖ ο ιδιώτης το δημόσιο υποχρεούται να καταρτίσει αὐτὸν τὸν κατάλογο.⁶⁷

⁶⁷ ΦΕΚ Α' 158 της 24.7.1899. ΦΕΚ Α' 275 της 24.8.1932

Άρθρον 24.

Οἱ ἔχοντες ἰδιωτικὰς συλλογὰς ὀφείλουσι νὰ ἔχωσιν ἀκριβῆ περιγραφικὸν κατάλογον συνοδευόμενον μὲ φωτογραφίας τῶν ὑπ' αὐτῶν κατεχομένων ἀρχαίων. Ἀντιγραφὸν τοῦτου ἀποστέλλουσιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἅμα τῷ καταρτισμῷ τῆς συλλογῆς, ἥ καθ' ἑξαμηνίαν ὥς πρὸς τὰ νέα προσκτήματα τῆς συλλογῆς τῶν. Ἀδικαιολόγητος κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ συμβουλίου παράλειψις τῆς υποβολῆς τοῦ ἀντιγράφου τιμωρεῖται μὲ πρόστιμόν 100—1000 δραχμῶν, ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου κατ' ἀπόφασιν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ συμβουλίου. Ἄν ἐπαναληφθῇ ἡ ὡς ἄνω παράλειψις τὸ πρόστιμον διπλασιάζεται. Τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἰδιώτου τὸ Δημόσιον ὑποχρεοῦται νὰ καταρτίσῃ αὐτὸ τὸν κατάλογον (ἄρθρ. 30 ν. 5251).

Εικ. 6. Το άρθρο 24 του νόμου 5351 του 1932 (Πηγή: ΦΕΚ Α' 275 της 24.8.1932, σελ. 1798)

4. Οἱ συλλέκτες ὀφείλουν νὰ τηροῦν κατάλογο με πλήρη περιγραφὴ καὶ φωτογραφίες τῶν αντικειμένων τῆς συλλογῆς, νὰ καταθέτουν ἀντίγραφό του στὴν υπηρεσία καὶ νὰ υποβάλλουν σὲ αὐτὴ ἀνὰ ἐξάμηνο τουλάχιστον κατάλογο με τὰ νέα αντικείμενα τῆς συλλογῆς.

14. Εἴαν δὲν συντρέχουν πλέον στὸ πρόσωπο τοῦ συλλέκτη μία ἢ περισσότερες προϋποθέσεις βάσει τῶν ὁποίων ἀναγνωρίσθηκε ἡ ιδιότητα αὐτῆς ἢ παραβιαστοῦν διατάξεις τοῦ παρόντος ἀρθροῦ, ἡ ἀπόφασις ἀναγνώρισης μπορεῖ νὰ ἀνακληθεῖ προσωρινά ἢ οριστικά. Ἡ ἀπόφασις ἀνακαλεῖται αὐτοδικαίως ἀν ὁ συλλέκτης καταδικασθεῖ ἀμετάκλητα γιὰ κάποιο ἀπὸ τὰ ἀδικήματα τῆς παραγράφου 1, ὁπότε τὰ ἀρχαῖα ποὺ βρίσκονται στὴν κατοχὴ τοῦ ἀναλαμβάνονται ἀπὸ τὸ Δημόσιο. Εἴαν ἡ ἀνάκλησις γίνῃ γιὰ ἄλλο λόγο εἶναι δυνατὴ ἡ διατήρησις τῆς κατοχῆς τοῦς.

Εικ. 7. Οἱ παράγραφοι 4 καὶ 14 τοῦ ἀρθροῦ 31 τοῦ νόμου 3028 τοῦ 2002 (Πηγή: ΦΕΚ 153 της 28.6.2002, σελ. 3014-15)

Το τρέχον θεσμικὸ πλαίσιο γιὰ τὴν τεκμηρίωσι στα μουσεῖα ὀριοθετεῖται κυρίως ἀπὸ τὸ **νόμο 3028 τοῦ 2002**, καὶ ἀπὸ τὴν **υπουργικὴ ἀπόφασις Υ.Α. ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΝΕΠΟΚ/Δ93783/1682** γιὰ τὴν «*Ἰδρυσι καὶ ἀναγνώρισι μουσεῖου κατ' ἐξουσιοδότησι τοῦ ἀρθροῦ 45 τοῦ Ν. 3028/2002*» (ΦΕΚ 2385/Β/26.10.2011), ἐνῶ διάφορα προεδρικά διατάγματα καθορίζουν σχετικὰ διοικητικὰ θέματα καὶ ἀρμοδιότητες (ΠΔ 191/2003, ΠΔ 104/2014, ΠΔ 4/2018). Γιὰ τὴν ἰδρυσι καὶ λειτουργίαν μουσεῖου ἀπὸ τὸ Δημόσιο, ἢ ἀναγνώρισι μουσεῖου ποὺ ἀνήκει σὲ ἄλλο ἢ ὑπάγεται σὲ ἄλλο νομικὸ πρόσωπο, ἀπαιτεῖται νὰ διασφαλίζονται οἱ λειτουργίαι καὶ οἱ σκοποὶ τοῦ μουσεῖου ἐτσι ὅπως αὐτὸ ὀρίζεται στὸν ἴδιον νόμο, ἀρθρο 45, παρ.1, τὸν ὁποῖον ὀρισμὸ ἤδη ἐξετάσαμε. Οἱ γενικὲς αὐτὲς προϋποθέσεις

προσδιορίζονται μάλιστα περαιτέρω και εξειδικεύονται, με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και γνωμοδότηση του Συμβουλίου Μουσείων, κατά κατηγορίες μουσείων και με βάση κριτήρια, όπως το περιεχόμενο των συλλογών, η γεωγραφική περιοχή που καλύπτουν ή οι φορείς στους οποίους ανήκουν.

Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με το ΦΕΚ 2385/Β/26.10.2011, άρθρο 2, παρ. γ. και άρθρο 5, παρ. 2, προϋπόθεση αναγνώρισης ενός Μουσείου που δεν ανήκει στο Δημόσιο είναι ότι η συλλογή του πρέπει να είναι *«καταγεγραμμένη και τεκμηριωμένη με βάση τους επιστημονικούς κανόνες»*, ενώ προϋπόθεση για την ίδρυση και λειτουργία μουσείου από το Δημόσιο είναι *«η αναλυτική παρουσίαση του περιεχομένου των συλλογών του μουσείου και περιγραφή του τρόπου καταγραφής και τεκμηρίωσής τους»*. Παράλληλα προβλέπεται (στο Ν. 3028 /2002, άρθρο 45, παρ. 8 και στο ΦΕΚ 2385/Β/26.10.2011, άρθρο 12, παρ. 6) ότι *«τα αναγνωρισμένα μουσεία οφείλουν να ενημερώνουν την Υπηρεσία για κάθε μεταβολή της κατάστασης των αντικειμένων των συλλογών τους, την τυχόν απώλεια τους και για τον εμπλουτισμό των συλλογών τους με νέα αντικείμενα»* και επίσης *«οφείλουν να καταθέτουν στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων αντίγραφο του μητρώου στο οποίο είναι καταχωρημένα τα αντικείμενα της συλλογής τους»*.

Θα πρέπει, επομένως, να υπάρχουν τα μέσα και οι προϋποθέσεις για την επίτευξη, ανάμεσα στα άλλα, και της τεκμηρίωσης των συλλογών, που αποτελεί μια από τις βασικές λειτουργίες του μουσείου, ανεξάρτητα από τη νομική του υπόσταση.

Η τεκμηρίωση των συλλογών θεωρείται αναγκαία προϋπόθεση όχι μόνο για την ίδρυση και λειτουργία ενός μουσείου, αλλά και για την αναγνώριση (accreditation) και εγγραφή του στο ειδικό μητρώο αναγνωρισμένων μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού κι Αθλητισμού, διαδικασία από την οποία τα μουσεία μπορούν να αποκομίσουν διάφορα οφέλη και η οποία τέθηκε σε εφαρμογή στην Ελλάδα μόλις το 2016. Στη διαδικασία, μάλιστα, αναγνώρισης ενός μουσείου τόσο στο στάδιο του προελέγχου όσο και του ελέγχου, όπως φαίνεται και από τα αντίστοιχα έντυπα προελέγχου και ελέγχου που παρατίθενται, ζητούνται συγκεκριμένες πληροφορίες για τον τρόπο καταγραφής και τεκμηρίωσης των συλλογών του μουσείου. Οι πληροφορίες αυτές αφορούν αφενός την ίδια την ακολουθητέα διαδικασία τεκμηρίωσης (μορφή και παρουσίαση ενδεικτικών χειρόγραφων ή ηλεκτρονικών καρτελών καταγραφής), αφετέρου τα αποτελέσματα της διαδικασίας σε ποσοστό των καταγεγραμμένων συλλογών σε βιβλία εισαγωγής, σε συμβατικές χειρόγραφες καρτέλες και σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων, σε ποσοστό των καταγεγραμμένων συλλογών που προβάλλονται online στην ιστοσελίδα του μουσείου και σε ποσοστό φωτογραφημένων συλλογών με συμβατικό και ψηφιακό τρόπο.⁶⁸

⁶⁸<https://www.culture.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=2807>

<http://eservices.yppo.gr/Files/diadikasia%20anagnorisis.pdf>.

<http://eservices.yppo.gr/Files/6%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A3%CE%AD%CE%BD%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF.pdf>.

**ΙΟ. ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ
ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ** (άρθρο 5 παρ. 2, άρθρο 7 παρ. 1η)

Καταγεγραμμένες συλλογές	ΝΑΙ ☐	ΟΧΙ ☐
Ποσοστό καταγεγραμμένων συλλογών	%	
Συμβατική καταγραφή (καρτέλες)	ΝΑΙ ☐	ΟΧΙ ☐
Ηλεκτρονική καταγραφή (database)	ΝΑΙ ☐	ΟΧΙ ☐
Φωτογραφημένες συλλογές	ΝΑΙ ☐	ΟΧΙ ☐
Ποσοστό φωτογραφημένων συλλογών	%	

**ΕΝΤΥΠΟ ΠΡΟΕΛΕΓΧΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ
ΚΑΤ' ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 45
ΤΟΥ Ν. 3028/2002**

Τα αναγνωρισμένα μουσεία ανταποκρίνονται
στις προϋποθέσεις που ορίζει η ελληνική νομοθεσία
(άρθρο 45 του Ν. 3028/2002 και Υ.Α.
ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΝΕΠΟΚ/Δ/93783/1682/30-9-2011,
ΦΕΚ 2385/Β'/26-10-2011).

**ΕΝΤΥΠΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΚΑΤ' ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΗ
ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 45 ΤΟΥ Ν. 3028/2002**

Υ.Α. ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΝΕΠΟΚ/Δ/93783/1682/30-9-2011 (ΦΕΚ 2385/τ. Β'/26-10-2011)¹

Τα αναγνωρισμένα μουσεία πρέπει να εναρμονίζονται με τον ορισμό του μουσείου, όπως αυτός περιγράφεται στο άρθρο 45 του Ν. 3028/2002. Είναι οργανισμοί βιώσιμοι, που συνεχώς εξελίσσονται ανάλογα με τις συνθήκες, επιμελούνται τις συλλογές τους με βάση επαγγελματικά πρότυπα και αρχές, τίθενται στην υπηρεσία των πολιτών και γενικά λειτουργούν με εξωστρέφεια και ευαισθησία προς την κοινωνία, διατηρώντας ανοικτούς διαύλους επικοινωνίας με το κοινό.

23. Τρόπος καταγραφής και τεκμηρίωσης των συλλογών του μουσείου (άρθρο 5 §2, άρθρο 7 §1η).

1. Περιγραφή της ακολουθητέας διαδικασίας τεκμηρίωσης (συμβατική/ηλεκτρονική, υφιστάμενο λογισμικό σε χρήση κ.ά.)	1. Επισύναψη κειμένου
	2. Ενδεικτική καρτέλα καταγραφής ή δείγματα των ηλεκτρονικών καρτελών του λογισμικού που χρησιμοποιείται για την καταγραφή
2. Καταγεγραμμένες συλλογές	☐
Ποσοστό καταγεγραμμένων συλλογών σε βιβλίο εισαγωγής	
Ποσοστό καταγεγραμμένων συλλογών σε συμβατικές χειρόγραφες καρτέλες	
Ποσοστό καταγεγραμμένων συλλογών σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων	
Ποσοστό καταγεγραμμένων συλλογών που προβάλλονται online στην ιστοσελίδα του μουσείου	
3. Φωτογραφημένες συλλογές	☐
Ποσοστό φωτογραφημένων συλλογών με συμβατικό τρόπο	
Ποσοστό φωτογραφημένων συλλογών με ψηφιακό τρόπο	

Άρθρο 4

Εθνικό Αρχείο Μνημείων

1. Τα μνημεία καταγράφονται, τεκμηριώνονται και καταχωρούνται στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων, που τηρείται στο Υπουργείο Πολιτισμού.

2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Πολιτισμού, ρυθμίζεται η οργάνωση και η λειτουργία του Εθνικού Αρχείου Μνημείων και προσδιορίζονται ο τρόπος καταγραφής των μνημείων, ο τρόπος προστασίας των δεδομένων, οι προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης σε αυτά για ερευνητικούς και άλλους λόγους και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια. Στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων καταχωρίζεται, το αργότερο ανά τριετία, το πόρισμα επιθεώρησης για την κατάσταση κάθε ακινήτου μνημείου που διενεργείται από την αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού.

Εικ. 8. Το άρθρο 4 του νόμου 3028 του 2002.(Πηγή: ΦΕΚ 153 της 28.6.2002, σελ. 3004)

Επιπλέον, σύμφωνα με το ν.3028/2002, αρ. 45, παρ. 7 προβλέπεται ότι:

«Τα αντικείμενα που φυλάσσονται στα μουσεία καταχωρίζονται στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων με ευθύνη της Διοίκησης των μουσείων».

Το **Εθνικό Αρχείο Μνημείων** υπάγεται τώρα στη Δ/ση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και συγκεκριμένα στο Τμήμα Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων και Αρχαιολογικού Κτηματολογίου βάσει του ΠΔ 4/2018. Οι αρμοδιότητες του έχουν επεκταθεί κι αφορούν όχι μόνο στην τεκμηρίωση της υλικής, ακίνητης και κινητής, πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και της άυλης, όπως και της ψηφιακής πλέον πολιτιστικής κληρονομιάς.

Να προσθέσουμε εδώ για την ιστορία ότι η Δ/ση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων είχε ιδρυθεί με το ΠΔ 941/1977 ως Δ/ση Αρχείου Μνημείων και Δημοσιευμάτων, με το ΠΔ 191/2003 μετονομάστηκε σε Δ/ση Εθνικού Αρχείου Μνημείων και με το ΠΔ 104/2014 σε Δ/ση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών. Η Δ/ση ανέλαβε κι ανέπτυξε την περίοδο 1995-1997 το ηλεκτρονικό πληροφοριακό σύστημα *Πολέμων*, το οποίο αποτελεί την πρώτη, από πλευράς Ελληνικού Κράτους, προσπάθεια δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου συστήματος ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης του μνημειακού πλούτου της χώρας και υπόκειται σε διαρκή εξέλιξη κι αναβάθμιση.⁶⁹

Το Τμήμα Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων και Αρχαιολογικού Κτηματολογίου, λοιπόν, είναι, σύμφωνα με το ΠΔ 4/2018, άρθρο 20 (ΦΕΚ 7/22.1.2018), υπεύθυνο κατεξοχήν για τα παρακάτω:

⁶⁹ Πάντος Π., *Το έργο της Διευθύνσεως Εθνικού Αρχείου Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού (1993-2006)*, σελ. 2, 12

2. Η Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων συγκροτείται από τρία τμήματα:

α) Τμήμα Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων και Αρχαιολογικού Κτηματολογίου.

β) Τμήμα Διαχείρισης Ιστορικού Αρχείου Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεων

γ) Τμήμα Υποστήριξης Λειτουργίας.

3. α) Το Τμήμα Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων και Αρχαιολογικού Κτηματολογίου είναι αρμόδιο για:

αα) Τη συγκρότηση, τήρηση και διαχείριση του Εθνικού Αρχείου Μνημείων και του Αρχαιολογικού Κτηματολογίου, σε συνεργασία με τις συναρμόδιες Διευθύνσεις του ΥΠ.ΠΟ.Α., την κατάρτιση των επιστημονικών προτύπων καταγραφής, τεκμηρίωσης και καταχώρισης στοιχείων σε αυτά, την κωδικοποίηση της σχετικής επιστημονικής και τεχνικής ορολογίας, καθώς και τον καθορισμό των αντίστοιχων προδιαγραφών ψηφιοποίησης και ψηφιακής διαχείρισης, με βάση τα ισχύοντα διεθνή πρότυπα και την εκάστοτε διαθέσιμη τεχνολογία. Επίσης, τη διαμόρφωση των απαιτήσεων, το λογικό, εννοιολογικό και επιστημονικό σχεδιασμό, καθώς και την επιτελική διαχείριση της λειτουργίας των εξειδικευμένων πληροφορικών συστημάτων υποστήριξης του Εθνικού Αρχείου Μνημείων και του Αρχαιολογικού Κτηματολογίου, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

ββ) Τη μέριμνα για την εμπέδωση, διάχυση και εφαρμογή της τεχνογνωσίας και των διεθνών καλών πρακτικών σε θέματα ψηφιοποίησης, ψηφιακής καταγραφής, τεκμηρίωσης και διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και την παρακολούθηση των σχετικών οδηγιών και αποφάσεων των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών.

γγ) Την τήρηση διαρκούς καταλόγου των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών τόπων και μνημείων της Ελλάδας στο πλαίσιο του Αρχαιολογικού Κτηματολογίου.

δδ) Την τήρηση αρχείου καταγραφών, αποτυπώσεων και τεκμηριώσεων άυλων πολιτιστικών αγαθών, που κατατίθεται από την αρμόδια για τη συγκρότησή του Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

εε) Την καταχώριση στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων των ανά τριετία πορισμάτων επιθεώρησης της κατάστασης των ακινήτων μνημείων της Χώρας και τη σύνταξη του σχετικού επιστημονικού προτύπου καταγραφής και τεκμηρίωσης σε συνεργασία με τις αρμόδιες Υπηρεσίες της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς και της Γενικής Διεύθυνσης Αναστήλωσης, Μουσείων και Τεχνικών Έργων.

ζζ) Τον καθορισμό των προδιαγραφών, των όρων και των προϋποθέσεων προβολής και διάθεσης μέσω του διαδικτύου και λοιπών τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών του προερχόμενου από τα ανωτέρω ψηφιακού υλικού, συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων και μεταδεδομένων που το συνοδεύουν. Τη χορήγηση άδειας χρήσης από τρίτους απεικονίσεων μνημείων και ανάλογου οπτικοακουστικού υλικού, με τη χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας στο διαδίκτυο και σε ψηφιακές εφαρμογές, εκτός όσων αδειοδοτούνται

απο τις ΕΦΑ και τις Ειδικές Περιφερειακές Υπηρεσίες.

ηη) Τη διαμόρφωση και επικαιροποίηση της πολιτικής για την επιβολή και το ύψος των τελών εν γένει απεικόνισης αρχαίων, χρήσης εικόνων και κειμένων σε ηλεκτρονικές εκδόσεις και μέσα, με εμπορικό ή μη σκοπό.

θθ) Τον προγραμματισμό και τη σχεδίαση προγραμμάτων και οριζόντιων δράσεων ψηφιοποίησης και ψηφιακής καταγραφής, τεκμηρίωσης, διαχείρισης και προβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς, την υλοποίηση και το συντονισμό των εκπονούμενων δράσεων σε συνεργασία με τις συναρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου ή σε σύμπραξη με άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, την παρακολούθηση της εφαρμογής τους και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους.

ιι) Την παρακολούθηση θεμάτων που αφορούν στην απεικόνιση των μνημείων της πολιτιστικής κληρονομιάς, ιδίως σε θέματα απεικόνισης με ΤΠΕ στο διαδίκτυο και σε ψηφιακές εφαρμογές, σε συνεργασία με τον Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας και το Αυτοτελές Τμήμα Νομοθετικού Έργου και Κοινοβουλευτικού Ελέγχου.

στστ) Την κωδικοποίηση της αρχαιολογικής και της συναφούς προς αυτή νομοθεσίας, της σχετικής νομολογίας, των εγκυκλίων και τη δημοσίευση ενημερωμένων εκδόσεων όλων των ανωτέρω.

Πέρα από τη Δ/ση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων υπάρχει και η Δ/ση Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών, η σύσταση κι οι αρμοδιότητες της οποίας, επικεντρωμένες στην τεκμηρίωση και συνακόλουθη προστασία αντικειμένων προερχόμενων από παράνομη διακίνηση, είναι, σύμφωνα με το ΠΔ/2018, άρθρο 21, οι ακόλουθες:

Άρθρο 21
Διεύθυνση Τεκμηρίωσης
και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών

1. Οι επιχειρησιακοί στόχοι της Διεύθυνσης Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών είναι: η ανάσχεση και αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών και η ανάκτησή τους από το Ελληνικό Δημόσιο, καθώς και η εποπτεία των ιδιωτικών αρχαιολογικών συλλογών και των αρχαιοπωλείων. Επιπλέον η εκπόνηση προγραμμάτων και οριζόντιων σχεδίων δράσης στους ανωτέρω τομείς, η υλοποίηση και ο συντονισμός

των εκπονούμενων σχεδίων δράσης, η παρακολούθηση της εφαρμογής τους και η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, η προώθηση των ζητημάτων αρμοδιότητάς της στα γνωμοδοτικά όργανα του ΥΠ.ΠΟ.Α., η εκπόνηση και η συνεχής επαναξιολόγηση Επιχειρησιακών Σχεδίων κατ' έτος, καθώς και η διοργάνωση και συμμετοχή σε ημερίδες, συνέδρια, σεμινάρια και εκπαιδευτικές δράσεις για θέματα που αφορούν στις αρμοδιότητές της.

2. Η Διεύθυνση συγκροτείται από τέσσερα τμήματα:

α) Τμήμα Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών.

β) Τμήμα Εποπτείας Ιδιωτικών Αρχαιολογικών Συλλογών και Αρχαιοπωλείων.

γ) Τμήμα Νομικής Τεκμηρίωσης

δ) Τμήμα Υποστήριξης λειτουργίας.

3.α) Το Τμήμα Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών είναι αρμόδιο για:

αα) Την προστασία και την τεκμηρίωση της προέλευσης αντικειμένων από παράνομη ανασκαφή ή ανέλκυση, των κλαπέντων ή υπεξαιρεθέντων κινητών μνημείων, προερχομένων από την Ελληνική Επικράτεια, όπως αυτή ορίζεται από την κείμενη νομοθεσία.

ββ) Την αναζήτηση κάθε στοιχείου που μπορεί να συμβάλει στην τεκμηρίωση απαίτησης του Ελληνικού Δημοσίου επί κινητών μνημείων, τα οποία έχουν κλαπεί ή υπεξαιρεθεί ή είναι προϊόντα παράνομης ανασκαφής ή έχουν παρανόμως ανελκυθεί ή διακινηθεί, καθώς και την εισήγηση των απαιτούμενων ενεργειών για τη διεκδίκηση και την ανάκτησή τους.

γγ) Τη διαχείριση του αρχείου και θεμάτων που άπτονται του ζητήματος της διεκδίκησης των Γλυπτών του Παρθενώνα σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων και Ευρωπαϊκής Ένωσης.

δδ) Τη συγκρότηση και λειτουργία της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για θέματα Παράνομης Διακίνησης Πολιτιστικών Αγαθών.

εε) Την εισήγηση για τη χορήγηση χρηματικής αμοιβής σε όποιον συμβάλλει στην ανάκτηση μνημείων, τα οποία κατέχονται παρανόμως ή στην καταστολή των ποινικών αδικημάτων του ενάτου κεφαλαίου του ν. 3028/2002 (Α' 153), όπως εκάστοτε ισχύει.

στστ) Την τήρηση και ενημέρωση των αρχείων κλαπέντων ή υπεξαιρεθέντων κινητών μνημείων, των λαθρανασκαφών ή των παράνομων ανελκύνσεων, των κατασχεθέντων κινητών μνημείων, των προσώπων που εμπλέκονται στην παράνομη απόκτηση και διακίνηση κινητών μνημείων.

ζζ) Την τήρηση και ενημέρωση του Ειδικού Μητρώου Κατόχων Ανιχνευτών Μετάλλου, καθώς και την έκδοση βεβαιώσεων εγγραφής σε αυτό.

ηη) Την έκδοση αδειών χρήσης ανιχνευτών μετάλλου, κατόπιν σχετικής πρότασης της Περιφερειακής Υπηρεσίας ή Ειδικής Περιφερειακής Υπηρεσίας της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

θθ) Την εποπτεία της συμμετοχής ελληνικών πολιτιστικών φορέων (π.χ. Μουσείων) σε εκθέσεις στην αλλοδαπή.

ιι) Την παρακολούθηση της διεθνούς αγοράς πολιτιστικών αγαθών με κάθε πρόσφορο μέσο.

ιαια) Τις προτάσεις εκπροσώπησης της Ελλάδας στο Εξωτερικό για θέματα παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών, καθώς και την κατάρτιση σχεδίων σχετικών διεθνών κειμένων.

ιβιβ) Την παρακολούθηση και ενημέρωση των Κεντρικών, Περιφερειακών και Ειδικών Περιφερειακών Υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς σχετικά με τις τρέχουσες τιμές των κινητών μνημείων στη διεθνή και ελληνική αγορά.

β) Το Τμήμα Εποπτείας Ιδιωτικών Αρχαιολογικών Συλλογών και Αρχαιοπωλείων είναι αρμόδιο για:

αα) Την εποπτεία, τον έλεγχο, την καταγραφή και φωτογράφιση των αρχαιοτήτων που βρίσκονται νομίμως σε χέρια ιδιωτών κατόχων και συλλεκτών ή διακινούνται από τα νόμιμα αρχαιοπωλεία σε όλη τη χώρα και την τήρηση σχετικού αρχείου σε συνεργασία και με την Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

ββ) Τη χορήγηση άδειας συλλεκτών, άδειας λειτουργίας αρχαιοπωλείων, άδειας κατοχής αρχαιοτήτων σε ιδιώτες ή ΝΠΙΔ.

γγ) Την τήρηση αρχείου αρχαιοπωλών, συλλεκτών και ιδιωτών κατόχων σε συνεργασία με τις Περιφερειακές και Ειδικές Περιφερειακές Υπηρεσίες της Γ.Δ.Α.Π.Κ..

δδ) Τη χορήγηση άδειας εξαγωγής – μόνιμης αποστολής αρχαιοτήτων συλλεκτών και ιδιωτών κατόχων εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

εε) Την εποπτεία της εισαγωγής αρχαιοτήτων και έργων τέχνης από το εξωτερικό με γνωματεύσεις στα τελωνεία, σε συνεργασία και με την Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Πέρα από τα παραπάνω, αξίζει εδώ ν' αναφέρουμε ότι στο τέλος του 2016 απευθύνθηκε πρόσκληση στη τότε Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών προκειμένου να υποβάλει προτάσεις έργων στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», η οποία τροποποιημένη κατατέθηκε στο τέλος του 2017. Την παραθέτουμε γιατί μπορεί κανείς ν' αντλήσει πολύ σημαντικές πληροφορίες για τη τρέχουσα κατάσταση τεκμηρίωσης στα δημόσια μουσεία, αλλά και το σχεδιασμό της πολιτικής τεκμηρίωσης του αρμόδιου Υπουργείου :

«Φυσικό αντικείμενο της πράξης:

Η Πράξη αποτελεί τμηματοποιημένη δράση (phasing) σύμφωνα με την 25.06.2015 1η Απόφαση Εξειδίκευσης του ΕΠΑΝΕΚ (ΕΣΠΑ 2014-2020).

Στο πλαίσιο του έργου προβλέπεται: α) ο εμπλουτισμός του Εθνικού Αρχείου Μνημείων μέσω της τεκμηρίωσης και ψηφιοποίησης περίπου 553.000 κινητών μνημείων, για πολλά από τα οποία δεν υπάρχει τεκμηρίωση ούτε φωτογραφικό υλικό, β) η επικαιροποίηση και αναβάθμιση του Πληροφοριακού Συστήματος του Εθνικού Αρχείου Μνημείων και τέλος γ) η ένταξη στο νέο πληροφοριακό σύστημα των περίπου 140.000 κινητών μνημείων που ψηφιοποιήθηκαν στο πλαίσιο του έργου «Ψηφιοποίηση και Ψηφιακή Τεκμηρίωση Συλλογών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού» του Γ'ΚΠΣ, καθώς και τυχόν άλλων κινητών μνημείων που έχουν ψηφιοποιηθεί μέσω άλλων έργων, ώστε να δημιουργηθεί κατά αυτό τον τρόπο ένα ενιαίο ψηφιακό απόθεμα.

Η τεκμηρίωση και ψηφιοποίηση λαμβάνει χώρα στο σύνολο των Περιφερειακών Υπηρεσιών και σε Δημόσια Μουσεία του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού σε όλη την επικράτεια.

Τα κινητά μνημεία που θα ενταχθούν στο νέο ΟΠΣ του Εθνικού Αρχείου Μνημείων έχουν επιλεγεί αποκλειστικά από το επιστημονικό προσωπικό του ΥΠΠΟΑ (Εφορείες Αρχαιοτήτων και Μουσεία που διαχειρίζονται τα εν λόγω μνημεία, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους φορείς του ΥΠΠΟΑ και τη ΔΔΕΑΜΤΠΠΑ). Τα κριτήρια επιλογής περιλαμβάνουν την αρχαιολογική, ιστορική και πολιτιστική αξία του μνημείου και κατ' επέκταση το δυνητικό ενδιαφέρον που αυτά παρουσιάζουν για την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα και το ευρύ κοινό, καθώς και τις ειδικές ανάγκες διάσωσης, ασφάλειας και συντήρησης συγκεκριμένων μνημείων.

Η τεκμηρίωση περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο δύο κατηγορίες: α) περίπου 340.000 εκθέματα μουσείων, κατά κύριο λόγο, τα οποία έχουν καταγραφεί στους καταλόγους ή/και στα ειδικά δελτία των εφορειών, με στόχο τη βέλτιστη και σφαιρική προβολή του ελληνικού πολιτισμικού πλούτου και την ανάδειξη των μικρών περιφερειακών μουσείων και β) περίπου 213.000 κινητά μνημεία που φυλάσσονται στις αποθήκες των εφορειών και τα οποία δεν έχουν καταγραφεί ακόμη στους αντίστοιχους καταλόγους αρχαιοτήτων των εφορειών και των μουσείων και για τα οποία στην ουσία δεν υφίσταται τεκμηρίωση (περιγραφή ή οπτικό υλικό) και άρα παραμένουν άγνωστα για την ελληνική και την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα, ενώ παράλληλα διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο απώλειας ή κλοπής (δηλ. αρχαιοκαπηλίας). Στην πρώτη περίπτωση η τεκμηρίωση αφορά στον έλεγχο και στην ένταξη της υφιστάμενης πληροφορίας, προσαρμοσμένης στο περιεχόμενο των πεδίων του ενιαίου πληροφοριακού συστήματος καταγραφής. Στη δεύτερη περίπτωση οι εργασίες περιλαμβάνουν την πρωτογενή τεκμηρίωση του υλικού και την μετέπειτα ένταξη της πληροφορίας αυτής στο ενιαίο πληροφοριακό σύστημα καταγραφής.

Στο πλαίσιο του έργου προβλέπεται η επικαιροποίηση και αναβάθμιση του Πληροφοριακού Συστήματος του Εθνικού Αρχείου Μνημείων, με στόχο η νέα αρχιτεκτονική του συστήματος να αξιοποιεί πλήρως τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες (π.χ. web-based, server consolidation), να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις διαλειτουργικότητας με άλλα

συστήματα (π.χ. Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο) και να ενσωματώνει τα επικαιροποιημένα πρότυπα συμπλήρωσης δεδομένων και μεταδεδομένων. Βασική επιδίωξη είναι η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ιδιαίτερα εύχρηστου και φιλικού προς τον χρήστη, προκειμένου να εμπεδωθεί και να παγιωθεί η χρήση του ως πρωταρχικού εργαλείου καταγραφής, τεκμηρίωσης και διαχείρισης του μνημειακού πλούτου της χώρας. Αρχικά προβλέπεται η ανάπτυξη του Εθνικού Μητρώου Μνημείων στο οποίο θα περιέχονται οι κοινές πληροφορίες που ισχύουν για όλα τα μνημεία (κινητά και ακίνητα), καθώς και θεματικές βάσεις τεκμηρίωσης που αφορούν στα νομίσματα και στις επιγραφές»⁷⁰.

Από την παραπάνω πρόσκληση, λοιπόν, φαίνεται ότι η ανάγκη τεκμηρίωσης αλλά και ψηφιοποίησης παράλληλα των κινητών μνημείων της χώρας είναι πλήρως αναγνωρισμένη, όπως και η ανάγκη επικαιροποίησης και αναβάθμισης του Εθνικού Αρχείου Μνημείων το οποίο θα πρέπει να «ενσωματώνει τα επικαιροποιημένα πρότυπα συμπλήρωσης δεδομένων και μεταδεδομένων» και στο οποίο «θα περιέχονται οι κοινές πληροφορίες που ισχύουν για όλα τα μνημεία (κινητά και ακίνητα), καθώς και θεματικές βάσεις τεκμηρίωσης που αφορούν στα νομίσματα και στις επιγραφές»

Αναφορικά με την **τρέχουσα κατάσταση τεκμηρίωσης στα δημόσια μουσεία:**

- περίπου 213.000 κινητά μνημεία που φυλάσσονται στις αποθήκες των εφορειών, δεν έχουν καταγραφεί ακόμη στους αντίστοιχους καταλόγους αρχαιοτήτων των εφορειών και των μουσείων, στην ουσία δεν υφίσταται τεκμηρίωση γι' αυτά (περιγραφή ή οπτικό υλικό) και άρα παραμένουν άγνωστα για την ελληνική και την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα, ενώ παράλληλα διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο απώλειας ή κλοπής (δηλ. αρχαιοκαπηλίας). Γι' αυτά προβλέπεται οι εργασίες τεκμηρίωσης « να περιλαμβάνουν την πρωτογενή τεκμηρίωση του υλικού και την μετέπειτα ένταξη της πληροφορίας αυτής στο ενιαίο πληροφοριακό σύστημα καταγραφής»
- περίπου 340.000 εκθέματα μουσείων, κατά κύριο λόγο, έχουν καταγραφεί στους καταλόγους ή/και στα ειδικά δελτία των εφορειών και θα ενταχθούν στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων «με στόχο τη βέλτιστη και σφαιρική προβολή του ελληνικού πολιτισμικού πλούτου και την ανάδειξη των μικρών περιφερειακών μουσείων»
- περίπου 140.000 κινητά μνημεία που ψηφιοποιήθηκαν στο πλαίσιο του έργου «Ψηφιοποίηση και Ψηφιακή Τεκμηρίωση Συλλογών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού» του Γ'ΚΠΣ πρόκειται κι αυτά να ενταχθούν, μαζί με άλλα κινητά μνημεία που έχουν ψηφιοποιηθεί μέσω άλλων έργων, στο νέο πληροφοριακό σύστημα με στόχο να δημιουργηθεί ενιαίο ψηφιακό απόθεμα.

Είναι επίσης σημαντικό ότι αφενός αναφέρονται τα κριτήρια επιλογής των προς τεκμηρίωση κινητών μνημείων που «περιλαμβάνουν την αρχαιολογική, ιστορική και πολιτιστική αξία του

⁷⁰ <http://www.antagonistikotita.gr/epanek/proskliseis.asp?id=68&cs=>.

http://epan2.antagonistikotita.gr/uploads/20171115_043_4h_tropop_apof_ent_emploutismos_pshf_syllogwn.pdf (Πρόσβαση στις 5.1.2018)

μνημείου και κατ' επέκταση το δυνητικό ενδιαφέρον που αυτά παρουσιάζουν για την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα και το ευρύ κοινό, καθώς και τις ειδικές ανάγκες διάσωσης, ασφάλειας και συντήρησης συγκεκριμένων μνημείων», αλλά και ότι ορίζεται αφετέρου ως «βασική επιδίωξη η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ιδιαίτερα εύχρηστου και φιλικού προς τον χρήστη, προκειμένου να εμπεδωθεί και να παγιωθεί η χρήση του ως πρωταρχικού εργαλείου καταγραφής, τεκμηρίωσης και διαχείρισης του μνημειακού πλούτου της χώρας», πράγμα που μαρτυρεί τις μέχρι τώρα δυσκολίες χρήσης του .

Εδώ πρέπει να πούμε ότι οι δυσκολίες και τα προβλήματα τεκμηρίωσης είχαν ήδη επισημανθεί σε σχετικές έρευνες της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας που αφορούσαν φυσικά τα αρχαιολογικά μουσεία, στις οποίες επισημαίνεται ότι «οι αποθήκες πολλών μουσείων δεν είναι «τακτοποιημένες», με κατάλληλη καταγραφή, τεκμηρίωση και ταξινόμηση των αντικειμένων τους, ούτε διαθέτουν χώρους για τη μελέτη τους, η οποία, κατ' αυτόν τον τρόπο, καθίσταται συχνά όχι απλώς δυσχερής αλλά πρακτικά αδύνατη». Ο αυξανόμενος όγκος των ευρημάτων από τις ανασκαφές, η ανεπάρκεια χώρων, οικονομικών πόρων και κυρίως ανθρώπινου δυναμικού έχουν αναγνωριστεί ως ρίζες του προβλήματος. Σε μια έρευνα, επίσης, του 1996-7 που πραγματοποιήθηκε από το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, τη Δ/ση Λαϊκού Πολιτισμού και το Πανεπιστήμιο Πατρών κι αφορούσε τα ζητήματα τεκμηρίωσης στα λαογραφικά/εθνογραφικά μουσεία αυτή τη φορά, τα αποτελέσματα έδειξαν την απουσία τεκμηρίωσης σε ποσοστό 25%.⁷¹

Όπως επιπλέον επισημάνθηκε, η τεκμηρίωση των συλλογών στα ελληνικά λαογραφικά μουσεία, οι συλλογές των οποίων «συγκροτούνταν εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων χωρίς επιστημονικό υπόβαθρο από ιδιώτες και πολιτιστικούς συλλόγους» κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου, θεωρείται «πλέον απαραίτητη, ενώ μαζί με τα αντικείμενα συλλέγεται φωτογραφικό, οπτικοακουστικό και λοιπό υλικό».⁷²

Πέρα, ωστόσο, από τα παραπάνω προβλήματα που αφορούν την πρωτογενή τεκμηρίωση του υλικού, προβλήματα ανέκυψαν και στα πρώτα έργα ψηφιοποίησης και διάθεσης ψηφιακού περιεχομένου, πράγμα που απαιτεί όχι μόνο την επικαιροποίηση των στοιχείων, αλλά τη συμμόρφωση με διεθνείς καλές πρακτικές και προδιαγραφές, όπως και την τήρηση διεθνών προτύπων διαλειτουργικότητας.⁷³

Αξίζει εδώ ν' αναφέρουμε ότι το 2016 το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) ανέπτυξε το SearchCulture.gr, όπως είδαμε, με σκοπό τη συγκέντρωση κι ενοποίηση του συνόλου του Ελληνικού Ψηφιακού Πολιτιστικού Αποθέματος που παράγεται από φορείς με Δημόσια

⁷¹ Βουδούρη Δάφνη, *Κράτος και μουσεία. Το θεσμικό πλαίσιο των αρχαιολογικών μουσείων*, Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2003, σελ.206-7, 367-8

⁷² Χατζηνικολάου Τέτη, 'Μνήμη και ανάμνηση. Για μια νέα προσέγγιση των μουσειακών συλλογών' στο Νάκου Ειρήνη, Γκαζή Ανδρομάχη (επιμ.), *Η προφορική ιστορία στα μουσεία και στην εκπαίδευση*, Νήσος, Αθήνα 2015, σελ. 65-6,

⁷³ http://www.digitalplan.gov.gr/resource-api/dipla/contentObject/Yposthriktiko-Yliko-Prosklshshs-31_Politismos/content, σελ. 3-4

χρηματοδότηση, ανάμεσα τους και μουσεία. Μέχρι στιγμής έχουν συμπεριληφθεί 430.000 περίπου τεκμήρια από 52 φορείς περιεχομένου, ενώ πάνω από 86.000 τεκμήρια διατίθενται και μέσω της Europeana αφού το ΕΚΤ λειτουργεί ως βασικός συσσωρευτής (aggregator) γι' αυτήν, συμβάλλοντας έτσι στην ευρεσιμότητα, επανάχρηση και διεθνή προβολή του Ελληνικού Ψηφιακού Πολιτιστικού Αποθέματος. Το ΕΚΤ δε συγκεντρώνει απλά, αλλά εμπλουτίζει, ομογενοποιεί και οργανώνει το περιεχόμενο που συσσωρεύεται με βάση τους τύπους και τη χρονολογική πληροφορία του υλικού αναπτύσσοντας λεξιλόγια όρων και προηγμένα εργαλεία εξόρυξης δεδομένων και σημασιολογικής διασύνδεσης, επιτρέποντας αποτελεσματικότερη αναζήτηση στον χρήστη.⁷⁴

Αναφορικά με τις **πρακτικές τεκμηρίωσης** που αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα, πρέπει ν' αναφέρουμε ότι, εκτός από τη σχετική πρωτοβουλία του Υπουργείου για την ανάπτυξη του συστήματος διαχειριστικής και επιστημονικής τεκμηρίωσης «Πολέμων» του Εθνικού Αρχείου Μνημείων που διανύει περίοδο επικαιροποίησης, σημαντικές, αλλά μεμονωμένες, προσπάθειες αντιμετώπισης των ζητημάτων της τεκμηρίωσης, αλλά και δημιουργίας συστημάτων ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης έγιναν από ορισμένα μουσεία (π.χ. ΠΛΙ, Μουσείο Μπενάκη, Κοργιαλένιο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο, Τεχνικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, κ. ά.), με κύριους συμμετόχους πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα ή επιχειρήσεις. Η πρώτη συντονισμένη προσπάθεια κι αρχή μιας σειράς πρωτοβουλιών έγινε από το Ελληνικό Τμήμα του ICOM το 1990 το οποίο ανέλαβε τη διοργάνωση της ετήσιας συνάντησης της επιτροπής CIDOC για την τεκμηρίωση στην Αθήνα και το Ναύπλιο. Ακολούθησε η συμμετοχή του μαζί με το Πανεπιστήμιο Πατρών στην Ομάδα Εργασίας του CIDOC για την εθνολογία που κατέληξε στην έκδοση το 1996 του International Core Data Standards for Ethnology/ Ethnography. Αξίζει επίσης ν' αναφέρουμε την ανάπτυξη από το ΙΤΕ μέσα στο 2015 ενός ηλεκτρονικού/ ψηφιακού συστήματος τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών, του SYNTHESIS museum.⁷⁵

⁷⁴<http://www.ekt.gr/el/history>.

<https://www.searchculture.gr/https://www.searchculture.gr/aggregator/portal/institutions;jsessionid=22ADE38A007A323FAC435814D1680B0F>

⁷⁵ Μπούνια Αλεξάνδρα, *Στα παρασκήνια του μουσείου. Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*, Πατάκης, Αθήνα 2009, σελ.106-117. ICOM-CIDOC Ethno Working Group, *International Core Data Standards for Ethnology/Ethnography*, Athens-Greece, September 1996, σελ. 21. Δουλγερίδης Μ., Κέκκερης Γερ., 'Καταγραφή/ Τεκμηρίωση έργων τέχνης & μνημείων με υπολογιστές στην Ελλάδα', *Αρχαιολογία και Τέχνες*, τεύχος 60, σελ. 90-95

1.3. Βασικές αρχές και περιγραφή σταδίων τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών

1.3.1. Βασικές αρχές τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών

Οι παρακάτω **βασικές αρχές τεκμηρίωσης** αναπτύχθηκαν από τη Επιτροπή Τεκμηρίωσης του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM-CIDOC) ως οδηγό για τα μουσεία και καθορίζουν τις πολιτικές διαχείρισης και τεκμηρίωσης των συλλογών τους. Με βάση την έκδοση του 2012 αυτές είναι:

Καθορισμός μιας Πολιτικής τεκμηρίωσης: Τα μουσεία θα πρέπει να υιοθετήσουν μια πολιτική τεκμηρίωσης που θα περιλαμβάνει: τα πρότυπα και τις διαδικασίες τεκμηρίωσης, το προσωπικό και τα συστήματα τεκμηρίωσης, τις υπηρεσίες τεκμηρίωσης προς τους χρήστες. Θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η συμβατότητα τους με τον κώδικα δεοντολογίας του ICOM και τους εθνικούς ή ειδικούς κώδικες. Σχέδιο επίσης για αναδρομική τεκμηρίωση θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται σε περίπτωση ελλιπούς τεκμηρίωσης των συλλογών.

Επιλογή κατάλληλου προσωπικού και συστημάτων: Είναι αναγκαία η επιλογή προσωπικού με κατάλληλη εκπ/ση στις διαδικασίες, στα πρότυπα και τα συστήματα τεκμηρίωσης. Στα μικρά μουσεία μπορεί ν' αναλάβει την τεκμηρίωση ο επιμελητής, αλλά στα μεγάλα μουσεία μπορεί να υπάρχουν ειδικοί τεκμηρίωσης, που θα συνεργάζονται με τους επιμελητές, τους συντηρητές και τους ειδικούς πληροφοριακών συστημάτων. Το μουσείο θα πρέπει να εφαρμόζει συστήματα τεκμηρίωσης, άλλα έντυπα κι άλλα ηλεκτρονικά, που διατηρούν την πληροφορία για τα αντικείμενα και υποστηρίζουν πρακτικές διαδικασίες διαχείρισης των συλλογών.

Εφαρμογή πρότυπων συστημάτων τεκμηρίωσης: Τα συστήματα τεκμηρίωσης θα πρέπει να είναι συμβατά με εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς, αλλά και τις τοπικές ανάγκες. Τα πρότυπα για τα συστήματα τεκμηρίωσης διακρίνονται σε αυτά που αφορούν **προδιαγραφές δομής δεδομένων** (είδος πληροφορίας), και σε αυτά που αφορούν **προδιαγραφές περιεχομένου και αξίας ή λεξιλογίου** (μορφή, ορολογία και σύνταξη της πληροφορίας). Υπάρχουν φυσικά και τα **τεχνικά πρότυπα**, αν η τεκμηρίωση είναι ηλεκτρονική. Πιο αναλυτικά στα πρότυπα θ' αναφερθούμε στο σχετικό κεφάλαιο.

Πρόσβαση στην πληροφορία και προσαρμογή στις ανάγκες των χρηστών: Η αξιολόγηση των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών, η παροχή διαφοροποιημένων υπηρεσιών πρόσβασης στις πληροφορίες για τις ποικίλες κατηγορίες χρηστών, όπως και η επέκταση της προσβασιμότητας σε εθνικά και διεθνή δίκτυα, όπως ο Europeana, θεωρείται απαραίτητη. Εννοείται ότι πρέπει να υπάρχει περιορισμένη πρόσβαση σε εμπιστευτική πληροφορία (εκτιμήσεις αξίας αντικειμένων, σημεία αναγνώρισης πάνω στα αντικείμενα ή ελαττώματα, πληροφορίες θέσης αντικειμένων). Θα πρέπει να υπάρχει σεβασμός της νομοθεσίας για ελεύθερη διακίνηση της πληροφορίας, αλλά και των πνευματικών δικαιωμάτων των αντικειμένων των συλλογών.

Καταγραφή πληροφορίας και τήρηση διαδικασιών: Είναι απαραίτητο να καταγράφονται όλες οι πληροφορίες για την νόμιμη προέλευση του αντικειμένου είτε πρόκειται για μόνιμη είτε για προσωρινή πρόσκτηση, όπως και μια πληθώρα άλλων στις οποίες θα αναφερθούμε στο αμέσως παρακάτω κεφάλαιο που αφορά στις διαδικασίες της τεκμηρίωσης.

Η απόδοση, πάντως, ενός μοναδικού αριθμού ταυτότητας με αναγραφή του σε ετικέτα ή πάνω στο ίδιο το αντικείμενο θεωρείται υποχρεωτική για τη λειτουργία του συστήματος τεκμηρίωσης, όπως και η επισήμανση της μόνιμης θέσης του ή της προσωρινής θέσης μετακίνησης του.

Σε περίπτωση κλοπής ή απώλειας του αντικειμένου θα πρέπει το μουσείο, με βάση το πρότυπο Object ID, να είναι σε θέση να παρέχει στις αρμόδιες αρχές τις απαραίτητες πληροφορίες.

Το σύστημα τεκμηρίωσης του μουσείου θα πρέπει να παρέχει την απαραίτητη πρόσβαση ώστε οι πληροφορίες για τη συλλογή να μπορούν να αξιοποιηθούν ως πηγές/ πόροι σε διάφορες χρήσεις, και θα πρέπει επίσης να παρέχει τις απαιτούμενες πληροφορίες για τις ίδιες τις διαδικασίες τεκμηρίωσης των συλλογών.

Σε περίπτωση ελλιπούς τεκμηρίωσης το μουσείο θα πρέπει σε προκαθορισμένους χρόνους να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα αναδρομικής τεκμηρίωσης βασιζόμενο στον έλεγχο τόσο των αποθηκών όσο και των υπαρχόντων καταγραφών και φακέλων. Άμεσης προτεραιότητας είναι η δημιουργία ενός ευρετηρίου της συλλογής με τις βασικές πληροφορίες για κάθε αντικείμενο: αριθμός, θέση, όνομα και κατάσταση. Σε περίπτωση απουσίας αριθμού δίνεται αμέσως ένας καινούριος.

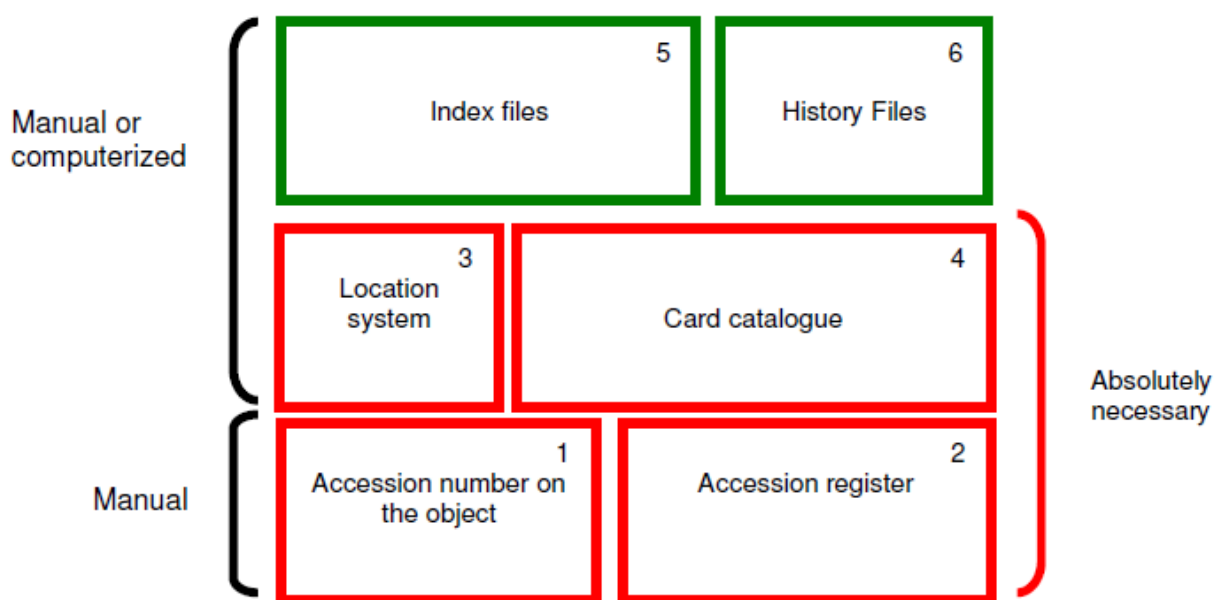
Πρόβλεψη ασφάλειας, υποστήριξης και διατήρησης της πληροφορίας: Θα πρέπει να υπάρχουν προβλέψεις για την ασφάλεια, μακροχρόνια διατήρηση και διαθεσιμότητα των πληροφοριών της τεκμηρίωσης. Η αποθήκευση πρέπει να γίνεται σε περιβαλλοντικά ελεγχόμενους κι ασφαλείς χώρους, η δημιουργία αντιγράφων ασφαλείας είναι άμεσης προτεραιότητας, ενώ πρέπει να υπάρχουν οι ανάλογοι περιορισμοί ψηφιακής πρόσβασης στις πληροφορίες της τεκμηρίωσης. Τα συστήματα επίσης ψηφιακής τεκμηρίωσης θα πρέπει να εκσυγχρονίζονται συνεχώς.⁷⁶

1.3.2. Περιγραφή σταδίων τεκμηρίωσης μουσειακών συλλογών

Για πρακτικούς λόγους διαχωρίζεται η διαδικασία της τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών σε τρεις φάσεις: στη φάση του προ-σταδίου της τεκμηρίωσης, στη φάση της τεκμηρίωσης εισαγωγής και στη φάση της κανονικής τεκμηρίωσης. Στην πλειοψηφία τους οι πληροφορίες προέρχονται από ανάλογες οδηγίες και εκδόσεις του ICOM, του CIDOC, αλλά και της UNESCO κι αναφέρονται στις ελάχιστες απαιτήσεις και διαδικασίες του συστήματος τεκμηρίωσης. Στο παρακάτω διάγραμμα αυτές εμφανίζονται στο κόκκινο πλαίσιο και είναι : η απόδοση αριθμού

⁷⁶ http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/DocStandards/principles6_2.pdf

καταχώρησης στο νεοεισερχόμενο αντικείμενο, η καταχώρηση του στο βιβλίο εισαγωγής, η καταλογογράφησης του και η δημιουργία συστήματος εντοπισμού του.⁷⁷

Διάγραμμα 3.β.1. Οι 4 βασικές διαδικασίες του συστήματος τεκμηρίωσης: η απόδοση αριθμού καταχώρησης στο νεοεισερχόμενο αντικείμενο, η καταχώρηση του στο βιβλίο εισαγωγής, η καταλογογράφησης του και η δημιουργία συστήματος εντοπισμού του. (Πηγή: UNESCO-ICCROM-EPA, *Documentation of museum collections. Why; How; Practical Guide*, 2010, σελ. 3)

Προ-στάδιο τεκμηρίωσης

Κατ' αρχάς, στο προ-στάδιο της τεκμηρίωσης, δίδεται στο πρόσωπο που παραδίδει το αντικείμενο στο μουσείο, εκτός κι αν είναι υπάλληλος του μουσείου, μια σχετική απόδειξη, αντίγραφο της οποίας κρατάει το μουσείο. Η απόδειξη αυτή πρέπει να περιλαμβάνει τις παρακάτω πληροφορίες: σύντομη περιγραφή του αντικ., ημερομηνία έκδοσης, όνομα κι υπογραφή του προσώπου που το παρέδωσε κι όνομα κι υπογραφή του υπαλλήλου του μουσείου που το παρέλαβε.

Τεκμηρίωση εισαγωγής

⁷⁷ Μπούνια Αλεξάνδρα, *Στα παρασκήνια του Μουσείου. Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*, Πατάκης, Αθήνα 2009, σελ 94-103. Roberts Andrew, 'Inventories and Documentation' στο ICOM, *Running a Museum. A Practical Handbook*, P.J. Boyler, Paris 2004, σελ. 31-45
http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Guidelines/CIDOC_Fact_Sheet_N1.pdf.
http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Guidelines/Loans1974eng.pdf.
http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Guidelines/CIDOC_Fact_Sheet_No2.pdf.
http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Guidelines/guidelinesdisasters_eng.pdf. UNESCO-ICCROM-EPA, *Documentation of museum collections. Why; How; Practical Guide*, 2010

- ❖ Η **πρώτη, ουσιαστικά, φάση, της τεκμηρίωσης είναι η καταχώρηση των προσκτήσεων και των δανεισμένων αντικειμένων** ή αλλιώς η **τεκμηρίωση εισαγωγής**. Η εισαγωγική τεκμηρίωση σηματοδοτεί την έναρξη της διαδικασίας τεκμηρίωσης, ακόμη κι αν το αντικείμενο δεν παραμένει τελικά στο μουσείο, και είναι τόσο σημαντική που αποτελεί τη βάση του συστήματος τεκμηρίωσης, καθώς και προαπαιτούμενο για την πιστοποίηση ενός μουσείου.

Ως **πρόσκτηση** νοείται η διαδικασία απόκτησης του νόμιμου τίτλου ενός αντικ. με την πρόθεση της χρήσης του για τους σκοπούς του μουσείου και ακολουθούνται οι παρακάτω ενέργειες:

α. Δημιουργία φακέλου καταχώρησης προσκτήσεων με βασικές πληροφορίες 1. για το αντικείμενο (αδρή περιγραφή αντικειμένου, σημασία για το μουσείο, αυθεντικότητα, υφιστάμενη κατάσταση, φωτογραφίες ή ψηφιακές απεικονίσεις), 2. για τον προηγούμενο κάτοχο του, 3. για τη μέθοδο απόκτησης του και 4. για τις συστάσεις του επιμελητή και του ειδικού προσωπικού αναφορικά με το αντικείμενο

β. Υπογραφή επίσημης συμφωνίας μεταφοράς κυριότητας από τον προηγούμενο κάτοχο, πράγμα που εξασφαλίζει τη νομική κατοχύρωση του αντικειμένου.

γ. Αν πρόκειται για ομοειδές σύνολο αντικειμένων, ένας κοινός φάκελος και αριθμός καταχώρησης (με υποδιαίρεσεις για κάθε αντικείμενο ή ανεξάρτητους αριθμούς). Αν το μουσείο είναι αποδέκτης ανασκαφικών ευρημάτων, συνιστάται η χρήση κοινού συστήματος καταχώρησης με τον ανασκαφέα.

Αναφορικά με την **καταχώρηση των μακροπρόθεσμων δανεισμών** επιβάλλεται η υπογραφή της γραπτής τελικής συμφωνίας δανεισμού και η συμπερίληψή της στον ξεχωριστό **φάκελο του δανεισμένων αντικ.** παράλληλα με το λόγο του δανεισμού και τη συνολική διάρκεια του.

δ. δημιουργία βιβλίου εισαγωγής (accession register). Το αποτελεί ένας σκληρόδετος τόμος με κατάλληλο χαρτί και στήλες - αποθηκευμένου σε ασφαλές μέρος, κι αντιγράφου του σε άλλο μέρος, με καταγεγραμμένες σε απόλυτη χρονολογική σειρά όλες τις προσκτήσεις και τα δανεισμένα αντικ. ή ακόμη και τα απορριφθέντα από το μουσείο αντικείμενα.. Ακόμη κι αν είναι ψηφιακό θα πρέπει να υπάρχει έντυπο αντίγραφο του, ενώ χρειάζεται προσοχή στη χρήση της σχετικής ορολογίας. Καλό είναι να χρησιμοποιούνται πρότυπα περιεχομένου και λεξιλογίου, για τα οποία θα μιλήσουμε παρακάτω. Η μονιμότητα/διάρκεια του, η διαφάνεια (για τη αποφυγή αλλοιώσεων στις εγγραφές) και η ασφάλεια των εγγραφών (με την περιορισμένη πρόσβαση σ' αυτό, τον προστατευμένο χώρο αποθήκευσης του και τη δημιουργία επικαιροποιημένων αντιγράφων του, έντυπων ή ηλεκτρονικών) πρέπει να αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά του.

Οι ελάχιστες πληροφορίες που πρέπει να περιέχει, αν και ποικίλουν από σύστημα σε σύστημα τεκμηρίωσης, θα πρέπει ωστόσο να περιλαμβάνουν :

- ❖ Τον αύξοντα αριθμό, που επιτρέπει την άμεση καταμέτρηση των αντικειμένων της συλλογής

- ❖ τον αριθμό καταχώρησης του αντικ. (accession number ή object number), που είναι μοναδικός για κάθε αντικείμενο της συλλογής
- ❖ την ημερομηνία άφιξης του στο μουσείο
- ❖ το όνομα και τη δ/νση του κατόχου του ή του ανθρώπου που το έφερε (αν δεν είναι υπάλληλος του μουσείου)
- ❖ τη μέθοδο πρόσκτησης
- ❖ τη σύντομη περιγραφή του αντικειμένου
- ❖ το λόγο εισαγωγής/ δανεισμού του
- ❖ τη διάρκεια δανεισμού του, αν είναι δανεισμένο
- ❖ τον αριθμό των αντικ. της ίδιας ομάδας
- ❖ την ημερομηνία επιστροφής του δανεισμένου αντικειμένου
- ❖ το λόγο μη αποδοχής του αντικειμένου., αν τελικά δεν έγινε αποδεκτό
- ❖ το όνομα του υπαλλήλου του μουσείου που το παρέλαβε
- ❖ το όνομα και τη δ/νση του προσώπου στον οποίο έχει αποσταλεί το επιστρεφόμενο αντικ.
- ❖ το όνομα του υπαλλήλου του μουσείου που κατέγραψε τις πληροφορίες
- ❖ τον κωδικό/αριθμό της θέσης του αντικειμένου, σε περίπτωση που δεν υπάρχει δελτιοκατάλογος των αντικειμένων στη στήλη των παρατηρήσεων του αντιγράφου ασφαλείας

Ακόμη κι αν το αντικείμενο δε γίνει αποδεκτό από το μουσείο, οι πληροφορίες σχετικά με την επιστροφή του πρέπει να καταγραφούν στο βιβλίο εισαγωγής, συγκεκριμένα η ημερομηνία επιστροφής του, ο λόγος επιστροφής του, το όνομα και η δ/νση του προσώπου στον οποίο έχει αποσταλεί και το όνομα του υπαλλήλου του μουσείου που το κατέγραψε, όπως φαίνεται και στην προηγούμενη λίστα.

Σε κάθε περίπτωση είτε πρόκειται για προσκτήσεις είτε για δανεισμένα αντικείμενα ή ακόμη και για αντικείμενα που δε θα γίνουν τελικά αποδεκτά από το μουσείο αποδίδεται σ' αυτά ένας μοναδικός αριθμός (accession number) με τον οποίο μαρκάρονται υποχρεωτικά τα αντικείμενα και ο οποίος αποτελεί το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στα αντικείμενα και το συνοδευτικό τεκμηριωτικό υλικό. Αποδεικνύει επίσης ότι το αντικείμενο ανήκει στο μουσείο, είναι δηλαδή ο νόμιμος κάτοχος του. Συνιστάται η διαδικασία καταχώρησης των αντικειμένων και του μαρκαρίσματος τους να γίνεται ταυτόχρονα για την αποφυγή λαθών και παραλείψεων. Σε περίπτωση αναδρομικής τεκμηρίωσης στο νέο αριθμό καταχώρησης χρησιμοποιείται ως πρόθεμα το R (Retrospective).⁷⁸

Χρήσιμη είναι εδώ η Οδηγία 2 του CIDOC για την επικόλληση ετικετών και το μαρκάρισμα των αντικειμένων. Θα πρέπει να γίνεται από κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό και με βάση συγκεκριμένους κανόνες που το κάθε μουσείο ορίζει και γνωστοποιεί στο προσωπικό του, ενώ παλαιότεροι αριθμοί καταχώρησης δεν αφαιρούνται γιατί παρέχουν πληροφορίες για το ιστορικό

⁷⁸ UNESCO-ICCROM-EPA, *Documentation of museum collections. Why; How; Practical Guide*, 2010, σελ. 4-6. http://www.epa-prema.net/documents/ressources/1-Accession_register.pdf

του αντικειμένου. Αν πρέπει να αφαιρεθούν, σημειώνονται οπωσδήποτε στο τεκμηριωτικό υλικό του.⁷⁹

Κανονική τεκμηρίωση

- ❖ Η **δεύτερη και κύρια φάση της τεκμηρίωσης** είναι η **καταλογογράφηση του αντικειμένου σε δελτιοκατάλογο**. Αποτελεί την επίσημη διαδικασία ένταξης ενός αντικειμένου στη μουσειακή συλλογή που ολοκληρώνεται με τη συμπλήρωση του δελτίου του σε αναλογική και/ή ψηφιακή μορφή και την αποστολή της επιστολής αποδοχής και ευχαριστιών στον δωρητή, αν πρόκειται για δώρο ή κληροδότημα.

Τα δελτία (cards) είναι ταξινομημένα με την αύξουσα σειρά του αριθμού καταχώρησης (accession number ή object number), όπως στο βιβλίο εισαγωγής (accession register) και στα έντυπα συστήματα τεκμηρίωσης είναι ορθογώνιες κάρτες μεγέθους Α5 και Α6 που περιέχουν έναν αριθμό πεδίων με πληροφορίες (Εικ. 3.β.1). **Ανάμεσα σ' αυτές περιέχεται και ο κωδικός/αριθμός της μόνιμης θέσης του αντικειμένου, γι' αυτό και πρέπει να είναι περιορισμένης πρόσβασης.** Φυλάσσονται ταξινομημένα σε κουτιά ή συρτάρια (files) και διακρίνονται δύο είδη : τα αρχεία καταλόγου και τα αρχεία ευρετηρίου. Τα αρχεία καταλόγου είναι τα βασικά αρχεία του συστήματος τεκμηρίωσης και δεν πρέπει να μετακινούνται από τη θέση τους, ενώ τα αρχεία ευρετηρίου συγκροτούνται κατά τη διάρκεια του τρίτου σταδίου της διαδικασίας τεκμηρίωσης που περιγράφεται παρακάτω. Επισημαίνεται ότι στην ηλεκτρονική τεκμηρίωση των συλλογών η δημιουργία ευρετηρίου ή αρχείων ευρετηρίου δεν χρειάζεται αφού τα συγκροτεί αυτόματα το ίδιο το λογισμικό με βάση τα ερωτήματα που θέτουμε στη βάση δεδομένων του.

Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην καταλογογράφηση είναι τόσο διαχειριστικής όσο και επιστημονικής υφής. Προτείνεται να χρησιμοποιούνται πρότυπα δομής και περιεχομένου δεδομένων, όπως και λεξιλογίου, τα οποία αναλύονται στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο. Στον Πίνακα 3.β.1 αναγράφονται τα συνιστώμενα πεδία καταλογογράφησης σε γνωστούς οδηγούς καταλογογράφησης (Core, Africom, Cidoc, MDA, OBJECT ID, Dublin Core).⁸⁰

Σύμφωνα με το CIDOC στις πληροφορίες θα πρέπει να περιλαμβάνονται:

- το ιστορικό του αντικειμένου (παραγωγή, συλλογή, ιδιοκτησία, χρήση, φωτογραφίες, πηγές πληροφόρησης),
- τα ασκούμενα πάνω στο αντικείμενο πνευματικά δικαιώματα ή μεταφορά αυτών,
- τα αποτελέσματα έρευνας κι άλλο δημοσιευμένο υλικό ή αναφορές για το αντικ.,
- συναφείς με τη συλλογή στην οποία ανήκει το αντικείμενο πληροφορίες, όπως για τους ανθρώπους, τις οργανώσεις και τους συνδεδεμένους μ' αυτήν πολιτισμούς, για τους φυσικούς και αρχαιολογικούς χώρους, καθώς και τις αρχαιολογικές διαδικασίες, όπου αυτό είναι απαραίτητο και σκόπιμο

⁷⁹ http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Guidelines/CIDOC_Fact_Sheet_No2.pdf.

http://www.epa-prema.net/documents/ressources/1-Accession_register.pdf.

⁸⁰ http://www.epa-prema.net/documents/ressources/7-Cards_files.pdf. <https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/collections-documentation-standards/documentation-heritage-collections/cataloguing.html>

- λεπτομέρειες που αφορούν διαδικασίες διαχείρισης του αντικειμένου, όπως συντηρήσεις, δανεισμοί από το μουσείο, φωτογραφήσεις, χρήση σε εκθέσεις, κ.ά
- ακόμη και στην περίπτωση απόσυρσης του αντικειμένου, το σχετικό υλικό τεκμηρίωσης του παραμένει στο μουσείο κι εμπλουτίζεται με την αιτιολογική της απόσυρσής του έκθεση και την επίσημη απόφαση αποδοχής της απόσυρσης.

<i>Field</i>	<i>Information</i>
Accession no.	1995.2.6
Name	Kora
Category	Musical instrument
Type	Chordophone
Material(s)	Wood; iron
Origin	Mali
Dimensions	Height: 95 cm / Diam: 40 cm
Location:	5C

Εικ. 3.β. 1 Παράδειγμα δελτίου καταγραφής πληροφοριών (Πηγή: http://www.epa-prema.net/documents/ressources/7-Cards_files.pdf, σελ. 1)

❖ Το **τρίτο στάδιο** είναι η **δημιουργία ευρετηρίου ή αρχείων ευρετηρίου**.

Επαναλαμβάνουμε ότι αυτό αφορά στα έντυπα συστήματα τεκμηρίωσης.

Το ευρετήριο βοηθάει στην ανάπτυξη και χρήση της πληροφορίας για τα μεμονωμένα αντικείμενα μιας συλλογής, δομημένης σε βασικές οργανωμένες κατηγορίες ή πεδία, προσαρμοσμένα στο είδος της εκάστοτε συλλογής και αποτελεί τη βάση για έρευνα, έκθεση, εκπαίδευση, δημόσια πρόσβαση, διαχείριση, ανάπτυξη, συντήρηση και ασφάλεια συλλογών. Πρέπει να περιλαμβάνει μια φωτογραφία ή ψηφιακή εικόνα του αντικειμένου, ενώ τα πεδία που πρέπει να περιλαμβάνονται είναι εκείνα της στήλης του Core και Object ID από τον Πίνακα 4 που παρατίθεται αμέσως παρακάτω. Συνιστάται η δημιουργία όχι πάνω από 5 αρχείων ευρετηρίου γιατί μετά το σύστημα γίνεται πολύπλοκο και δύσκολα διαχειρίσιμο.

Τα πεδία αυτά είναι **α)** αναφορικά με τη διαχείριση του αντικειμένου: όνομα μουσείου, αριθμός καταχώρησης αντικειμένου, μέθοδος, ημερομηνία και τρόπος πρόσκτησης, και **β)** αναφορικά με την περιγραφή του αντικειμένου: όνομα αντικειμένου, ιδιαίτερα γνωρίσματα, υλικό και τεχνική κατασκευής, διαστάσεις, κατηγορία στην οποία ανήκει με κριτήριο το σχήμα ή τη χρήση, τίτλο, αριθμό αναφοράς της φωτογραφίας του, περιεχόμενο, περιγραφή επιγραφών· **γ)** αναφορικά με την ιστορία του: δημιουργός και περίοδος δημιουργίας του.

Πίνακας 3.β.1. Συνιστώμενα πεδία καταλογογράφησης και συσχέτιση τους με άλλους οδηγούς καταλογογράφησης

Table 1. Recommended catalogue fields and correlation with other guidelines						
Field	Core	AFRICOM	CIDOC	MDA	Object ID	Dublin Core
Object Management						
Museum name	x	1.3	x	x		x
Object number	x	1.4	x	x		x
Accession number	x					
Acquisition method	x	1.5	x	x		
Acquisition date	x	1.6	x	x		
Acquisition source	x	1.7	x	x		
Normal location	x	1.8	x	x		
Current location	x		x	x		
Current location date	x		x	x		
Current location reason						
Remover						
Conservation method				x		
Conservation date				x		
Conservator				x		
Conservation reference number				x		
Deaccession/disposal method			x			
Disposal date			x			
Disposal recipient			x			
Object description						
Physical description		2.17	x	x		x
Distinguishing features		2.17			x	
Image reference number		2.1	x	x	x	
Object name/common name	x	2.9/2.10	x	x	x	x
Local name		2.11/2.12				
Title		2.13	x	x	x	x
Classified name		2.8	x	x		x
Category by form or function		2.2			x	
Category by technique		2.3				
Material	x	2.14	x		x	
Technique		2.15	x	x	x	
Dimensions	x	2.16	x	x		

Table 1. continued						
Field	Core	AFRICOM	CIDOC	MDA	Object ID	Dublin Core
Specimen form		2.4				
Body part		2.5				
Sex		2.6				
Age or phase		2.7				
Content/subject		2.18	x	x	x	
Inscription/mark type			x			
Inscription method			x			
Inscription position			x			
Inscription transcription			x			
Inscription translation			x			
Inscription description		2.19	x		x	
Condition assessment		2.20	x			
Condition date			x			
History						
Historical comments		3.26				
Producer/maker		3.1/3.3	x	x	x	x
Production place		3.2	x	x		x
Production period/date		3.4/3.5	x	x	x	
User		3.8	x	x		
Place of use		3.9	x	x		x
Period/date of use		3.11	x	x		
Collection or excavation place		3.12	x	x		
Site reference/name		3.15		x		
Site co-ordinates		3.13				
Object co-ordinates		3.14				
Site type		3.16				
Age/period of feature		3.17/3.18				
Collector/excavator		3.21/3.22	x	x		
Collection/excavation date		3.23	x	x		
Collection/excavation method		3.24	x			
Collection/excavation number		3.25		x		
Documentation						
Publication reference		4	x	x		x

(Πηγή: Roberts Andrew, 'Inventories and Documentation' στο ICOM, *Running a Museum. A Practical Handbook*, P.J. Boyler, Paris 2004, σελ.38-39)

Το **επόμενο βασικό στάδιο της τεκμηρίωσης** είναι η δημιουργία βιβλίου καταγραφής των δανεισμών και των μετακινήσεων των αντικειμένων. Όποτε ένα αντικείμενο μετακινείται για οποιονδήποτε λόγο, αυτό καταγράφεται στο βιβλίο. Συγκεκριμένα καταγράφονται ο αριθμός καταχώρησης του, η ημερομηνία και ο λόγος μετακίνησης του, ο προορισμός του, η ημερομηνία επιστροφής του, το πρόσωπο που ανέλαβε τη μετακίνηση και αυτό που το παρέλαβε κατά την επιστροφή του.

Οφείλουμε να επισημάνουμε ότι το ηλεκτρονικό σύστημα τεκμηρίωσης των συλλογών προσφέρει περισσότερες δυνατότητες κι ευελιξία, η επιτυχία όμως της εφαρμογής του έγκειται στην κατ'αρχήν λειτουργική ανάλυση των απαιτήσεων και πληροφοριακών αναγκών του εκάστοτε μουσείου. Οι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι ενδεικτικά : το είδος και το μέγεθος των συλλογών, η τρέχουσα κατάσταση της τεκμηρίωσής τους, ο όγκος και το βάθος της προς ενσωμάτωση πληροφορίας, η κλίμακα της αναδρομικής τεκμηρίωσης, ο όγκος των ψηφιακών φωτογραφιών, οι άμεσες προτεραιότητες στην καταλογογράφηση, στη διαχείριση των συλλογών και τη δημόσια πρόσβαση, οι οικονομικές δυνατότητες του μουσείου, η διαθεσιμότητα και επάρκεια του ανθρώπινου δυναμικού, κ.ά. Από κει κι ύστερα το μουσείο έχει διάφορες δυνατότητες ή να αναπτύξει τις δικές του εφαρμογές μόνο του ή σε συνεργασία με εταιρείες λογισμικού ή να χρησιμοποιήσει τις ανάλογες έτοιμες εμπορικές εφαρμογές.⁸¹

Σε κάθε περίπτωση επισημαίνεται η ανάγκη να χρησιμοποιούνται πρότυπα μεταδεδομένων.

⁸¹ Roberts Andrew, 'Inventories and Documentation' στο ICOM, *Running a Museum. A Practical Handbook*, P.J. Boyler, Paris 2004, σελ. 41

1.4. Πρότυπα τεκμηρίωσης συλλογών στα μουσεία

Τα πρότυπα γενικά αποτελούν μέρος της ευρύτερης διαδικασίας της **τυποποίησης** η οποία ορίζεται ως «ένα διαφανές πλαίσιο συμφωνίας και καθορισμού κανόνων προαιρετικής εφαρμογής για μια κοινότητα (από τα κύρια ενδιαφερόμενα μέρη) με σκοπό το κοινό όφελος» και κύριο έργο της αποτελεί «η σύνταξη, έκδοση και εφαρμογή προτύπων, καθώς και άλλων τυποποιητικών εγγράφων». Πιο συγκεκριμένα τα πρότυπα τα οποία μπορεί να είναι διεθνή, περιφερειακά ή εθνικά και έχουν εγκριθεί από αντίστοιχους φορείς «αποτελούν τεκμηριωμένες συμφωνίες που έχουν καθιερωθεί με συναίνεση και περιέχουν τεχνικές προδιαγραφές ή άλλα ακριβή κριτήρια, τα οποία πρέπει να χρησιμοποιούνται με συνέπεια ως κανόνες, κατευθυντήριες γραμμές ή ορισμοί χαρακτηριστικών, ώστε να εξασφαλίζεται ότι τα υλικά, τα προϊόντα, οι δοκιμές, οι διεργασίες και οι υπηρεσίες, καθώς επίσης και οι όροι και ορισμοί, που χρησιμοποιούνται, είναι κατάλληλα για το σκοπό που προορίζονται». ⁸²

Πρωτοπόρος στην ανάπτυξη προτύπων στο χώρο της πληροφόρησης ήταν η βιβλιοθηκονομική κοινότητα, προκειμένου να εξυπηρετήσει τις δικές της ανάγκες τυποποίησης των βιβλιογραφικών τεκμηρίων και να αξιολογήσει τα οφέλη που προκύπτουν απ' αυτήν. Σήμερα έχουμε στη διάθεση μας πληθώρα προτύπων μεταδεδομένων που αφορούν, όχι μόνο βιβλιογραφικά και αρχειακά τεκμήρια, αλλά και μουσειακά αντικείμενα, όπως επίσης και αφηρημένες ιδέες και έννοιες. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να ορίσουμε την έννοια των μεταδεδομένων, που είναι αναπόσπαστη από τη διαδικασία τεκμηρίωσης. Σύμφωνα με το NISO, 2004, τα **μεταδεδομένα** είναι «δομημένη πληροφορία η οποία περιγράφει, ερμηνεύει, εντοπίζει ή διευκολύνει την ανάκτηση, τη χρήση και τη διαχείριση ενός πληροφοριακού πόρου». Ως **πόρος** ορίζεται «ο,τιδήποτε επιθυμεί κανείς να περιγράψει και να δώσει πρόσβαση σ' αυτό με κάποιο τρόπο». Και εδώ θα πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα στους πόρους και τα παράγωγά τους (surrogates) γιατί αποτελούν δύο διαφορετικές οντότητες με διαφορετικά μεταδεδομένα. ⁸³

Τα μεταδεδομένα, ως όρος, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990 χρησιμοποιούνταν από κοινότητες που ασχολούνταν με τη διαχείριση και τη διαλειτουργικότητα γεωγραφικών πληροφοριακών συστημάτων και με το σχεδιασμό και τη διατήρηση πληροφοριακών συστημάτων γενικά κι αφορούσε ψηφιακούς πληροφοριακούς πόρους/ψηφιακά τεκμήρια. Ωστόσο σήμερα ο όρος χρησιμοποιείται «για όλα τα στοιχεία που καταγράφουμε μέσω της καταλογογράφησης ή τεκμηρίωσης για ψηφιακά και έντυπα τεκμήρια αδιακρίτως». ⁸⁴

Υπάρχουν διάφορες τυπολογίες για τα μεταδεδομένα. Η Anne Gilliland-Svetland τα διακρίνονται σε 5 διαφορετικές κατηγορίες με αντίστοιχες λειτουργίες :

⁸² Καπιδάκης, Σ., Λαζαρίνης, Φ., Τοράκη, Κ., ο. π. , σελ. 27-28

⁸³ Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π., σελ. 61, 73. McKenna Gordon, De Loof Chris, *Report on existing standards applied by European museums*, ATHENA, 2009, σελ.. 7-8

⁸⁴ Baca Murtha, *Introduction to Metadata*, The Getty Research Institute, Second Edition, Los Angeles 2008, σελ. 1. Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π., σελ. 61

- Διαχειριστικά, τα οποία αφορούν τη διαχείριση των συλλογών και των πληροφοριακών πόρων, π. χ. πληροφορίες απόκτησης, θέσης, πνευματικών δικαιωμάτων κι αναπαραγωγής, νόμιμης πρόσβασης, ψηφιοποίησης, κ.ά.
- Περιγραφικά, τα οποία αφορούν την ταυτοποίηση και την περιγραφή των συλλογών και των πληροφοριακών πόρων, π.χ. καταλογογράφηση, ευρετηρίαση, πληροφορίες επιμελητών, κ.ά.
- Τα σχετικά με τη συντήρηση των συλλογών και των πληροφοριακών πόρων
- Τεχνικά, όπως λογισμικό και τεχνικά χαρακτηριστικά τεκμηρίωσης, τεχνικές πληροφορίες ψηφιοποίησης κ. ά.
- Τα σχετικά με το επίπεδο και το είδος χρήσης των συλλογών και των πληροφοριακών πόρων, π.χ. πληροφορίες για την φυσική και ψηφιακή έκθεση, για την ιχνηλάτηση της χρήσης και του χρήστη, για την κυκλοφορία, κ. ά.⁸⁵

Η προτυποποίηση των μεταδεδομένων εξασφαλίζει την ακρίβεια και ομοιομορφία των εγγραφών, εξασφαλίζει της ένταξη τους σε μεγάλες βάσεις δεδομένων και εξυπηρετεί τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των συλλογών και των συστημάτων.⁸⁶

Ειδικά στα μουσεία τα πρότυπα μεταδεδομένων που χρησιμοποιούνται μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε :

- Πρότυπα δομής δεδομένων (data structure standards), που ορίζουν τις κατηγορίες ή ενότητες πληροφορίας – και ταυτόχρονα τα πεδία συμπλήρωσης - που χρειάζεται να συμπεριληφθούν στην τεκμηρίωση των αντικειμένων π.χ. CIDOC Information Categories, SPECTRUM, CDWA (Categories for the Description of Works of Art), VRA Core Categories, CIDOC International Core Data for Archaeological Objects, CIDOC International Core Data for Ethnology/Ethnography, κ.ά.
- Πρότυπα περιεχομένου δεδομένων (data content standards), που αφορούν σε κανόνες μορφής και σύνταξης σύμφωνα με τους οποίους πρέπει να συμπληρωθούν τα πεδία, π.χ. CCO, AACR, κ.ά.
- Πρότυπα αξίας δεδομένων/λεξιλογίου (data value standards), που έχουν σχέση με τους ελεγχόμενους όρους και ορολογίες, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν π.χ. AAT, TGN, ULAN, ICONCLASS, κ.ά.
- Πρότυπα τεχνικά (data format/technical interchange standards), τα οποία αποτελούν κατ' ουσίαν πρότυπα δομής δεδομένων εκπεφρασμένα σε μηχαναγνώσιμη μορφή με τη χρήση γλωσσών σήμανσης όπως η XML και η HTML που επιτρέπουν την επεξεργασία και

⁸⁵ Baca Murtha ο. π. , σελ . 3

⁸⁶ Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π., σελ. 62, 103

Λόγω της ποικιλομορφίας των μουσείων και των συλλογών τους η επιλογή των προτύπων μεταδεδομένων που θα χρησιμοποιηθούν είναι πολύ σημαντική. Δεν υπάρχει ένα ενιαίο πρότυπο για όλες τις συλλογές. Έχουν αναπτυχθεί διαφοροποιημένα πρότυπα για ποικίλες συλλογές και χρήσεις, τα οποία επιλέγονται κατά το σχεδιασμό του έργου τεκμηρίωσης και υλοποιούν τη σχετική πολιτική του εκάστοτε μουσείου. Για τους παράγοντες που καθορίζουν τόσο την πολιτική όσο και το σχεδιασμό της τεκμηρίωσης έχουμε ήδη κάνει λόγο.

Ειδικότερα ωστόσο οι παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται η επιλογή προτύπων μεταδεδομένων για τα ψηφιακά τεκμήρια, αφορούν:

- στο ίδιο το ψηφιακό υλικό (αξιολόγηση υλικού: είδος και μορφές υλικού, δυνατότητα μέγιστης αξιοποίησης πληροφοριακού περιεχομένου του)
- στα ήδη υπάρχοντα ψηφιακά μεταδεδομένα (μη απώλεια πληροφορίας, δυνατότητα ομαλοποίησης και διαλειτουργικότητας)
- στις δυνατότητες παραγωγής διαφόρων κατηγοριών μεταδεδομένων από το πρότυπο
- στους τεκμηριωτές και τους χρήστες (ευκολία κατανόησης και χρήσης του προτύπου, οικονομία χρόνου, πληροφοριακές ανάγκες)
- στη διαχείριση των προτύπων μεταδεδομένων (δυνατότητα διαφοροποίησης, συσχέτισης, επέκτασης κι ανταλλαγής μεταδεδομένων από το πρότυπο ή τα πρότυπα που θα επιλεγούν)
- στην αξιοποίηση της πληροφορίας (πληρότητα πληροφορίας -βαθμός αποτύπωσης της πληροφορίας από το πρότυπο-, διαλειτουργικότητα : επικοινωνία σχημάτων προτύπων)⁸⁸

Μια από τις σύγχρονες πρακτικές είναι να δημιουργούνται σύνθετα σχήματα (συνδυασμός προτύπων και πρωτοκόλλων) που ενσωματώνουν στοιχεία από διαφορετικά πρότυπα, τα οποία, όταν χρησιμοποιούνται στις επικαιροποιημένες τους πάντα εκδόσεις, θα πρέπει να ακολουθούνται οι οδηγίες τους, χωρίς αυτοσχεδιασμούς στην περιγραφή των δεδομένων.⁸⁹

Στα επόμενα υποκεφάλαια θα δούμε αναλυτικά ορισμένα από τα σημαντικότερα πρότυπα μεταδεδομένων των τριών πρώτων κατηγοριών που χρησιμοποιούνται στα μουσεία.

⁸⁷ Baca Murtha, ο. π. . , σελ.2,3,9,10. Μπούνια Αλεξάνδρα, ο. π., σελ. 82

⁸⁸ Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π., σελ. 55-6

⁸⁹ Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π., σελ. 57, 75. Παπαθεοδώρου Χρήστος, *Dublin Core*, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, DBIS, , *Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας*, Εαρινό εξάμηνο 2016-2017

14.1. Πρότυπα για προδιαγραφές δομής δεδομένων (data structure standards)

Τα σημαντικότερα ισχύοντα και ευρέως αποδεκτά πρότυπα για προδιαγραφές δομής δεδομένων που αφορούν συλλογές στα μουσεία, τα οποία εν συντομία θα περιγράψουμε, είναι:

α) Το CIDOC Information Categories

Το ICOM CIDOC εξέδωσε το 1995 *Οδηγίες για την τεκμηρίωση μουσειακών αντικειμένων* με τη μορφή ομάδων πληροφοριών, που **αφορούν τόσο τη διαχείριση της συλλογής όσο και την περιγραφή του αντικειμένου**. Υπάρχουν επίσης συστάσεις για τη σύνταξη/μορφή και τα ελεγχόμενα λεξιλόγια. Το *CIDOC Information Categories* περιλαμβάνει 22 ομάδες πληροφοριών με επιμέρους κατηγορίες και πάνω σ' αυτό βασίστηκε του Εννοιολογικό Μοντέλο Αναφοράς του CIDOC, το CIDOC CRM, που διευκολύνει την ανταλλαγή των ψηφιακών μουσειακών πληροφοριών. Οι ομάδες πληροφοριών είναι οι ακόλουθες :

- Acquisition information (method, date, source)
- Condition information (condition, summary, date)
- Deaccession and disposal information (deaccession date, disposal date, method, recipient)
- Description information (physical description, specimen, status)
- Image information (image type, image reference status)
- Institution information (name, sub body name, adress, country)
- Location information (current location, current location type, current location date, normal location)
- Mark and inscription information (text, type, description, technique, position, language, tranlation)
- Material and techique information (material, technique, part or component description)
- Measurement information (dimension, measurement, measurement unit, measured part)
- Object association information (Associated place, date, group/place name, type, original function)
- Object Collection information (collection place, date, collector, collection method)
- Object entry information (current owner, depositor, entry number, date, reason)
- Object name information (name, name type, authority)
- Object number information (number, type, date)

- Object production information (place, date, person/group name, role)
- Object Title information (title, title type, title translation)
- Part and Component information (number, description)
- Recorder information (recorder, record date, authority)
- Reference information (reference, reference type)
- Reproduction Rights information (note, owner)
- Subject depicted information (subject depicted, subject depicted description).⁹⁰

β) To SPECTRUM - MDA

Το Spectrum πρωτο-εκδόθηκε το 1994 κι αναπτύχθηκε από την Museum Documentation Association (MDA, τώρα Collections Trust) στη Μ. Βρετανία σε συνεργασία με εκατοντάδες επαγγελματίες των μουσείων από το βρετανικό, αλλά και από το διεθνές χώρο. Από τότε έχουν ακολουθήσει 4 αναθεωρημένες εκδόσεις με τελευταία εκείνη του 2017, το **Spectrum 5.0**. Από το 2005 με τη δημιουργία του MDA Partners Scheme ή των Spectrum Partners, όπως τώρα ονομάζεται, το Spectrum χρησιμοποιείται και για εμπορικούς σκοπούς από εταιρείες ανάπτυξης λογισμικού για τη διαχείριση των συλλογών στα μουσεία με αμοιβαία οφέλη και για τις δύο πλευρές. Αυτές οι εταιρείες είναι οι ακόλουθες: Axiell Group, Extensis, Gallery Systems, Keepthinking, CulturIT, Minisis, MODES User Association, OpenHeritage, Re:discovery, Robotron, SKINsoft, System Simulation, Vernon Systems και Zetcom. Περιλαμβάνει 21 διαδικασίες διαχείρισης συλλογών μαζί με τις πολιτικές και τις ελάχιστες απαιτήσεις για κάθε διαδικασία. Δεν είναι λογισμικό, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με έντυπο και με ηλεκτρονικό σύστημα τεκμηρίωσης και συνοδεύεται από ανάλογα πληροφοριακά δελτία (fact sheets) (Εικ. 4). Είναι ένα από τα πιο αξιόλογα πρότυπα διεθνώς και χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο ως βάση (σε μορφή XML DTD) για την ανταλλαγή των μουσειακών δεδομένων.⁹¹

Κύριες διαδικασίες διαχείρισης συλλογών (Spectrum 5.0)

- **Object entry** – Logging all objects coming into your care for whatever reason, including loans, enquiries and potential acquisitions.

⁹⁰ http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Guidelines/CIDOCguidelines1995.pdf.
https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/collections-documentation-standards/chin-guide-museum-standards/metadata-data-structure.html#sub2_4

⁹¹ Poole Nick, McKeena Gordon, *MDA and SPECTRUM*, MDA Ltd, Cambridge, July 2006.
<http://collectionstrust.org.uk/spectrum/>. https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/collections-documentation-standards/chin-guide-museum-standards/metadata-data-structure.html#sub2_4

- ***Acquisition and accessioning*** – Taking legal ownership of objects, especially (but not always) to add to your permanent collections through the process of accessioning: the formal commitment by your governing body to care for objects over the long term.
- ***Location and movement control*** – Keeping a record of where all the objects in your care can be found, and updating the location each time an object is moved.
- ***Inventory*** – Making sure you have the basic information to be accountable for the objects in your care, and tackling the backlog if you do not.
- ***Cataloguing*** – Managing the information that gives your collections meaning, not as an end in itself but to record and retrieve what is known about your objects.
- ***Object exit*** – Recording when objects leave the buildings you are responsible for and pass out of your direct care.
- ***Loans in (borrowing objects)*** – Managing objects you borrow for a fixed period of time and for a specific purpose.
- ***Loans out (lending objects)*** – Assessing requests for you to lend your objects and managing the lending process until loans are returned to you.
- ***Documentation planning*** – Making your documentation systems better and enhancing the information they contain as an ongoing process of continual improvement.

Άλλες διαδικασίες διαχείρισης συλλογών

- ***Condition checking and technical assessment*** – Documenting the make-up and condition of objects, and noting any resulting recommendations.
- ***Collections care and conservation*** – Managing and documenting any conservation work on particular objects, such as treatments to slow decay, repair damage or improve appearance.
- ***Valuation*** – Documenting the financial value of objects, whether your own or borrowed.
- ***Insurance and indemnity*** – Ensuring your own objects, loans and other objects left in your care have appropriate cover against damage or loss.
- ***Emergency planning for collections*** – Managing information about potential risks to all the objects in your care, and the action to be taken in emergency situations.
- ***Damage and loss*** – Responding to damage to, or the loss of, objects in your care.
- ***Deaccessioning and disposal*** – The formal decision by a governing body to take objects out of its permanent collections (deaccessioning), and managing the disposal of those objects through an agreed method.
- ***Rights management*** – Managing the intellectual property rights and data protection rights associated with objects, reproductions and information.
- ***Reproduction*** – Managing and recording the creation of images and other kinds of reproduction of objects, including digital copies.
- ***Use of collections*** – Managing and recording how your collections, including images and other reproductions of them, are used, whether by you or anyone else.
- ***Collection review*** – Managing and documenting any formal assessment of your collections that follows a stated methodology.
- ***Audit*** – Systematically checking the accuracy and completeness of the information you have about your collections.⁹²

⁹² <http://collectionstrust.org.uk/spectrum/spectrum-5/> (Πρόσβαση στις 10/1/2018)

Simple object name		Number of items	Institution : Identity number	
Other object name		Classification		
Title			Serial number	
Brief summary				
Maker/creator			Date made	
Where made			Method	
Associated people			Date associated	
Associated places				
How acquired	Acquired from		Date Acquired	
Entry form number	Home location : Date	Current location : Date	SIMPLE CARD © COLLECTIONS TRUST 2008 All rights reserved	
Physical description (e.g. materials, colour, shape, inscriptions, etc.)				
Size (l : b : h)	Complete Y / N / ?	Condition		
Conservation method	By whom conserved	Date conserved	Ref. No.	
Notes, cross references, etc.			Drawing or Photo	

© COLLECTIONS TRUST, 2008 All rights reserved

(Πηγή: <http://collectionstrust.org.uk/product/simple-cards-a5-100-pack/>. Πρόσβαση στις 10/1/2018)

OBJECT CARD

Card of	Title	Institution identity number		Ref
Identification	Single name	(1) Title	(2) Number	
(3)	Full name or classified identification	System	(4) Identifier code	(5)
Production	Form	Form to use	Form	(6) Production date
(7)	Production place	Production date		(8)
Classification	Form classification			
(9)	Form			(10)
(11)	Form			(12)
Accession	Accession number	Accession date	(13) Accession date	
(14)	Form	Accession date	(15)	
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(16)
(17)	Form	Accession date	Accession date	(18)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(19)
(20)	Form	Accession date	Accession date	(21)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(22)
(23)	Form	Accession date	Accession date	(24)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(25)
(26)	Form	Accession date	Accession date	(27)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(28)
(29)	Form	Accession date	Accession date	(30)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(31)
(32)	Form	Accession date	Accession date	(33)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(34)
(35)	Form	Accession date	Accession date	(36)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(37)
(38)	Form	Accession date	Accession date	(39)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(40)
(41)	Form	Accession date	Accession date	(42)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(43)
(44)	Form	Accession date	Accession date	(45)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(46)
(47)	Form	Accession date	Accession date	(48)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(49)
(50)	Form	Accession date	Accession date	(51)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(52)
(53)	Form	Accession date	Accession date	(54)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(55)
(56)	Form	Accession date	Accession date	(57)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(58)
(59)	Form	Accession date	Accession date	(60)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(61)
(62)	Form	Accession date	Accession date	(63)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(64)
(65)	Form	Accession date	Accession date	(66)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(67)
(68)	Form	Accession date	Accession date	(69)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(70)
(71)	Form	Accession date	Accession date	(72)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(73)
(74)	Form	Accession date	Accession date	(75)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(76)
(77)	Form	Accession date	Accession date	(78)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(79)
(80)	Form	Accession date	Accession date	(81)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(82)
(83)	Form	Accession date	Accession date	(84)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(85)
(86)	Form	Accession date	Accession date	(87)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(88)
(89)	Form	Accession date	Accession date	(90)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(91)
(92)	Form	Accession date	Accession date	(93)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(94)
(95)	Form	Accession date	Accession date	(96)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(97)
(98)	Form	Accession date	Accession date	(99)
Accession	Accession number	Accession date	Accession date	(100)

(Πηγή: <http://collectionstrust.org.uk/product/object-cards-a5-100-pack/>. Πρόσβαση στις 10/1/2018)

Εικ. 8. Έντυπα πληροφοριακά δελτία του Spectrum

γ) To International Core Data Standards for Archeological Objects

Το International Core Data Standards for Archeological Objects δημιουργήθηκε από την Ομάδα Εργασίας για τους Αρχαιολογικούς Χώρους (Archaeological Sites Working Group) του CIDOC και παρέχει τις ελάχιστες δυνατές κατηγορίες πληροφοριών που πρέπει να καταγραφούν για τα αρχαιολογικά αντικείμενα. Αυτές περιλαμβάνουν τις εξής κατηγορίες: identification, institution, references, object name, title, iconography, description, material, technique, dimensions, form, archaeological context, author and cultural milieu, inscriptions and marks, date/epoch, acquisition, and state of conservation.⁹³

δ) To CIDOC International Core Data for Ethnology/Ethnography

Για το CIDOC International Core Data for Ethnology/Ethnography είναι σημαντικό ν' αναφέρουμε τη συμβολή του Ελληνικού Τμήματος του ICOM το οποίο το 1990 ανέλαβε τη διοργάνωση της ετήσιας συνάντησης της επιτροπής CIDOC για την τεκμηρίωση στην Αθήνα και το Ναύπλιο, ενώ εν συνεχεία ακολούθησε η συμμετοχή του μαζί με το Πανεπιστήμιο Πατρών στην Ομάδα Εργασίας του CIDOC για την εθνολογία που κατέληξε στην έκδοση το 1996 του παραπάνω προτύπου. Περιλαμβάνει 7 ομάδες πληροφοριών : α) πληροφορίες για το φορέα, β) ταυτοποίηση του αντικειμένου, γ) φυσική περιγραφή του αντικειμένου, δ) ιστορία του αντικειμένου, ε) πληροφορίες για την καταλογογράφηση, στ) θέση αντικειμένου και ζ) αναφορές. Αμέσως παρακάτω παρατίθεται στην αγγλική του έκδοση, ενώ στο Παράρτημα η ελληνική μετάφραση του μαζί με επεξηγηματικούς ορισμούς για την κάθε ομάδα και υποομάδα πληροφοριών.⁹⁴

⁹³ https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/collections-documentation-standards/chin-guide-museum-standards/metadata-data-structure.html#sub2_4

⁹⁴ ICOM-CIDOC Ethno Working Group, *International Core Data Standards for Ethnology/Ethnography*, Athens-Greece, September 1996. Penelope Theologi-Gouti, 'Collections ethnographiques et documentation muséale' στο ICOM-CIDOC, *Cahiers d' etudes*, 3, Décembre 1996, σελ. 21.

3. THE DATA STANDARDS

3.1 The Core Data Standards

The EWG members propose the following groups and fields as the Core Data Standards for Ethnol

1. **Institution information**
 - 1.1 Institution name
 - 1.2 Institution address
2. **Identification of the object**
 - 2.1 Object identification number
 - 2.2 Classification
 - 2.3 Object name
 - 2.4 Object local / other name
 - 2.5 Number of components
 - 2.6 Description
3. **Physical description of the object**
 - 3.1 Dimensions
 - 3.2 Material
 - 3.3 Technique
 - 3.4 Decoration
 - 3.5 Inscription / mark
 - 3.6 Condition
4. **History of the object**
 - 4.1 Production
 - 4.1.1 Production - place
 - 4.1.2 Production - person / corporate body
 - 4.1.3 Production - date
 - 4.1.4 Production - purpose
 - 4.2 Use
 - 4.2.1 Use - place
 - 4.2.2 Use - person/corporate body
 - 4.2.3 Use - date
 - 4.2.4 Use - way
 - 4.2.5 Use - purpose
 - 4.3 Acquisition
 - 4.3.1 Acquisition - place
 - 4.3.2 Acquisition - method
 - 4.3.3 Acquisition - person
 - 4.3.4 Acquisition - date
 - 4.3.5 Collector
 - 4.4 Additional information
5. **Recorder information**
 - 5.1 Recorder
 - 5.2 Record - date
6. **Location**
7. **References**

(Πηγή: ICOM CIDOC Ethno Working Group (ed.), *INTERNATIONAL CORE DATA STANDARDS FOR ETHNOLOGY/ ETHNOGRAPHY*, Athens, September 1996, σελ. 29).

ε) Το CDWA (Categories for the Description of Works of Art)

Το **CDWA Κατηγορίες για την περιγραφή των έργων τέχνης**, δημιουργήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 από την Art Information Task Force (AITF) με χρηματοδότηση του Ιδρύματος J. Paul Getty και είναι ένα σύνολο από οδηγίες για **την καταλογογράφηση και περιγραφή έργων τέχνης, αρχιτεκτονικής άλλων πολιτιστικών έργων, ομάδων και συλλογών έργων, και οπτικών και κειμενικών παραγώγων τους**, οργανωμένων σε εννοιολογικές κατηγορίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το σχεδιασμό βάσεων δεδομένων και για πρόσβαση στην πληροφορία. Περιλαμβάνει περίπου 540 κατηγορίες και υποκατηγορίες πληροφορίας, ένα μικρό ποσοστό από τις οποίες θεωρούνται βασικές αποδίδοντας τις ελάχιστες δυνατές πληροφορίες για την ταυτοποίηση και περιγραφή ενός έργου. Το CDWA έχει χαρτογραφηθεί στο CIDOC CRM και άλλα πρότυπα. Αμέσως παρακάτω παρατίθεται μια σύντομη λίστα των κατηγοριών του , ενώ στο Παράρτημα η αναλυτική παρουσίαση του.⁹⁵

Λίστα Κατηγοριών του CDWA

CDWA: Βασικές Κατηγορίες

FOR THE OBJECT, ARCHITECTURE, OR GROUP

Catalog Level
Object/Work Type
Classification Term
Title or Name
Measurements Description
Materials and Techniques Description
Creator Description
Creator Identity
Creator Role
Creation Date
 Earliest Date
 Latest Date
Subject Matter
Current Location Repository Name/Geographic Location
Current Repository Numbers

FOR RELATED TEXTUAL REFERENCES AUTHORITY

Brief Citation
Full Citation

⁹⁵ http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/cdwa/index.html,
http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/cdwa/introduction.html

FOR CREATOR IDENTIFICATION AUTHORITY

Name

Source

Display Biography

Birth Date

Death Date

Nationality/Culture/Race

Life Roles

FOR PLACE/LOCATION AUTHORITY

Place Name

Source

Place Type

Broader Context

FOR GENERIC CONCEPT AUTHORITY

Term

Source

Broader Context

Scope Note

Source

FOR SUBJECT AUTHORITY

Subject Name

Source

Broader Context

στ) Το OBJECT ID

Το Object ID καθιερώθηκε το 1997. Είναι ένα διεθνές πρότυπο τεκμηρίωσης έργων τέχνης, αντικών και αρχαιοτήτων που περιλαμβάνει τις ελάχιστες πληροφορίες που χρειάζονται για την ταυτοποίηση τους σε περίπτωση κλοπής. Προέκυψε από τη συνεργασία μουσείων –πολιτιστικών φορέων, αστυνομίας, τελωνείων, ασφαλιστικών εταιρειών, της αγοράς έργων τέχνης και των εκτιμητών περιουσίας μετά από πρωτοβουλία του Getty Information Institute. Διεθνείς οργανισμοί, όπως UNESCO, ICOM, INTERPOL, Council of Europe, αλλά και εθνικοί, όπως FBI, Scotland Yard, κ.α. το αναγνωρίζουν και το χρησιμοποιούν. Το ICOM έχει τη σχετική άδεια και προωθεί τη χρήση του ανάμεσα στους επαγγελματίες των μουσείων.

Κατηγορίες πληροφοριών του Object ID

Τύπος αντικειμένου, Υλικά και Τεχνικές, Μετρήσεις, Επιγραφές και Διακριτικά σημεία, Ιδιαίτερα Χαρακτηριστικά, Τίτλος, Υποκείμενο, Ημερομηνία ή Περίοδος, Δημιουργός, Περιγραφή, Φωτογραφία

Επιπρόσθετες Κατηγορίες

Αριθμός ευρετηρίου, Σχετικό γραπτό υλικό, Τόπος προέλευσης/ ανακάλυψης, Αναφορά σε παρόμοια αντικείμενα, Τεκμηριωμένη Ημερομηνία.⁹⁶

⁹⁶ Thornes Robin, Dorrell and Lie Henry, *Introduction to Object ID. Guidelines for Making Records that describe Arts, Antiques and Antiquities*, Getty Information Institute, USA 1999, σελ. 1-5. <http://icom.museum/programmes/fighting-illicit-traffic/object-id/>.

ζ) Το Dublin Core

Το Dublin Core, ένα από τα πιο διαδεδομένα πρότυπα που αναπτύχθηκε το 1995, αφορά την περιγραφή μεταδεδομένων ψηφιακών τεκμηρίων διαφορετικών μορφών. Συντηρείται κι ενημερώνεται από την Dublin Core Metadata Initiative (DCMI) και περιλαμβάνει 15 στοιχεία στη βασική του εκδοχή (Dublin Core Simple). Τα 15 αυτά στοιχεία είναι: contributor, coverage, creator, date, description, format, identifier, language, publisher, relation, rights, source, subject, title και type. Στην εξειδικευμένη του μορφή (Dublin Core Qualified) περιλαμβάνει 7 επιπλέον στοιχεία. Η κύρια αρχή που το «στηρίζει δεν είναι η πληροφοριακή ανάλυση, αλλά η δημιουργία κεντρικών οδών πρόσβασης στην πληροφορία μέσα από απλές βασικές και κοινώς αποδεκτές πληροφοριακές έννοιες» και στόχος του είναι η απλότητα στη διαχείριση των πληροφοριών και η ευκολία στη διατήρηση. Ωστόσο υπάρχει η δυνατότητα επέκτασης με την προσθήκη στοιχείων κι εξειδικεύσεων (refinements) που εξυπηρετούν τις ανάγκες της κάθε συλλογής και δεν επηρεάζουν τη βασική διαλειτουργικότητα του.⁹⁷

Στον πίνακα που ακολουθεί αναγράφονται τα στοιχεία, οι εξειδικεύσεις και τα σχήματα κωδικοποίησης των στοιχείων.

⁹⁷ Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π., σελ.75- dublincore.org/documents/dces/. <http://dublincore.org/about/>. Παπαθεοδώρου Χρήστος, *Dublin Core*, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, DBIS, Τμήμα Αρχιτεκτονικής, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Εαρινό εξάμηνο 2016-2017

Πίνακας 5

DCMES Element Στοιχείο του DC	Element Refinement(s) Εξειδίκευση στοιχείου	Element Encoding Scheme(s) Σχήμα Κωδικοποίησης Στοιχείου
Title Τίτλος	Alternative Εναλλακτικός τίτλος	-
Creator Δημιουργός	-	-
Subject Θέμα	-	LCSH MeSH DDC LCC UDC
Description Περιγραφή	Table Of Contents Πίνακας περιεχομένων Abstract Περίληψη	-
Publisher Εκδότης	-	-
Contributor Συντελεστής δημιουργίας	-	-
Date Ημερομηνία	Created Δημιουργίας Valid Ισχύος Available Διαθεσιμότητας Issued Δημοσιοποίησης Modified Τροποποίησης DateAccepted Αποδοχής Date Copyrighted Κατοχύρωσης δικαιωμάτων Date Submitted Υποβολής	DCMIPeriod Ιστορική περίοδος από το DCMI W3C-DTF
Type Τύπος τεκμηρίου	-	DCMITypeVocabulary Τύπος λεξιλογίου από το DCMI
Format Μορφότυπο	-	IMT
	Extent Μέγεθος	-
	Medium Μέσο	-

Identifier Προσδιοριστής	-	URI
	Bibliographic Citation Βιβλιογραφική αναφορά	-
Source Πηγή (δημοσίευσης)	-	URI
Language Γλώσσα	-	ISO 639-2RFC 3066
Relation Σχέση (Σχετίζεται με)	Is Version Of Είναι έκδοση του Has Version Περιλαμβάνει έκδοση του Is Replaced By Αντικαθίσταται από Replaces Αντικαθιστά Is Required By Απαιτείται από Requires Απαιτεί Is Part Of Είναι μέρος του Has Part Έχει μέρος του Is Referenced By Αναφέρεται από References Αναφέρει Is Format Of Είναι μορφότυπο του Has Format Έχει μορφότυπο Conforms To Συμφωνεί με	URI
Coverage Κάλυψη	Spatial Γεωγραφική	DCMI Point ISO 3166 DCMI Box TGN
	Temporal Χρονική (Ιστορική Περίοδος)	DCMI Period Χρονική Περίοδος του DCMI W3C-DTF
Rights Δικαιώματα	Access Rights Δικαιώματα Πρόσβασης	-
	License Άδεια	URI
Audience Κοινό	Mediator Διαμεσολαβητής Education Level Εκπαιδευτικό Επίπεδο	-
Provenance Προέλευση	-	-
RightsHolder Κάτοχος Πνευματικών Δικαιωμάτων	-	-

Instructional Method Διδακτική Μέθοδος	-	-
Accrual Method Μέθοδος Πρόσκτησης	-	-
Accrual Periodicity Περιοδικότητα Πρόσκτησης	-	-
Accrual Policy Πολιτική Πρόσκτησης	-	-

(Πηγή: Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π., σελ.81-83)

η) Το VRA Core

Το VRA Core ένα πρότυπο μεταδεδομένων που χρησιμοποιείται για ψηφιακά και αναλογικά έργα οπτικού πολιτισμού και τις εικόνες που τα απεικονίζουν (έργα, συλλογές και εικόνες). Εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1996, αναπτύχθηκε από την Visual Resources Association's Data Standards Committee και υποστηρίζεται από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου (ΗΠΑ). Η πιο πρόσφατη έκδοση του είναι το VRA Core 4.0 ως XML σχήμα. Περιλαμβάνει 19 στοιχεία και 9 χαρακτηριστικά που αναγράφονται στον πίνακα που ακολουθεί, λειτουργεί συμπληρωματικά στο CCO και έχει μεταφραστεί στα ελληνικά από τους Γαϊτάνου και Γεργατσούλη (2011).⁹⁸

⁹⁸ Γεργατσούλης Μανόλης, *VRA Core 4.0*, Πανεπιστημιακές παραδόσεις, DBIS, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Εαρινό εξάμηνο 2016-2017. Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π., σελ.104-106. <https://www.loc.gov/standards/vracore/>. https://www.loc.gov/standards/vracore/VRA_Core4_Element_Description_GRE.pdf (Πρόσβαση στις 15/5/2018)

Πίνακας 6

Elements	Στοιχεία:
work, collection, orimage (id)	έργο, συλλογή ή εικόνα
Agent	δρων (δημιουργός)
- attribution	Αναφορά δημιουργού
- culture	Πολιτισμός
- dates (type)	ημερομηνία
earliestDate (circa)	από (περίπου)
latestDate (circa)	έως (περίπου)
- name (type)	Όνομα
- role	Ρόλος
culturalContext	πολιτισμικό πλαίσιο
date(type)	Ημερομηνία
- earliestDate (circa)	από (περίπου)
- latestDate(circa)	έως (περίπου)
description	Περιγραφή
inscription	Επιγραφή
- author	συγγραφέας
- position	θέση
- text (type)	Κείμενο
location (type)	Τοποθεσία
- name (type)	όνομα
- refid (type)	ταυτότητα (τοπικός κωδικός)
material(type)	υλικό
measurements(type, unit)	Μετρήσεις
relation(type, relids)	Σχέση
rights (type)	πνευματικά δικαιώματα
- rightsHolder	κάτοχος πνευματικών δικαιωμάτων
- text	κείμενο
source	Πηγή

- name (type)	όνομα
- refid (type)	ταυτότητα (τοπικός κωδικός)
stateEdition(count, num, type)	κατάσταση, έκδοση
- description	περιγραφή
- name	όνομα
stylePeriod	στυλ εποχής
Subject	θέμα
- term (type)	Όρος
technique	τεχνική
textref	αναφορά σε κείμενο
- name (type)	Όνομα
- refid(type)	Ταυτότητα (τοπικός κωδικός)
title(type)	τίτλος
worktype	τύπος έργου

θ) Το CIDOC CRM

Το Εννοιολογικό ή Σημασιολογικό Μοντέλο Αναφοράς (Conceptual Reference Model ή CRM) του CIDOC αναπτύχθηκε στην πρώτη ολοκληρωμένη μορφή του το 1999 από το ICOM/CIDOC Documentation Standards Group κι από το 2006 είναι επίσημο πρότυπο ISO, η τελευταία έκδοση του οποίου είναι το ISO 21117:2014 .

Εκφράζεται σε οντολογία (η βασική οντότητα του μοντέλου - που μπορεί να είναι ο,τιδήποτε αναλύεται σε κατηγορίες και υποκατηγορίες που συσχετίζονται μεταξύ τους ή και με άλλες οντότητες μέσω ιδιοτήτων), και ο κύριος ρόλος του είναι να αποτελέσει τον σημασιολογικό εκείνο σύνδεσμο (semantic glue) που θα ενοποιήσει τις πολιτιστικές πληροφορίες που προέρχονται από διαφορετικές πηγές, μουσεία, βιβλιοθήκες και αρχεία, και να προωθήσει την κατανόηση τους. Εστιάζει στην πολιτιστική/επιστημονική τεκμηρίωση κι εξυπηρετεί τη σημασιολογική διαχείριση του πολιτιστικού αποθέματος, αν και η διαχειριστική τεκμηρίωση από την άποψη του σημασιολογικού περιεχομένου της, είναι μέσα στους μελλοντικούς στόχους του.

Έχουν αναπτυχθεί διάφορες επεκτάσεις του Μοντέλου, όπως το CRM tex. Model for the study of ancient texts, το CRM archeo. Excavation model, κ. α. Στο Παράρτημα παρατίθεται η ιεραρχία των ιδιοτήτων και των κατηγοριών του CIDOC CRM.⁹⁹

⁹⁹ <http://www.cidoc-crm.org/>. Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π., σελ.106-107.
<http://www.cidoc-crm.org/collaborations>

1.4.2. Πρότυπα περιεχομένου δεδομένων (data content standards)

α) CCO

Το CCO (Cataloging Cultural Objects) αναπτύχθηκε από την Visual Resources Association Foundation και παρέχει κανόνες στους επαγγελματίες των μουσείων, των αρχείων, των βιβλιοθηκών για τη περιγραφική καταλογογράφηση των έργων της τέχνης της αρχιτεκτονικής, της πολιτιστικής εν γένει κληρονομιάς και των εικόνων τους τόσο σε επίπεδο μεμονωμένου έργου όσο και συλλογής. Είναι χαρτογραφημένο με το CDWA Core και το VRA Core 4.0, και μπορεί να χρησιμοποιηθεί με άλλα πρότυπα μεταδεδομένων. Είναι διαθέσιμο και σε έντυπη και σε ηλεκτρονική μορφή.¹⁰⁰

4.γ Πρότυπα αξίας δεδομένων/λεξιλογίου (data value standards)

Τα πιο γνωστά διεθνώς πρότυπα αξίας δεδομένων/λεξιλογίου (data value standards) είναι: το ISO 25964, το ATT-Art & architecture Thesaurus, το ULAN- Union List of Artist names, το MDA Archaeological Objects Thesaurus, το The British Museum Object names Thesaurus, κ. ά.

Πρωτοπόρος στην ανάπτυξη προτύπων λεξιλογίου ήταν το Getty Research Institute που από τη δεκαετία του 1990 ανέπτυξε τα παρακάτω ελεγχόμενα λεξιλόγια τα οποία λειτουργούν ως ανοιχτά διασυνδεδεμένα δεδομένα (Linked Open Data, LOD): το Art & Architecture Thesaurus® (AAT), το Getty Thesaurus of Geographic Names® (TGN), το Union List of Artist Names® (ULAN), το Cultural Objects Name Authority® (CONA), και το Iconography Authority (IA), τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν όχι μόνο ως πρότυπα αξίας δεδομένων/λεξιλογίου στην τεκμηρίωση, αλλά και ως εργαλεία έρευνας και αναζήτησης σε συστήματα βάσεων δεδομένων.

Πιο συγκεκριμένα, το Art & Architecture Thesaurus® (AAT) είναι ένα δομημένο λεξιλόγιο που περιέχει 131.000 όρους κι άλλες πληροφορίες που αφορούν έννοιες της τέχνης, της αρχιτεκτονικής, των διακοσμητικών τεχνών, του υλικού πολιτισμού και των αρχειακών υλικών. Το Getty Thesaurus of Geographic Names® (TGN) περιέχει περίπου 1.106.000 ονόματα και άλλες πληροφορίες για γεωγραφικούς τόπους, ενώ το Union List of Artist Names® (ULAN) περιέχει περίπου 293.000 ονόματα κι άλλες πληροφορίες για καλλιτέχνες. Το δε Cultural Objects Name Authority® (CONA) περιλαμβάνει τα αρχεία ιδιοκτησίας για τα πολιτιστικά έργα, στα οποία περιλαμβάνεται τα αρχιτεκτονικά και τα κινητά έργα, όπως οι πίνακες και τα γλυπτά.¹⁰¹

¹⁰⁰ <http://cco.vrafoundation.org/>. <http://cco.vrafoundation.org/index.php/communities/museums/>. Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, ο. π., σελ. 103

¹⁰¹ https://en.wikipedia.org/wiki/ISO_25964.
http://thesaurus.historicengland.org.uk/thesaurus.asp?thes_no=144&thes_name=MDA%20Object%20Type%20Thesaurus . <https://collectiontrust.org.uk/resource/british-museum-object-names-thesaurus/>.
<http://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/about.html>

Στην Ελλάδα, η τότε Διεύθυνση Αρχείου Μνημείων και Δημοσιευμάτων (σήμερα Δ/ση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων) επεξεργάστηκε το ανεξάρτητο πρόγραμμα θησαυρού όρων των μνημείων με την επωνυμία "**Πολυδεύκης**", προς τιμήν του αλεξανδρινού γραμματικού, προκειμένου το σύστημα «Πολέμων» να λειτουργεί σε πανελλαδικό επίπεδο χωρίς αντιφάσεις ή παρερμηνείες ως προς την χρησιμοποιούμενη ορολογία. Η ανάπτυξη της εφαρμογής πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Πληροφορικής του ΙΤΕ βάσει του Thesaurus Management System από τον Martin Doerr και την ομάδα του. Συνεχώς αναβαθμιζόμενο σχεδιάζεται να λειτουργήσει ως Εθνικός Θησαυρός Όρων χρήσιμος όχι μόνο στο έργο της καταγραφής των κινητών κι ακίνητων μνημείων, αλλά και στο έργο της διεθνούς επιστημονικής και εκπαιδευτικής κοινότητας.¹⁰²

¹⁰² http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?obj_id=611 (Πρόσβαση στις 15/11/2016). Καλομοιράκης Δ., Πάντου Μ., ' «Πολυδεύκης». Προβληματική και σχέδιο ανάπτυξης θησαυρού όρων για το Εθνικό Αρχείο Μνημείων' και Τσιμποπούλου Μεταξία, 'Με βαθύ σεβασμό στο παρελθόν και το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον' στο Τσιμποπούλου Μεταξία (επιμ.), *Τεκμηρίωση, Διαχείριση και Προβολή της Ψηφιακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, Πρακτικά Σεμιναρίου Τεκμηρίωσης, Αθήνα 19-20 Φεβρουαρίου 2010, σελ. 21, 251, 274 (Διαθέσιμο στο <http://nam.culture.gr/images/deam/docs/Praktika.pdf>). <http://nam.culture.gr/portal/page/portal/deam/erga/orologia>

1.5. Συστήματα ηλεκτρονικής/ψηφιακής τεκμηρίωσης

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε κυρίως στα συστήματα ηλεκτρονικής/ψηφιακής τεκμηρίωσης που αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα. Οι πρώτες προσπάθειες ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990 με τη συνδρομή ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

1.5.1. Πολέμων

Το σύστημα *Πολέμων* αναπτύχθηκε στα πλαίσια του ΕΠΕΤ II του Β' ΚΠΣ την περίοδο 1995-1997 από κοινοπραξία στην οποία μετείχαν 7 εταίροι κι αφορούσε στη «δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος μουσείου, για εφαρμογή σε εθνική κλίμακα και ενός συστήματος για το Εθνικό Αρχείο Μνημείων. Για την ανάπτυξη των δύο συστημάτων έγινε χρήση του Συστήματος Σημασιολογικού Ευρετηριασμού (SIS), που αναπτύχθηκε στο ΙΤΕ». Λήφθηκαν υπόψη και τα έως τότε αναπτυγμένα από τις τοπικές Εφορείες Αρχαιοτήτων προγράμματα και συγκεκριμένα το «Αρχείο των μνημείων της Κεντρικής Μακεδονίας» από τις περιφερειακές υπηρεσίες του ΥΠ.ΠΟ. στη Θεσσαλονίκη¹⁰³

Τα κυριότερα δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά του συστήματος του Εθνικού Αρχείου Μνημείων είναι τα εξής:

- «Αφορά σε κινητά και ακίνητα μνημεία, διαχρονικά και σε συσχετισμό των μεν με τα δε.
- Υποστηρίζει τη διαχειριστική τεκμηρίωση των μνημείων.
- Είναι γεωγραφικά κατανεμημένο, σύμφωνα με την επίσημη διοικητική διαίρεση και την κατανομή των μονάδων του ΥΠΠΟ. Η συλλογή και η εξειδικευμένη επεξεργασία του αρχειακού υλικού γίνεται τοπικά, ενώ η Διεύθυνση Αρχείου Μνημείων και Δημοσιευμάτων του ΥΠΠΟ έχει επιτελικό ρόλο και αντλεί στοιχεία για διοικητικές κυρίως ανάγκες.
- Είναι συμβατό προς τον πρόσφατο Αρχαιολογικό Νόμο
- Έχει αρχιτεκτονική ομοσπονδιακού συστήματος βάσεων δεδομένων.
- Επιτρέπει την προσάρτηση θεματικών βάσεων δεδομένων πολιτισμικής τεκμηρίωσης συμβατών με τις αντίστοιχες του πληροφοριακού συστήματος μουσείου.
- Έχει δυνατότητα σύνδεσης με πληροφοριακό σύστημα μουσείου.»¹⁰⁴

Εφαρμόστηκε, μετά από μια φάση πιλοτικής εφαρμογής, αρχικά σε 25 Εφορείες αρχαιοτήτων, ενώ το 2006, στα πλαίσια του Γ'ΚΠΣ, άρχισε η υλοποίηση του έργου «Ψηφιοποίηση και

¹⁰³ Πάντος Πάντος, *Το έργο της Διευθύνσεως Εθνικού Αρχείου Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού (1993-2006)*, Αθήνα 2014, σελ. 12, 15 (Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη δ/ση: <http://nam.culture.gr/portal/page/portal/deam/digitalrepository/sources/dgtsources>)
http://www.ics.forth.gr/isl/index_main.php?l=g&c=236. «Το Σύστημα Σημασιολογικού Ευρετηριασμού (SIS) είναι ένα ενέλικτο, υψηλών επιδόσεων σύστημα για διαχείριση εννοιών και σημασιολογικών συνδέσμων. Είναι κατάλληλο για την παράσταση επιστημονικής γνώσης, τεχνικών σχεδίων και κατασκευών. Ο συνδυασμός των υψηλών επιδόσεων της διαχείρισης δεδομένων με την εκφραστική δύναμη του σημασιολογικού μοντέλου, έχει ως αποτέλεσμα ένα μοναδικό συνδυασμό ευελιξίας κατά την παρουσίαση, αποδοτική πρόσβαση και ικανότητα προσαρμογής του συστήματος στις ανάγκες του πεδίου εφαρμογής» http://www.ics.forth.gr/isl/index_main.php?l=g&c=235)

¹⁰⁴ http://www.ics.forth.gr/isl/index_main.php?l=g&c=236

Ψηφιακή Τεκμηρίωση Συλλογών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού» και του υποέργου «Ψηφιοποίηση των συλλογών των κινητών μνημείων του ΥΠ. ΠΟ.» κι εγκατάσταση του συστήματος σε 65 ακόμη περιφερειακές υπηρεσίες του ΥΠ.ΠΟ. Περίπου 140.000 κινητά μνημεία έχουν ψηφιοποιηθεί στα πλαίσια του παραπάνω έργου, ενώ συνεχίζεται το έργο στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2014-2020. Από τη σχετική τροποποιημένη προκήρυξη στα τέλη του 2017 προβλέπεται η τεκμηρίωση και ψηφιοποίηση επιπλέον 513.000 κινητών μνημείων κατόπιν επιλογής από το σύνολο των Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού κι Αθλητισμού και των Δημόσιων Μουσείων, αλλά και η «επικαιροποίηση και αναβάθμιση του Πληροφοριακού Συστήματος του Εθνικού Αρχείου Μνημείων, με στόχο η νέα αρχιτεκτονική του συστήματος να αξιοποιεί πλήρως τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες (π.χ. web-based, server consolidation), να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις διαλειτουργικότητας με άλλα συστήματα (π.χ. Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο) και να ενσωματώνει τα επικαιροποιημένα πρότυπα συμπλήρωσης δεδομένων και μεταδεδομένων.». Όπως επισημαίνεται: «Βασική επιδίωξη είναι η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ιδιαίτερα εύχρηστου και φιλικού προς τον χρήστη, προκειμένου να εμπεδωθεί και να παγιωθεί η χρήση του ως πρωταρχικού εργαλείου καταγραφής, τεκμηρίωσης και διαχείρισης του μνημειακού πλούτου της χώρας. Αρχικά προβλέπεται η ανάπτυξη του Εθνικού Μητρώου Μνημείων στο οποίο θα περιέχονται οι κοινές πληροφορίες που ισχύουν για όλα τα μνημεία (κινητά και ακίνητα), καθώς και θεματικές βάσεις τεκμηρίωσης που αφορούν στα νομίσματα και στις επιγραφές».¹⁰⁵

1.5.2. Κλειώ-Μίτος

Το σύστημα ΚΛΕΙΩ-ΜΙΤΟΣ αναπτύχθηκε από το Ινστιτούτο Πληροφορικής του ΙΤΕ και το Μουσείο Μπενάκη, στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών προγραμμάτων STRIDE (1992-1993) και ΠΟΛΕΜΩΝ (ΕΠΕΤ II, 1995-1997). Το ΚΛΕΙΩ-ΜΙΤΟΣ είναι ένα οντοκεντρικό σύστημα τεκμηρίωσης πολιτισμικών πληροφοριών που χρησιμοποιεί το σημασιολογικό μοντέλο δεδομένων SIS. Χαρακτηριστικά του είναι η ανοιχτή και δυναμικά εξελισσόμενη δομή των δεδομένων που παρέχει στο χρήστη τη δυνατότητα εξειδίκευσης των εισαγομένων πληροφοριών. Άλλοι φορείς που συμμετείχαν στη δημιουργία του ήταν: το Ινστιτούτο Τεχνολογίας και Έρευνας, το Υπουργείο Πολιτισμού και οι εταιρείες Epsilon A.E. και Intrasoft.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Πάντος Π., ο. π., σελ. 17. <http://www.antagonistikotita.gr/epanek/proskliseis.asp?id=68&cs=>.
http://epan2.antagonistikotita.gr/uploads/20171115_043_4h_tropop_apof_ent_emploutismos_pshf_syllogwn.pdf (Πρόσβαση στις 5.1.2018)

¹⁰⁶ <http://62.1.45.170/index.asp?id=4030201&lang=gr>. Δουλγερίδης Μ., Κέκκερης Γερ., 'Καταγραφή/ Τεκμηρίωση έργων τέχνης & μνημείων με υπολογιστές στην Ελλάδα', *Αρχαιολογία και Τέχνες*, τεύχος 60, σελ. 91

1.5.3. SYNTHESIS museum

Το SYNTHESIS museum αποτελεί ένα πολύγλωσσο σύστημα διαχειριστικής και πολιτιστικής τεκμηρίωσης μουσειακών αντικειμένων (τα μουσειακά αντικείμενα με την ευρύτερη σημασία του όρου) που προβλέπει και την ανταλλαγή δεδομένων σε XML, το οποίο αναπτύχθηκε από το Εργαστήριο Πληροφοριακών Συστημάτων του Κέντρου Πολιτισμικής Πληροφορικής του ΙΤΕ στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος Dariah και παραδόθηκε το Σεπτέμβριο του 2015. Στηρίζεται σε λογισμικό ανοιχτού κώδικα με άδεια EUPL σύμφωνα με τις τρέχουσες καλές πρακτικές και τα διεθνή πρότυπα, και μπορεί να διασυνδεθεί με δίκτυα άλλων μουσείων και πολιτιστικών φορέων. Για τη διαχειριστική τεκμηρίωση των μουσειακών αντικειμένων ακολουθεί το διεθνές πρότυπο SPECTRUM, ενώ για την επιστημονική το CIDOC CRM ISO 21127.

Οι εξουσιοδοτημένοι χρήστες-μέλη του πολιτιστικού φορέα ή οι εξωτερικοί συνεργάτες του μπορούν μέσω δικτύου να δημιουργούν, να επεξεργάζονται, να δημοσιεύουν και να αποσύρουν δελτία αντικειμένων πολιτισμού/οντοτήτων. Οι εννοιολογικές οντότητες, που διακρίνονται σε κύριες και δευτερεύουσες, μπορεί να είναι, εκτός από μουσειακά αντικείμενα/συλλογές, αρχεία ψηφιακά ή μη, βιβλιογραφία, μαρτυρίες, πρόσωπα, οργανισμοί και τμήματα, συλλογές, εκθέσεις πληροφοριακά κείμενα, τόποι, υλικά και συμβάντα. Τα δελτία είναι σημασιολογικά οργανωμένα με ποικίλη δομή ανάλογα με το είδος της καταχωρημένης πληροφορίας (εικόνα, ήχος, κείμενο, κ. ά.) και το σύστημα είναι ικανό να υποστηρίζει και να διαχειρίζεται δελτία με διαφορετική σημασιολογική αλλά και φυσική δομή (jpg, xls, doc, txt, κ. ά.) και να τα συσχετίζει μεταξύ τους. Το σύστημα καταχωρεί επίσης και διαχειρίζεται τόσο τις ψηφιακές μορφές των οντοτήτων όσο και τα μεταδεδομένα τους.

Η σημασιολογική/εννοιολογική δομή των δελτίων αποτελείται από 5 πληροφοριακές ενότητες με ανάλογες υποενότητες. Αυτές είναι οι παρακάτω:

- Ταυτότητα ηλεκτρονικού δελτίου
- Ταυτότητα αντικειμένου πολιτισμού
- Αναλυτική τεκμηρίωση

Περιγραφή (επιγραφές, σημάνσεις, διάκοσμος, κατάσταση διατήρησης και τεχνική εξέταση)

Ιστορία (κατασκευή, χρήσεις, επεμβάσεις, εκθέσεις)

Συσχετίσεις (με άλλα αντικείμενα και με γεγονότα)

❖ Διαχείριση

Δανεισμός, Απόκτηση, Θέση, Μετακίνηση, Συμβόλαιο, Άλλη απόκτηση, Συσκευασία, Εκτίμηση, Απώλεια απόκτησης, Δικαιώματα

❖ Αναφορές

Βιβλιογραφία

Αρχεία ψηφιακά και μη που αφορούν φωτογραφίες, χάρτες, σχέδια

(Πηγή: Κονσολάκη Κ., Αγγελάκης Δ., Σαμαριτάκης Γ., Μπεκιάρη Χρ., *Λογισμικό Σύστημα για Διαχείριση Συλλογών*, Κέντρο Πολιτισμικής Πληροφορικής, ΙΤΕ -ΙΠ, Σεπτέμβριος 2015, σελ. 10)

¹⁰⁷ Κονσολάκη Κ., Αγγελάκης Δ., Σαμαριτάκης Γ., Μπεκιάρη Χρ., *Λογισμικό Σύστημα για Διαχείριση Συλλογών*, Κέντρο Πολιτισμικής Πληροφορικής, ΙΤΕ -ΙΠ, Σεπτέμβριος 2015, σελ. 5-8

2.Ερευνητικό μέρος

2.1. Γενικός σκοπός της έρευνας

Με δεδομένη, όπως προκύπτει από την ανάπτυξη του θεωρητικού μέρους της εργασίας και από την όλη βιβλιογραφική επισκόπηση, την αναγκαιότητα της μουσειακής τεκμηρίωσης αφενός, αλλά και την έλλειψη σχετικά πρόσφατων ερευνών που να αποτυπώνουν την τρέχουσα κατάσταση και το επίπεδο της τεκμηρίωσης στα μουσεία μας αφετέρου, ο βασικός σκοπός της έρευνας είναι περισσότερο απογραφικός, μια διερεύνηση και παράλληλα αποτύπωση των χρησιμοποιούμενων συστημάτων τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Ως εκ τούτου ο χαρακτήρας της έρευνας είναι ποιοτικός, χωρίς αξιώσεις για γενίκευση των ευρημάτων, όπως συμβαίνει στις ποσοτικές έρευνες με τη χρήση επαγωγικής στατιστικής, και τούτο γιατί το ζητούμενο της είναι η ανάδειξη μιας υφιστάμενης δομής, με έμφαση στην έκταση και το βάθος των πληροφοριών. Αυτό εντούτοις δεν αποκλείει τη μεταφερσιμότητα της, την ισχύ της δηλαδή σε ομοειδή περιβάλλοντα.¹⁰⁸ Επιλέχθηκε ως γεωγραφικός χώρος διεξαγωγής της έρευνας η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων και ως μονάδες ανάλυσης τα μουσεία της.

Ειδικότεροι στόχοι της έρευνας και ταυτόχρονα υποθέσεις εργασίας είναι να διερευνηθούν και να απαντηθούν τα παρακάτω:

- ❖ Ποιο είναι το ποσοστό ύπαρξης συστημάτων τεκμηρίωσης στα μουσεία
- ❖ Πώς εξελίχθηκαν τα συστήματα τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία ως προς τους παρακάτω παράγοντες:
 1. τη μορφή της τεκμηρίωσης, έντυπη – ηλεκτρονική
 2. το είδος των χρησιμοποιούμενων προγραμμάτων (λογισμικό) στην ηλεκτρονική τεκμηρίωση
 3. την έκταση της χρήσης προτύπων μεταδεδομένων στην έντυπη – ηλεκτρονική τεκμηρίωση
 4. τις διαδικασίες πραγματοποίησής της τεκμηρίωσης
- ❖ Ποιοι παράγοντες συνέβαλαν στην εξέλιξη των συστημάτων τεκμηρίωσης
- ❖ Ποια είναι τα προβλήματα της μουσειακής τεκμηρίωσης και οι προτάσεις των υπευθύνων της

2.1.1. Προηγούμενες έρευνες

Μέσα από τη βιβλιογραφική έρευνα προέκυψε ότι **στον ελληνικό χώρο** έχουν γίνει δύο μεγάλες αλλά εξειδικευμένες έρευνες σχετικές με την τεκμηρίωση των μουσειακών συλλογών.

¹⁰⁸ Ιωσηφίδης Θεοδ., *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*, Κριτική, Αθήνα, 2008, σελ. 73-74. Ίσαρη Φιλία, Πουρκός Μάριος, *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στη Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*, [ηλεκτρ. βιβλ.], Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, 2015, σελ. 126

Η πρώτη πραγματοποιήθηκε το 1996-7 από το Ελληνικό Τμήμα του ICOM σε συνεργασία με τη Δ/ση Λαϊκού Πολιτισμού του ΥΠ.ΠΟ. και το Πανεπιστήμιο Πατρών στα πλαίσια του προγράμματος *Ethnomuseum net/ Δίκτυο για τη Διάχυση της Τεχνογνωσίας για την Τεκμηρίωση των Εθνογραφικών Αντικειμένων* ως υποπρόγραμμα του ΕΠΕΤ II και χρηματοδοτήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ανάπτυξης. Τα αποτελέσματα της έρευνας, στην οποία συμμετείχαν 180 Λαογραφικά Εθνολογικά Μουσεία και Συλλογές, ήταν τα ακόλουθα :

- ❖ περίπου το 25% δεν τεκμηρίωναν καθόλου τις συλλογές τους, αγνοώντας ακόμη και τη σημασία της τεκμηρίωσης
- ❖ το 65% τεκμηρίωναν τις συλλογές τους με χειρόγραφο τρόπο σε βιβλία εισαγωγής και/ή δελτία καταγραφής εκ των οποίων το 3% περίπου μπερδευε τα βιβλία εισαγωγής με τα δελτία καταγραφής, ενώ στο 50% περίπου η ποιότητα της χειρόγραφης τεκμηρίωσης ήταν χαμηλή έως κακή
- ❖ το 10% μόνο τεκμηρίωναν τις συλλογές τους με ηλεκτρονικό τρόπο και η ποιότητα της τεκμηρίωσης ήταν καλή

Όπως μάλιστα επισημαίνει η Π. Θεολόγη –Γκούτη, τ. πρόεδρος ομάδας για την Τεκμηρίωση των λαογραφικών συλλογών της Επιτροπής Τεκμηρίωσης (CIDOC) του ICOM σε ανακοίνωση της το 2005 (χωρίς ωστόσο ν' αναφέρει σχετικές νεότερες έρευνες) η κατάσταση έχει ελάχιστα βελτιωθεί από τότε, παρά την οργάνωση σεμιναρίων και την έκδοση κι αποστολή των σχετικών εγχειριδίων στα ελληνικά λαογραφικά/εθνογραφικά μουσεία και συλλογές.¹⁰⁹

Η δεύτερη πραγματοποιήθηκε το 2009 στα πλαίσια του Work Package 3 του ATHENA project (Access to cultural heritage network across Europe), χρηματοδοτήθηκε από το eContentplus programme 1, πρόγραμμα της ΕΕ για την προώθηση της πρόσβασης, χρήσης κι αξιοποίησης του ψηφιακού περιεχομένου στην Ευρώπη, κι είχε ως αντικείμενο τη χρήση προτύπων στην ηλεκτρονική τεκμηρίωση από τα ευρωπαϊκά μουσεία, ανάμεσα τους και τα ελληνικά, μέσα από τη διερεύνηση της συνεισφοράς τους στην Europeana. Τα αποτελέσματα αναφορικά με την Ελλάδα κατέδειξαν ότι χρησιμοποιούνται τα παρακάτω πρότυπα λεξιλογίου από τα συμμετέχοντα στην έρευνα, κρατικά κυρίως, μουσεία : τα Getty TNG, ULAN και AAT, το UNESCO Thesaurus, τα LC TGM I και II και LCNA.¹¹⁰

Εδώ θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε τα δεδομένα που αποτελούν, προφανώς, αποτέλεσμα εσωτερικής έρευνας του ΥΠ. ΠΟ. και περιλαμβάνονται στην πρόσκληση που απευθύνθηκε στο

¹⁰⁹ ICOM-CIDOC Ethno Working Group, *International Core Data Standards for Ethnology/Ethnography*, Athens-Greece, September 1996. Penelope Theologi-Gouti, 'Collections ethnographiques et documentation muséale' στο ICOM-CIDOC, *Cahiers d' études*, 3, *Décembre 1996*, σελ. 21. Θεολόγη-Γκούτη Πένυ, 'Η μουσειακή τεκμηρίωση στο σύγχρονο λαογραφικό μουσείο' στο Λέκκα Φωτεινή, Κομπορόζος Πέτρος (επιμ.), *Προσεγγίσεις στην πολιτισμική ιστορία και στον μουσειακό ορίζοντα μιας ημιορεινής θεσσαλικής κοινότητας: Πορτίτσα*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2005, σελ. 258

¹¹⁰ MacKenna Gordon, De Loof Chris, *Report on existing standards applied by European museums*, ECP-2005-CULT_038099, ATHENA, 2009, σελ.67,69,71, 106-114 (όπου και λίστα των συμμετεχόντων μουσείων)

τέλος του 2016 στην τότε Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών προκειμένου να υποβάλει προτάσεις έργων στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», η οποία τροποποιημένη κατατέθηκε εκ νέου στο τέλος του 2017 και τα οποία παρατέθηκαν παραπάνω (σελ. 49). Δεδομένα ωστόσο που φανερώνουν την έκταση της τεκμηρίωσης στα κρατικά, αρχαιολογικά κατά βάση, μουσεία, κι όχι διαδικασίες και παραμέτρους της τεκμηρίωσης.

Από **το διεθνή χώρο** αξίζει ν' αναφέρουμε την έρευνα που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα, το 2016, από το CHIN (Canadian Heritage Information Network) σε δείγμα 1411 μουσείων με στόχο την καλύτερη κατανόηση των τρεχουσών πρακτικών στην τεκμηρίωση και ψηφιοποίηση των συλλογών στα **καναδικά μουσεία**. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με την αποστολή ερωτηματολογίων στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των μουσείων, ενώ το ποσοστό συμμετοχής τους στην έρευνα ανήλθε στο 17% (236 μουσεία), λίγο πάνω από το μέσο όρο συμμετοχής του 10-15% σε παρόμοιες έρευνες. Μερικά από τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας είναι τα εξής:

- το 82% των συμμετεχόντων μουσείων χρησιμοποιούσε ηλεκτρονικό σύστημα τεκμηρίωσης
- τα πιο συχνόχρηστα λογισμικά εφαρμογών που χρησιμοποιούσαν ήταν τα Filemaker ¹¹¹, MS Access και Excell σε ποσοστό 34%, το PastPerfect ¹¹² σε ποσοστό 22% και το Collection Virtuelles ¹¹³ σε ποσοστό 10%, τα περισσότερα δε από τα οποία για περισσότερο από 3 χρόνια, πράγμα που επιβεβαίωσε αυτό που ήταν ήδη γνωστό στους ερευνητές, ότι τα περισσότερα μουσεία δεν ανανεώνουν το λογισμικό τους με ό,τι κινδύνους συνεπάγεται αυτό για τα μουσεία
- περισσότερο από τα 2/3 των συμμετεχόντων μουσείων δεν συνεισφέρουν στη βάση δεδομένων Artefacts Canada για διάφορους λόγους οι κυριότεροι από τους οποίους είναι η μη διαθεσιμότητα ψηφιακών φωτογραφιών, η δυσκολία εξαγωγής των δεδομένων από το ηλεκτρονικό σύστημα διαχείρισης των συλλογών τους, η απουσία χρόνου και χρημάτων όπως και η άγνοια της σχετικής δυνατότητας
- λιγότερο από το 1/4 έχουν πολιτική και σχέδια ψηφιακής διατήρησης των αντικειμένων των συλλογών τους
- αναφορικά με τη χρήση προτύπων ταξινόμησης των αντικειμένων (Object Classification System) τα περισσότερα μουσεία χρησιμοποιούσαν μια από τις εκδόσεις του Nomenclature ή του Parks Canada Classifications Systems ¹¹⁴ και λιγότερο το Info-Muse ¹¹⁵ όπως είναι ή τροποποιημένα
- αναφορικά με τη χρήση ελεγχόμενων λεξιλογίων σχεδόν τα μισά μουσεία δεν χρησιμοποιούσαν καθόλου ή χρησιμοποιούσαν τοπικό λεξιλόγιο με εξαίρεση τις

¹¹¹ <https://www.filemaker.com/>

¹¹² <http://www.museumsoftware.com/>

¹¹³ <https://www.gci.ca/gci-solutions-gestion-collections-fr.html>

¹¹⁴ <https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/collections-documentation-standards/adopting-classification-system-collections.html>

¹¹⁵

<https://www.musees.qc.ca/fr/professionnel/guidesel/doccoll/en/introduction/societemuseesquebecois.htm>

ονομασίες των αντικειμένων για τις οποίες χρησιμοποιούσαν ελεγχόμενο λεξιλόγιο περίπου στο 60%

- αναφορικά με τη χρήση προτύπων περιεχομένου δεδομένων το 1/3 χρησιμοποιούσε τοπικά πρότυπα, άλλο 1/3 τα πρότυπα περιεχομένου δεδομένων του ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης των συλλογών και το 1/5 το CHIN Data Entry

Στα τελικά συμπεράσματα της έρευνας αναφέρεται ότι υπάρχει πολύς χώρος για βελτίωση στους παραπάνω εξεταζόμενους τομείς.¹¹⁶

Παλαιότερα το 2007 η UNESCO σε συνεργασία με τον ICCROM και την EPA- Ecole du Patrimoine Africain είχε διενεργήσει μια έρευνα πάνω στις μεθόδους και τα συστήματα τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών **στα μικρά μουσεία της Αφρικής**. Το 50% των συμμετεχόντων μουσείων (14 στον αριθμό) δεν είχαν βιβλίο εισαγωγής (accession register), ενώ το 90% των μουσείων που είχαν προσπαθήσει να μηχανοργανωθούν είχαν αποτύχει. Τα λογισμικά που είχαν χρησιμοποιηθεί απ' αυτά τα μουσεία ήταν το OIR (former Object ID), το Museolog και το ActiMuséo.

Στην ίδια έρευνα μετά από επικοινωνία των ερευνητών με το ILAM - Instituto Latinoamericano de Museologia περιγράφηκε σε αδρές γραμμές η κατάσταση **στα μουσεία της Λατινικής Αμερικής** από την υπεύθυνη του Οργανισμού, η οποία αναγνώρισε την ανάγκη περαιτέρω συστηματικής έρευνας πάνω στο θέμα. Με βάση την περιγραφή της :

α) τα μουσεία της Λατινικής Αμερικής, ανεξάρτητα από το μέγεθος τους, διαθέτουν σύστημα τεκμηρίωσης , έστω και έντυπο, και σ' αυτό διαφέρουν από τα αφρικανικά μουσεία

β) τα μικρά μουσεία με δημόσιες, αρχαιολογικές κατά βάσιν συλλογές, δεν έχουν ή τουλάχιστον δεν επιτρέπεται να έχουν σύστημα τεκμηρίωσης γιατί αυτό το αναλαμβάνουν οι δημόσιοι οργανισμοί (Δ/ση Μουσείων, Δ/ση Κληρονομιάς, κ.ά.) από τους οποίους εξαρτώνται και

γ) αναφορικά με τη μηχανοργάνωση τους υπάρχει πρόβλημα εξαιτίας της έλλειψης χρημάτων, υλικοτεχνικού εξοπλισμού και κυρίως κατάλληλου για τις ανάγκες τους φθηνού ισπανόφωνου λογισμικού, συμβατού με άλλα συστήματα. Η λύση στην οποία καταφεύγουν είναι να δημιουργούν το δικό τους σύστημα τεκμηρίωσης χρησιμοποιώντας την MS Access, το File Maker ή το ISIS/Winisis¹¹⁷ ή ακόμη τροποποιώντας το υπάρχον ελεύθερο λογισμικό.

¹¹⁶ <https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/collections-management-systems/collections-management-museums-survey-results-2016.html>

¹¹⁷ <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/information-society/open-source-and-low-cost-technologies/information-processing-tools/cdsisis-database-software/cdsisis-for-window/>

Η έρευνα είχε καταλήξει στην ανάγκη δημιουργίας ενός οδηγού τεκμηρίωσης και αποθήκευσης των συλλογών και μιας ψηφιακής πλατφόρμας πληροφόρησης, που όντως υλοποιήθηκαν, όπως είδαμε.¹¹⁸

Την παρούσα περίοδο η επιτροπή CIDOC του ICOM διενεργεί μια έρευνα πάνω στη χρήση προτύπων στην τεκμηρίωση από τα μουσεία-μέλη της με κατάληκτική ημερομηνία συμμετοχής την 29^η Ιουλίου του 2019, της οποίας τα προκαταρκτικά αποτελέσματα θα ανακοινωθούν στο Συνέδριο ου ICOM στο Κιότο της Ιαπωνίας το Σεπτέμβριο του 2019.¹¹⁹

2.1.2. Χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία

Η μέθοδος που κρίθηκε πιο πρόσφορη για τη συγκέντρωση των πρωτογενών δεδομένων ήταν η συμπλήρωση από τους υπεύθυνους κάθε μουσείου ενός δομημένου ερωτηματολογίου που είτε επιδόθηκε στους ίδιους είτε τους στάλθηκε μέσω e-mail, αλλά παράλληλα χρησιμοποιήθηκε και η ημιδομημένη συνέντευξη, όπου αυτό στάθηκε εφικτό. Εννοείται ότι δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας, που ανακύπτουν πάντοτε σε ανάλογες έρευνες και που στη συγκεκριμένη έρευνα ήταν ακόμη πιο επιτακτικά λόγω της ευαισθησίας των δεδομένων. Το ζήτημα της τήρησης της εμπιστοσύνης και της ανωνυμίας από μέρους μας, αλλά και της εξασφάλισης της συναίνεσης στη διάθεση και χρήση των πληροφοριών για καθαρά ερευνητικούς σκοπούς τέθηκε εξ αρχής, όπως και της πρόσβασης στα αποτελέσματα της έρευνας.¹²⁰

Αναφορικά με την ημιδομημένη συνέντευξη που χρησιμοποιήθηκε ως παράλληλη μέθοδος, αυτή «*χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων, αλλά παρουσιάζει πολύ περισσότερη ευελιξία ως προς τη σειρά των ερωτήσεων, ως προς τη τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο και ως προς την προσθαφαίρεση ερωτήσεων και θεμάτων για συζήτηση*». Στηρίχθηκε στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου στο οποίο θα αναφερθούμε παρακάτω και παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα σε σχέση με την

¹¹⁸ Anne Ambouroue Avaro, Alain Codonou, *Documentation of collections, Preliminary report*, EPA, 2008., σελ. 1,16, 17. <http://www.re-org.info/en>

¹¹⁹ <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/museums/unescoiccrom-re-org/unesco-iccrom-partnership-for-the-preventive-conservation-of-endangered-museum-collections-in-developing-countries-2007-2010/documentation-of-museum-collections/>.

<http://network.icom.museum/cidoc/standards/cidocstandardssurvey/>

¹²⁰ Ιωσηφίδης Θεοδ., *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*, Κριτική, Αθήνα, 2008, σελ.125, 277-282. Ίσαρη Φιλία, Πουρκός Μάριος, *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στη Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*, [ηλεκτρ. βιβλ.], Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, 2015, σελ. 88-92. Cohen Louis, Manion Lawrence, Morrison Keith, *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, μετ. Κυρανάκης Σ., Μαυράκη Μ., Μητσοπούλου Χ., Μπιθάρα Π., Φιλοπούλου Μ., Μεταίχιμο, Αθήνα, 2008, σελ. 79-92, 115-6

αυτοσυμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου από τους συμμετέχοντες στην έρευνα. Συγκεκριμένα, μπορεί να αυξήσει τα ποσοστά συμμετοχής στην έρευνα, μπορεί να αναδείξει λόγω της αμεσότητας και επανατροφοδότησης της επικοινωνίας, αλλά και της αξιοποίησης των μη λεκτικών αντιδράσεων, συμπεριφορές, παρανοήσεις, στάσεις και αξίες των ερωτώμενων αυξάνοντας την έκταση και το βάθος των πληροφοριών. Μπορεί να διασφαλίσει επίσης την αυθεντικότητα των απαντήσεων λόγω της μη λήψης εξωτερικής βοήθειας ή/και επεξεργασίας, αλλά και την αύξηση του αριθμού των απαντήσεων. Εννοείται ότι λαμβάνεται πάντοτε μέριμνα για την αναστολή των σύμφυτων μειονεκτημάτων με κυριότερα την έμμεση καθοδήγηση των ερωτώμενων και τον γενικότερο υποκειμενισμό της μεθόδου.¹²¹

Αναφορικά με το ερωτηματολόγιο, αυτό περιλαμβάνει 21 ερωτήσεις, ομαδοποιημένες σε 3 ενότητες. Οι ερωτήσεις είναι, στο μεγαλύτερο μέρος τους, περιγραφικές κλειστού και ημικλειστού τύπου για να είναι στατιστικά επεξεργάσιμες, αλλά περιλαμβάνονται και ορισμένες ανοιχτού τύπου, όπου κρίθηκε αναγκαίο, οπότε κι η επεξεργασία τους στηρίζεται στην ανάλυση του περιεχομένου τους.

Δομή ερωτηματολογίου

Συγκεκριμένα, στο **1ο μέρος** του ερωτηματολογίου ζητούνται γενικές πληροφορίες για το μουσείο και την ταυτότητα του. Οι πληροφορίες αυτές, που αποτελούν τη βάση για τη διερεύνηση των πιθανών συσχετίσεων με τις διάφορες παραμέτρους της τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών που καταγράφονται στα δύο επόμενα μέρη, είναι οι παρακάτω:

- ❖ το είδος του μουσείου με βάση το καταστατικό του. Λόγω της πολυμορφίας των μουσείων δεν υπάρχει μια γενικά αποδεκτή κατηγοριοποίηση τους, οπότε κι αποφεύχθηκε η παράθεση λίστας με κατηγορίες μουσείων και ζητήθηκε η κατηγοριοποίηση τους με βάση το καταστατικό του κάθε μουσείου, που δείχνει ακριβώς πώς αντιλαμβάνεται το ίδιο το μουσείο την ταυτότητα του και, κατ' επέκταση, τη διαχείριση των συλλογών του. Η κατηγοριοποίηση των μουσείων με βάση την εμβέλεια των συλλογών τους, όπως αναφέρεται στο άρθρο 13 της υπουργικής απόφασης Υ.Α. ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΝΕΠΟΚ/Δ93783/1682 «*Ιδρυση κι αναγνώριση μουσείου κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 45 του Ν. 3028/2002*» (ΦΕΚ 2385/Β/26.10.2011) δε νομίζουμε ότι εξυπηρετεί τους σκοπούς της έρευνας.¹²²

¹²¹ Ιωσηφίδης Θεοδ., *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*, Κριτική, Αθήνα, 2008, σελ. 112, 118-124. Barribal L., While Al., 'Collecting data using a semi-structured interview: a discussion paper', *Journal of Advanced Nursing*, 19, 1994, σ.329-330. Παρασκευοπούλου-Κόλλια Ευφρ., 'Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις', *Open Education- The Journal for Open and Distance Educational and Educational Technology*, v. 4, n. 1, σ.5-8 [5https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/viewFile/9726/9872](https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/viewFile/9726/9872)).

¹²² Μπούνια Αλεξάνδρα, *Στα παρασκήνια του μουσείου. Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*, Πατάκης, Αθήνα 2009, σελ. 26

- ❖ το συνολικό χρόνο λειτουργίας του μουσείου. Καθοριστικός παράγοντας της λειτουργίας ενός μουσείου είναι, θεωρητικά τουλάχιστον, και ο συνολικός χρόνος λειτουργίας του και η συσσωρευμένη εμπειρία που προκύπτει απ' αυτόν.
- ❖ το μέγεθος του μουσείου. Η κατηγοριοποίηση των μουσείων σε πολύ μικρό, μικρό, μεσαίο και μεγάλο ακολουθεί την κατηγοριοποίηση των οντοτήτων του ν. 4308 του 2014 και είναι εναρμονισμένη με τον κανονισμό 70/2001 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Καθοριστικό κριτήριο για την παραπάνω κατηγοριοποίηση των μουσείων θέσαμε, ωστόσο, τον αριθμό των απασχολούμενων κι όχι τα οικονομικά μεγέθη που επίσης προτάσσονται στο σχετικό νόμο. Μουσεία με αριθμό απασχολούμενων έως και 10 άτομα θεωρούνται πολύ μικρά, ενώ μουσεία με αριθμό απασχολούμενων έως και 50 άτομα μικρά.
- ❖ η νομική μορφή του μουσείου. Επειδή η νομική μορφή ενός μουσείου, η δομική του οργάνωση, *«φέρει την απόλυτη νομική και οικονομική ευθύνη»* για τη συνολική λειτουργία του μουσείου και, φυσικά, για τη διαχείριση των συλλογών, κρίθηκε αναγκαία η αναφορά του¹²³
- ❖ η συμπερίληψη του μουσείου ή μη σε μητρώο μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού κι Αθλητισμού. Κρίθηκε απαραίτητη γιατί θεωρείται, ανάμεσα στ' άλλα, προϋπόθεση η τεκμηρίωση των συλλογών. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 5 για τη διαχείριση των συλλογών και στην παρ. 2. της υπουργικής απόφασης Υ.Α. ΥΠΠΟΤ /ΓΔΑΠΚ/ΔΙΝΕΠΟΚ/Δ93783/1682 *«Ιδρυση κι αναγνώριση μουσείου κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 45 του Ν. 3028/2002»* (ΦΕΚ 2385/Β/26.10.2011) *«η συλλογή πρέπει να είναι ... καταγεγραμμένη και τεκμηριωμένη σύμφωνα με τους επιστημονικούς κανόνες»*. Η ενημέρωση κι επικαιροποίηση του μητρώου μουσείων έτσι όπως αυτό εκφράζεται μέσα από τον κόμβο «Οδυσσέας» του Υπουργείου δεν πρέπει ωστόσο να θεωρείται δεδομένη
- ❖ η θέση του μουσείου εντός ή εκτός αστικού περιβάλλοντος, πράγμα που σχετίζεται με την προσβασιμότητα και τις δυνατότητες ενημέρωσης και συνεργασίας του προσωπικού του

Στο 2^ο μέρος του ερωτηματολογίου ζητούνται πιο ειδικές πληροφορίες για την τεκμηρίωση των συλλογών του μουσείου. Συγκεκριμένα

- ❖ η ύπαρξη ή μη συστήματος τεκμηρίωσης των συλλογών
- ❖ η ύπαρξη ή μη τμήματος ή υπεύθυνου τεκμηρίωσης των συλλογών
- ❖ το αντικείμενο του τμήματος ή του υπεύθυνου τεκμηρίωσης – αν ασχολείται μόνο με την διαχειριστική τεκμηρίωση, μόνο με την πολιτιστική τεκμηρίωση ή και με τα δύο είδη τεκμηρίωσης –
- ❖ η μορφή του υφιστάμενου συστήματος τεκμηρίωσης - έντυπη, ηλεκτρονική ή και οι δύο μορφές -

¹²³ Lord Gail Dexter, Lord Barry, *Εγχειρίδιο διοίκησης μουσείων. Σύγχρονες προσεγγίσεις & παραδείγματα από τη Ελληνική πραγματικότητα*, επιμ. Κωσταγιόλας Πέτρος, Παπαϊωάννου Γεώργιος, ΔΙΣΙΓΜΑ, Αθήνα, 2017, σελ. 13

- ❖ η ταυτότητα του υφιστάμενου συστήματος τεκμηρίωσης, η προέλευσή του - αν έχει αναπτυχθεί από το ίδιο το μουσείο ή αν έχει υιοθετηθεί ένα εξωτερικό πρότυπο – και η χρονική περίοδος ανάπτυξής του
- ❖ η ύπαρξη ή μη αλλαγής/αναβάθμισης του συστήματος τεκμηρίωσης
- ❖ ο τρόπος υλοποίησης της διαδικασίας αλλαγής/αναβάθμισης του συστήματος τεκμηρίωσης – αν έγινε με την ακριβή μεταφορά πληροφοριών από την έντυπη στην ηλεκτρονική μορφή ή με τη μετάβαση από την έντυπη στην ηλεκτρονική μορφή, αλλά με διαφορετική δομή πληροφοριών ή με τη χρήση συγκεκριμένων προτύπων στην έντυπη ή στην ηλεκτρονική μορφή των πληροφοριών ή με άλλο τρόπο
- ❖ οι λόγοι που οδήγησαν στην αλλαγή/αναβάθμιση του συστήματος τεκμηρίωσης
- ❖ η αξιολόγηση επτά βασικών διαδικασιών της τεκμηρίωσης με τη χρησιμοποίηση μιας κλίμακας Likert. Οι βασικές αυτές διαδικασίες είναι : ο σχεδιασμός της τεκμηρίωσης, η τεκμηρίωση εισαγωγής, η καταλογογράφηση, η δημιουργία ευρετηρίου, ο έλεγχος και η καταγραφή των κινήσεων των αντικειμένων εντός κι εκτός μουσείου για διάφορους λόγους, η καταχώρηση της απομάκρυνσης αντικειμένων από τη συλλογή και η ψηφιοποίηση των αντικειμένων της συλλογής.

Στο 3^ο μέρος του ερωτηματολογίου ζητούνται πληροφορίες σχετικά με

- ❖ το βαθμό ψηφιοποίησης των συλλογών του μουσείου,
- ❖ τον τρόπο υλοποίησης της ψηφιοποίησης – αν έχει γίνει η ψηφιοποίηση με τη βοήθεια των εργαζομένων του Μουσείου ή/ και εξωτερικών συνεργατών, με χρηματοδότηση από ίδιους πόρους ή /και συγχρηματοδότηση από ευρωπαϊκά προγράμματα ή/και άλλη πηγή χρηματοδότησης- και
- ❖ τη χρήση ή μη προτύπων μεταδεδομένων στην ψηφιοποίηση των συλλογών και
- ❖ τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το μουσείο στο θέμα της τεκμηρίωσης και τις προτάσεις που έχει να κάνει.

Η ανάλυση και επεξεργασία των απαντημένων ερωτηματολογίων, μετά την επίδοσή τους, τη συμπλήρωση, συγκέντρωση, κωδικοποιημένη καταγραφή κι εισαγωγή των απαντήσεων στη βάση δεδομένων, έγινε με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS. Στα πλαίσια μιας περιγραφικής στατιστικής προσέγγισης αφού το σύνολο των μεταβλητών που εξετάστηκαν είναι ποιοτικές χρησιμοποιήθηκε κυρίως η ανάλυση συχνοτήτων οπότε κι οι κλίμακες μέτρησης που χρησιμοποιήθηκαν είναι απλές ή/και διατεταγμένες ονομαστικές/ κατηγορίες. Οι μονάδες ανάλυσης και ταυτόχρονα ο πληθυσμός της έρευνας που παρουσιάζονται στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο ήταν τα μουσεία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων .¹²⁴

¹²⁴ Gareth Norriw, Faiza Quresi, Dennis Howitt, Duncan Cramer, *Εισαγωγή στη Στατιστική με το SPSS για τις Κοινωνικές Επιστήμες*, μετ. Παναγιώτης Καναβός, Κλειδάριθμος, Αθήνα 2017, σελ. 38-40, 57-65, 93. Claude Javeau, *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο. Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*, επιμέλεια και απόδοση στα ελληνικά: Κατερίνα Τζαννόνε-Τζώρτζη, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα, 1996, σελ. 95-147. Babbie Earl, *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα*, Κριτική, Αθήνα 2011

2.1.3. Ο πληθυσμός της έρευνας και γενικά χαρακτηριστικά στοιχεία του

Προκειμένου να έχουμε μια συνολική εικόνα για τον πληθυσμό της έρευνας και τα γενικά χαρακτηριστικά στοιχεία του ακολουθούν τρεις πίνακες.

Στους δύο πρώτους πίνακες γίνεται μια γενική παρουσίαση των μουσείων της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Θα πρέπει εδώ να επισημάνουμε ότι στην συγκέντρωση των σχετικών πληροφοριών στηριχθήκαμε κυρίως στις ιστοσελίδες των αντίστοιχων Δήμων, της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, στην ιστοσελίδα Museumfinder.gr, καθώς και σε άλλες τουριστικού περιεχομένου ιστοσελίδες που αναφέρονται σ' αυτά.¹²⁵

Στον πίνακα 6.γ.1 παρατίθεται αναλυτικός κατάλογος των μουσείων κατά νομό και βασικές για την έρευνα παράμετροι τους. Συγκεκριμένα σημειώνεται η νομική μορφή τους, η συμμετοχή τους στην έρευνα, η χρησιμοποίηση συστήματος τεκμηρίωσης σ' αυτά και η συμπερίληψή τους στον κόμβο «Οδυσσέας» του ΥΠ.ΠΟ, που αποτελεί ένα, τρόπον τινά, επίσημο μητρώο των μουσείων της χώρας με όλες τις επιφυλάξεις για το βαθμό ενημέρωσής του.. Στον πίνακα 6.γ.2. υπάρχουν συγκεντρωτικά στατιστικά στοιχεία, που απορρέουν από τον πίνακα 6.γ.1 κι αφορούν τις προαναφερθείσες παραμέτρους.

Στον τρίτο πίνακα 6.γ.3. γίνεται, με βάση τον αυτοπροσδιορισμό των ίδιων των μουσείων και σχετικές πληροφορίες γι' αυτά, μια προσπάθεια ειδολογικής κατάταξής τους με βάση αφενός το νομικό καθεστώς τους - με τρεις κύριες, αντιπροσωπευτικές για τα ελληνικά δεδομένα, κατηγορίες: τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου (Ν.Π.Δ.Δ.), τα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ) και τα καθαρά Ιδιωτικά (ΙΔ.) - και αφετέρου τη θεματική κατάταξη των συλλογών τους (η οποία είναι παρόμοια με αυτή του θεματικού καταλόγου των μουσείων στον κόμβο Οδυσσέας του ΥΠ.ΠΟ). Βέβαια στον ελληνικό νόμο 3028/2002 ορίζεται ότι: *«ως μουσείο νοείται η υπηρεσία ή ο οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με ή χωρίς ίδια νομική προσωπικότητα ...»*· αυτό ερμηνεύεται από την πλευρά μας ότι τα μουσεία μπορεί να εξαρτώνται από άλλες υπηρεσίες ή οργανισμούς στους οποίους εντάσσονται οπότε και το νομικό τους καθεστώς ταυτίζεται μ' αυτών και αυτό λήφθηκε υπόψη στην έρευνα, γιατί η διαδικασία της τεκμηρίωσης των συλλογών σχετίζεται άμεσα και με το νομικό καθεστώς που τα διέπει αφού αυτό θέτει το πλαίσιο της ύπαρξής τους, αλλά και των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων τους.¹²⁶

¹²⁵ <https://museumfinder.gr/>. <https://www.corfu.gr/web/guest/visitor/sights/museum>.
<http://www.kefallonia.gov.gr/pages/gr/politismos/mouseia.php>. <https://www.ithaca.gr/archiki/politismos-ke-perivallon/mousia/>. <https://www.zakynthos.gov.gr/zakynthos-island/site-seeings/mouseia.html>.
<http://www.lefkada.gr/pages.asp?pageid=80&langid=1>.

¹²⁶ Γεωργιάδης Απόστολος, *Γενικές αρχές αστικού δικαίου*, Π.Ν.Σάκκουλας, Αθήνα 2012, σελ.189-194. Ως Νομικά Πρόσωπα εννοούνται ενώσεις προσώπων ή συγκεντρώσεις περιουσιών που έχουν συσταθεί για την εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού και είναι αυτοτελή υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Τα Νομικά Πρόσωπα διακρίνονται σε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου (Δημόσιο, ΟΤΑ, ΑΕΙ, κ.ά.), σε Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Σωματεία, Ιδρύματα, Αστικές εταιρείες, Εμπορικές εταιρείες, Συνεταιρισμοί) και Νομικά Πρόσωπα μεικτής φύσεως (ΕΡΤ,ΕΛΤΑ, ΕΥΔΑΠ, κ.ά.).

Πίνακας 6.γ.1. Κατάλογος των μουσείων της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων ταξινομημένων κατά νομό. Αναφορά στη νομική μορφή τους, στη συμμετοχή τους στην έρευνα, στη χρησιμοποίηση συστήματος τεκμηρίωσης απ' αυτά και στη συμπερίληψη τους στον κόμβο Οδυσσέας του ΥΠ.ΠΟ.

α/α	Ονομασία μουσείου	Συμμετοχή στην έρευνα	Χρησιμοποίηση συστήματος τεκμηρίωσης	Συμπερίληψη στον κόμβο Οδυσσέας του ΥΠ.ΠΟ
Μουσεία νομού Κέρκυρας				
1	Αρχαιολογικό μουσείο Κέρκυρας (Ν.Π.Δ.Δ.)	Ναι	Ναι	Ναι
2	Αρχαιολογικό μουσείο Παλαιόπολης (Μον Ρεπό) (Ν.Π.Δ.Δ.)	Ναι	Ναι	Ναι
3	Βυζαντινό Μουσείο Αντιβοννιώτισσας (Ν.Π.Δ.Δ.)	Ναι	Ναι	Ναι
4	Μουσείο Ασιατικής Τέχνης (Ν.Π.Δ.Δ.)	Ναι	Ναι	Ναι
5	Παράρτημα Εθνικής Πινακοθήκης (Ν.Π.Δ.Δ.)	-	Ναι	Ναι
6	Δημοτική Πινακοθήκη Κέρκυρας (Ν.Π.Δ.Δ.)	Ναι	Ναι	Ναι
7	Κερκυραϊκή Πινακοθήκη (Ν.Π.Ι.Δ.)	Ναι	Ναι	
8	Μουσείο Ι. Καποδίστρια –Κέντρο Καποδιστριακών Μελετών (Ν.Π.Ι.Δ)	-	Ναι	Ναι
9	Αχίλλειο (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
10	Μουσείο Δ. Σολωμού-Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών (Ν.Π.Ι.Δ)	Ναι	-	Ναι
11	Μουσείο Χαρτονομισμάτων της Alpha Bank (Ν.Π.Ι.Δ)	Ναι	Ναι	-
12	Σέρβικο Μουσείο (Μουσείο ξένου κράτους)	Ναι	Ναι	-
13	Casa Parlante (Ν.Π.Ι.Δ)	Ναι	-	-
14	Σχολικό μουσείο Σκριπερού (Μέρος σχολικής μονάδας) (Ν.Π.Δ.Δ.)	Ναι	-	-
15	Λαογραφικό και ιστορικό μουσείο Παξών (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
16	Λαογραφικό μουσείο Μέσης 'Νίκος Πακτίτης'(Ν.Π.Ι.Δ)	Ναι	-	-
17	Συλλογή της Λαογραφικής και Ιστορικής Εταιρείας της Βόρειας Κέρκυρας (Αχαράβη) (Ν.Π.Ι.Δ)	Ναι	Ναι	-

18	Μουσείο Θαλάσσης (ΙΔ.)	-	-	-
19	Μουσείο της Ελιάς-Δονάτος Παϊπέτης (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
20	Μουσείο της Φιλαρμονική Εταιρείας Κέρκυρας(Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
21	Μουσείο Αγρο-βιοτεχνικής Ζωής Κάτω Γαρούνα (ΑΝ.ΙΟ.Ν) (Ν.Π.Δ.Δ.)	-	-	-
22	Συλλογές Λαοδάμαντα (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-

Μουσεία νομού Κεφαλληνίας και Ιθάκης

23	Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κεφαλονιάς και Ιθάκης (Μ.Φ.Ι.Κ.Ι.) (Ν.Π.Δ.Δ.)	-	-	-
24	Ναυτικό & Περιβαλλοντικό Μουσείο Φισκάρδου (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
25	Μουσείο-Πινακοθήκη Ιδρύματος Φωκά-Κοσμετάτου (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
26	<i>Αρχαιολογική Συλλογή Σταυρού</i> (Ν.Π.Δ.Δ.)	-	Ναι	Ναι
27	<i>Αρχαιολογικό Μουσείο Αργοστολίου</i> (Ν.Π.Δ.Δ.)	-	Ναι	Ναι
28	<i>Αρχαιολογικό Μουσείο Βαθέως Ιθάκης</i> (Ν.Π.Δ.Δ.)	-	Ναι	Ναι
29	<i>Κοργιαλένιο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο (Ν.Π.Ι.Δ. Εποπτεύεται από το ΥΠ.ΠΟ)</i>	-	Ναι	Ναι
30	Ναυτικό Αλιευτικό Μουσείο Ιονίου Φάρσων (Ν.Π.Δ.Δ.)	-	-	-
31	Δημόσια Κεντρική βιβλιοθήκη Ληξουρίου και Μουσείο Τύπάλδων- Ιακωβάτων (Ν.Π.Δ.Δ.)	-	-	Ναι
32	Μουσείο ραδιοφώνου, ασυρμάτου και τηλεπικοινωνιακού υλικού (ΙΔ.)	-	-	-
33	Εκκλησιαστικό Βυζαντινό Μουσείο- Μονή Αγ. Ανδρέα (Μητρόπολη Κεφαλλονιάς) (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
34	Μουσείο Ηλεκτρισμού (Φαρακλάτα) (Ν.Π.Ι.Δ.)	-	-	-
35	Ναυτικό Λαογραφικό Μουσείο Ιθάκης (Ν.Π.Δ.Δ)	-	-	-

Μουσεία νομού Ζακύνθου

36	Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Χέλμη	-	-	-
----	--------------------------------	---	---	---

	(Ν.Π.Ι.Δ.)			
37	Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων (Ν.Π.Ι.Δ).	Ναι	Ναι	Ναι
38	Μουσείο Μεταβυζαντινής Τέχνης Ζακύνθου (Ν.Π.Δ.Δ)	-	Ναι	-
39	Ξενοπούλειος Δημοτική παιδική βιβλιοθήκη και Μουσείο Γρηγορίου Ξενόπουλου (Ν.Π.Δ.Δ)	-	-	-
40	Μιλάνιο Ναυτικό Μουσείο Ζακύνθου (ΙΔ.)	-	-	-
41	Βερτζάγειο Λαογραφικό Μουσείο (ΙΔ.)	-	-	-
42	Εκκλησιαστικό Μουσείο Αγίου Διονυσίου (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
43	Ναυτικό και Ιστορικό Μουσείο Ζακύνθου (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
44	Αρχοντικό Διονυσίου-Αλεξάνδρου Ρώμα (ΙΔ.)	-	-	-
Μουσεία νομού Λευκάδας				
45	Μουσείο Άγγελου Σικελιανού (Ν.Π.Δ.Δ.)	Ναι	Ναι	
46	Αρχαιολογικό Μουσείο Λευκάδας(Ν.Π.Δ.Δ.)	-	Ναι	Ναι
47	Εκκλησιαστικό Μουσείο Ι.Μ.Φανερωμένης (Ν.Π.Ι.Δ.)	-	-	-
48	Ναυτικό Μουσείο η Φανερωμένη του Νίκου Θάνου «Μορίνα» (Ν.Π.Ι.Δ.)	-	-	-
49	Θαλασσινό Μουσείο Καστού /Μουσείο πτεροφάλαινας) (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
50	Θαλασσινό Μουσείο Δ.Σ. Λυγιάς (Μέρος σχολικής μονάδας, Ν.Π.Δ.Δ)	-	-	-
51	Ιστορικό Κέντρο Λευκάδιου Χερν (Ν.Π.Δ.Δ)	-	Ναι	-
52	Κοντομίχειο Λαογραφικό Μουσείο Σφακιωτών (Ν.Π.Δ.Δ)	Ναι	Ναι	Ναι
53	Συλλογή Παραδοσιακής Τέχνης του Διεθνούς Φεστιβάλ Φοκλόρ Λευκάδας «Δώρα Πολιτισμού» (Ν.Π.Δ.Δ)	-	Ναι	-
54	Μουσείο Φωνογράφου και Παλαιών Αντικειμένων (ΙΔ.)	-	-	-
55	Μουσείο Γραμμοφώνου, Φωνογράφου και Ραδιοφώνου (Καρυά)(ΙΔ..)	-	-	-

56	Μουσείο Φιλαρμονικής Εταιρείας - Λευκάδας (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
57	Δημόσια Βιβλιοθήκη Λευκάδας - και Συλλογή μεταβυζαντινών εικόνων Λευκάδας (Ν.Π.Δ.Δ)	-	-	-
58	Λαογραφικό Μουσείο Ορφέα - «Πανταζής Κοντομίχης» (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
59	Λαογραφικό Μουσείο Σύβρου - (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	-
60	Μουσείο Μουσικοφιλολογικού - Ομίλου «Απόλλων» (Ν.Π.Ι.Δ.)	-	-	-
61	Λαογραφική Έκθεση Απόλλωνα - (Ν.Π.Ι.Δ.)	-	-	-
62	Μουσείο Λαϊκής Τέχνης - «Ευάγγελος Βλασσόπουλος» (Ν.Π.Ι.Δ)	-	-	--
63	Μουσείο Ελιάς «Fabricca»(ΙΔ.)	-	-	-

Πίνακας 6.γ.2. Συγκεντρωτικά στατιστικά στοιχεία απορρέοντα από τον πίνακα 6.γ.1.

Γενικά στατιστικά στοιχεία	Απόλυτος αριθμός	Ποσοστό% επί του συνόλου
Σύνολο «μουσείων» Περιφέρειας Ιονίων Νήσων	63	100%
Συμπερίληψη μουσείων στον κόμβο «Οδυσσέας» του ΥΠ.ΠΟ	15	23%
Συμμετέχοντα στην έρευνα μουσεία	16	25%
Μουσεία με σύστημα τεκμηρίωσης των συλλογών τους (Επί του συνόλου των μουσείων)	22	30%

Πίνακας 6.γ.3. Ταξινόμηση μουσείων Περιφέρειας Ιονίων Νήσων με βάση το νομικό καθεστώς και το είδος των συλλογών τους

Είδος μουσείου	Απόλυτος αριθμός	Ποσοστό επί του συνόλου
Με βάση το νομικό καθεστώς		
1.Ν.Π.Δ.Δ.	24	38%
2.Ν.Π.Ι.Δ.	30	48%
3.ΙΔΙΩΤΙΚΑ	8	13%
4.Μουσεία ξένου κράτους	1	1%
Με βάση το είδος των συλλογών τους		

1.Αρχαιολογικά μουσεία και συλλογές	6	10%
2.Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μουσεία και συλλογές	3	5%
3.Ιστορικά και λαογραφικά	19	30%
4.Μουσεία εικαστικών τεχνών	6	10%
5.Μουσεία μουσικής	2	3%
6.Ναυτικά μουσεία	5	7%
7.Μουσεία επιστήμης και τεχνολογίας	7	11%
8.Μουσεία φυσικής ιστορίας	5	7%
9.Μουσεία λογοτεχνών	5	7%
10.Μουσεία με θέματα ειδικού ενδιαφέροντος	2	3%
11.Εκκλησιαστικά	3	5%

Προκαταρκτικά, λοιπόν, οφείλουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

- το χαμηλό ποσοστό συμπερίληψης των παραπάνω μουσείων στον κόμβο «Οδυσσέας» του ΥΠ.ΠΟ (23%), πράγμα που σημαίνει ότι δεν είναι όλα τα επονομαζόμενα «μουσεία» πραγματικά μουσεία σύμφωνα με τον ορισμό του ICOM, αλλά και τον ισχύοντα ελληνικό νόμο, που τον έχει υιοθετήσει. Άλλα λειτουργούν είτε συστηματικά είτε ευκαιριακά ως μέρος αντίστοιχων πολιτιστικών σωματείων/συλλόγων/ιδρυμάτων, άλλα ως ιδιωτικές επιχειρήσεις-εκθετήρια ή στα πλαίσια σχολικών μονάδων ή ΟΤΑ. Εδώ μπορεί κανείς να επισημάνει την ελλιπή αποτύπωση/καταγραφή των μουσείων της χώρας που πληρούν τις σχετικές προδιαγραφές, αλλά και την κατάχρηση του ονόματος «μουσείο», που χρησιμοποιείται για το χαρακτηρισμό διαφόρων οντοτήτων.
- μόνο το 1/3 των μουσείων διαθέτει σύστημα τεκμηρίωσης των συλλογών του, εκ των οποίων τα μισά είναι κρατικά
- το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής των παραπάνω μουσείων στην έρευνα, 16 στα 63 μουσεία, ποσοστό 25%, παρά τις προσπάθειες επικοινωνίας και συνεργασίας μαζί τους είτε μέσω προσωπικής συνέντευξης ή τηλεφωνικής επικοινωνίας ή επικοινωνίας μέσω email με τους υπεύθυνους κάθε μουσείου. Το ποσοστό αυτό μπορεί να ερμηνευθεί σε συνδυασμό και με το παραπάνω χαμηλό ποσοστό συμπερίληψης των παραπάνω μουσείων στον κόμβο «Οδυσσέας» του ΥΠ.ΠΟ ως αδυναμία ή/και απροθυμία συμμετοχής λόγω ακριβώς της διαφορετικής ταυτότητάς τους
- ως προς νομικό καθεστώς τους τα μισά μουσεία είναι Ν.Π.Ι.Δ, ανήκουν, δηλαδή, σε πολιτιστικά σωματεία, συλλόγους και ιδρύματα, τα άλλα μισά είναι Ν.Π.Δ.Δ., ανήκουν, δηλαδή, στο Δημόσιο ή σε ΟΤΑ και τα υπόλοιπα ιδιωτικά
- ως προς το είδος των συλλογών υπάρχουν 11 διαφορετικές θεματικές κατηγορίες μουσείων. Στο σύνολο των μουσείων υπερτερούν τα ιστορικά/λαογραφικά αποτελώντας το 1/3 αυτών, πράγμα που συνάδει με τον πλούτο της τοπικής ιστορίας και λαογραφίας, κι ακολουθούν τα αρχαιολογικά, τα μουσεία εικαστικών τεχνών και τα μουσεία επιστήμης

και τεχνολογίας από 10% το καθένα, με τις υπόλοιπες κατηγορίες μουσείων να ακολουθούν με ποσοστά μονοψήφια.

2.2 Ανάλυση αποτελεσμάτων έρευνας

Κατ' αρχάς θα πρέπει να πούμε ότι από τα συμμετέχοντα στην έρευνα 16 μουσεία τελικά συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια τα 12, τα οποία θα αναφέρονται από τούδε και στο εξής ως μουσεία του δείγματος. Από τα 4 που επικοινωνήσαν αλλά δεν συμπλήρωσαν τελικά τα ερωτηματολόγια έχει αξία να δούμε τους λόγους. Το πρώτο απ' αυτά δεν τεκμηρίωνε καθόλου τις συλλογές του λόγω έλλειψης σχετικής ενημέρωσης και βοήθειας, το δεύτερο, ως ιδιωτική κερδοσκοπική εταιρεία, είχε άλλες προτεραιότητες, το τρίτο τεκμηρίωνε αλλά, αποτελώντας μέρος ξένου προξενείου, δεν μπορούσε να δώσει περαιτέρω πληροφορίες και το τέταρτο, αν και βεβαιωμένα τεκμηρίωνε τις συλλογές του – και μάλιστα το έργο της τεκμηρίωσης των συλλογών του το είχε αναλάβει το Κέντρο Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών – απέφυγε να συμμετάσχει στην έρευνα, αλλά μας παρέπεμψε στο Museumfinder.

Με βάση λοιπόν τα απαντημένα ερωτηματολόγια τα **βασικά χαρακτηριστικά του δείγματος των μουσείων** διαμορφώνονται, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 6.δ.1., ως εξής:

- ως προς τη νομική μορφή τους ή το καθεστώς λειτουργίας τους τα μουσεία ανήκουν σε δύο βασικές κατηγορίες : σε Ν.Π.Δ.Δ. το 60% και σε Ν.Π.Ι.Δ. το 40%
- το μέγεθός τους, με βάση τον αριθμό απασχολούμενων τους, χαρακτηρίζεται ως πολύ μικρό αφού κυμαίνεται από 1 έως 10 άτομα στα περισσότερα απ' αυτά (στο 75%) έως μικρό από 10 έως 50 άτομα στο υπόλοιπο 25%
- ο συνολικός χρόνος λειτουργίας τους κυμαίνεται σε ένα εύρος από 2 έως 92 έτη με μια μέση τιμή στα 33 έτη λειτουργίας

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Έτη λειτουργίας	12	2	92	33,08	25,600
Valid N (listwise)	12				

- ως προς το είδος τους έχουμε 6 διαφορετικές κατηγορίες μουσείων. Η πολυπληθέστερη κατηγορία που καλύπτει περίπου το 1/3 από τα μουσεία είναι τα ιστορικά/λαογραφικά, ακολουθούν τα μουσεία εικαστικών τεχνών που καλύπτουν το 1/4, τα αρχαιολογικά με το 1/8, ενώ από ένα ανήκει στα μουσεία λογοτεχνών, στα μουσεία με θέματα ειδικού ενδιαφέροντος και στα βυζαντινά.

Πίνακας 2.2.1. Γενικά περιγραφικά χαρακτηριστικά των μουσείων του δείγματος

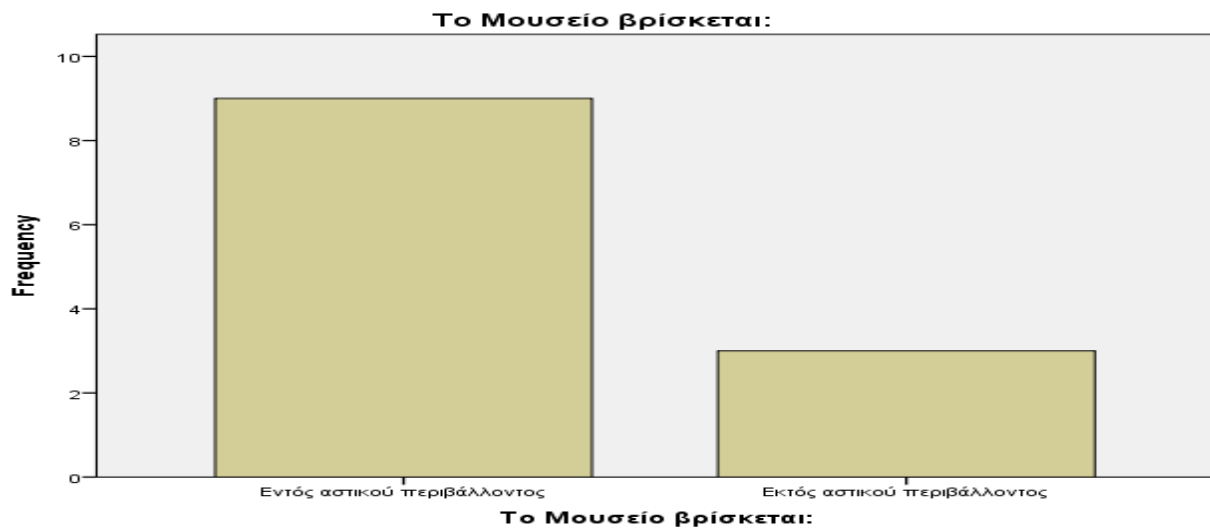
α/α	Είδος Μουσείου	Νομική μορφή/Καθεστώς λειτουργίας	Αριθμός απασχολουμένων	Έτη λειτουργίας
1	Ασιατικής Τέχνης	Ανεξάρτητη Περιφερειακή Υπηρεσία του ΥΠΠΟ (Ν.Π.Δ.Δ.)	10	92
2	Πινακοθήκη	Ν.Π.Ι.Δ.	2	14
3	Πινακοθήκη	Ν.Π.Δ.Δ.	7	28
4	Συλλογή Χαρτονομισμάτων	Ν.Π.Ι.Δ.	1	39
5	Αρχαιολογικό	Περιφερειακή Υπηρεσία του ΥΠΠΟ (Ν.Π.Δ.Δ.)	28	46
6	Αρχαιολογικό	Περιφερειακή Υπηρεσία του ΥΠΠΟ (Ν.Π.Δ.Δ.)	28	18
7	Βυζαντινό	Περιφερειακή Υπηρεσία του ΥΠΠΟ (Ν.Π.Δ.Δ.)	20	30
8	Ιστορικό	Πολιτιστικό Σωματείο/Ν.Π.Ι.Δ	1	55
9	Λαογραφικό	Α.Μ.Κ.Ε/Ν.Π.Ι.Δ.	1	10
10	Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο	Ν.Π.Δ.Δ.	5	2
11	Σχολικό Μουσείο	Μέρος σχολικής μονάδας.Ν.Π.Δ.Δ.	1	10
12	Ιστορικό -Λογοτεχνικό	Ν.Π.Ι.Δ.	2	53

Με βάση τα **ειδικότερα χαρακτηριστικά του δείγματος των μουσείων** και την ανάλυση των απαντήσεων τους στα ζητήματα της τεκμηρίωσης των συλλογών τους μπορεί κανείς να επισημάνει τα παρακάτω:

- ❖ Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των μουσείων βρίσκεται εντός αστικού περιβάλλοντος (Πίνακας 6.δ.2). Προφανώς αυτό οφείλεται στο κριτήριο της προσβασιμότητας, στη διαθεσιμότητα των κατάλληλων χώρων και στις γενικότερες διευκολύνσεις που το αστικό περιβάλλον προσφέρει. Αναφορικά με την τεκμηρίωση δεν βρέθηκε συσχέτιση μεταξύ της θέσης του μουσείου και της τεκμηρίωσης ή των παραμέτρων της. Μάλιστα υπήρχε μουσείο εκτός αστικού περιβάλλοντος που τεκμηρίωνε με τον καλύτερα δυνατό τρόπο τις συλλογές του, σε αντίθεση με άλλα εντός αστικού περιβάλλοντος.

Πίνακας 2.2.2. Η θέση του μουσείου

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Εντός αστικού περιβάλλοντος	9	75,0	75,0	75,0
Valid Εκτός αστικού περιβάλλοντος	3	25,0	25,0	100,0
Total	12	100,0	100,0	

- ❖ Παρατηρούμε ότι το 40% περίπου των μουσείων του δείγματος συμπεριλαμβάνεται στο μητρώο μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού κι Αθλητισμού και συγκεκριμένα στον κόμβο «Οδυσσέας». Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ακριβώς το 40% των συμμετεχόντων μουσείων είναι κρατικά..

Πίνακας 2.2.3. Η συμπερίληψη ή μη των μουσείων του δείγματος στο μητρώο μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού κι Αθλητισμού

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	5	41,7	50,0	50,0
Valid Όχι	5	41,7	50,0	100,0
Total	10	83,3	100,0	
Missing System	2	16,7		
Total	12	100,0		

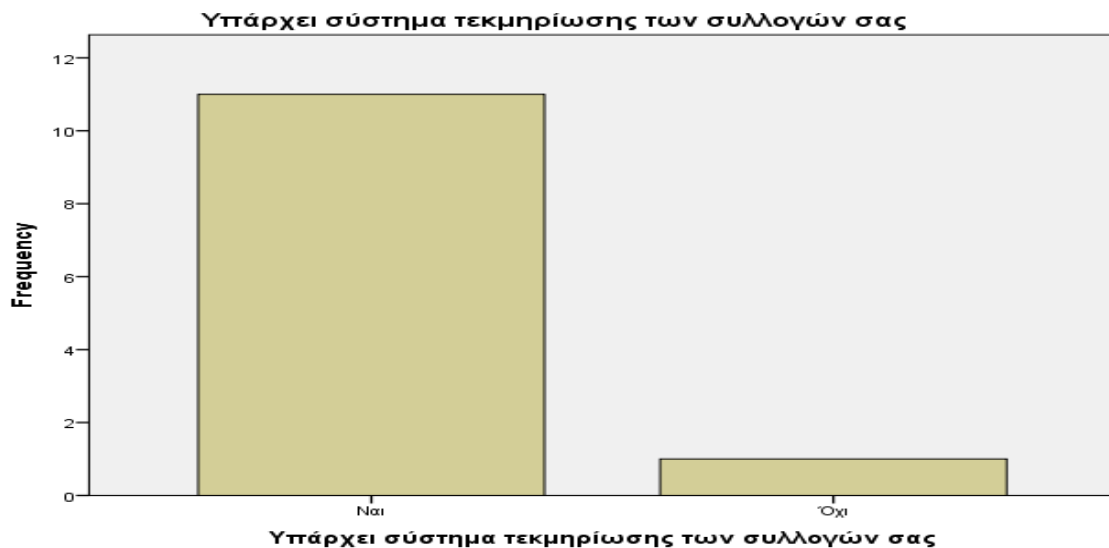
Το Μουσείο είναι αναγνωρισμένο και καταχωρημένο στο μητρώο Μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού;

- ❖ Η πλειοψηφία των μουσείων του δείγματος, το 90%, χρησιμοποιεί σύστημα τεκμηρίωσης για τις συλλογές του. Αυτός ήταν, προφανώς, και ο κύριος λόγος για τον οποίο συμμετείχαν στην έρευνα.

Πίνακας 2.2.4. Η χρησιμοποίηση συστήματος τεκμηρίωσης των συλλογών από τα μουσεία του δείγματος

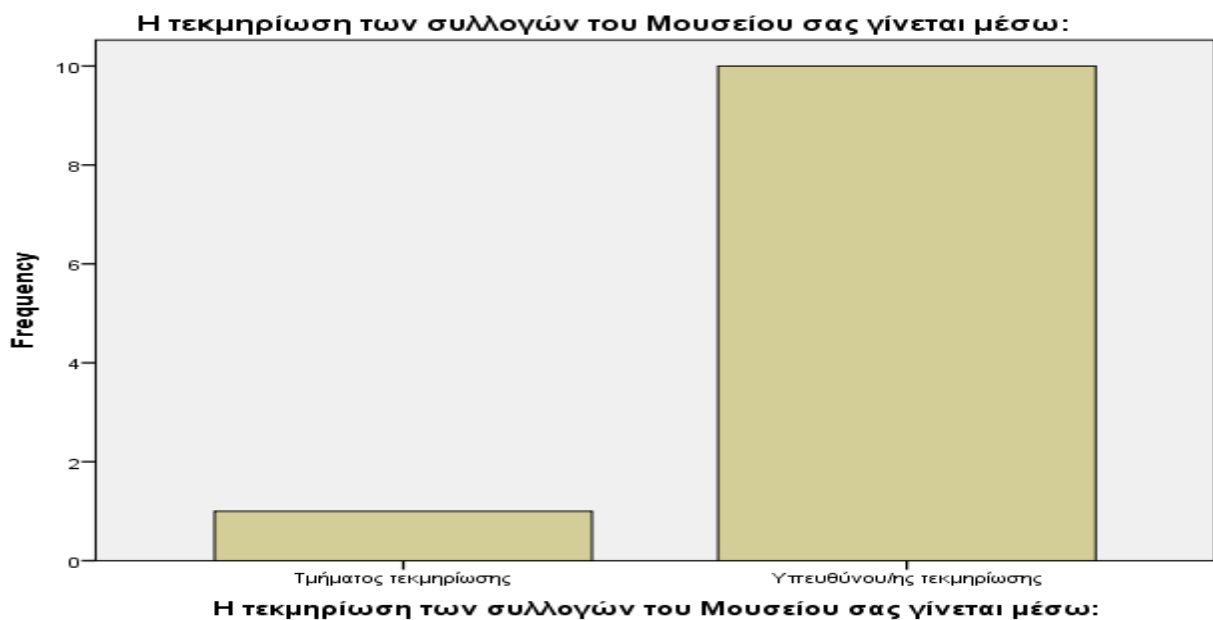
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	11	91,7	91,7	91,7
Όχι	1	8,3	8,3	100,0
Total	12	100,0	100,0	

- ❖ Στα περισσότερα μουσεία η τεκμηρίωση των συλλογών γίνεται από υπεύθυνο/η τεκμηρίωσης, πράγμα ευεξήγητο λόγω του πολύ μικρού και μικρού μεγέθους των μουσείων.. Αναφορικά με την ιδιότητα του/της υπεύθυνου/ης της τεκμηρίωσης στην πλειοψηφία των περιπτώσεων πρόκειται για τον/την επιμελητή/τρια της συλλογής, μόνο σε μία περίπτωση αυτή ήταν και μουσειολόγος, ενώ στην πλειοψηφία και πάλι των περιπτώσεων αυτοί ασχολούνταν και με τα δύο είδη τεκμηρίωσης, πολιτιστική και διαχειριστική.

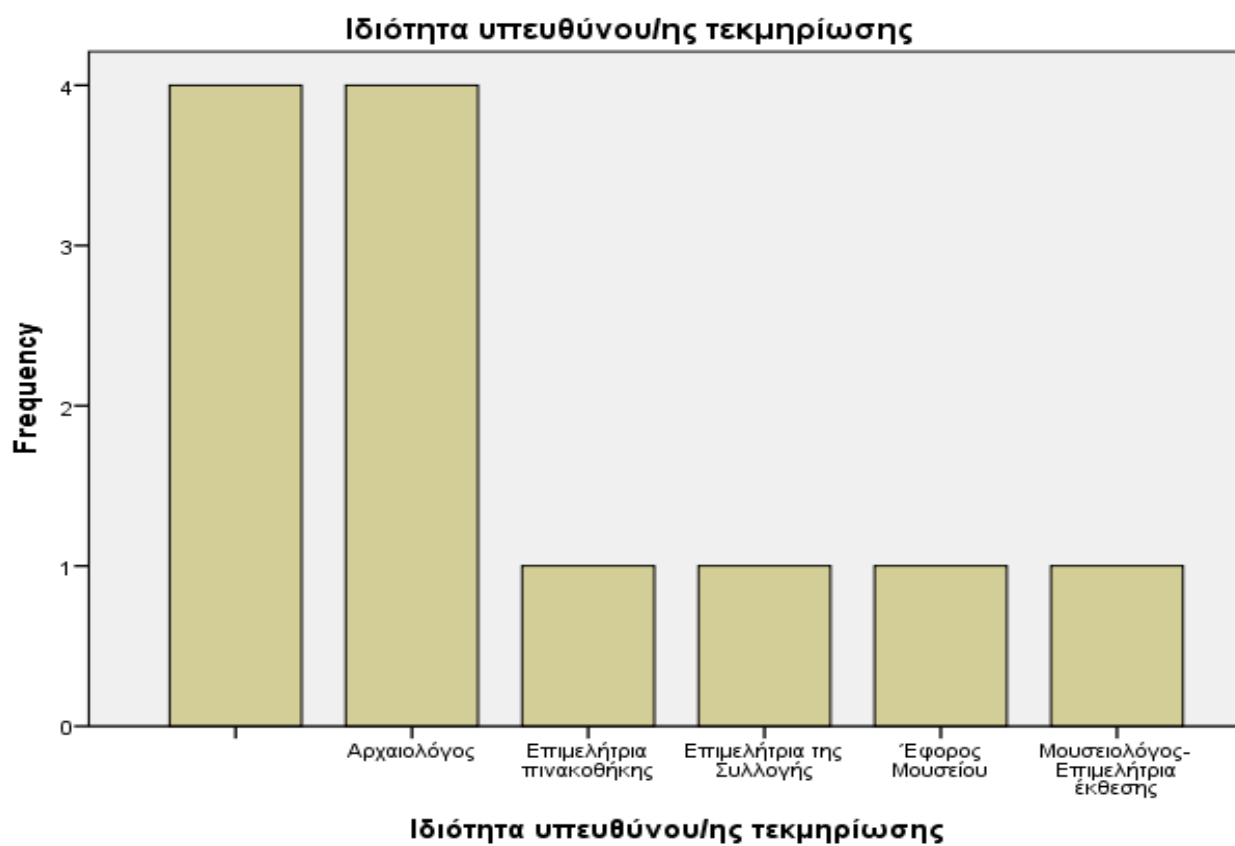
Πίνακας 2.2.5. Ο φορέας της τεκμηρίωσης των συλλογών του μουσείου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Τμήματος τεκμηρίωσης	1	8,3	9,1	9,1
	Υπευθύνου/ης τεκμηρίωσης	10	83,3	90,9	100,0
	Total	11	91,7	100,0	
Missing	System	1	8,3		
Total		12	100,0		

Πίνακας 2.2.6. Ιδιότητα υπευθύνου/ης τεκμηρίωσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	4	33,3	33,3	33,3
Αρχαιολόγος	4	33,3	33,3	66,7
Επιμελήτρια πινακοθήκης	1	8,3	8,3	75,0
Επιμελήτρια της Συλλογής	1	8,3	8,3	83,3
Έφορος Μουσείου	1	8,3	8,3	91,7
Μουσειολόγος-Επιμελήτρια έκθεσης	1	8,3	8,3	100,0
Total	12	100,0	100,0	

Πίνακας 2.2.7. Είδος τεκμηρίωσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Μόνο με τη διαχειριστική τεκμηρίωση	1	8,3	8,3	8,3
Valid Και με τα δύο είδη τεκμηρίωσης	11	91,7	91,7	100,0
Total	12	100,0	100,0	

- ❖ Αναφορικά με τη μορφή του συστήματος τεκμηρίωσης λίγο πάνω από τα μισά από τα μουσεία του δείγματος (το 58%) χρησιμοποιούν και έντυπο και ηλεκτρονικό σύστημα τεκμηρίωσης, ενώ το 25% μόνο ηλεκτρονικό σύστημα τεκμηρίωσης και ένα ελάχιστο ποσοστό μόνο έντυπο (το 8%) (Πίνακας 2.2.8).
- ❖ Στην πλειοψηφία τους τα ηλεκτρονικά συστήματα τεκμηρίωσης είναι βάσεις δεδομένων (Filemaker, Taxinomia) και λογιστικά φύλλα Excell. Σε μια μόνο περίπτωση έχει χρησιμοποιηθεί το διεθνές πρότυπο ISO 21127, το οποίο δεν είναι άλλο από το Εννοιολογικό ή Σημασιολογικό Μοντέλο Αναφοράς (Conceptual Reference Model ή CRM) του CIDOC κι αυτό από ένα νεοϊδρυθέν μουσείο του 2017, και σε μια άλλη περίπτωση το «Αριστείδης», ένα πρόγραμμα ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης των λαογραφικών/εθνογραφικών συλλογών που αναπτύχθηκε από το Π.Λ.Ι. (Πίνακας 2.2.9.)
- ❖ Τα μισά περίπου μουσεία (το 55%) ανέπτυξαν μόνα τους το σύστημα τεκμηρίωσης των συλλογών τους αξιοποιώντας το ανάλογο λογισμικό, ενώ το 33% βασίστηκε σε ήδη ανεπτυγμένο σύστημα τεκμηρίωσης (ISO 21127, «Αριστείδης», Taxinomia). Ο χρόνος επίσης ανάπτυξης ή υιοθέτησης του συστήματος τεκμηρίωσης των συλλογών είναι σημαντικός, από το 2002 κι εξής, προφανώς λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων και της ευρωπαϊκής πολιτικής. (Πίνακας 2.2.10., Πίνακας 2.2.11)

Πίνακας 2.2.8. Μορφή υφιστάμενου συστήματος τεκμηρίωσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Έντυπη	1	8,3	9,1	9,1
	Ηλεκτρονική	3	25,0	27,3	36,4
	Και τα δύο	7	58,3	63,6	100,0
	Total	11	91,7	100,0	
Missing	System	1	8,3		
Total		12	100,0		

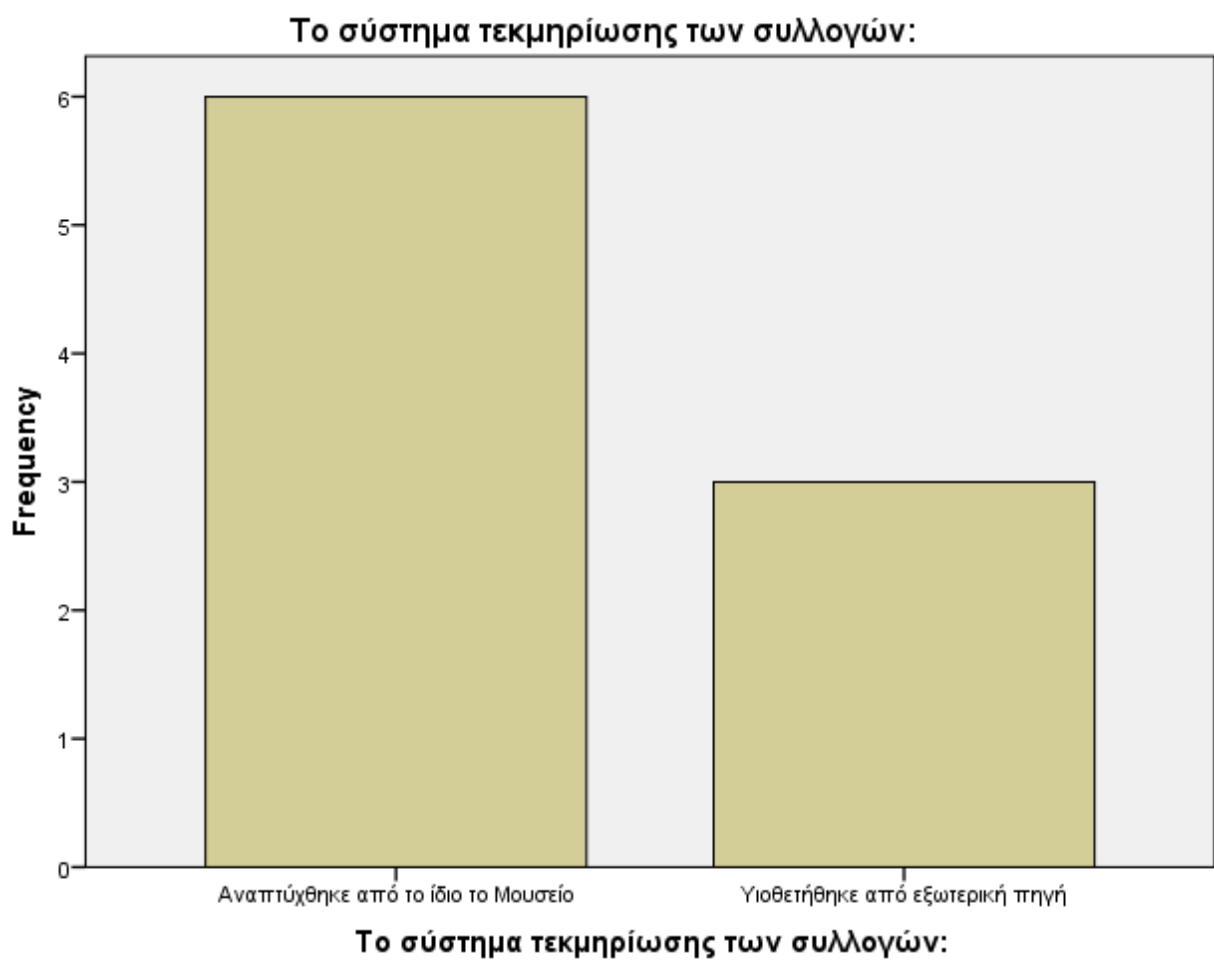

Πίνακας 2.2.9. Όνομα/Λογισμικό του υφιστάμενου συστήματος τεκμηρίωσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	2	16,7	16,7	16,7
ISO/CD 21127	1	8,3	8,3	25,0
Αριστείδης	1	8,3	8,3	33,3
Βαση Δεδομένων	1	8,3	8,3	41,7
Βαση Δεδομένων: Filemaker	1	8,3	8,3	50,0
Βάση Δεδομένων. Excell	1	8,3	8,3	58,3
Εντυπο: 1924 και εξης, Ηλεκτρονικο: Excell/2002	1	8,3	8,3	66,7
Valid και εξης				
Ηλεκτρονικο : Taxinomia	1	8,3	8,3	75,0
Χειρόγραφος κατάλογος - Ευρετήριο	1	8,3	8,3	83,3
Χειρόγραφος κατάλογος- Ευρετήριο καταγραφής και Ηλεκτρονικό Σύστημα Καταγραφής	2	16,7	16,7	100,0
Total	12	100,0	100,0	

Πίνακας 2.2.10. Η προέλευση του συστήματος τεκμηρίωσης

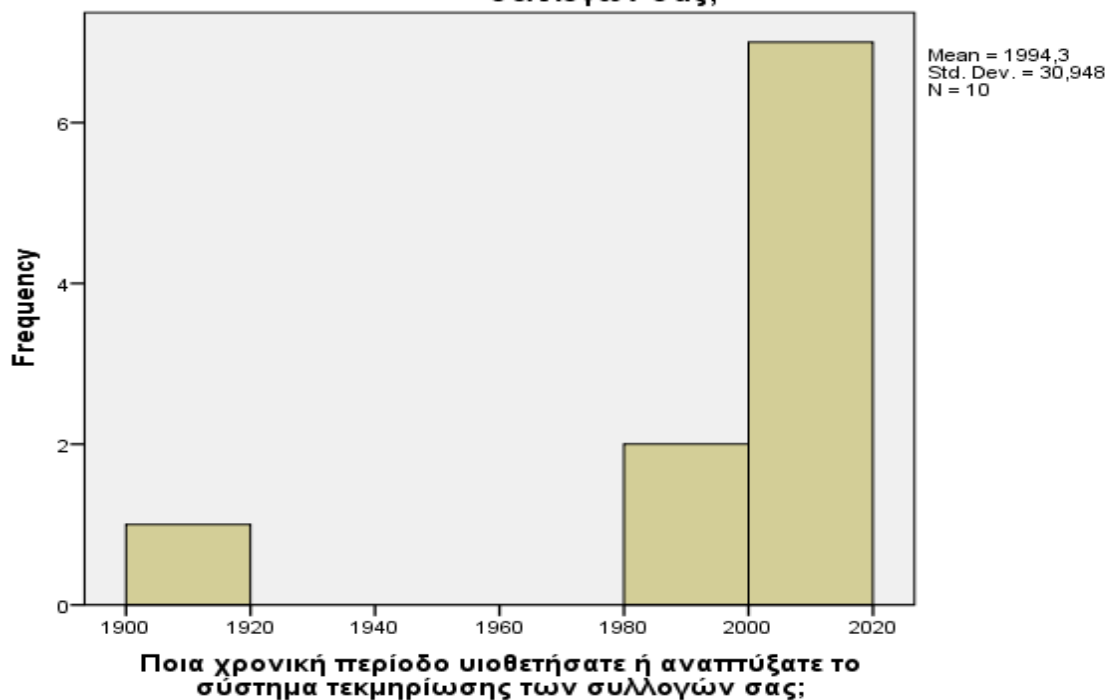
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αναπτύχθηκε από το ίδιο το Μουσείο	6	50,0	66,7	66,7
	Υιοθετήθηκε από εξωτερική πηγή	3	25,0	33,3	100,0
	Total	9	75,0	100,0	
Missing	System	3	25,0		
Total		12	100,0		

Πίνακας2.2.11. Χρονική περίοδος ανάπτυξης ή υιοθέτησης του συστήματος τεκμηρίωσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1911	1	8,3	10,0	10,0
1980	1	8,3	10,0	20,0
1995	1	8,3	10,0	30,0
2002	1	8,3	10,0	40,0
2005	1	8,3	10,0	50,0
2006	1	8,3	10,0	60,0
2008	1	8,3	10,0	70,0
2009	1	8,3	10,0	80,0
2010	1	8,3	10,0	90,0
2017	1	8,3	10,0	100,0
Total	10	83,3	100,0	
Missing System	2	16,7		
Total	12	100,0		

Ποια χρονική περίοδο υιοθετήσατε ή αναπτύξατε το σύστημα τεκμηρίωσης των συλλογών σας;

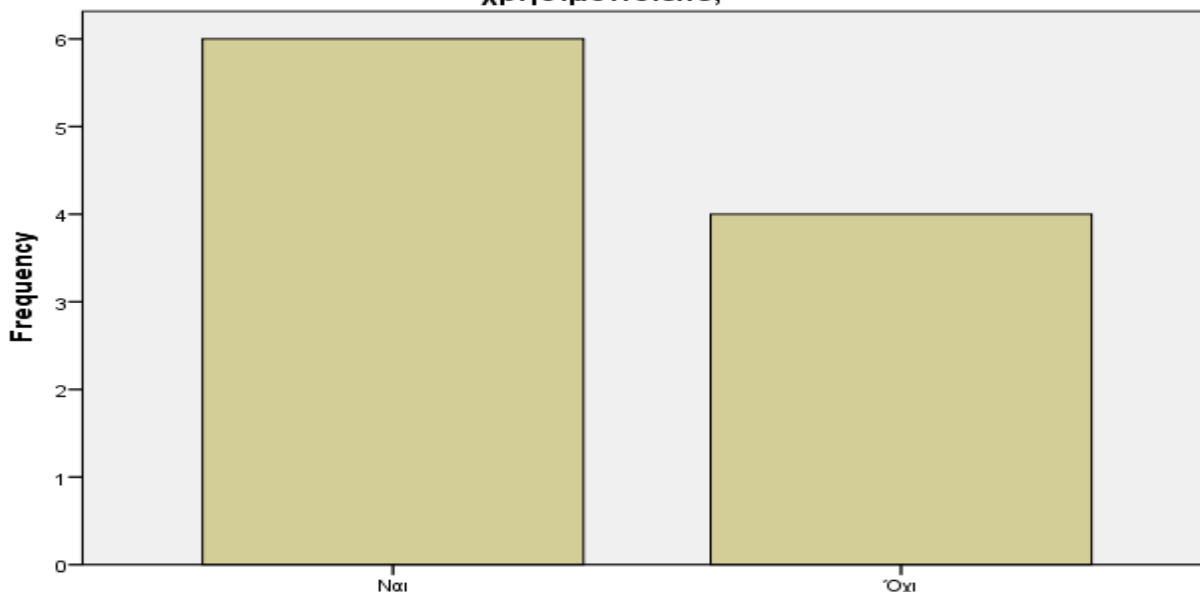

- ❖ Στα μισά μουσεία έγινε αλλαγή/αναβάθμιση του συστήματος τεκμηρίωσης, στο 17% των οποίων αυτή η αλλαγή/αναβάθμιση πραγματοποιήθηκε με την ακριβή μεταφορά των πληροφοριών από την έντυπη στην ηλεκτρονική μορφή, σε ένα άλλο 33% με τη μετάβαση από την έντυπη στην ηλεκτρονική μορφή, αλλά με διαφορετική δομή πληροφοριών και μόνο στο 8% με τη χρήση συγκεκριμένων προτύπων στην έντυπη ή στην ηλεκτρονική μορφή των πληροφοριών. Αναφορικά με τους λόγους που τους ώθησαν στην αλλαγή/αναβάθμιση του συστήματος τεκμηρίωσης τα μουσεία προτάσσουν την καλύτερη διαχείριση των συλλογών, την ασφάλεια τους, την ακρίβεια και επικαιροποίηση της καταγραφής των συλλογών, τον εκσυγχρονισμό - προσαρμογή στα δεδομένα της εποχής, την ευκολότερη διαχείριση και αξιοποίηση του αρχαιολογικού υλικού και τέλος την ένταξη σε ευρωπαϊκό πρόγραμμα. (Πίνακας 2.2.12., Πίνακας 2.2.13.,)

Πίνακας 2.2.12. Πραγματοποίηση αλλαγής / αναβάθμισης του συστήματος τεκμηρίωσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nai	6	50,0	60,0	60,0
	Όχι	4	33,3	40,0	100,0
	Total	10	83,3	100,0	
Missing	System	2	16,7		
Total		12	100,0		

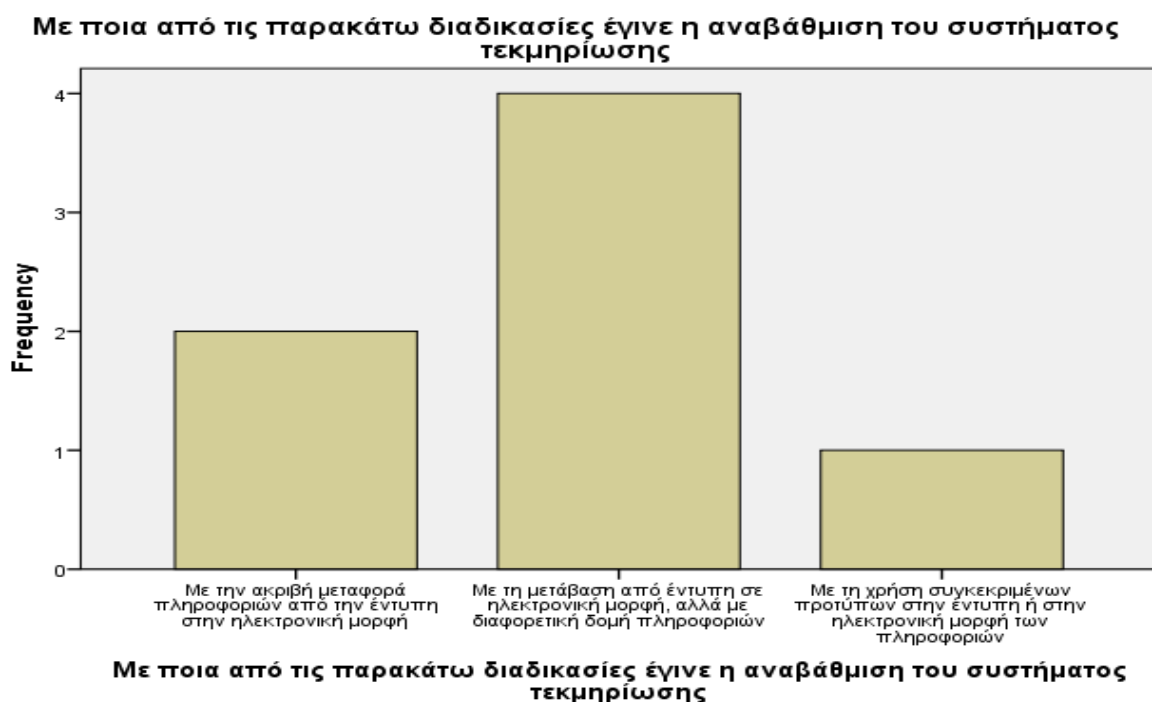
Έχει υπάρξει κάποια αλλαγή / αναβάθμιση του συστήματος τεκμηρίωσης που χρησιμοποιείτε;

Έχει υπάρξει κάποια αλλαγή / αναβάθμιση του συστήματος τεκμηρίωσης που χρησιμοποιείτε;

Πίνακας 2.2.13. Τρόπος αναβάθμισης του συστήματος τεκμηρίωσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Με την ακριβή μεταφορά πληροφοριών από την έντυπη στην ηλεκτρονική μορφή	2	16,7	28,6	28,6
Με τη μετάβαση από έντυπη σε ηλεκτρονική μορφή, αλλά με διαφορετική δομή πληροφοριών	4	33,3	57,1	85,7
Με τη χρήση συγκεκριμένων προτύπων στην έντυπη ή στην ηλεκτρονική μορφή των πληροφοριών	1	8,3	14,3	100,0
Total	7	58,3	100,0	
Missing				
System	5	41,7		
Total	12	100,0		

Πίνακας 2.2.14. Λόγοι αλλαγής / αναβάθμισης του συστήματος τεκμηρίωσης

Αναβάθμιση συστήματος τεκμηρίωσης
Ασφάλεια, καλύτερη διαχείριση
Προκειμένου να είναι ακριβής και επικαιροποιημένη η συλλογή έργων τέχνης που ανήκουν στην Πινακοθήκη
Για ένταξη στο πρόγραμμα της Κοινωνίας της Πληροφορίας "Ανάπτυξη προσαρμοστικού συστήματος πληροφόρησης και πλοήγησης του κοινού με έμφαση σε εκπαιδευτικές επισκέψεις στο μουσείο
Εκσυγχρονισμός-προσαρμογή στα δεδομένα της εποχής, ευκολότερη διαχείριση και αξιοποίηση του αρχαιολογικού υλικού

- ❖ Τα μισά μουσεία έχουν ψηφιοποιήσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τις συλλογές τους, το 1/4 αρκετά και τα υπόλοιπα από λίγο έως καθόλου. Τα περισσότερα μουσεία πραγματοποίησαν την ψηφιοποίηση με τη βοήθεια εργαζομένων του Μουσείου και μόλις το 1/5 με τη βοήθεια εξωτερικών συνεργατών. Αναφορικά με την χρηματοδότηση της ψηφιοποίησης τα μισά μουσεία χρηματοδοτήθηκαν από ίδιους πόρους και τα 2/5 περίπου συγχρηματοδοτήθηκαν από ευρωπαϊκά προγράμματα . Η χρησιμοποίηση δε προτύπων μεταδεδομένων στην ψηφιοποίηση ήταν πολύ χαμηλή, κυμάνθηκε στο 20%, ενώ τα πρότυπα μεταδεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το ISO/CD 21127 και το VRACore 3.0.

Πίνακας 2.2.15. Βαθμός ψηφιοποίησης συλλογών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	1	8,3	9,1	9,1
Λίγο	1	8,3	9,1	18,2
Valid Αρκετά	3	25,0	27,3	45,5
Πολύ	6	50,0	54,5	100,0
Total	11	91,7	100,0	
Missing System	1	8,3		
Total	12	100,0		

Πίνακας 2.2.16. Τρόπος υλοποίησης της ψηφιοποίησης των συλλογών

Η ψηφιοποίηση των συλλογών έγινε με τη βοήθεια εργαζομένων του Μουσείου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	7	58,3	70,0	70,0
	Όχι	2	16,7	20,0	90,0
	4	1	8,3	10,0	100,0
	Total	10	83,3	100,0	
Missing	System	2	16,7		
Total		12	100,0		

Η ψηφιοποίηση των συλλογών έγινε με τη βοήθεια εξωτερικών συνεργατών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	2	16,7	25,0	25,0
	Όχι	6	50,0	75,0	100,0
	Total	8	66,7	100,0	
Missing	System	4	33,3		
Total		12	100,0		

Η ψηφιοποίηση των συλλογών έγινε με τη βοήθεια χρηματοδότησης από ιδίους πόρους

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	5	41,7	50,0	50,0
	Όχι	5	41,7	50,0	100,0
	Total	10	83,3	100,0	
Missing	System	2	16,7		
Total		12	100,0		

Η ψηφιοποίηση των συλλογών έγινε με τη βοήθεια συγχρηματοδότησης από ευρωπαϊκά προγράμματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	3	25,0	37,5	37,5
	Όχι	5	41,7	62,5	100,0
	Total	8	66,7	100,0	
Missing	System	4	33,3		
Total		12	100,0		

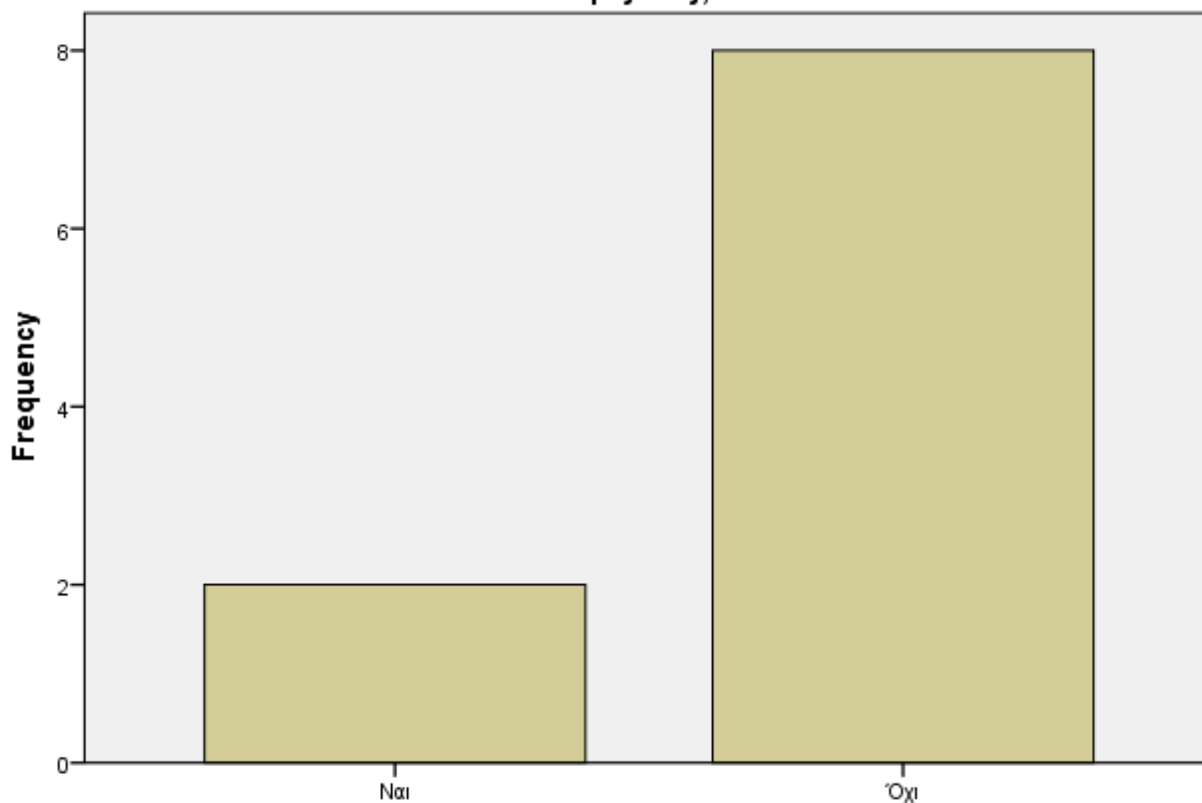
Η ψηφιοποίηση των συλλογών έγινε με τη βοήθεια άλλης πηγής χρηματοδότησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Όχι	8	66,7	100,0	100,0
Missing	System	4	33,3		
Total		12	100,0		

Πίνακας 2.2.17. Χρησιμοποίηση πρότυπων μεταδεδομένων στην ψηφιοποίηση των συλλογών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	2	16,7	20,0	20,0
	Όχι	8	66,7	80,0	100,0
	Total	10	83,3	100,0	
Missing	System	2	16,7		
Total		12	100,0		

Χρησιμοποιήσατε συγκεκριμένα πρότυπα μεταδεδομένων στις ψηφιοποιημένες συλλογές σας;

Χρησιμοποιήσατε συγκεκριμένα πρότυπα μεταδεδομένων στις ψηφιοποιημένες συλλογές σας;

Πίνακας 2.2.18. Αναφορά πρότυπων μεταδεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν στην ψηφιοποίηση των συλλογών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	10	83,3	83,3	83,3
	1	8,3	8,3	91,7
	1	8,3	8,3	100,0
	Total	12	100,0	

- ❖ Από τη χρησιμοποίηση μιας 4-βαθμης κλίμακας μέτρησης Lickert που αφορούσε τη σημασία που αποδίδεται στις βασικές διαδικασίες της τεκμηρίωσης προέκυψε ότι όλα τα συμμετέχοντα μουσεία θεωρούν πολύ σημαντικές και τις επτά βασικές διαδικασίες της τεκμηρίωσης με την απόδοση της υψηλότερης σημασίας στην Καταλογογράφηση αντικειμένων (ένταξη στο Μητρώο αντικειμένων) και στην Τεκμηρίωση εισαγωγής (καταχώρηση προσκτήσεων και δανεισμένων αντικειμένων σε βιβλίο εισαγωγής)

Συγκεκριμένα η συγκεκριμένη κλίμακα περιελάμβανε επτά ερωτήματα που σχετίζονταν με τις βασικές διαδικασίες της τεκμηρίωσης των συλλογών. Δόθηκαν 4 επιλογές απαντήσεων σχετικά με τη σημασία που δίνεται σε κάθε διαδικασία (καθόλου, λίγο, πολύ, πάρα πολύ) με αντίστοιχη βαθμολογία στη βάση από 1 έως 4 μονάδες.

Τα αποτελέσματα της κλίμακας προέκυψαν αφενός από το άθροισμα των απαντήσεων των μουσείων σε κάθε ερώτημα χωριστά για να δούμε πώς αξιολογούν τα μουσεία την κάθε διαδικασία και αφετέρου από το άθροισμα των απαντήσεων του κάθε μουσείου για να δούμε πώς αξιολογούν συνολικά τις διαδικασίες. Αν το μουσείο απαντούσε σε όλες τις ερωτήσεις με την επιλογή «καθόλου» το αποτέλεσμα θα ήταν 7, αν απαντούσε με την επιλογή «λίγο» και «πολύ», το αποτέλεσμα θα ήταν 14 και 21 αντίστοιχα, ενώ αν απαντούσε σε όλες τις ερωτήσεις με την επιλογή «πάρα πολύ» το αποτέλεσμα θα ήταν 28. Ο μέσος όρος της κλίμακας σημαντικότητας των διαδικασιών τεκμηρίωσης, έτσι όπως προέκυψε από το άθροισμα των απαντήσεων του κάθε μουσείου, ήταν 21, τις θεωρεί δηλαδή το κάθε μουσείο ως πολύ σημαντικές, ενώ στον Πίνακα 6.δ.19 φαίνεται η σημασιοδότηση σε κάθε διαδικασία χωριστά.

Πίνακας 2.2.19. Σημαιοδότηση βασικών διαδικασιών τεκμηρίωσης από το μουσείο

<i>a/a</i>	<i>Διαδικασίες τεκμηρίωσης</i>	<i>Βαθμολογήση σημαντικότητας 0-10 καθόλου, 10-20 λίγο, 20-30 πολύ, 30-40 πάρα πολύ</i>
1	Σχεδιασμός τεκμηρίωσης	34
2	Τεκμηρίωση εισαγωγής (καταχώρηση προσκτήσεων και δανεισμένων αντικειμένων σε βιβλίο εισαγωγής)	38
3	Καταλογογράφηση αντικειμένων (ένταξη στο Μητρώο αντικειμένων)	40
4	Δημιουργία ευρετηρίου	35
5	Έλεγχος κινήσεων αντικειμένων εντός κι εκτός μουσείου	32
6	Καταχώριση απομάκρυνσης από τη μουσειακή συλλογή	36
7	Ψηφιοποίηση αντικειμένων συλλογής	36

- ❖ Τα βασικότερα προβλήματα που αναφέρονται είναι: η υποστελέχωση των μουσείων, η έλλειψη σχετικής ενημέρωσης και βοήθειας, η ελλιπής προηγούμενη καταγραφή των πληροφοριών για τις συλλογές και η ανεπαρκής χρηματοδότηση.

Οι προτάσεις που κατατίθενται αφορούν τη στελέχωση του τμήματος τεκμηρίωσης με εξειδικευμένο προσωπικό για την καταγραφή των μουσειακών συλλογών, για την τεχνική συντήρηση-αναβάθμιση των Η/Υ, για την αναβάθμιση συστήματος τεκμηρίωσης σύμφωνα με διεθνείς και σύγχρονες προδιαγραφές, τη χρηματοδότηση για την προβολή της ψηφιακής καταγραφής μουσειακών συλλογών στο διαδικτυακό τόπο του μουσείου και την αναβάθμιση υπηρεσιών προς το κοινό του μουσείου, και τέλος την παροχή συνεχούς ενημέρωσης και βοήθειας.

Πίνακας 2.2.20. Αναφορά προβλημάτων στην τεκμηρίωση των συλλογών και κατάθεση προτάσεων

Προβλήματα: Υποστελέχωση, έλλειψη χρηματοδότησης για αναβάθμιση συστήματος τεκμηρίωσης. Προτάσεις: στελέχωση τμήματος τεκμηρίωσης με εξειδικευμένο προσωπικό για καταγραφή μουσειακών συλλογών, για τεχνική συντήρηση-αναβάθμιση Η/Υ, αναβάθμιση συστήματος τεκμηρίωσης σύμφωνα με διεθνείς και σύγχρονες προδιαγραφές, χρηματοδότηση για προβολή ψηφιακής καταγραφής μουσειακών συλλογών στο διαδικτυακό τόπο του μουσείου, για αναβάθμιση υπηρεσιών προς το κοινό του μουσείου.
Τα έργα τέχνης στο σύνολο τους δεν έχουν καταγραφεί σε πρωτόκολλα παράδοσης-παραλαβής από τις αντίστοιχες πληροφορίες, ενώ κάποια απ' αυτά δεν έχουν βασικές πληροφορίες (καλλιτέχνης, έτος ,κλπ)

Αν είχαμε βοήθεια από φοιτητές του Πανεπιστημίου μας στα πλαίσια σπουδών και έρευνας, θα είχαμε προχωρήσει στην τεκμηρίωση όλων των συλλογών, Ιδού πεδίων δόξης λαμπρόν
Θα θέλαμε συνεχή ενημέρωση για τα νέα δεδομένα της τεκμηρίωσης των συλλογών του μουσείου μας

2.3. Δυσκολίες έρευνας. Ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας της έρευνας

Στις δυσκολίες της έρευνας συγκαταλέγονται κατά πρώτο λόγο η άρνηση, η αδιαφορία ή/και η καχυποψία από μέρους των ερωτηθέντων υπεύθυνων των μουσείων και, σε αρκετές περιπτώσεις, η αδυναμία επικοινωνίας μαζί τους λόγω της ευκαιριακής/εποχικής λειτουργίας αρκετών από τα μουσεία. Αυτό ερμηνεύει και το σχετικά ισχύο ποσοστό συμμετοχής των μουσείων, το οποίο ωστόσο κυμαίνεται στα επίπεδα συμμετοχής των μουσείων σε ανάλογες διεθνείς έρευνες όπως είδαμε (σελ. 3). Σε κάθε περίπτωση, όμως, αυτό υπονομεύει την αξία της έρευνας.

Η συμπερίληψη, επίσης, διαφορετικών οντοτήτων κάτω από το γενικό όρο «μουσείο» κι η παράλληλη ανυπαρξία ενός επίσημου μητρώου στο οποίο να μπορεί ν' ανατρέξει κανείς δημιούργησε αρκετή ασάφεια, όπως και οι γενικόλογες αναφορές των σχετικών νόμων για τη διαδικασία καταγραφής και τεκμηρίωσης των συλλογών των μουσείων.

Η απουσία επίσης ενός κοινού κι επίσημου πλαισίου αναφοράς για τις βασικές διαδικασίες της τεκμηρίωσης των συλλογών προσαρμοσμένου στα ελληνικά δεδομένα στο οποίο να μπορεί κανείς ν' ανατρέξει και να το χρησιμοποιήσει ως οδηγό τροφοδοτεί τον αυτοσχεδιασμό στα μουσεία, αλλά και στην έρευνα σ' έναν τομέα ο οποίος έχει από καιρό τυποποιηθεί σε άλλες χώρες και προχωρήσει. Εμείς ακόμη συζητάμε για την αξία της τεκμηρίωσης, τουλάχιστον στα ιδιωτικά μουσεία, με αποτέλεσμα να χάνεται πολιτιστική πληροφορία, η αξία της οποίας έγκειται όχι μόνο γι' αυτό που είναι, αλλά και για αυτό που μπορεί να κάνει.

Στις δυσκολίες της έρευνας ανήκουν επίσης και τα ζητήματα της εγκυρότητας και αξιοπιστίας κι αυτό γιατί, ενώ στις έρευνες με ποσοτικά δεδομένα η εγκυρότητα και η αξιοπιστία μπορούν να ελεγχθούν με θετικιστικούς τρόπους και κατάλληλη στατιστική διαχείριση των δεδομένων, στις έρευνες με ποιοτικά δεδομένα, όπως αυτά της έρευνας μας, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία μπορεί να διασφαλιστεί, αλλά με διαφορετικούς τρόπους. Το επιστημολογικό και μεθοδολογικό αυτό ζήτημα αποτελεί θέμα μιας ευρύτερης συζήτησης στην οποία δεν μπορούμε να υπεισέλθουμε, αλλά θα αναφέρουμε ποιες πρακτικές εφαρμόσαμε για να διασφαλίσουμε την εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας μας. Με δεδομένο ότι η εγκυρότητα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να υπάρξει αξιοπιστία, επικεντρωθήκαμε στους παρακάτω τύπους εγκυρότητας :

- στην εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής ή δομική εγκυρότητα, που διασφαλίζει ότι η δομή και οι παράμετροι της έννοιας που διερευνά ο ερευνητής με το ερευνητικό του όργανο θεμελιώνεται στην ευρύτερη βιβλιογραφία και είναι σημαντική για τους συμμετέχοντες στην έρευνα

- στην εγκυρότητα περιεχομένου, που διασφαλίζει ότι το ερευνητικό όργανο μετρά τις βασικότερες παραμέτρους σε εύρος και βάθος του ερευνώμενου ζητήματος (όλες είναι αδύνατο)
- στην εγκυρότητα κριτηρίου, που συσχετίζει τα ευρήματα που προέρχονται από το ερευνητικό όργανο με άλλα εξωτερικά κριτήρια, εν είδει τριγωνοποίησης, π.χ. παρόμοιες έρευνες στην ίδια ή σε άλλη χώρα, την ίδια χρονική περίοδο, προγενέστερη ή/και μεταγενέστερη, με άλλες ερευνητικές μεθόδους, κ.ά.¹²⁷

Προσπαθήσαμε στο ερωτηματολόγιο, αλλά και στην ημιδομημένη συνέντευξη, που χρησιμοποιήσαμε ως κύρια ερευνητικά όργανα, να διασφαλίσουμε τη θεμελίωση τους τόσο στην ευρύτερη βιβλιογραφία για την τεκμηρίωση όσο και στις βασικότερες παραμέτρους της. Τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας επιβεβαιώνουν σε μεγάλο βαθμό και τα βιβλιογραφικά και τα ερευνητικά δεδομένα που παρατέθηκαν στα σχετικά κεφάλαια, πράγμα που αυξάνει την εγκυρότητα της, αλλά αυτό που σε κάθε περίπτωση χρειάζεται είναι κι άλλες έρευνες πιο εκτεταμένες και συστηματικές που θα χαρτογραφήσουν το χώρο και θα αυξήσουν έτσι και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων.

2.4. Τελικά Συμπεράσματα

Συμπερασματικά μπορεί κανείς να επισημάνει τα παρακάτω:

α) αναφορικά με τα γενικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού των μουσείων της έρευνας

- ❖ την κατάχρηση του όρου «μουσείο» για να υποδηλώσει οντότητες διαφορετικών ταυτοτήτων, πράγμα το οποίο δυσκολεύει τη διεξαγωγή της έρευνας σε συνδυασμό με την ελλιπή καταγραφή τους από το σχετικό υπουργείο
- ❖ την ποικιλομορφία των νομικών μορφών ή καθεστώτων λειτουργίας των μουσείων. Εδώ μπορούμε να πούμε ότι ως προς το θέμα της τεκμηρίωσης τα μουσεία που «πρωτοπορούν» είναι τα δημόσια μουσεία ή Ν.Π.Δ.Δ
- ❖ το πολύ μικρό μέγεθος των μουσείων, που εκ των πραγμάτων υποχρεώνει τον επιμελητή της συλλογής να αναλαμβάνει και την πολιτιστική και την διαχειριστική τεκμηρίωση, ενδεχομένως και τη συνολική λειτουργία του μουσείου
- ❖ τη θέση/ συγκέντρωση της πλειοψηφίας των μουσείων εντός του αστικού περιβάλλοντος για λόγους ευνότητους

¹²⁷ Ίσαρη Φιλία, Πουρκός Μάριος, *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στη Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*, [ηλεκτρ. βιβλ.], Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, 2015, σελ. 124-6. Cohen Louis, Manion Lawrence, Morrison Keith, *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, μετ. Κυρανάκης Σ., Μαυράκη Μ., Μητσοπούλου Χ., Μπιθάρη Π., Φιλοπούλου Μ., Μεταίχμιο, Αθήνα, 2008, σελ. 175-185, 188-200

β) αναφορικά με τα ειδικότερα ζητήματα της τεκμηρίωσης που διερευνήθηκαν

- ❖ Η πλειοψηφία των μουσείων του δείγματος χρησιμοποιούν συστήματα τεκμηρίωσης για τις συλλογές τους που έχουν αναπτύξει τα ίδια, μορφής έντυπης, αλλά κυρίως και παράλληλα ηλεκτρονικής, κατά κύριο λόγο σε βάσεις δεδομένων ή σε λογιστικά Excell,
- ❖ ελάχιστα χρησιμοποιούν πρότυπα μεταδεδομένων στην τεκμηρίωση των συλλογών τους,
- ❖ Τα ηλεκτρονικά συστήματα τεκμηρίωσης τα ανέπτυξαν μετά το 2002 με τη βοήθεια των εργαζομένων του μουσείου και με χρηματοδότηση κυρίως από ίδιους πόρους ή από ευρωπαϊκά προγράμματα,
- ❖ Η αλλαγή/αναβάθμιση έγινε ή με την ακριβή μεταφορά πληροφοριών από την έντυπη στην ηλεκτρονική μορφή ή με τη μετάβαση από την έντυπη στην ηλεκτρονική μορφή, αλλά με διαφορετική δομή πληροφοριών

- ❖ Η τεκμηρίωση διεξάγεται κυρίως από τους επιμελητές των συλλογών, οι οποίοι ασχολούνται τόσο με την πολιτιστική όσο και με την διαχειριστική τεκμηρίωση των συλλογών,

- ❖ Οι επιμελητές αξιολογούν ως πολύ σημαντικές όλες τις βασικές διαδικασίες της τεκμηρίωσης

- ❖ Οι λόγοι που τους ώθησαν στην αλλαγή/προσαρμογή των συστημάτων τεκμηρίωσης αναφέρονται στην καλύτερη διαχείριση κι ασφάλεια των συλλογών, στον εκσυγχρονισμό και την προσαρμογή στα δεδομένα της εποχής και τη δυνατότητα αξιοποίησης ευρωπαϊκών κονδυλίων

- ❖ Τονίζεται η έλλειψη ενημέρωσης και ουσιαστικής βοήθειας πάνω στα θέματα της τεκμηρίωσης των συλλογών παράλληλα με την ανεπαρκή πρωτογενή καταγραφή των πληροφοριών για τα αντικείμενα των συλλογών, την υποστελέχωση των μουσείων και την ελλιπή χρηματοδότηση τους.

2.5. Προτάσεις

Με βάση τα παραπάνω συμπεράσματα μπορούν να διατυπωθούν οι παρακάτω προτάσεις:

- ❖ Η ανάγκη δημιουργίας ενός επικαιροποιημένου μητρώου μουσείων από το υπουργείο,
- ❖ Η παράλληλη προώθηση της διαδικασίας αναγνώρισης των μουσείων και των πλεονεκτημάτων της
- ❖ Η δημιουργία ενός επίσημου και σαφούς πλαισίου αναφοράς για τις βασικές διαδικασίες της τεκμηρίωσης διαχειριστικής και πολιτιστικής τόσο έντυπης όσο και ψηφιακής

- ❖ Η ανάδειξη της σημασίας της τυποποίησής της τεκμηρίωσης και της υποχρεωτικής χρήσης προτύπων
- ❖ Η ανάγκη παροχής συνεχούς ενημέρωσης και πρακτικής βοήθειας από επίσημους φορείς (μέσα από κατάλληλα εγχειρίδια κι οδηγούς τεκμηρίωσης συλλογών, επιμορφωτικά σεμινάρια, υποστηρικτικές ιστοσελίδες, δημιουργία δικτύων συνεργασίας μουσείων παρεμφερούς θεματολογίας) για την αντιμετώπιση των ζητημάτων της τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία
- ❖ Η εμπέδωση του ρόλου των μουσείων ως πολιτιστικών φορέων που διαφυλάττουν την κληρονομιά μας και τη μεταλαμπαδεύουν στις νεότερες γενιές, που διασώζουν μέσα από την τεκμηρίωση την πολιτιστική πληροφορία και συλλογική μνήμη, πράγμα ωστόσο που θα πρέπει να αναλαμβάνεται από τους ειδικούς επιστήμονες της πληροφορίας σε συνεργασία με τους υπόλοιπους συντελεστές των μουσείων
- ❖ Η ανάγκη προώθησης του έργου των ειδικών επιστημόνων της πληροφορίας, η ίδρυση δραστήριων επαγγελματικών ενώσεων με τον ανάλογο κώδικα δεοντολογίας που θα ακολουθούν τις εξελίξεις του τομέα και θα πρωτοπορούν σε συνεργασία με ανάλογα πανεπιστημιακά τμήματα, διεθνείς και ευρωπαϊκούς φορείς ή άλλους οργανισμούς.
- ❖ Η διενέργεια πιο εκτεταμένων και συστηματικών ερευνών πάνω στο θέμα της τεκμηρίωσης των μουσειακών συλλογών με στόχο αφενός τη χαρτογράφηση της πραγματικότητας κι αφετέρου την ανάληψη σχετικών δράσεων.

3. Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αγγελάκη Γεωργία (επιμ.), *Ανοιχτά και Διασυνδεδεμένα Πολιτιστικά Δεδομένα*, ΕΚΤ-ΕΙΕ, Αθήνα, 2014

Babbie Earl, *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα*, Κριτική, Αθήνα, 2011

Βουδούρη Δάφνη, *Κράτος και μουσεία. Το θεσμικό πλαίσιο των αρχαιολογικών μουσείων*, Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2003

Bell Judith, *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας. Οδηγός για φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες*, Πρόλογος-Εισαγωγή-Απόδοση: Αναστασία-Βαλεντίνη Ρήγα, Gutenberg, Αθήνα, 1997

Boddy David, Boonstra Albert, Kennedy Graham, *Διαχείριση πληροφοριακών συστημάτων. Στρατηγική και Οργάνωση*, Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2010

Γεωργιάδης Απόστολος ς, *Γενικές αρχές αστικού δικαίου*, Π.Ν.Σάκκουλας, Αθήνα, 2012

Claude Javeau, *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο. Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*, επιμέλεια και απόδοση στα ελληνικά: Κατερίνα Τζαννόνε-Τζώρτζη, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα, 1996

Cohen Louis, Manion Lawrence, Morrison Keith, *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, μετ. Κυρανάκης Σ., Μαυράκη Μ., Μητσοπούλου Χ., Μπιθάρα Π., Φιλοπούλου Μ., Μεταίχιμο, Αθήνα, 2008

Desvalleés André, Mairesse François (επιμ.), *Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας*, μετ. Λάππας Σωτήρης, Κονδυλάκη Δήμητρα, ICOM-Ελληνικό Τμήμα, Αθήνα, 2014

Gareth Norris, Faiza Quresi, Dennis Howitt, Duncan Cramer, *Εισαγωγή στη Στατιστική με το SPSS για τις Κοινωνικές Επιστήμες*, μετ. Παναγιώτης Καναβός, Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2017

Hooper-Greenhill Eilean, *Το μουσείο και οι πρόδρομοι του*, μτφ. Παππάς Ανδρέας, ΠΙΟΠ, Αθήνα, 2006

Javeau Claude, *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο*, Τυπωθήτω - Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα, 1996

Ίσαρη Φιλία, Πουρκός Μάριος, *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στη Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*, [ηλεκτρ. βιβλ.], Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, 2015

Κανιάρη Ασημίνα, *Το φαινόμενο του μουσείου και το γεγονός της τέχνης. Το εικαστικό συμβάν και η ιστορία της τέχνης από τα cabinets of curiosities και τα Salons στους νέους θεσμούς της τέχνης*, Γρηγόρης, Αθήνα, 2015

Κανιάρη Ασημίνα, *Το μουσείο ως χώρος της ιστορίας της τέχνης. Εκθέσεις, συλλογές και η Τέχνη από το 19^ο στον 21^ο αιώνα*, Γρηγόρης, β' έκδοση, Αθήνα, 2017

Καπιδάκης, Σ., Λαζαρίνης, Φ., Τοράκη, Κ., *Θέματα βιβλιοθηκονομίας και επιστήμης των πληροφοριών*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, 2015 (Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/1675>)

Κόνσολα Ντόρα, *Η διεθνής προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς*, Παπαζήση, Αθήνα, 1995

Κονσολάκη Κ., Αγγελάκης Δ., Σαμαριτάκης Γ., Μπεκιάρη Χρ., *Λογισμικό Σύστημα για Διαχείριση Συλλογών*, Κέντρο Πολιτισμικής Πληροφορικής ΙΤΕ -ΙΠ, Σεπτέμβριος 2015

Κυριάκη-Μάνεση Δάφνη, Κουλούρης Αλέξανδρος, *Διαχείριση Ψηφιακού Περιεχομένου*, [ηλεκτρ. βιβλ.] Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, 2015

Lord Gail Dexter, Lord Barry, *Εγχειρίδιο διοίκησης μουσείων. Σύγχρονες προσεγγίσεις & παραδείγματα από τη Ελληνική πραγματικότητα*, επιμ. Κωσταγιόλας Πέτρος, Παπαϊωάννου Γεώργιος, ΔΙΣΙΓΜΑ, Αθήνα, 2017, σελ. 13

Macdonald Sharon (επιμ.), *Μουσείο και μουσειακές σπουδές. Ένας πλήρης οδηγός*, μετ. Παπαβασιλείου Δήμητρα, ΠΙΟΠ, Αθήνα, 2012

Μπίκος Γ., Κανιάρη Ασημίνα (επιμ.), *Μουσειολογία, Πολιτιστική Διαχείριση και Εκπαίδευση*, Γρηγόρη, Αθήνα 2014

Μπίκος Γ., *Ζητήματα πολιτιστικής επικοινωνίας. Μουσείο, Εκπαίδευση, Κοινωνία, Πολιτιστική πολιτική*, Γρηγόρη, Αθήνα, 2014

Μπούνια Αλεξάνδρα, *Στα παρασκήνια του μουσείου. Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*, Πατάκης, Αθήνα, 2009

Μώκος Γ., *Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης*, Παπασωτηρίου, Αθήνα 2001

Νάκου Ειρήνη, Γκαζή Ανδρομάχη (επιμ.), *Η προφορική ιστορία στα μουσεία και στην εκπαίδευση*, Νήσος, Αθήνα, 2015

Πάντος Πάντος, *Το έργο της Διευθύνσεως Εθνικού Αρχείου Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού (1993-2006)*, Αθήνα, 2014 (Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη δ/νση: <http://nam.culture.gr/portal/page/portal/deam/digitalrepository/sources/dgtsources>)

Παπαγεωργίου Ν., *Παγκόσμια και Φυσική Κληρονομιά της Ανθρωπότητας*, Ελληνική Επιτροπή Ουνέσκο, Αθήνα, 2006

Pearce Susan, *Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές*, μετ. Γυιόκα Λία, Καζάξης Αλ., Μπίκας Π., Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 2002

Schnapp Alain, *Η κατάκτηση του παρελθόντος. Οι απαρχές της Αρχαιολογίας*, μετ. Κατερίνα Δελούκα, ΠΕΚ, Ηράκλειο, 1998

Σκανδάλη Αλκμήνη, *Υπηρεσίες Τεκμηρίωσης*, Ι. Γ. Βασιλείου, Αθήνα, 1990

Σκανδάλη Αλκμήνη, *Η Επιστήμη της Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης*, Ι. Γ. Βασιλείου, Αθήνα, 1990

Σταθόπουλος Π., Χούσος Ν., Σταύρου Γ., *Προδιαγραφές και χαρακτηριστικά διαλειτουργικότητας για ανοιχτό ψηφιακό περιεχόμενο*, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Αθήνα, 2013

Τσέλιος Νικόλαος, *Εισαγωγή στην επιστήμη του Ιστού. Βασικές υπηρεσίες και παιδαγωγικές χρήσεις*, Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2007

Χριστοδούλου Κων/νος, *Δίκαιο Πνευματικής ιδιοκτησίας*, Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ, Αθήνα, 2018

Ξενόγλωσση

Baca Murtha, *Introduction to Metadata*, The Getty Research Institute, Second Edition, Los Angeles, 2008

Baca Murtha, Hapring Patricia, Lanzi Elisa, McRae Linda, Whiteside Ann, *Cataloguing Cultural Objects. A Guide to Describing Cultural Works and Their Images*, American Library Association, Chicago, 2006

Dudley Dorothy, Wilkinson Irma, and others, *Museum Registration Methods*, AAM, Washington, 1979

Light Richard, Roberts Andrew, Stewart Jennifer (ed.), *Museum Documentation Systems. Developments and Applications*, Butterworth & Co Ltd, Essex, 1986

Matassa Freda, *Museum Collections Management. A Handbook*, Facet Publishing, London, 2011

MacKenna Gordon, De Loof Chris, *Report on existing standards applied by European museums*, ATHENA, 2009

Negri Massimo, Niccolucci Franco, Sani Margherita, *Quality in Museums*, ARCHAELINGUA, Budapest, 2009

Parry Ross (ed.), *Museums in a Digital Age*, Routledge, Oxon, 2010

Pearce Susan (ed.), *Museum Studies in Material Culture*, Leicester University Press, Leicester, 1989

Pearce Susan, *Archaeological Curatorship*, Leicester University Press, Leicester, 1990

Poole Nick, McKeena Gordon, *MDA and SPECTRUM*, MDA Ltd, Cambridge, July 2006

Reibel Daniel, *Registration methods for the small museum*, 3th ed., Lanham:Altamira, 1997

Robin Thornes, Peter Dorrell, Henry Lie, *Object ID. Guidelines for Making Records that Describes Arts, Antiques, and Antiquities*, Getty Information Institute, USA, 1999

Ruge Angelika, *Museums Professions -A European Frame of Reference*, ICOM 2008

ICOM, *Running a Museum. A Practical Handbook*, P.J. Boyler, Paris, 2004

ICOM-CIDOC, *Statement of principles of museum Documentation*

ICOM-CIDOC, *Statement of principles of museum Documentation version 6.2*

ICOM-CIDOC, *International Guidelines for Museum Object Information: The CIDOC Information Categories*, June 1995

UNESCO-ICCROM-EPA, *Documentation of museum collections. Why;How; Practical Guide*, 2010

ICOM, *Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM για τα μουσεία*, μετ. Λάππας Σωτήρης, Αθήνα, 2009

ICOM-CIDOC Ethno Working Group, *International Core Data Standards for Ethnology/Ethnography*, Athens-Greece, September 1996

Περιοδικά – Πρακτικά συνεδρίων, συμποσίων, πανεπιστημιακές παραδόσεις, κ.τ.ο.

Γεργατσούλης Μανόλης, *VRA Core 4.0*, Πανεπιστημιακές παραδόσεις, DBIS, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Εαρινό εξάμηνο 2016-2017

Μουσείο, Φεβρουάριος 2013, τεύχος 8&9

Κωνσταντόπουλος Πάνος, *Πληροφοριακά συστήματα μουσείων* (Ενημερωτική συνάντηση), ΙΤΕ-Ινστιτούτο Πληροφορικής, Ηράκλειο, Ιούνιος 1993

Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, *Η τεχνολογία των πληροφοριών και τα μουσεία*, Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συμποσίου, Ινστιτούτο Goethe, Αθήνα, 19-20 Νοεμβρίου 1993

UNESCO, *Report of the Intergovernmental Meeting of Experts (Category II) Related to a Draft Recommendation concerning the protection and promotion of museums and collections, their diversity and role in society*, Paris, UNESCO Headquarters, 27-28 May 2015

NEMO Annual Conference, *Museums in the digital Age, Museums and the Development of the Active Citizenship*, Bucharest Romania, November 2013

Mckenna Gordon, De Loof Chris, *Report on existing standards applied by European museums*, ECP-2005-CULT_038099, ATHENA, 2009

Museum International, No 269-270, ICOM, 2016

Παπαθεοδώρου Χρήστος, *Dublin Core*, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, DBIS, Τμήμα Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Εαρινό εξάμηνο 2016-2017

Τσιμποπούλου Μεταξία (επιμ.), *Τεκμηρίωση, Διαχείριση και Προβολή της Ψηφιακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, Πρακτικά Σεμιναρίου Τεκμηρίωσης, Αθήνα, 19-20 Φεβρουαρίου 2010

Τετράδια πολιτισμού

Ηλεκτρονικές πηγές

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.12099/epdf>

<https://www.canada.ca/content/dam/chin-rcip/documents/services/collections-documentation-standards/chin-guide-museum-standards/chin-rcip-guide-museum-standards-v3-eng.pdf?WT.contentAuthority=4.4.10>

<https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/collections-documentation-standards/documentation-heritage-collections.html>

<http://www.museumswesen.smwk.sachsen.de/download/spectrum-3-1.pdf>

http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/ConferencePapers/1999/4.pdf

<http://open-world.ch/CIDOC/SummerSchool/PDF/CIDOC%20principles%20of%20documentation.pdf>

<http://www.jewishmuseum.gr/gr/collection/collections/documentation.html>

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147869e.pdf>

<http://slideplayer.gr/slide/2685549/>

http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Guidelines/CIDOCguidelines1995.pdf

http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/ConferenceGuidelines/principles6_2.pdf

<http://network.icom.museum/cidoc/resources/cidoc-standards-guidelines/>

<http://network.icom.museum/cidoc/training/cidoc-training-material/>

http://icom.museum/uploads/tx_hpoindexbdd/CIDOC_EthnoGroup_CoreDataStandards_42249.pdf

http://nam.culture.gr/images/deam/docs/11_dnam_carare_al.pdf

<http://www.museumsassociation.org/download?id=14112>

http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/ConferencePapers/2006/Pool_e_McKenna.pdf

<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001862/186242E.pdf>

http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/DocStandards/CIDOC_Fact_Sheet_No_1.pdf

<https://eclass.duth.gr/modules/document/file.php/KOM02429/%CE%9F%CF%81%CE%B3%CE%AC%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7%20%CE%BB%CE%B1%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD.pdf>

<http://nam.culture.gr/portal/page/portal/deam/digitalrepository/sources/dgtsource>

<http://nam.culture.gr/images/deam/docs/Praktika.pdf>

<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001311/131178e.pdf>

https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1675/1/02_chapter_1.pdf

http://326gtd123dbk1xdkdm489u1q.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2016/11/Developing_a_Documentation_Procedural_Manual.pdf

http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/professions/frame_of_reference_2008.pdf

<http://www.antagonistikotita.gr/epanek/proskliseis.asp?id=68&cs=>

http://www.culture.gr/Files/Organogramma_2014.pdf

<https://www.sciencedirect.com/science/book/9780408108157>

<http://www.digitalplan.gov.gr/resource-api/dipla/contentObject/de9cd3ff-2efc-449e-b551-1763a8650977/content>

<http://326gtd123dbk1xdkdm489u1q.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2016/11/edinburghCMS.pdf>

<http://www.eos-archaeo.gr/index.php/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%B9/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B9%CE%B1/103-%CF%80%CE%AC%CE%BD%CF%84%CE%BF%CF%82-%CE%B1-%CF%80%CE%AC%CE%BD%CF%84%CE%BF%CF%82-h-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%AC%CF%82-%CF%83%CE%B5-%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C,-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%AF%CF%80%CE%B5%CE%B4%CE%BF>

https://anaskamma.files.wordpress.com/2013/06/06_pantos.pdf

https://www.obs-traffic.museum/sites/default/files/ressources/files/CIDOC_Coredata_1992.pdf

http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/DocStandards/principles6_2.pdf

http://cco.vrafoundation.org/downloads/PartOne_GeneralGuidelines.pdf

http://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/statements_and_news/NEMO_21st_Annual_Conference_Documentation.pdf

http://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/topics/EU_Cultural_Policy/EC_heritageActions-mapping_en_08_2017.pdf

http://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/Working_Group_1/Working_Group_IPR/NEMO_Survey_IPR_and_Museums_2015.pdf

http://www.digitalmeetsculture.net/wp-content/uploads/2016/04/EUROPEAN-POLICY-BRIEF_Institutional-Change_final.pdf

https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/cultural-heritage/documents/persist-content-guidelines_en.pdf

https://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Share_your_data/Technical_requirements/EDM_Documentation/EDM_Mapping_Guidelines_v2.4_102017.pdf

<http://www.athenaeurope.org/index.php?en/149/athena-deliverables-and-documents>

https://www.loc.gov/standards/vracore/VRA_Core4_Element_Description_GRE.pdf

4. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Περιεχόμενα παραρτήματος

- CDWA: ΠΛΗΡΗΣ ΛΙΣΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ
- CIDOC International Core Data for Ethnology/Ethnography
- CIDOC CRM Class Hierarchy – Property Hierarchy
- Ερωτηματολόγιο έρευνας

1) CDWA: ΠΛΗΡΗΣ ΛΙΣΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ

1. OBJECT/WORK Core 1.1. Catalog Level Core 1.2. Object/Work Type Core 1.3. Object/Work Type Date 1.3.1. Earliest Date 1.3.2. Latest Date 1.4. Components/Parts 1.4.1 Components Quantity 1.4.2 Components Type 1.5. Remarks 1.6. Citations 1.6.1. Page 2. CLASSIFICATION Core 2.1. Classification Term Core	23. OWNERSHIP/COLLECTING HISTORY 23.1. Provenance Description 23.2. Transfer Mode 23.3. Cost or Value 23.4. Legal Status 23.5. Owner/Agent 23.5.1. Owner/Agent Role 23.6. Ownership Place 23.7. Ownership Date 23.7.1. Earliest Date 23.7.2. Latest Date 23.8. Owner's Numbers 23.8.1. Number Type 23.9. Owner's Credit Line 23.10. Remarks
--	---

2.2. Remarks	23.11. Citations
2.3. Citations	23.11.1. Page
2.3.1. Page	
3. TITLES OR NAMES Core	24. EXHIBITION/LOAN HISTORY
3.1. Title Text Core	24.1. Exhibition/Loan Description
3.2. Title Type	24.2. Exhibition Title or Name
3.3. Preference	24.3. Exhibition Type
3.4. Title Language	24.4. Exhibition Curator
3.5. Title Date	24.5. Exhibition Organizer
3.5.1. Earliest Date	24.6. Exhibition Sponsor
3.5.2. Latest Date	24.7. Exhibition Venue
3.6. Remarks	24.7.1. Venue Name/Place
3.7. Citations	24.7.2. Venue Date
3.7.1. Page	24.7.2.1. Earliest Date
	24.7.2.2. Latest Date
4. CREATION Core	24.8. Exhibition Object Number
4.1. Creator Description Core	24.8.1. Number Type
4.1.1. Creator Extent	24.9. Exhibition Object/Work
4.1.2. Qualifier	Label/Identification
4.1.3. Creator Identity Core	24.10. Remarks
4.1.4. Creator Role Core	24.11. Citations
4.1.5. Creator Statement	24.11.1. Page
4.2. Creation Date Core	25. CATALOGING HISTORY
4.2.1. Earliest Date Core	25.1. Cataloging Institution
4.2.2. Latest Date Core	25.2. Cataloger Name
4.2.3. Date Qualifier	25.3. Cataloger Action
4.3. Creation Place/Original Location	25.4. Area of Record Affected
4.3.1. Place Qualifier	25.5. Cataloging Date
4.4. Object/Work Culture	25.5.1. Earliest Date
4.5. Commissioner	25.5.2. Latest Date
4.5.1. Commissioner Role	25.6. Remarks
4.5.2. Commission Date	25.7. Object/Work Record ID
4.5.2.1. Earliest Date	
4.5.2.2. Latest Date	26. RELATED VISUAL DOCUMENTATION
4.5.3. Commission Place	<i>[references to Object/Work]</i>
4.5.4. Commission Cost	26.1. Image References
4.6. Creation Numbers	26.1.1. Image to Work Relationship Type
4.6.1. Number Type	
4.7. Remarks	<i>[Image Authority information]</i>
4.8. Citations	26.2. Image Label/Identification
4.8.1. Page	26.2.1. Image Catalog Level
5. STYLES/PERIODS/GROUPS/ MOVEMENTS	26.2.2. Image Type
5.1. Styles/Periods Description	26.2.3. Image Title/Name
5.2. Styles/Periods Indexing Terms	26.2.3.1. Image Title Type
	26.2.4. Image Measurements
	26.2.4.1. Dimensions Type

5.2.1. Term Qualifier	26.2.4.2. Dimensions Value
5.3. Remarks	26.2.4.3. Dimensions Unit
5.4. Citations	26.2.5. Image Format
5.4.1. Page	26.2.6. Image Date
	26.2.6.1. Earliest Date
	26.2.6.2. Latest Date
6. MEASUREMENTS Core	26.2.7. Image Color
6.1. Dimensions Description Core	26.2.8. Works Depicted
6.2. Dimensions Type	26.2.9. Image View Description
6.3. Dimensions Value	26.2.9.1. View Type
6.4. Dimensions Unit	26.2.9.2. View Subject
6.5. Dimensions Extent	26.2.9.2.1. View Subject Indexing Terms
6.6. Scale Type	26.2.9.3. View Date
6.7. Dimensions Qualifier	26.2.9.3.1. Earliest Date
6.8. Dimensions Date	26.2.9.3.2. Latest Date
6.8.1. Earliest Date	26.2.10. Image Maker/Agent
6.8.2. Latest Date	26.2.10.1. Image Maker Role
6.9. Shape	26.2.10.2. Image Maker Extent
6.10. Format/Size	26.2.11. Image Repository
6.11. Remarks	26.2.11.1. Image Repository Numbers
6.12. Citations	26.2.11.1.1. Number Type
6.12.1. Page	26.2.12. Image Copyright/Restrictions
	26.2.12.1. Image Copyright Holder
7. MATERIALS/TECHNIQUES Core	26.2.12.1.1. Image Copyright Holder's Numbers
7.1. Materials/Techniques Description Core	26.2.12.1.1.1. Number Type
7.2. Materials/Techniques Flag	26.2.12.2. Image Copyright Date
7.3. Materials/Techniques Extent	26.2.12.2.1. Earliest Date
7.4. Materials/Techniques Role	26.2.12.2.2. Latest Date
7.5. Materials/Techniques Name	26.2.13. Image Source
7.6. Material Color	26.2.13.1. Image Source Number
7.7. Material Source Place	26.2.13.1.1. Number Type
7.8. Watermarks	26.2.14. Related Image
7.8.1. Watermark Identification	26.2.14.1. Image Relationship Type
7.8.2. Watermark Date	26.2.14.2. Image Relationship Number
7.8.2.1. Earliest Date	26.2.14.3. Image Relationship Date
7.8.2.2. Latest Date	26.2.14.3.1. Earliest Date
7.9. Performance Actions	26.2.14.3.2. Latest Date
7.10. Remarks	26.2.15. Image Broader Context
7.11. Citations	26.2.16. Remarks
7.11.1. Page	26.2.17. Citations
	26.2.17.1. Page
8. INSCRIPTIONS/MARKS	26.2.18. Image Authority Record ID
8.1. Inscription Transcription or Description	
8.2. Inscription Type	27. RELATED TEXTUAL REFERENCES
8.3. Inscription Author	Core
8.4. Inscription Location	27.1. Citations for Sources
8.5. Inscription Language	
8.6. Typeface/ Letterform	

8.7. Mark Identification	27.1.1. Page
8.8. Inscription Date	27.1.2. Work Cited or Illustrated
8.8.1. Earliest Date	27.1.3. Cited Object/Work Number
8.8.2. Latest Date	27.1.3.1. Number Type
8.9. Remarks	
8.10. Citations	<i>[Citations Authority information]</i>
8.10.1. Page	27.2. Source Brief Citation Core
	27.2.1. Source Type
9. STATE	27.2.2. Source Full Citation Core
9.1. State Description	27.2.2.1. Source Title
9.2. State Identification	27.2.2.2. Source Broader Title
9.3. Known States	27.2.2.3. Source Author
9.4. Remarks	27.2.2.4. Source Editor/Compiler
9.5. Citations	27.2.2.5. Source Publication Place
9.5.1. Page	27.2.2.6. Source Publisher
	27.2.2.7. Source Publication Year
10. EDITION	27.2.2.8. Source Edition Statement
10.1. Edition Description	27.2.3. Remarks
10.2. Edition Number or Name	27.2.4. Citations Authority Record ID
10.3. Impression Number	
10.4. Edition Size	28. PERSON/CORPORATE BODY
10.5. Remarks	AUTHORITY Core
10.6. Citations	28.1. Person Authority Record Type
10.6.1. Page	28.2. Person/Corporate Body Name Core
	28.2.1. Preference
11. FACTURE	28.2.2. Name Type
11.1. Facture Description	28.2.3. Name Qualifier
11.2. Remarks	28.2.4. Name Language
11.3. Citations	28.2.5. Historical Flag
11.3.1. Page	28.2.6. Display Name Flag
	28.2.7. Other Name Flags
12. ORIENTATION/ARRANGEMENT	28.2.8. Name Source Core
12.1. Orientation/Arrangement Description	28.2.8.1. Page
12.2. Orientation Indexing Terms	28.2.9. Name Date
12.3. Remarks	28.2.9.1. Earliest Date
12.4. Citations	28.2.9.2. Latest Date
12.4.1. Page	28.3. Display Biography Core
	28.4. Birth Date Core
13. PHYSICAL DESCRIPTION	28.5. Death Date Core
13.1. Physical Appearance	28.6. Birth Place
13.2. Physical Description Indexing Terms	28.7. Death Place
13.3. Remarks	28.8. Person Nationality/Culture/Race Core
13.4. Citations	28.8.1. Preference
13.4.1. Page	28.8.2. Nationality/Culture Type
	28.9. Gender
14. CONDITION/EXAMINATION HISTORY	28.10. Life Roles Core
14.1. Condition/Examination Description	28.10.1. Preference

14.2. Examination Type	28.10.2. Role Date
14.3. Examination Agent	28.10.2.1. Earliest Date
14.4. Examination Date	28.10.2.2. Latest Date
14.4.1. Earliest Date	28.11. Person/Corporate Body Event
14.4.2. Latest Date	28.11.1. Event Date
14.5. Examination Place	28.11.1.1. Earliest Date
14.6. Remarks	28.11.1.2. Latest Date
14.7. Citations	28.11.2. Event Place
14.7.1. Page	28.12. Related Person/Corporate Body
15. CONSERVATION/TREATMENT HISTORY	28.12.1. Person Relationship Type
15.1. Conservation/Treatment Description	28.12.2. Person Relationship Date
15.2. Treatment Type	28.12.2.1. Earliest Date
15.3. Treatment Agent	28.12.2.2. Latest Date
15.4. Treatment Date	28.13. Person/Corporate Body Broader Context
15.4.1. Earliest Date	28.13.1. Broader Context Date
15.4.2. Latest Date	28.13.1.1. Earliest Date
15.5. Treatment Place	28.13.1.2. Latest Date
15.6. Remarks	28.14. Person/Corporate Body Label/Identification
15.7. Citations	28.15. Person/Corporate Body Descriptive Note
15.7.1. Page	28.15.1. Note Source
16. SUBJECT MATTER Core	28.15.1.1. Page
16.1. Subject Display	28.16. Remarks
16.2. General Subject Terms Core	28.17. Citations
16.2.1. General Subject Type	28.17.1. Page
16.2.2. General Subject Extent	28.18. Person Authority Record ID
16.2. Specific Subject Terms	29. PLACE/LOCATION AUTHORITY Core
16.3.1. Specific Subject Type	29.1. Place/Location Authority Record Type
16.3.2. Specific Subject Extent	29.2. Place Name Core
16.4. Outside Iconography Term	29.2.1. Preference
16.4.1. Outside Iconography Code	29.2.2. Name Type
16.4.1. Outside Iconography Source	29.2.3. Name Qualifier
16.5. Subject Interpretive History	29.2.4. Name Language
16.6. Remarks	29.2.5. Historical Flag
16.7. Citations	29.2.6. Display Name Flag
16.7.1. Page	29.2.7. Other Name Flags
17. CONTEXT	29.2.8. Name Source Core
17.1. Historical/Cultural Events	29.2.8.1. Page
17.1.1. Event Type	29.2.9. Name Date
17.1.2. Event Identification	29.2.9.1. Earliest Date
17.1.3. Event Date	29.2.9.2. Latest Date
17.1.3.1. Earliest Date	29.3. Geographic Coordinates
17.1.3.2. Latest Date	29.4. Place Types Core
17.1.4. Event Place	29.4.1. Preference
	29.4.2. Place Type Date

17.1.5. Event Agent	29.4.2.1. Earliest Date
17.1.5.1. Agent Role	29.4.2.2. Latest Date
17.1.6. Contextual Cost or Value	29.5. Related Places
17.2. Architectural Context	29.5.1. Place Relationship Type
17.2.1. Building/Site Context	29.5.2. Place Relationship Date
17.2.2. Part/Placement Context	29.5.2.1. Earliest Date
17.2.3. Architectural Context Date	29.5.2.2. Latest Date
17.2.3.1. Earliest Date	29.6. Place Broader Context Core
17.2.3.2. Latest Date	29.6.1. Broader Context Date
17.3. Archeological Context	29.6.1.1. Earliest Date
17.3.1. Discovery/Excavation Place	29.6.1.2. Latest Date
17.3.2. Excavation Site Sector	29.7. Place/Location Label/Identification
17.3.3. Excavator	29.8. Place/Location Descriptive Note
17.3.4. Discovery/Excavation Date	29.8.1. Note Source
17.3.4.1. Earliest Date	29.8.1.1. Page
17.3.4.2. Latest Date	29.9. Remarks
17.4. Historical Location Context	29.10. Citations
17.4.1. Historical Location Place	29.10.1. Page
17.4.2. Historical Location Date	29.11. Place Authority Record ID
17.4.2.1. Earliest Date	
17.4.2.2. Latest Date	30. GENERIC CONCEPT AUTHORITY Core
17.5. Remarks	30.1. Concept Authority Record Type
17.6. Citations	30.2. Concept Term Core
17.6.1. Page	30.2.1. Term Qualifier
	30.2.2. Preference
18. DESCRIPTIVE NOTE	30.2.3. Concept Language
18.1. Descriptive Note Text	30.2.4. Historical Flag
18.2. Remarks	30.2.5. Term Source Core
18.3. Citations	30.2.5.1. Page
18.3.1. Page	30.2.6. Term Type
	30.2.7. Term Date
19. CRITICAL RESPONSES	30.2.7.1. Earliest Date
19.1. Critical Comment	30.2.7.2. Latest Date
19.2. Comment Document Type	30.3. Related Generic Concepts
19.3. Comment Author	30.3.1. Concept Relationship Type
19.4. Comment Date	30.3.2. Concept Relationship Date
19.4.1. Earliest Date	30.3.2.1. Earliest Date
19.4.2. Latest Date	30.3.2.2. Latest Date
19.5. Comment Circumstances	30.4. Concept Broader Context Core
19.6. Remarks	30.4.1. Broader Context Date
19.7. Citations	30.4.1.1. Earliest Date
19.7.1. Page	30.4.1.2. Latest Date
	30.5. Generic Concept Label/Identification
20. RELATED WORKS	30.6. Concept Scope Note Core
20.1. Related Work Label/Identification	30.6.1. Note Source Core
20.1.1. Work Relationship Type	30.6.1.1. Page
20.1.2. Work Relationship Date	30.7. Remarks

20.1.2.1. Earliest Date	30.8. Citations
20.1.2.2. Latest Date	30.8.1. Page
20.2. Work Broader Context	30.9. Concept Authority Record ID
20.2.1. Historical Flag	
20.2.2. Broader Context Date	31. SUBJECT AUTHORITY Core
20.2.2.1. Earliest Date	31.1. Subject Authority Record Type
20.2.2.2. Latest Date	31.2. Subject Name Core
20.2.3. Hierarchical Relationship Type	31.2.1. Preference
20.3. Relationship Number	31.2.2. Name Type
20.4. Remarks	31.2.3. Name Qualifier
20.5. Citations	31.2.4. Name Language
20.5.1. Page	31.2.5. Historical Flag
	31.2.6. Display Name Flag
21. CURRENT LOCATION Core	31.2.7. Other Name Flags
21.1. Current Location Description	31.2.8. Name Source Core
21.2. Current Repository /Geographic Location	31.2.8.1. Page
Core	31.2.9. Name Date
21.3. Current Repository Numbers Core	31.2.9.1. Earliest Date
21.3.1. Number Type	31.2.9.2. Latest Date
21.4. Gallery/Shelf Location	31.3. Subject Date
21.5. Current Credit Line	31.3.1. Earliest Date
21.6. Object/Work Label/Identification	31.3.2. Latest Date
21.7. Remarks	31.4. Subject Roles/Attributes
21.8. Citations	31.4.1. Preference
21.8.1. Page	31.4.2. Role Date
	31.4.2.1. Earliest Date
22. COPYRIGHT/RESTRICTIONS	31.4.2.2. Latest Date
22.1. Copyright Statement	31.5. Related Subject
22.2. Copyright Holder Name	31.5.1. Subject Relationship Type
22.3. Copyright Place	31.5.2. Subject Relationship Date
22.4. Copyright Date	31.5.2.1. Earliest Date
22.4.1. Earliest Date	31.5.2.2. Latest Date
22.4.2. Latest Date	31.6. Subject Broader Context Core
22.5. Remarks	31.6.1. Broader Context Date
22.6. Citations	31.6.1.1. Earliest Date
22.6.1. Page	31.6.1.2. Latest Date
	31.7. Related Place/Location
	31.7.1. Place Relationship Type
	31.8. Related Person/Corporate Body
	31.8.1. Person Relationship Type
	31.9. Related Generic Concept
	31.9.1. Concept Relationship Type
	31.10. Subject Label/Identification
	31.11. Subject Descriptive Note
	31.11.1. Note Source
	31.11.1.1. Page
	31.12. Remarks

	31.13. Citations 31.13.1. Page 31.14. Subject Authority Record ID
--	---

(Πηγή: http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/cdwa/categories.html)

2) To CIDOC International Core Data for Ethnology/Ethnography

**Βασικά Διεθνή Πρότυπα Δεδομένων
για την Τεκμηρίωση των Λαογραφικών / Εθνολογικών Αντικειμένων**

1. Ταυτότητα του φορέα

- 1.1. Όνομα του φορέα
- 1.2. Διεύθυνση του φορέα

2. Ταυτότητα του αντικειμένου

- 2.1. Αριθμός ταυτότητας του αντικειμένου
- 2.2. Ταξινόμηση / Κατηγορία
- 2.3. Χαρακτηρισμός / Όνομα του αντικειμένου
- 2.4. Τοπικό ή άλλο όνομα

- 2.5. Άθροισμα μερών
- 2.6. Περιγραφή
- 3. Φυσική περιγραφή του αντικειμένου
 - 3.1. Διαστάσεις
 - 3.2. Υλικά
 - 3.3. Τεχνικές
 - 3.4. Διακόσμηση
 - 3.5. Επιγραφές / Σήματα
 - 3.6. Κατάσταση
- 4. Ιστορία του αντικειμένου
 - 4.1. Κατασκευή
 - 4.1.1. Τόπος Κατασκευής
 - 4.1.2. Κατασκευαστής άτομο / ομάδα
 - 4.1.3. Χρόνος κατασκευής
 - 4.1.4. Σκοπός κατασκευής
 - 4.2. Χρήση
 - 4.2.1. Τόπος χρήσης
 - 4.2.2. Χρήστης άτομο / ομάδα
 - 4.2.3. Χρόνος χρήσης
 - 4.2.4. Τρόπος χρήσης
 - 4.2.5. Λειτουργία
 - 4.3. Απόκτηση
 - 4.3.1. Τόπος απόκτησης
 - 4.3.2. Τρόπος απόκτησης
 - 4.3.3. Προκάτοχος
 - 4.3.4. Ημερομηνία απόκτησης
 - 4.3.5. Συλλέκτης
 - 4.4. Συμπληρωματική πληροφορία
- 5. Πληροφορία σχετική με την καταγραφή του αντικειμένου
 - 5.1. Καταγραφέας
 - 5.2. Ημερομηνία καταγραφής
- 6. Θέση του αντικειμένου
- 7. Αναφορές

Ορισμός των πεδίων

Παρακάτω παρουσιάζεται ο ορισμός των πεδίων που προτείνονται ως Διεθνή Πρότυπα Δεδομένων για την Τεκμηρίωση των Εθνογραφικών / Εθνολογικών Αντικειμένων μαζί με σχετικά παραδείγματα. Μερικά πεδία είναι υποχρεωτικά, άλλα δεν είναι και ποικίλλουν ανάλογα με τη φύση τους αλλά και τις ιδιαίτερες απαιτήσεις του φορέα.

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ

Πληροφοριακά στοιχεία που προσδιορίζουν την ταυτότητα του φορέα (στην κατοχή του οποίου βρίσκεται το αντικείμενο), ο οποίος είναι νόμιμος υπεύθυνος για το αντικείμενο και την τεκμηρίωσή του.

1.1. Ονομα του φορέα

Το όνομα που προσδιορίζει την ταυτότητα του φορέα ο οποίος είναι νόμιμος υπεύθυνος για το αντικείμενο και την τεκμηρίωσή του.

- Κείμενο, μοναδική εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ελεγχόμενη ορολογία (ΕΟ)
 - Παράδειγμα: Ίδρυμα Σμιθσόνιαν, Εθνικό Μουσείο Αμερικανικής Ιστορίας
- 1.2. Διεύθυνση του φορέα**
 Η Διεύθυνση του φορέα που είναι νόμιμος υπεύθυνος για το αντικείμενο και την τεκμηρίωσή του.
- Κείμενο, μοναδική εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: Κυδαθηναίων 17, Αθήνα 10558, Ελλάδα
- 2. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ**
 Πληροφοριακά στοιχεία που προσδιορίζουν και ταξινομούν το αντικείμενο ή ένα συγκεκριμένο τμήμα του αντικειμένου.
- 2.1. Αριθμός ταυτότητας του αντικειμένου**
 Ένας αριθμός ή ένας συνδυασμός χαρακτήρων, ο οποίος προσδιορίζει τη μοναδική ταυτότητα του αντικειμένου στον φορέα.
- Αλφαριθμητικό, μοναδική εισαγωγή, υποχρεωτικό
 - Παράδειγμα: EM 2321
- 2.2. Ταξινόμηση / Κατηγορία**
 Το όνομα που χαρακτηρίζει την κατηγορία ή ένα σύνολο αντικειμένων και βασίζεται στα φυσικά χαρακτηριστικά, τη χρήση ή το περιεχόμενο του αντικειμένου.
- Αλφαριθμητικό ή κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: Ύψος 1,5
- 2.3. Χαρακτηρισμός / όνομα του αντικειμένου**
 Ένα κοινό όνομα του αντικειμένου
- Κείμενο, μοναδική εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: εσώρουχο
- 2.4. Τοπικό ή άλλο όνομα**
 Ένα εναλλακτικό όνομα του αντικειμένου.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, προαιρετικό
 - Παράδειγμα: μεσοφόρι
- 2.5. Άθροισμα μερών**
 Ο αριθμός των φυσικώς χωρισμένων τμημάτων ή τμημάτων που είναι δυνατόν να χωριστούν, τα οποία συγκροτούν το αντικείμενο ή ένα σύνολο αντικειμένων που περιγράφονται κάτω από τον ίδιο αριθμό.
- Αριθμητικό, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό
 - Παράδειγμα: 3
- 2.6. Περιγραφή**
 Πληροφοριακά στοιχεία για το αντικείμενο τα οποία δεν μπορούν να ενταχθούν σε άλλα πεδία και είναι απαραίτητα για τον προσδιορισμό της ταυτότητάς του.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, προαιρετικό
 - Παράδειγμα: ροζ, μακρύ, φαρδύ
- 3. ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ**
 Πληροφοριακά στοιχεία που περιγράφουν ένα αντικείμενο ή ένα τμήμα του αντικειμένου.
- 3.1. Διαστάσεις**
 Οι διαστάσεις και οι μετρήσεις του αντικειμένου, συμπεριλαμβανομένων του είδους της μέτρησης, της τιμής και της μονάδας μέτρησης.

-
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό
 - Παράδειγμα: Μήκος 80 εκ., πλάτος 120 εκ.
- 3.2. Υλικά**
- Τα βασικά υλικά και μέσα από τα οποία έχει κατασκευαστεί το αντικείμενο.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: μετάξι, βαμβάκι
- 3.3. Τεχνικές**
- Οι διαδικασίες, μέθοδοι και τεχνικές που έχουν χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή του αντικειμένου.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό
 - Παράδειγμα: Χειροποίητο, δαντέλα, κέντημα
- 3.4. Διακόσμηση**
- Ο διάκοσμος του αντικειμένου.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: φυτικά σχήματα, γεωμετρικά σχήματα
- 3.5. Επιγραφές / Σήματα**
- Περιγραφή και αντιγραφή των επιγραφών και σημάτων του αντικειμένου.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, προαιρετικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ για τον τύπο των επιγραφών και σημάτων
 - Παράδειγμα: «Α.Μ., 1945», αρχικά και χρονολογία κεντημένα πάνω στον ποδόγυρο της φούστας
- 3.6. Κατάσταση**
- Μια σύντομη περιγραφή της φυσικής κατάστασης του αντικειμένου, καθώς και παρατηρήσεις πάνω στη σταθερότητά του, τα σημάδια, τις επιδιορθώσεις και την πληρότητά του σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό
 - Παράδειγμα: σκισμένο και ραμμένο με το χέρι: 1995
- 4. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ**
- Πληροφοριακά στοιχεία για την ιστορία του αντικειμένου.
- 4.1. Κατασκευή**
- Πληροφοριακά στοιχεία για την ιστορία της κατασκευής του αντικειμένου
- 4.1.1. Τόπος Κατασκευής**
- Ο γεωγραφικός τόπος στον οποίο το αντικείμενο έχει κατασκευαστεί.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: Κύμη, Εύβοια, Ελλάδα
- 4.1.2. Κατασκευαστής άτομο / ομάδα**
- Το άτομο, ή η ομάδα (εθνοπολιτισμική ή κοινωνική - εργαστήριο, εργοστάσιο κ.ά.) που κατασκεύασε το αντικείμενο.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: Γεωργία Νικολοπούλου (νοικοκυρά)
Ελληνικό
- 4.1.3. Χρόνος κατασκευής**
- Η ημερομηνία, η χρονική περίοδος ή η χρονική εποχή κατά την οποία κατασκευάστηκε το αντικείμενο.
- Αλφαριθμητικό, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό
 - Παράδειγμα: 1945, 1820-1840, 19ος αιώνας

-
- 4.1.4. Σκοπός κατασκευής**
Ο σκοπός για τον οποίο έχει κατασκευαστεί το αντικείμενο.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, προαιρετικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: εσώρουχο
- 4.2. Χρήση**
Πληροφοριακά στοιχεία για τη χρήση του αντικειμένου στα διαφορετικά στάδια της ιστορίας του.
- 4.2.1. Τόπος χρήσης**
Ο γεωγραφικός τόπος όπου το αντικείμενο έχει χρησιμοποιηθεί στα διαφορετικά στάδια της ιστορίας του.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: Πάτρα, Αχαΐα, Ελλάδα
- 4.2.2. Χρήστης άτομο ή ομάδα**
Το άτομο ή η εθνοπολιτισμική, κοινωνική ή άλλη ομάδα, που χρησιμοποίησε το αντικείμενο στα διαφορετικά στάδια της ιστορίας του.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: Γεωργία Νικολοπούλου (νοικοκυρά)
Αντωνία Παπαδοπούλου (κόρη της Γεωργίας Νικολοπούλου)
- 4.2.3. Χρόνος χρήσης**
Η ημερομηνία, η χρονική περίοδος ή η χρονική εποχή κατά την οποία χρησιμοποιήθηκε το αντικείμενο στα διαφορετικά στάδια της ιστορίας του.
- Αλφαριθμητικό, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό
 - Παράδειγμα: αρχές του 20ου αιώνα
1920-1985
- 4.2.4. Τρόπος χρήσης**
Ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιήθηκε το αντικείμενο στα διάφορα στάδια της ιστορίας του.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό
 - Παράδειγμα: φοριέται κάτω από το φόρεμα
- 4.2.5. Λειτουργία**
Ο σκοπός για τον οποίο χρησιμοποιήθηκε το αντικείμενο στα διαφορετικά στάδια της ιστορίας του.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: γαμήλιο δώρο
- 4.3. Απόκτηση**
Πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με την απόκτηση του αντικειμένου από το Μουσείο.
- 4.3.1. Τόπος απόκτησης**
Ο γεωγραφικός τόπος όπου το αντικείμενο αποκτήθηκε από το Μουσείο.
- Κείμενο, μοναδική εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: Αγρίνιο, Αιτωλοακαρνανία, Ελλάδα
- 4.3.2. Τρόπος απόκτησης**
Ο τρόπος με τον οποίο το αντικείμενο αποκτήθηκε από το Μουσείο.
- Κείμενο, μοναδική εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: δωρεά
- 4.3.3. Προκάτοχος**
Πληροφοριακά στοιχεία για τον τελευταίο ιδιοκτήτη του αντικειμένου πριν αυτό αποκτηθεί από το Μουσείο.
- Κείμενο, μοναδική εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ

- Παράδειγμα: Αντωνία Παπαδοπούλου (κόρη της κατασκευάστριάς)
- 4.3.4. Ημερομηνία απόκτησης**
 Η ημερομηνία κατά την οποία το αντικείμενο αποκτήθηκε από το Μουσείο
- Αλφαριθμητικό, μοναδική εισαγωγή, υποχρεωτικό
 - Παράδειγμα: 9 Μαΐου 1995
- 4.3.5. Συλλέκτης**
 Το όνομα του εργαζομένου στο Μουσείο ή του ατόμου που έχει συλλέξει το αντικείμενο για λογαριασμό του Μουσείου.
- Κείμενο, μοναδική εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: Μαρία Κωνσταντοπούλου
- 4.4. Συμπληρωματική πληροφορία**
 Ένα πεδίο το οποίο περιέχει συμπληρωματικά πληροφοριακά στοιχεία για την ιστορία του αντικειμένου, τα οποία δεν μπορούν να περιληφθούν σε κανένα άλλο πεδίο (όπως διανομή, μετανάστευση κ.λ.π.)
- Κείμενο, μοναδική εισαγωγή, προαιρετικό
- 5. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ**
 Πεδίο που περιέχει πληροφοριακά στοιχεία για τον καταγραφέα καθώς και την ημερομηνία καταγραφής του αντικειμένου.
- 5.1. Καταγραφέας**
 Το όνομα του ατόμου που έχει καταγράψει το αντικείμενο.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: Ελένη Ιωαννίδου
- 5.2. Ημερομηνία καταγραφής**
 Η ημερομηνία της δημιουργίας του αρχείου για το αντικείμενο.
- Αλφαριθμητικό, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό
 - Παράδειγμα: 10.5.1995
- 6. ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ**
 Πληροφοριακά στοιχεία για τη θέση που έχει τοποθετηθεί το αντικείμενο στους χώρους του φορέα.
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, υποχρεωτικό - Πρέπει να αναπτυχθεί ΕΟ
 - Παράδειγμα: Δωμάτιο 1, συρτάρι 7
- 7. ΑΝΑΦΟΡΕΣ**
 Πληροφοριακά στοιχεία για το είδος των αναφορών και τον αριθμό ή τον κώδικα που συνδέει την τεκμηρίωση του αντικειμένου με κάθε συμπληρωματική πληροφορία (φωτογραφικό αρχείο, αρχείο σχεδίων, βιβλιογραφία κ.λ.π.)
- Κείμενο, πολλαπλή εισαγωγή, προαιρετικό
 - Παράδειγμα: Αρχείο απόκτησης 1995.33

Πένυ Θεολόγη-Γκούτη

Αρχιτέκτων-Εθνολόγος / Ερευνήτρια Πανεπιστημίου Πατρών. Πρόεδρος της Διεθνούς Ομάδας για την τεκμηρίωση των Λαογραφικών/Εθνολογικών αντικειμένων Ethno Group του CIDOC / ICOM

(Πηγή: Ανέστος Κωνσταντίνος, Γαργαλάνος Δημήτρης, Κανελλόπουλος Κανέλλος, Ρήγας Απόστολος (επιμ.), *Οδηγός διαχείρισης, οργάνωσης και αναβάθμισης τοπικών λαογραφικών μουσείων, παραδοσιακών χώρων και πολιτιστικών εκδηλώσεων –τοπικών εορτών (Έργο Crescent)*, Καλειδοσκόπιο-Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα-ΚΕΚ Διάσταση, 2007, σελ.111-115)

3)To CIDOC CRM

CIDOC CRM Property Hierarchy:

Property id	Property Name	Entity – Domain	Entity - Range
P1	is identified by (identifies)	E1 CRM Entity	E41 Appellation
P48	- has preferred identifier (is preferred identifier of)	E1 CRM Entity	E42 Identifier
P78	- is identified by (identifies)	E52 Time-Span	E49 Time Appellation
P87	- is identified by (identifies)	E53 Place	E44 Place Appellation
P102	- has title (is title of)	E71 Man-Made Thing	E35 Title
P131	- is identified by (identifies)	E39 Actor	E82 Actor Appellation
P149	- is identified by (identifies)	E28 Conceptual Object	E75 Conceptual Object Appellation
P2	has type (is type of)	E1 CRM Entity	E55 Type
P137	- exemplifies (is exemplified by)	E1 CRM Entity	E55 Type
P3	has note	E1 CRM Entity	E62 String
P79	- beginning is qualified by	E52 Time-Span	E62 String
P80	- end is qualified by	E52 Time-Span	E62 String
P4	has time-span (is time-span of)	E2 Temporal Entity	E52 Time-Span
P5	consists of (forms part of)	E3 Condition State	E3 Condition State
P7	took place at (witnessed)	E4 Period	E53 Place
P8	took place on or within (witnessed)	E4 Period	E18 Physical Thing
P10	falls within (contains)	E92 Spacetime Volume	E92 Spacetime Volume
P10a	falls within (contains)	E92 Spacetime Volume	E92 Spacetime Volume
P9	...-...consists of (forms part of)	E4 Period	E4 Period
P12	occurred in the presence of (was present at)	E5 Event	E77 Persistent Item
P111	- added (was added by)	E79 Part Addition	E18 Physical Thing
P113	- removed (was removed by)	E80 Part Removal	E18 Physical Thing
P11	- had participant (participated in)	E5 Event	E39 Actor
P14	- carried out by (performed)	E7 Activity	E39 Actor
P22	- - transferred title to (acquired title through)	E8 Acquisition	E39 Actor
P23	- - transferred title from (surrendered title through)	E8 Acquisition	E39 Actor
P28	- - custody surrendered by (surrendered custody through)	E10 Transfer of Custody	E39 Actor
P29	- - custody received by (received custody through)	E10 Transfer of Custody	E39 Actor
P96	- by mother (gave birth)	E67 Birth	E21 Person
P99	- dissolved (was dissolved by)	E68 Dissolution	E74 Group
P143	- joined (was joined by)	E85 Joining	E39 Actor
P144	- joined with (gained member by)	E85 Joining	E74 Group
P145	- separated (left by)	E86 Leaving	E39 Actor
P146	- separated from (lost member by)	E86 Leaving	E74 Group
P151	- was formed from (participated in)	E66 Formation	E74 Group
P16	- used specific object (was used for)	E7 Activity	E70 Thing
P33	- used specific technique (was used by)	E7 Activity	E29 Design or Procedure
P111	- added (was added by)	E79 Part Addition	E18 Physical Thing
P142	- used constituent (was used in)	E15 Identifier Assignment	E90 Symbolic Object
P25	- moved (moved by)	E9 Move	E19 Physical Object
P31	- has modified (was modified by)	E11 Modification	E24 Physical Man-Made Thing
P108	- has produced (was produced by)	E12 Production	E24 Physical Man-Made Thing
P110	- augmented (was augmented by)	E79 Part Addition	E24 Physical Man-Made Thing
P112	- diminished (was diminished by)	E80 Part Removal	E24 Physical Man-Made Thing
P92	- brought into existence (was brought into existence by)	E63 Beginning of Existence	E77 Persistent Item
P94	- has created (was created by)	E65 Creation	E28 Conceptual Object
P135	- - created type (was created by)	E83 Type Creation	E55 Type
P95	- has formed (was formed by)	E66 Formation	E74 Group
P98	- brought into life (was born)	E67 Birth	E21 Person
P108	- has produced (was produced by)	E12 Production	E24 Physical Man-Made Thing
P123	- resulted in (resulted from)	E81 Transformation	E77 Persistent Item
P93	- took out of existence (was taken out of existence by)	E64 End of Existence	E77 Persistent Item
P13	- destroyed (was destroyed by)	E6 Destruction	E18 Physical Thing
P99	- dissolved (was dissolved by)	E68 Dissolution	E74 Group
P100	- was death of (died in)	E69 Death	E21 Person
P124	- transformed (was transformed by)	E81 Transformation	E77 Persistent Item
P142	- used constituent (was used in)	E15 Identifier Assignment	E90 Symbolic Object
P15	was influenced by (influenced)	E7 Activity	E1 CRM Entity
P16	- used specific object (was used for)	E7 Activity	E70 Thing
P33	- used specific technique (was used by)	E11 Modification	E29 Design or Procedure
P111	- added (was added by)	E79 Part Addition	E18 Physical Thing
P142	- used constituent (was used in)	E15 Identifier Assignment	E90 Symbolic Object
P17	- was motivated by (motivated)	E7 Activity	E1 CRM Entity
P134	- continued (was continued by)	E7 Activity	E7 Activity
P136	- was based on (supported type creation)	E83 Type Creation	E1 CRM Entity
P19	was intended use of (was made for)	E7 Activity	E71 Man-Made Thing
P20	had specific purpose (was purpose of)	E7 Activity	E5 Event
P21	had general purpose (was purpose of)	E7 Activity	E55 Type
P24	transferred title of (changed ownership through)	E8 Acquisition	E18 Physical Thing
P26	- moved to (was destination of)	E9 Move	E53 Place
P27	- moved from (was origin of)	E9 Move	E53 Place
P30	transferred custody of (custody transferred through)	E10 Transfer of Custody	E18 Physical Thing
P43	has dimension (is dimension of)	E70 Thing	E54 Dimension
P44	has condition (is condition of)	E18 Physical Thing	E3 Condition State

Property id	Property Name	Entity – Domain	Entity - Range
P45	consists of (is incorporated in)	E18 Physical Thing	E57 Material
P56	- bears feature (is found on)	E19 Physical Object	E26 Physical Feature
P49	has former or current keeper (is former or current keeper of)	E18 Physical Thing	E39 Actor
P50	- has current keeper (is current keeper of)	E18 Physical Thing	E39 Actor
P109	- has current or former curator (is current or former curator of)	E78 Collection	E39 Actor
P51	has former or current owner (is former or current owner of)	E18 Physical Thing	E39 Actor
P52	- has current owner (is current owner of)	E18 Physical Thing	E39 Actor
P53	has former or current location (is former or current location of)	E18 Physical Thing	E53 Place
P55	- has current location (currently holds)	E19 Physical Object	E53 Place
P54	has current permanent location (is current permanent location of)	E19 Physical Object	E53 Place
P57	has number of parts	E19 Physical Object	E60 Number
P58	has section definition (defines section)	E18 Physical Thing	E46 Section Definition
P59	has section (is located on or within)	E18 Physical Thing	E53 Place
P62	depicts (is depicted by)	E24 Physical Man-Made Thing	E1 CRM Entity
P67	refers to (is referred to by)	E89 Propositional Object	E1 CRM Entity
P68	- foresees use of (use foreseen by)	E29 Design or Procedure	E57 Material
P70	- documents (is documented in)	E31 Document	E1 CRM Entity
P71	- lists (is listed in)	E32 Authority Document	E1 CRM Entity
P129	- is about (is subject of)	E89 Propositional Object	E1 CRM Entity
P138	- represents (has representation)	E36 Visual Item	E1 CRM Entity
P69	has association with (is associated with)	E29 Design or Procedure	E29 Design or Procedure
P72	has language (is language of)	E33 Linguistic Object	E56 Language
P74	has current or former residence (is current or former residence of)	E39 Actor	E53 Place
P75	possesses (is possessed by)	E39 Actor	E30 Right
P76	has contact point (provides access to)	E39 Actor	E51 Contact Point
P81	ongoing throughout	E52 Time-Span	E61 Time Primitive
P82	at some time within	E52 Time-Span	E61 Time Primitive
P83	had at least duration (was minimum duration of)	E52 Time-Span	E54 Dimension
P84	had at most duration (was maximum duration of)	E52 Time-Span	E54 Dimension
P86	falls within (contains)	E52 Time-Span	E52 Time-Span
P89	falls within (contains)	E53 Place	E53 Place
P90	has value	E54 Dimension	E60 Number
P91	has unit (is unit of)	E54 Dimension	E58 Measurement Unit
P97	from father (was father for)	E67 Birth	E21 Person
P101	had as general use (was use of)	E70 Thing	E55 Type
P103	was intended for (was intention of)	E71 Man-Made Thing	E55 Type
P104	is subject to (applies to)	E72 Legal Object	E30 Right
P105	right held by (has right on)	E72 Legal Object	E39 Actor
P52	- has current owner (is current owner of)	E18 Physical Thing	E39 Actor
P106	is composed of (forms part of)	E90 Symbolic Object	E90 Symbolic Object
P165	- incorporates (is incorporated in)	E73 Information Object	E90 Symbolic Object
P107	has current or former member (is current or former member of)	E74 Group	E39 Actor
P114	is equal in time to	E2 Temporal Entity	E2 Temporal Entity
P115	finishes (is finished by)	E2 Temporal Entity	E2 Temporal Entity
P116	starts (is started by)	E2 Temporal Entity	E2 Temporal Entity
P117	occurs during (includes)	E2 Temporal Entity	E2 Temporal Entity
P118	overlaps in time with (is overlapped in time by)	E2 Temporal Entity	E2 Temporal Entity
P119	meets in time with (is met in time by)	E2 Temporal Entity	E2 Temporal Entity
P120	occurs before (occurs after)	E2 Temporal Entity	E2 Temporal Entity
P121	overlaps with	E53 Place	E53 Place
P122	borders with	E53 Place	E53 Place
P125	used object of type (was type of object used in)	E7 Activity	E55 Type
P32	- used general technique (was technique of)	E7 Activity	E55 Type
P126	employed (was employed in)	E11 Modification	E57 Material
P127	has broader term (has narrower term)	E55 Type	E55 Type
P65	- shows visual item (is shown by)	E24 Physical Man-Made Thing	E36 Visual Item
P130	shows features of (features are also found on)	E70 Thing	E70 Thing
P73i	- is translation of	E33 Linguistic Object	E33 Linguistic Object
P128	- carries (is carried by)	E18 Physical Thing	E90 Symbolic Object
P65	- shows visual item (is shown by)	E24 Physical Man-Made Thing	E36 Visual Item
P132	overlaps with	E92 Spacetime Volume	E92 Spacetime Volume
P46	- is composed of (forms part of)	E18 Physical Thing	E18 Physical Thing
P133	is separated from	E92 Spacetime Volume	E92 Spacetime Volume
P139	has alternative form	E41 Appellation	E41 Appellation
P140	assigned attribute to (was attributed by)	E13 Attribute Assignment	E1 CRM Entity
P34	- concerned (was assessed by)	E14 Condition Assessment	E18 Physical Thing
P39	- measured (was measured by)	E16 Measurement	E1 CRM Entity
P41	- classified (was classified by)	E17 Type Assignment	E1 CRM Entity
P141	assigned (was assigned by)	E13 Attribute Assignment	E1 CRM Entity
P35	- has identified (identified by)	E14 Condition Assessment	E3 Condition State
P37	- assigned (was assigned by)	E15 Identifier Assignment	E42 Identifier
P38	- deassigned (was deassigned by)	E15 Identifier Assignment	E42 Identifier
P40	- observed dimension (was observed in)	E16 Measurement	E54 Dimension
P42	- assigned (was assigned by)	E17 Type Assignment	E55 Type
P147	curated (was curated by)	E87 Curation Activity	E78 Collection
P148	has component (is component of)	E89 Propositional Object	E89 Propositional Object
P150	defines typical parts of (defines typical wholes for)	E55 Type	E55 Type
P152	has parent (is parent of)	E21 Person	E21 Person

Property id	Property Name	Entity – Domain	Entity - Range
P157	is at rest relative to (provides reference space for)	E53 Place	E18 Physical Thing
P59i	- is located on or within	E53 Place	E18 Physical Thing
P160	has temporal projection	E92 Spacetime Volume	E52 Time-Span
P164	- during (was time-span of)	E93 Presence	E52 Time Span
P161	has spatial projection	E92 Spacetime Volume	E53 Place
P156	- occupies	E18 Physical Thing	E53 Place
P166	was a presence of (had presence)	E93 Presence	E92 Spacetime Volume
P167	was at(was place of)	E93 Presence	E53 Place
P168	Place is defined by (defines place)	E53 Place	E94 Space primitive

CIDOC CRM Class Hierarchy

E1	CRM Entity	E32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Authority Document
E2	- Temporal Entity	E33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Linguistic Object
E3	- - Condition State	E34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Inscription
E4	- - Period	E35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Title
E5	- - - Event	E36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Visual Item
E7	- - - - Activity	E37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Mark
E8	- - - - - Acquisition Event	E34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Inscription</i>
E9	- - - - - Move	E38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Image
E10	- - - - - Transfer of Custody	E41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Appellation
E11	- - - - - Modification	E42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Identifier
E12	- - - - - - Production	E44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Place Appellation
E79	- - - - - - Part Addition	E45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Address
E80	- - - - - - Part Removal	E46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Section Definition
E13	- - - - - Attribute Assignment	E47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Spatial Coordinates
E14	- - - - - - Condition Assessment	E48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Place Name
E15	- - - - - - Identifier Assignment	E49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Time Appellation
E16	- - - - - - Measurement	E50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Date
E17	- - - - - - Type Assignment	E75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Conceptual Object Appellation
E65	- - - - - - Creation	E82	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Actor Appellation
E83	- - - - - - - Type Creation	E51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Contact Point
E66	- - - - - - Formation	E45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Address
E85	- - - - - - Joining	E35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Title
E86	- - - - - - Leaving	E71	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Man-Made Thing
E87	- - - - - - Curation Activity	E24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Physical Man-Made Thing</i>
E63	- - - - - Beginning of Existence	E22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Man-Made Object</i>
E67	- - - - - Birth	E84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Information Carrier</i>
E81	- - - - - Transformation	E25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Man-Made Feature</i>
E12	- - - - - - Production	E78	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Collection</i>
E65	- - - - - - Creation	E28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Conceptual Object
E83	- - - - - - - Type Creation	E90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Symbolic Object</i>
E66	- - - - - - Formation	E73	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Information Object</i>
E64	- - - - - End of Existence	E29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Design or Procedure</i>
E6	- - - - - Destruction	E31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Document</i>
E68	- - - - - Dissolution	E32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Authority Document</i>
E69	- - - - - Death	E33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Linguistic Object</i>
E81	- - - - - Transformation	E34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Inscription</i>
E77	- Persistent Item	E35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Title</i>
E70	- - Thing	E36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Visual Item</i>
E72	- - - Legal Object	E37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Mark</i>
E18	- - - - Physical Thing	E34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Inscription</i>
E19	- - - - - Physical Object	E38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Image</i>
E20	- - - - - - Biological Object	E41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Appellation
E21	- - - - - - - Person	E42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Identifier
E22	- - - - - - Man-Made Object	E44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Place Appellation
E84	- - - - - - - Information Carrier	E45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Address
E24	- - - - - Physical Man-Made Thing	E46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Section Definition
E22	- - - - - - <i>Man-Made Object</i>	E47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Spatial Coordinates</i>
E84	- - - - - - - <i>Information Carrier</i>	E48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Place Name</i>
E25	- - - - - - Man-Made Feature	E49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Time Appellation</i>
E78	- - - - - - Collection	E50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Date</i>
E26	- - - - - Physical Feature	E75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Conceptual Object Appellation</i>
E27	- - - - - - Site	E82	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Actor Appellation</i>
E25	- - - - - - <i>Man-Made Feature</i>	E51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Contact Point</i>
E90	- - - - - Symbolic Object	E45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Address</i>
E73	- - - - - Information Object	E35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Title</i>
E29	- - - - - Design or Procedure	E89	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Propositional Object
E31	- - - - - Document	E73	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Information Object</i>
		E29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Design or Procedure</i>
		E31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Document</i>
		E32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Authority Document</i>

E33	- - - - -	<i>Linguistic Object</i>	E22	- - - -	<i>Man-Made Object</i>
E34	- - - - -	<i>Inscription</i>	E84	- - - -	<i>Information Carrier</i>
E35	- - - - -	<i>Title</i>	E25	- - - -	<i>Man-Made Feature</i>
E36	- - - - -	<i>Visual Item</i>	E78	- - - -	<i>Collection</i>
E37	- - - - -	<i>Mark</i>	E26	- - -	<i>Physical Feature</i>
E34	- - - - -	<i>Inscription</i>	E27	- - -	<i>Site</i>
E38	- - - - -	<i>Image</i>	E25	- - -	<i>Man-Made Feature</i>
E30	- - - - -	<i>Right</i>	E93	- -	<i>Presence</i>
E55	- - - - -	<i>Type</i>	E59		<i>Primitive Value</i>
E56	- - - - -	<i>Language</i>	E60	-	<i>Number</i>
E57	- - - - -	<i>Material</i>	E61	-	<i>Time Primitive</i>
E58	- - - - -	<i>Measurement Unit</i>	E62	-	<i>String</i>
E39	- -	<i>Actor</i>	E94	-	<i>Space Primitive</i>
E74	- - -	<i>Group</i>			
E40	- - -	<i>Legal Body</i>			
E21	- - -	<i>Person</i>			
E52	-	<i>Time-Span</i>			
E53	-	<i>Place</i>			
E54	-	<i>Dimension</i>			
E92	-	<i>Spacetime Volume</i>			
E4	- -	<i>Period</i>			
E5	- - -	<i>Event</i>			
E7	- - - -	<i>Activity</i>			
E8	- - - - -	<i>Acquisition Event</i>			
E9	- - - - -	<i>Move</i>			
E10	- - - - -	<i>Transfer of Custody</i>			
E11	- - - - -	<i>Modification</i>			
E12	- - - - -	<i>Production</i>			
E79	- - - - -	<i>Part Addition</i>			
E80	- - - - -	<i>Part Removal</i>			
E13	- - - - -	<i>Attribute Assignment</i>			
E14	- - - - -	<i>Condition Assessment</i>			
E15	- - - - -	<i>Identifier Assignment</i>			
E16	- - - - -	<i>Measurement</i>			
E17	- - - - -	<i>Type Assignment</i>			
E65	- - - - -	<i>Creation</i>			
E83	- - - - -	<i>Type Creation</i>			
E66	- - - - -	<i>Formation</i>			
E85	- - - - -	<i>Joining</i>			
E86	- - - - -	<i>Leaving</i>			
E87	- - - - -	<i>Curation Activity</i>			
E63	- - - - -	<i>Beginning of Existence</i>			
E67	- - - - -	<i>Birth</i>			
E81	- - - - -	<i>Transformation</i>			
E12	- - - - -	<i>Production</i>			
E65	- - - - -	<i>Creation</i>			
E83	- - - - -	<i>Type Creation</i>			
E66	- - - - -	<i>Formation</i>			
E64	- - - - -	<i>End of Existence</i>			
E6	- - - - -	<i>Destruction</i>			
E68	- - - - -	<i>Dissolution</i>			
E69	- - - - -	<i>Death</i>			
E81	- - - - -	<i>Transformation</i>			
E18	- -	<i>Physical Thing</i>			
E19	- - -	<i>Physical Object</i>			
E20	- - -	<i>Biological Object</i>			
E21	- - -	<i>Person</i>			
E22	- - -	<i>Man-Made Object</i>			
E84	- - -	<i>Information Carrier</i>			
E24	- - -	<i>Physical Man-Made Thing</i>			

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ , ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΜΕ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ»

Αξιότιμοι κύριοι/ες,

Στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Διαχείριση τεκμηρίων πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες τεχνολογίες με κατεύθυνση τη μουσειολογία» του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου μου δόθηκε η ευκαιρία να εκπονήσω τη διπλωματική μου εργασία με θέμα την «Αποτύπωση των χρησιμοποιούμενων συστημάτων τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία του νομού Κέρκυρας». Η εν λόγω εργασία ευελπιστεί να εξετάσει, με δεδομένη την αναγκαιότητα αλλά και δυναμική εξέλιξη του τομέα της τεκμηρίωσης των συλλογών στα μουσεία, την τρέχουσα κατάσταση και να αποτυπώσει όχι μόνο τα χρησιμοποιούμενα συστήματα τεκμηρίωσης των συλλογών, αλλά και τα προβλήματα και τις προτάσεις των υπευθύνων των μουσείων, η αξία του έργου των οποίων στην διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς αναγνωρίζεται από όλους.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο κι εμπιστευτικό και θα χρησιμοποιηθεί μόνο για τους παραπάνω ερευνητικούς σκοπούς.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία και την πολύτιμη βοήθεια σας!

Με εκτίμηση

Μανιουδάκη Κατερίνα

Ερωτηματολόγιο

1. Είδος Μουσείου με βάση το καταστατικό του (π.χ. Λαογραφικό, Αρχαιολογικό)

.....

3. Έτη λειτουργίας:

.....

5. Το Μουσείο βρίσκεται:

- ☐ Εντός αστικού περιβάλλοντος
- ☐ Εκτός αστικού περιβάλλοντος

7. Η τεκμηρίωση των συλλογών του Μουσείου σας γίνεται μέσω:

- ☐ Τμήματος τεκμηρίωσης
- ☐ Υπευθύνου/ης τεκμηρίωσης (παρακαλώ σημειώστε την ιδιότητά του)

.....

9. Υπάρχει σύστημα τεκμηρίωσης των συλλογών σας;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

11. Αναφέρετε συγκεκριμένα το όνομα του συστήματος τεκμηρίωσης (επισημάνετε αν αναπτύχθηκε από το Μουσείο σας)

.....

13. Κατά τη συνολική διάρκεια λειτουργίας του Μουσείου σας, έχει γίνει κάποια αλλαγή / αναβάθμιση του συστήματος τεκμηρίωσης που χρησιμοποιείτε;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

2. Αριθμός απασχολούμενων (σύνολο απασχολούμενων με κάθε είδους σχέση απασχόλησης κατά την τρέχουσα χρονική περίοδο)

.....

4. Νομική μορφή με βάση το καταστατικό (π.χ. Ν.Π.Δ.Δ.)

.....

6. Το Μουσείο είναι αναγνωρισμένο και καταχωρημένο στο μητρώο Μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

8. Το τμήμα ή ο/η υπεύθυνος/η ασχολείται:

- ☐ Μόνο με τη διαχειριστική τεκμηρίωση
- ☐ Μόνο με την πολιτιστική τεκμηρίωση
- ☐ Και με τα δύο είδη τεκμηρίωσης

10. Ποια είναι η μορφή του συστήματος τεκμηρίωσης που χρησιμοποιείτε;

- ☐ Έντυπη
- ☐ Ηλεκτρονική
- ☐ Και τα δύο

12. Ποια χρονική περίοδο υιοθετήσατε ή αναπτύξατε το σύστημα τεκμηρίωσης των συλλογών σας;

.....

14. Αν ναι, με ποια από τις παρακάτω διαδικασίες;

- ☐ Με την ακριβή μεταφορά πληροφοριών από την έντυπη στην ηλεκτρονική μορφή
- ☐ Με τη μετάβαση από την έντυπη στην ηλεκτρονική μορφή, αλλά με διαφορετική δομή πληροφοριών
- ☐ Με τη χρήση συγκεκριμένων προτύπων

στην έντυπη ή στην ηλεκτρονική μορφή των πληροφοριών

ο Άλλο.....

15. Για ποιους λόγους προβήκατε στην αλλαγή / αναβάθμιση του συστήματος τεκμηρίωσης του Μουσείου σας;

.....
.....

16. Ποιες από τις παρακάτω διαδικασίες θεωρείτε σημαντικές κατά την τεκμηρίωση αντικειμένων στο Μουσείο σας και κατά πόσο; Σημειώστε ένα X, παρακαλώ				
Διαδικασίες τεκμηρίωσης	Καθόλου σημαντική	Λίγο σημαντική	Πολύ σημαντική	Πάρα πολύ σημαντική
Σχεδιασμός τεκμηρίωσης				
Τεκμηρίωση εισαγωγής (καταχώρηση προσκτήσεων και δανεισμένων αντικειμένων σε βιβλίο εισαγωγής)				
Καταλογογράφηση αντικειμένων (ένταξη στο Μητρώο αντικειμένων)				
Δημιουργία ευρετηρίου				
Έλεγχος κινήσεων αντικειμένων εντός κι εκτός μουσείου				
Καταχώριση απομάκρυνσης από τη μουσειακή συλλογή				
Ψηφιοποίηση αντικειμένων συλλογής				

17. Σε ποιο βαθμό έχετε ψηφιοποιήσει τις συλλογές σας;

ο Καθόλου ο Λίγο ο Αρκετά ο Πολύ

18. Η ψηφιοποίηση των συλλογών έγινε με τη βοήθεια:

(μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

- ο Εργαζομένων του Μουσείου
- ο Εξωτερικών συνεργατών
- ο Χρηματοδότησης από ιδίους πόρους

- Συγχρηματοδότησης από ευρωπαϊκά προγράμματα
- Άλλης πηγής χρηματοδότησης

19. Χρησιμοποιήσατε συγκεκριμένα πρότυπα μεταδεδομένων στις ψηφιοποιημένες συλλογές σας;

- Ναι ○ Όχι

20. Αν ναι, μπορείτε να τα αναφέρετε;

.....

21. Υπάρχουν συγκεκριμένα προβλήματα στην τεκμηρίωση των συλλογών που θα θέλατε ν' αναφέρετε ή προτάσεις που θα θέλατε να κάνετε;

.....

.....

.....

.....

.....

Σας ευχαριστώ θερμά για τη συνεργασία σας!